

[68.]

Av redogörelserna angående ifrågavarande undervisningskurser inhämtas huvudsakligen följande.

Under hösten 1917 hölls en föreläsningskurs vid Malmöns och en undervisningskurs vid Södra Grundsunds fiskelägen.

Föreläsningskursen vid Malmö började den 3 och fortgick till den 22 december samt besöktes av 24 elever i åldern 18—46 år med en medelålder av 25 $\frac{1}{2}$ år. Kursen pågick tre timmar dagligen.

Undervisningskursen vid Södra Grundsund, som började den 1 oktober och fortgick till den 1 december, besöktes av 13 fiskare i åldern 17—27 år med en medelålder av 22 år. Kursen pågick fem timmar dagligen. Av eleverna hava 8 efter på begäran undergången prövning tilldelats betyg och vid examen befunnits äga för sitt yrke godkända kunskaper.

Under våren 1918 hölls tre föreläsningskurser vid Tjärnö, Havstenssunds och Donsö fiskelägen samt en undervisningskurs vid Mollösunds fiskläge.

Föreläsningskursen vid Tjärnö började den 7 och fortgick till den 26 januari med fem timmar dagligen. Kursen besöktes av 17 fiskare i åldern 16—30 år, med en medelålder av 19 år.

Föreläsningskursen vid Havstenssund började den 4 och fortgick till den 23 februari med fyra timmar dagligen. Kursen besöktes av 22 fiskare i åldern 18—44 år med en medelålder av 30 år.

Föreläsningskursen vid Donsö, som pågick under tiden 7—27 maj, besöktes av 16 fiskare i åldern 17—33 år med en medelålder av 24 år. För föreläsningar användes tre timmar dagligen.

Undervisningskursen vid Mollösund började den 4 mars och fortgick till den 4 maj med fem timmar dagligen. Kursen besöktes av 20 fiskare i åldern 19—33 år med en medelålder av 24 år. Efter på begäran undergången prövning hava 13 elever tilldelats betyg och befunnits äga för yrket godkända kunskaper.

Uti skrivelse den 8 augusti 1918 har länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anhallit, att Kungl. Maj:t ville hos riksdagen begära anslag för anordnande av dylika undervisningskurser jämväl under år 1920. Kostnaderna syntes böra beräknas till oförändrat belopp av 2,700 kronor, varav 1,550 kronor borde utgå av statsmedel. För gäldande av återstående belopp hade Göteborgs och Bohus läns landsting och hushållningssällskap ställt erforderliga medel till länsstyrelsens förfogande.

Lantbruksstyrelsen har i utlåtande den 14 augusti 1918 anfört, att dessa kurser syntes väl motsvara sitt ändamål, samt förordat bifall till länsstyrelsens framställning.

Departements-
chefen.

Då ifrågavarande undervisningsverksamhet fortfarande visat sig vara till gagn och omfattas med intresse av fiskarbefolkningen, vill jag tillstyrka fortsatt anslag till dessa kurser för år 1920. Beloppet torde böra bibehållas oförändrat vid 1,550 kronor.

I enlighet härmed hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom bidrag till anordnande av undervisningskurser och hållande av föredrag i navigation m. m. för bohuslänska fiskare, under förutsättning att av Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap eller landsting eller eljest för ändamålet tillskjutas minst 1,150 kronor, å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av kronor 1,550.

[68.]

3. Södra Sveriges fiskeriförening.

Såsom understöd åt södra Sveriges fiskeriförening för dess fortlöpande verksamhet har riksdagen för varje år från och med år 1908 på *extra stat* anvisat anslag. För år 1919 har sålunda anvisats dels såsom bidrag till föreningens upplysningsverksamhet 8,500 kronor och dels såsom bidrag till föreningens fiskeribiologiska undersöknings- och fiskodlingsverksamhet 13,500 kronor eller tillhopa 22,000 kronor.

[69.]

*Södra
Sveriges
fiskeriförening*
(extra anslag)

Med utlåtande den 7 september 1918 har nu lantbruksstyrelsen överlämnat en till Kungl. Maj:t ställd, till styrelsen ingiven skrift, däri föreningens styrelse med bifogande av förslag till inkomst- och utgiftsstat för föreningen för år 1920 anhållit, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att föreningen måtte för år 1920 komma i åtnjutande av samma statsanslag som för år 1919 eller tillhopa 22,000 kronor.

Till stöd för denna sin framställning har föreningens styrelse anfört huvudsakligen följande.

Föreningen hade under år 1918 bedrivit sin verksamhet efter samma riktlinjer som förut. Så hade undervisningen vid fiskeriskolan fortgått som hittills, i det alla elever undervisats i samtliga ämnen, som inginge i den av lantbruksstyrelsen för året fastställda planen. Från och med år 1919 komme denna undervisning med vederbörligt tillstånd att uppdelas på flere specialkurser.

På dammkulturens område hade föreningen att uppvisa en kraftig utveckling. Under året hade den i Viresta och Stenbrohults socknar belägna Örsjön av föreningen arrenderats. Denna sjö, som omfattade c:a 150 tunnland, kunde helt tömmas och således fullständigt skötas som fiskdamm. Den hade under året erhållit full besättning av karp och sutare. Föreningen planerade dessutom ytterligare utvidgning av sitt dammområde genom övertagande av flera betydande dammar i norra delen av Kristianstads län. Härigenom skulle antagligen föreningen bli i stånd att helt fylla de alltmer ökade kraven på tillhandahållande av sättfisk åt privata fiskodlare inom landet.

Vid föreningens försöksstationer vid Aneboda och Eriksdal påginge alltjämt försök, ägnade att utfinna förbättrade metoder för fiskodlingen. Såväl föreståndaren för försöksverksamheten fil. lic. Harald Nordqvist som föreningens assistent docenten

[69.] Einar Naumann vore härmed sysselsatta. Båda hade under året i föreningens skrifter publicerat värdefulla uppsatser rörande dammkultur. Skrifterna utgaves numera i fyra häften årligen och borde genom sitt rikligare innehåll i väsentlig mån bidraga till att öka intresset för dammodlingen i landets olika delar.

Under året hade genom utnyttjande av ett föreningen tillhörigt fall i den förbi den biologiska anstalten i Aneboda rinnande bäcken en mindre kraftstation anlagts, som försåge samtliga föreningens lokaler därstädes med elektriskt ljus, en omständighet, som f. n. vore av så mycket större betydelse, som svårigheterna att eljest erhålla lämplig belysning vore hart när oöverkomliga. Såväl vid Aneboda som Eriksdal hade omfattande reparationsarbeten utförts å trämaterialen vid dammarna.

I sitt utlåtande har lantbruksstyrelsen, med vitsordande att såväl den av föreningen upprättade fiskeriskolan som dess undersöknings-, försöks- och fiskodlingsverksamhet fortfarande handhades på fullt tillfredsställande sätt, tillstyrkt det begärda anslaget.

Departementss-
chefen.

I likhet med lantbruksstyrelsen finner jag ifrågakarande förening hava gjort sig väl förtjänt av att även för år 1920 understödjas medelst statsbidrag.

Jag får på grund härav hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till understöd åt södra Sveriges fiskeriförening å *extra stat* för år 1920 såsom särskilda förslagsanslag, högst, anvisa

dels såsom bidrag till föreningens upplysningsverksamhet kronor 8,500;

dels ock såsom bidrag till föreningens fiskeribiologiska undersöknings- och fiskodlingsverksamhet kronor 13,500;
eller tillhoppa » 22,000.

4. Hydrografisk-biologiska havsundersökningar.

a. Hydrografisk-biologiska undersökningar av de Sverige omgivande haven.

[70.] För utförande av hydrografisk-biologiska undersökningar av de Sverige omgivande haven har riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag anvisat medel å *extra stat* för vart och ett av åren 1901—1919. Under år 1919 utgår anslaget i likhet med näst föregående år med 34,100 kronor, därav 5,100 kronor till täckande av Sveriges andel i kostnaden för en internationell hydrografisk-biologisk centralanstalt med laboratorium

Hydrografisk-
biologiska
undersök-
ningar av de
Sverige om-
givande haven.
(extra anslag.)

och 29,000 kronor till omkostnader för de av svenska hydrografisk-biologiska kommissionen bedrivna undersökningarna. [70.]

I skrivelse den 16 juli 1918 har nu svenska hydrografisk-biologiska kommissionen gjort framställning om anslag till ifrågavarande ändamål för år 1920 med samma belopp och under enahanda villkor som näst-föregående år.

Kommissionen meddelar tillika, att vid ett sammanträde med delegerade från Sverige, Danmark, Norge och Nederländerna, vilket avhölls den 23 och följande dagar i maj 1918 i Köpenhamn, Sveriges representanter hade tillfälle förvissa sig därom, att allt fortfarande ett aktivt deltagande uti de internationella arbetena ägde rum från de nämnda ländernas sida och att säker utsikt funnes, att denna samverkan komme att fortfara under ledning av centralbyrån i Köpenhamn.

Lantbruksstyrelsen har i utlåtande den 10 augusti 1918 icke haft något att erinra mot framställningen.

Jag vill erinra, att av de sålunda begärda anslagen det till centralanstalten m. m. avsedda är beräknat för tiden 22 juli 1920—21 juli 1921 och anslaget till kommissionens egna undersökningar gäller arbetsåret 1 maj 1920—30 april 1921. Departements-
chefen.

I enlighet härmed hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:ts måtte föreslå riksdagen

att till utförande av hydrografisk-biologiska undersökningar av de Sverige omgivande haven å *extra stat* för år 1920 såsom särskilda reservationsanslag anvisa
dels till omkostnader för de av svenska hydrografisk-biologiska kommissionen bedrivna undersökningarna kronor 29,000;
dels ock till täckande av Sveriges andel i kostnaderna för en internationell hydrografisk-biologisk centralanstalt med laboratorium kronor 5,100;
 eller tillsammans » 34,100,
 att enligt Kungl. Maj:ts bestämmande användas för de avsedda ändamålen.

b. *Underhålls- och driftkostnad för fartyget Skagerak.*

För hydrografisk-biologiska undersökningar av de Sverige omgivande haven samt för tillsyn och bevakning vid Sveriges havsfisken har fartyget Skagerak sedan år 1905 varit i verksamhet. Riksdagen [71.]
Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml. 25
Underhålls-
och drift-
kostnad för
fartyget
Skagerak.
(extra anslag.)

[71.] har för varje år å extra stat beviljat anslag till underhålls- och driftkostnad för nämnda fartyg, vilket anslag för vart och ett av åren 1909—1913 uppgått till 34,000 kronor, för år 1914 till 41,800 kronor, därav 5,800 kronor till reparation av fartyget, för vart och ett av åren 1915, 1916 och 1917 till 36,000 kronor samt för år 1918 till 56,000 kronor, varav dock 10,000 kronor voro avsedda att utgå förskottsvis under år 1917.

Den 22 januari 1918 medgav Kungl. Maj:t, att sistnämnda belopp av 10,000 kronor finge, så långt det försloge, användas till ersättande av förskott för sillrekognosceringar under hösten 1917. Då emellertid de därefter för år 1918 för fartyget tillgängliga medlen, 46,000 kronor, under de första månaderna av året i stor utsträckning tagits i anspråk för sillrekognosceringar, visade sig beredandet av ytterligare medel för samma ändamål oundgängligen nödvändigt, därest, bland annat, sillrekognosceringarna skulle kunna fortsättas även under senare delen av samma år. På grund härav föreslog Kungl. Maj:t efter hemställan av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, som har överinseendet över fartyget, riksdagen att till ytterligare underhålls- och driftkostnad för fartyget under år 1918 å tilläggsstat för samma år anvisa ett reservationsanslag av 35,000 kronor. Riksdagen biföll detta förslag. För år 1918 hava alltså stått till förfogande anslag till belopp av sammanlagt 81,000 kronor.

För år 1919 har riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, för ändamålet å extra stat beviljat ett reservationsanslag av 46,000 kronor. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län hade visserligen begärt ett anslag av 60,000 kronor, men med hänsyn till vanskligheten att vid tiden för statsverkspropositionens avlåtande år 1918 beräkna kostnaderna för fartygets drift år 1919 och enär vid samma tid var för vartdera av åren 1917 och 1918 beräknat ett anslagsbelopp av allenast 46,000 kronor samt i allt fall möjlighet skulle föreligga att av 1919 års riksdag begära tilläggsanslag, ansåg jag mig då ej kunna tillstyrka större anslag än 46,000 kronor.

Beträffande befäl och manskap å fartyget har från början varit bestämt, att befälhavaren och förste maskinisten skulle vara anställda för helt år, varemot den övriga delen av besättningen under de första åren av fartygets verksamhet till huvudsaklig del utgjorts av manskap från flottan. Sedan emellertid erfarenheten visat, att användande av civil besättning, vartill början gjordes år 1909, medförde stora fördelar, har Kungl. Maj:t vid utanordnande av de senare årens anslag medgivit, att civil besättning och underbefäl å fartyget finge förhyras för såväl undersöknings- som bevakningstiden.

I skrivelse den 31 augusti 1918 har nu bemälda länsstyrelse hemställt dels om ytterligare anslag till fartygets underhålls- och driftkostnad under innevarande år dels ock om anslag för ändamålet för år 1920 och därvid anført:

»Det av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande för 1919 begärda anslaget var beräknat under förutsättning att fartyget skulle hållas i gång under ungefär fem månader. För att de viktiga sillrekognosceringarna skulle kunna bedrivas i nödig omfattning har det emellertid visat sig, att fartyget måste vara i sjön under *minst* sex månader; och hava de av riksdagen för år 1918 beviljade anslagen beräknats med hänsyn tagen härtill.

Under samma förutsättning synas, såvitt nu kan bedömas, de egentliga driftkostnaderna under år 1919 icke komma att understiga 1918 års utgifter, eller 81,000 kronor. I kostnadsberäkningarna för år 1918 ingår emellertid ett belopp av 4,000 kronor till reparationer. Detta belopp har med nu rådande materialpriser visat sig alldeles otillräckligt; åtskilligt arbete, som egentligen bort verkställas för att hålla fartyget i tillfredsställande skick, har därför icke kunnat utföras. Det torde sålunda bliva ofrånkomligt, om ej nödvändiga reparationer skola eftersättas, att under år 1919 ägna fartyget en mera genomgående eftersyn, för vilket ändamål ytterligare ett belopp av 5,000 kronor är behöfligt.

För år 1919 skulle sålunda erfordras ett tilläggsanslag av 40,000 kronor.

I avseende å underhålls- och driftkostnaderna för Skagerak under år 1920 vill Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande till en början framhålla den synnerliga vikten därav, att fartyget må kunna hållas i gång något längre tid än sex månader.

Redan angelägenheten att utbilda och behålla en vid fartygets specialarbeten van och skicklig besättning talar därför. Med de inskränkningar i drifttiden, som under senaste åren måst vidtagas, hava följt flera korta expeditioner om året med på- och avmönstringar av besättning. Det har på grund härav ej ens visat sig möjligt att erhålla lagenligt befäl; sålunda har fartygets befälhavare under en sammanlagd tid av nära ett år nödgats sköta fartyget utan styrman. Att detta i längden blir allt för betungande för befälhavaren lär vara tydligt; men det är också ägnat att inverka menligt på fartygets skötsel, som under sådana förhållanden icke i detalj kan övervakas av befälhavaren.

Att inskränka tiden för sillrekognosceringarna lär icke kunna ifrågasättas. Deras praktiska nytta har under de senast gångna åren blivit till fullo uppvisad och mycket betydande sillfångster, som kunna uppskattas till många miljoner kronors värde, äro att räkna såsom direkt resultat av Skageraks rekognosceringsarbete. Dessa sillrekognosceringar hava också tillvunnit sig synnerligt förtroende bland fiskarbefolkningen. Kommer, såsom Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande har anledning att vänta, trådlös telegraf att genom telegrafstyrelsens försorg under stundande vintersillfiskesäsong på försök anordnas på ett antal fiskebåtar — å Skagerak är som bekant radiotelegraf redan installerad — torde man kunna hoppas på än vackrare resultat av sillrekognosceringen.

För att bliva till avsedd nytta böra sillrekognosceringarna, med vilka äro förenade jämväl undersökningar av sillens raser och vandringar, bedrivas under en tid av omkring fem månader, januari—mars samt november och december. För fartygets övriga arbeten skulle sålunda icke kunna anslås mer än omkring en månad.

[71.] Och dock äro även de av synnerlig vikt icke blott ur vetenskaplig synpunkt utan även för den praktiska fiskebedriften. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande syftar närmast på de med Skagerak sedan flera år bedrivna undersökningarna av sammansättningen och variationen i sammansättningen av Skageraks, Kattegatts och Östersjöns fiskebestånd, vilka arbeten borde få fullföljas i större utsträckning än under senaste åren varit möjligt. Likaså är synnerligen önskvärt, att arbetena med uppgörande av fiskesjökort, som närmare beskriva havsbottnens beskaffenhet, kunna i större omfattning återupptagas, helst de omedelbart, enligt vad erfarenhet givit vid handen, lämna utbyte genom ökad avkastning av fisket. Önskvärt är givetvis också, att undersökningen av havets tillstånd genom så kallade terminsfärder, vilka under kriget varit inställda, kunde återupptagas.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande anser sig dock icke för närvarande böra göra framställning om anslag, beräknat efter längre seglationstid än sju månader, huru önskligt det än vore, att tiden kunde ytterligare utsträckas. Därvid förutsätter Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, att, om och i den mån de medel, som kunna beviljas, förslå, tiden för fartygets expeditioner förlänges.

Vid uppskattning av det härför erforderliga anslaget torde man icke hava annan grund att utgå från än de förut gjorda beräkningarna för år 1919. De hava för sex månaders drift antagits till 86,000 kronor, därav 6,900 kronor för befälhavarens och ansvarsmaskinistens årsavlöningar samt 9,000 kronor till reparationer. Övriga driftkostnader skulle sålunda belöpa sig till 70,100 kronor eller omkring 11,700 kronor i månaden. För sju månaders drift skulle följaktligen utgifterna uppgå till i runt tal 82,000 kronor, vartill komma årsavlöningar, 6,900 kronor, och reparationer, 9,000 kronor, eller sålunda omkring 98,000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts får Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, som i ärendet samrätt med svenska hydrografisk-biologiska kommissionen och fartyget Skageraks befälhavare, kaptenen G. Ridderstad, i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels att till ytterligare underhålls- och driftkostnad för fartyget Skagerak under år 1919 å tilläggsstat för samma år anvisa ett reservationsanslag av 40,000 kronor,

dels ock att till underhålls- och driftkostnad för fartyget å extra stat för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 98,000 kronor.»

Lantbruksstyrelsen har i utlåtande den 13 september 1918 förklarat sig icke hava något att erinra mot bifall till länsstyrelsens nu gjorda hemställan.

Departement-
mentschefen.

Det till ytterligare underhålls- och driftkostnad av fartyget Skagerak under innevarande år begärda anslaget å 40,000 kronor finner jag mig böra tillstyrka. Såsom länsstyrelsen framhållit bör detta anslag upptagas i tilläggsstat för år 1919. Härom torde jag senare i dag få göra särskild hemställan.

De skäl, länsstyrelsen anført för en seglationstid för fartyget under år 1920 av sju månader, synas mig synnerligen vägande. Som länsstyrelsen erinrar böra sillrekognosceringarna, vilka hittills lämnat så

[71.]

goda resultat, för att bliva till avsedd nytta bedrivas under en tid av fem månader, vilken tid bör infalla under vintern, då de viktigaste fiskena pågå. Då även det arbete i övrigt, som är avsett att utföras från fartyget, är av synnerlig vikt för såväl vetenskapen som fiskerinäringen och då det bör till väsentlig del utföras under annan tid av året än då sillrekognosceringarna pågå samt å andra delar av det Sverige omgivande vattenområdet, bör den tid av en månad, som hittills kunnat ytterligare anslås till dessa arbeten, för år 1920 utsträckas till, som länsstyrelsen ansett önskligt, två månader. Huruvida de med det internationella havsforskningsarbetet sammanhängande terminsfärderna kunna år 1920 återupptagas eller böra allt fortfarande inställas, kan ej för närvarande bedömas.

I den mån de medel, som kunna komma att för ändamålet beviljas, därtill förslå, bör tiden för fartygets expeditioner kunna förlängas.

Rörande den av länsstyrelsen gjorda uppskattningen av det behöfliga anslaget för fartygets underhålls- och driftkostnad under år 1920 har jag intet att erinra.

För närvarande hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till underhålls- och driftkostnad för fartyget Skagerak, avsett för hydrografisk-biologiska undersökningar av de Sverige omgivande haven, å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av kronor 98,000.

c. *Försäkring av fartyget Skagerak.*

[72.]

*Försäkring
av fartyget
Skagerak.*

(extra anslag.)

Det för hydrografisk-biologiska undersökningar av de Sverige omgivande haven samt för tillsyn och bevakning av Sveriges havsfisken avsedda fartyget Skagerak har årligen från och med år 1906 försäkrats mot sjöfara hos sjöförsäkringsaktiebolaget Gauthiod. Till och med år 1917 avsåg försäkringen ett värde av 130,000 kronor, motsvarande ursprungliga anskaffningskostnaden, och anvisades medel till försäkringspremien för sagda år av riksdagen med 5,200 kronor för år.

Av skäl som anfördes i statsrådsprotokollet vid 1918 års statsverksproposition, har försäkringsbeloppet ansetts numera böra höjas till 480,000 kronor.

För gäldande av premien härför har riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag anvisat för år 1918 ett tilläggsanslag å 9,200 kronor samt för år 1919 ett anslag å 14,400 kronor.

[72.] I skrivelse den 31 augusti 1918 har nu länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län hemställt om anslag för ändamålet för år 1920 till enahanda belopp, som anvisats för nästföregående två år, eller med 14,400 kronor.

Departements-
chefen.

Fartyget Skagerak torde även för år 1920 böra försäkras mot sjöfara. De skäl, som föregående år förelågo att för fartyget beräkna ett till 480,000 kronor förhöjt försäkringsvärde, föreligga alltjämt.

I enlighet härmed hemställer jag, att Eders Kungl. Ma:jt måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnader för försäkring av fartyget Skagerak å *extra stat* för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 14,400.

5. Underhålls- och driftkostnad för fartyget Eystrasalt.

[73.]

Underhålls-
och drift-
kostnad för
fartyget
Eystrasalt.
(extra anslag.)

Till underhålls- och driftkostnad för fiskeriadминистраtionens fartyg Eystrasalt har riksdagen anvisat anslag å extra stat för varje år från och med år 1909. För de senaste åren hava dessa kostnader beräknats till 10,000 kronor om året och anslaget för år 1919 uppgår också till detta belopp, varvid förutsatts att eventuell behållning från år 1918 jämväl skulle, om så behövdes, komma till användning. Det framhölls, att kostnadsberäkningarna vore synnerligen osäkra.

I skrivelse den 12 augusti 1918 har lantbruksstyrelsen hemställt om anslag för ändamålet för år 1920. Under hänvisning till den inträdda ökningen i drift- och underhållskostnader — särskilt de höga fotogen-, smörjolje- och arbetsprisen — samt under förutsättning att undersökningstiden ej skulle överstiga sex månader, har lantbruksstyrelsen uppgjort följande approximativa förslag till stat för fartyget under år 1920:

arvode åt skepparen.....	kronor	2,550
» » 3 besättningskarlar.....	»	4,500
besättningens resor till och från förläggningssorten	»	400
fotogen och andra förbrukningsartiklar	»	10,000
vinterförläggning och vårutrustning jämte smärre reparationer, kompletteringar m. m.	»	2,000
lotsning, belysning m. m.	»	300
nyanskaffning samt reparation av redskap och apparater	»	1,250

Summa kronor 21,000.

[73.]

Styrelsen har framhållit, att den sålunda beräknade utgiftsstatens slutsumma vore mer än dubbelt så stor som det belopp, vilket under de två senaste åren varit avsett för ändamålet. Då emellertid erfarenheten under dessa år ådagalagt, att det vore omöjligt att för sistnämnda belopp hålla fartyget i gång under mer än några få veckor, hade lantbruksstyrelsen denna gång ansett sig böra föreslå ovan angivna förhöjning i utgiftsstaten. De beräknade posterna vore det oaktat att betrakta såsom minimibelopp och skulle måhända icke på långt när komma att räcka för den beräknade undersökningstiden, sex månader. I sådant hänseende borde anmärkas, att exempelvis utgiftsposten för fotogen skulle med en beräknad åtgång av 10,800 kg. för 150 timmars gång i månaden under sex månader och med det vid tiden för skrivelsens avlatande gällande fotogenpris av 90 öre per kg. uppgå till icke mindre än 9,480 kronor, vartill komme omkring 540 kg. smörjolja à 3 kronor per kg. eller 1,620 kronor, d. v. s. tillsammans 11,100 kronor för enbart dessa tvenne förbrukningsartiklar.

På grund härav har lantbruksstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, för bestridande av underhålls- och driftkostnader för fartyget Eystrasalt ävensom för anskaffande och underhåll av fiskeredskap samt undersökningsapparater till samma fartyg m. m., på extra stat för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av kronor 21,000.

Visserligen torde det vara nödvändigt att på grund av inträffade prisstegringar något öka ifrågavarande anslag, för att icke expeditionstiden skall bliva alltför kort. Men då det icke är uteslutet, att kostnaderna å vissa artiklar, som för fartygets drift äro av stor betydelse, komma att nedgå till år 1920 samt en mindre inskränkning i expeditionstiden av sex månader icke synes mig ägnad att vålla större betänkligheter, anser jag anslaget böra begränsas till 15,000 kronor.

Departements-
chefen.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till underhålls- och driftkostnad för fartyget Eystrasalt å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av kronor 15,000.

6. Ett armerat ångfartygs stationerande vid rikets kuster.

Under en lång följd av år medgav Kungl. Maj:t, att ett flottans fartyg finge stationeras vid bohuslänska kusten för, bland annat, upp-
rätthållande av ordning i skärgården under pågående vinterfiske. Kost-

[74.]

Ett armerat
ångfartygs
stationerande
under vinter-

[74.]
*månaderna
 vid rikets
 kuster till ord-
 ning och skydd
 vid fisket.*
 (extra anslag.)

naderna för dessa vinterexpeditioner utgingo till och med år 1910 från femte huvudtiteln.

Då ifrågavarande vinterexpeditioner utrustades huvudsakligen i fiskerinäringens intresse, uppstod under år 1910 fråga därom, att de av expeditionerna betingade utgifterna med undantag av proviantkostnaderna borde för framtiden bestridas från anslag under nionde huvudtiteln.

På Kungl. Maj:ts förslag medgav 1911 års riksdag, att vissa besparingar finge användas för stationerande av ett dylikt fartyg under vintern 1911—1912. För samma ändamål för vintern 1912—1913 anvisades därefter på extra stat under nionde huvudtiteln ett anslag av 20,000 kronor.

Sedan det visat sig önskligt, att ifrågavarande fartygs bevakningsområde utsträcktes till södra Kattegatt och norra Öresund samt vid behov jämväl till andra delar av rikets kuster, begärde Kungl. Maj:t av riksdagen år 1913 ett anslag av 33,000 kronor för ett dylikt fartygs stationerande vid rikets kuster under vintern 1913—1914. Detta belopp anvisades också av riksdagen på extra stat för år 1914. Jämväl för åren 1915 och 1916 anvisade riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag anslag å extra stat till samma belopp för motsvarande ändamål under vintrarna 1914—1915 och 1915—1916.

Då Kungl. Maj:t på jordbruksdepartementets föredragning beslutat angående användandet av de till ifrågavarande expeditioner anvisade medel, har detta skett i den form att, därest ett örlogsfartyg komme att avses för dylik bevakningstjänst under respektive vinter, kostnaderna för expeditionen med undantag av proviantkostnader finge intill ett belopp av högst 33,000 kronor på rekvisition av marinförvaltningen gäldas av dessa anslag. Själva beordrandet av fartyget tillhör sjöförsvarsdepartementet.

För vintrarna 1912—1913 samt 1914—1915 och följande vintrar har emellertid icke någon expedition kommit till stånd.

Av denna anledning begärdes intet nytt anslag för vintrarna 1917—1918 och 1918—1919, utan har riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag medgivit användande av erforderligt belopp utav den behållning, som uppstått eller kunde komma att uppstå å redan anvisade anslag för motsvarande ändamål.

Enligt rikshuvudboken för år 1917 uppgå de besparade medlen å härtill anvisade anslag till 102,061 kronor 83 öre.

Sedan Kungl. Maj:t anbefallt lantbruksstyrelsen att efter hörande av länsstyrelserna i Kristianstads, Malmöhus, Hallands samt Göteborgs och Bohus län inkomma med yttrande och förslag i ämnet beträffande

vintern 1918—1919, har nämnda styrelse med skrivelse den 4 september 1918 överlämnat yttranden av bemälda länsstyrelser samt för egen del anfört, att styrelsen funne av dessa yttranden framgå, att under rådande krigstillstånd något armerat ångfartyg till skydd för fisket icke vore behöfligt. För vintern 1919—1920 borde emellertid riksdagens medgivande utverkas till användande av medel för stationerande av ett dylikt fartyg.

Jag vill erinra, att med anledning av rådande influensaepidemi kanonbåten Svensksund under någon tid av hösten 1918 på Kungl. Maj:ts befallning biträtt vid hemforslande av insjuknade fiskare och att kostnaden härför, med undantag för proviantkostnad, gäldats av detta anslag.

Vidare får jag erinra att, sedan med anledning av vapenstillståndets avslutande mellan de krigförande makterna den svenska flottans bevakningstjänst vid västkusten upphört, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län hemställt om stationerande av kanonbåten Svensksund vid länets kust intill början av mars månad år 1919 samt att Kungl. Maj:t den 23 december 1918 härtill lämnat bifall.

Under förutsättning att hinder icke kommer att möta för att ett fartyg kan bli disponibelt för bevakningsexpedition under vintern 1919—1920, torde medel därtill böra finnas tillgängliga. Till följd av förenämnda behållning å äldre anslag behöver icke nytt anslag anvisas.

Jag hemställer därför, efter samråd med chefen för sjöförsvarsdepartementet, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementetschefen.

att medgiva, att Kungl. Maj:t må för stationerande under vintern 1919—1920 av ett armerat ångfartyg vid rikets kuster för åstadkommande av ordning och skydd vid fiskets bedrivande använda erforderligt belopp av behållning å redan anvisade anslag för motsvarande ändamål.

7. Fiskehamnar.

a. *Utförande av vissa fiskehamnar.*

Fiskehamnskommissionen föreslog i sitt betänkande år 1909, att staten skulle själv bygga och för framtiden underhålla hamnanläggningar, huvudsakligen för fiskets behov, vid 44 närmare angivna platser utmed rikets kuster, ävensom att staten därjämte skulle lämna anslag en gång

[75.]
Utförande av vissa fiskehamnar.

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml.

(extra anslag.)

[75.] för alla till hamnarbeten å 35 andra platser, varest hamnarna skulle under väg- och vattenbyggnadsstyrelsens kontroll byggas och för framtiden underhållas av intressenterna själva. Av omförmälda 79 hamnar voro emellertid, enligt kommissionens åsikt, 31 av beskaffenhet att bära i första hand komma till utförande. Arbetet på återstående 48 hamnar skulle däremot kunna anstå och utföras först i andra hand. Av nämnda 31 hamnar skulle 24 anläggas och underhållas av staten men de 7 övriga av intressenterna själva med statsbidrag till anläggningskostnaden.

Riksdagen beslöt år 1911 byggande av samtliga till utförande i första hand föreslagna 24 hamnar, vilka skulle byggas uteslutande av staten, och beviljade därtill ett anslag å 2,788,000 kronor. Från detta anslag anvisades därefter av riksdagen särskilda belopp under de följande åren.

År 1912 beviljade riksdagen ett särskilt anslag å 30,000 kronor för istandsättande av hamnen vid Barsebäck, vilken icke var upptagen bland de 24 hamnarna.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framlade i skrivelse den 9 september 1915 plan och kostnadsberäkning för de då återstående 19 hamnarna jämte hamnen vid Barsebäck. Därvid framhöll styrelsen, att för beräkningen lagts till grund sådana arbets- och materialpris, som motsvarade förhållandena före det pågående kriget. Sammanlagda kostnaden för de beslutade 24 hamnarna jämte hamnen vid Barsebäck upptogs nu till 7,202,800 kronor. För anvisandet av dessa medel framlade styrelsen följande plan:

För år	Anvisade medel	Summa anvisade medel	För år	Anvisade medel	Summa anvisade medel
1912—1913	464,000	464,000	1920	610,000	4,608,000
1914	464,000	928,000	1921	610,000	5,218,000
1915	620,000	1,548,000	1922	610,000	5,828,000
1916	620,000	2,168,000	1923	610,000	6,438,000
1917	610,000	2,778,000	1924	609,200	7,047,200
1918	610,000	3,388,000	1925	155,600	7,202,800
1919	610,000	3,998,000			

1916 års riksdag beslöt, att Barsebäcks hamn skulle upptagas bland dem, vilkas byggande skulle äga rum uteslutande på statens bekostnad, och att det till denna hamn beviljade anslaget skulle sammanslås med det år 1911 beviljade anslaget till ett anslag å 2,818,000 kronor, samt

anvisade återstående beloppet av det sålunda sammanslagna anslaget. Tillika anvisades för samma ändamål ytterligare 150,000 kronor. Därjämte uttalade riksdagen, att densamma funne ifrågavarande fiskehamnsbyggnader böra, därest det icke på grund av alldeles särskilda omständigheter kunde finnas lämpligt att tillgripa entreprenadsystemet, utföras direkt av staten genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 3 maj 1916 beräknade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att den för fiskehamnsbyggnadernas direkta utförande av staten erforderliga arbetsmaterielen skulle draga en kostnad av ungefär 523,500 kronor, som i likhet med själva byggnadskostnaderna beräknats efter de pris, som rådde före världskriget. Denna kostnad överstege icke det belopp, som i form av entreprenadvinst beräknats ingå i kostnaden för de då ännu icke påbörjade fiskehamnarna. Den skulle alltså icke höja totalkostnaden. Av nämnda 523,500 kronor ansågos 323,500 kronor kunna utgå av de för åren 1916 och 1917 anvisade medlen.

För år 1918 föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att anvisa 810,000 kronor, varav 610,000 kronor voro i enlighet med 1915 års plan och 200,000 kronor skulle utgöra återstoden av det behövliga materialanskaffningsbeloppet. Detta bifölls av riksdagen.

Vid annmälan om sitt beslut i detta ämne anhöll tillika 1917 års riksdag, att Kungl. Maj:t ville genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hamnavdelning omedelbart låta verkställa undersökningar och uppgöra kostnadsberäkningar rörande sådana mindre kostsamma, i huvudsak av muddringar bestående fiskehamnsförbättringar, vilka i fiskehamnskommissionens förslag förordats att komma till utförande i andra hand och vilka med hänsyn till arbetets beskaffenhet lämpligen kunde bedrivas jämsides med andra i gång varande fiskehamnsbyggnader, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. Den 3 juli 1917 anbefallde Kungl. Maj:t väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att genom sin hamnavdelning verkställa den sålunda av riksdagen begärda utredningen.

I skrivelse den 27 augusti 1917 framhöll väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att de för år 1918 anvisade medlen komme att till följd av stegrade kostnader av alla slag bliva otillräckliga för fullföljande under samma år av de redan under arbete varande fiskehamnarna samt att vissa kostnader föranleddes jämväl av nyssnämnda utredning angående vissa mindre kostsamma fiskehamnsförbättringar. Säkerligen skulle ej heller för år 1919 ett anslag i enlighet med förenämnda plan bliva tillfyllest. Styrelsen ifrågasatte därför ett anslag för år 1919 å 1,100,000

[75.] kronor med förskotts rätt beträffande 400,000 kronor under år 1918. Kungl. Maj:t föreslog riksdagen att bevilja dels å tilläggsstat för år 1918 400,000 kronor och dels för år 1919 ett belopp av 610,000 kronor i enlighet med planen. Detta bifölls av riksdagen.

Därjämte har riksdagen år 1914 för byggande av en fiskehamn vid Östra Torp beviljat ett anslag av 180,000 kronor, vilket anvisats med 100,000 kronor för år 1915 och 80,000 kronor för år 1918. Denna hamn ingår icke bland de med det stora anslaget avsedda.

I skrivelse den 21 augusti 1918 har nu väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört huvudsakligen följande:

Styrelsen hade i sin framställning den 27 augusti 1917 förutsatt, att verkningarna av världskriget skulle under år 1918 bli att räkna med i ännu högre grad än under år 1917, och hade därför antagit, att den del av anslaget för år 1919, som skulle bli förskottsvis behöfvig under senare delen av år 1918, skulle komma att uppgå till cirka 400,000 kronor. Prisstegringen å byggnadsmaterialier och arbetslöner hade emellertid under år 1918 ökat i så hög grad, att det tilläggsanslag, som vore behöfvigt under senare delen av år 1918 för att kunna fortsätta de under arbete varande fiskehamnsbyggnadsarbetena och vars rätta storlek nu kunde bedömas tillförlitligare än i augusti 1917, hade bort antagas till åtminstone 800,000 kronor i stället för till endast 400,000 kronor. För att arbetena skulle kunna fortgå under återstående delen av år 1918, vore det efter vad som kunde förutses behöfvigt, att åtminstone 400,000 kronor finge förskottsvis disponeras av det för år 1919 anvisade anslaget å 610,000 kronor.

Lika litet som man $1\frac{1}{3}$ år i förväg kunnat i augusti 1917 till rätta beloppet förutsäga det tilläggsanslag för år 1918, som behöfts, lika litet vore det möjligt att redan i augusti 1918 rätt bedöma, i vilken grad prisstegringarna komme att ökas under loppet av år 1919, och sålunda rätta storleken av det tilläggsanslag, som skulle erfordras för år 1919 för att fiskehamnsbyggnadsarbetena under det året måtte kunna fortgå utan avbrott. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beräknade visserligen för det nuvarande detta tilläggsanslag till ett belopp av 1,800,000 kronor, enär prisstegringen å byggnadsmaterialier utgjorde 100 till 200 procent eller mera å prisen före världskriget, så att virke, järn och cement kostade minst 2 till 3 gånger och koks och kol minst 5 till 6 gånger så mycket som förut, och samtidigt arbetslönerna stigit till mellan 2 och 3 gånger storleken före kriget. Men med hänsyn till den icke mindre nu än förut varande omöjligheten att med någon säkerhet kunna under nuvarande fullständigt abnorma pris- och avlöningsförhållanden så långt i förväg förutse gången av prisstegringarna under det kommande året, måste styrelsen förutsätta, att det mot slutet av år 1919 skulle bli erforderligt att justera det nu såsom behöfvigt antagna tilläggsanslaget.

Då det av riksdagen för år 1919 redan anvisade anslaget utgjorde endast 610,000 kronor och det tilläggsanslag å 1,800,000 kronor för år 1919, som nu förutsattes behöfvigt, måhända icke kunde bli av riksdagen anvisat förr än så sent som i juni 1919, så kunde det förstnämnda beloppet, 610,000 kronor, icke täcka behovet av byggnadsmedel för de redan pågående arbetenas fortsatta bedrivande under dels senare delen av år 1918 dels första hälften av år 1919, utan erfordrades

härfor att för denna tid av mer än $\frac{3}{4}$ år kunna förskottsvis disponera, förutom sagda 610,000 kronor, åtminstone 800,000 kronor av det för år 1919 behövlige tilläggsanslaget å 1,800,000 kronor. Byggnadsmedlens otillräcklighet hade redan måst föranleda till att de båda hamnanläggningarna vid Gislöv och Grönhögen, som enligt planen för hamnbyggnadsarbetenas bedrivande varit avsedda att påbörjas under år 1918, icke kunnat börjas.

Svårigheterna att under nuvarande utomordentligt starka prisstegringar bedöma vilket anslagsbelopp, som kunde komma att visa sig erforderligt för fiskehamnsbyggnadsarbetena under år 1920, vore tydligen ännu större på grund av den större tidsskillnaden av $2\frac{1}{3}$ år. Styrelsen vågade därför icke nu anslå behovet av byggnadsmedel för år 1920 lägre än till ett belopp av 2,500,000 kronor med enahanda av de abnorma krigstidsförhållandena betingade reservation för nödvändigheten av beloppets senare justering i augusti 1919.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen finge sålunda nu hemställa, att Kungl. Maj:t måtte för fortsättande utan avbrott av arbetena å de av riksdagen år 1911 beslutade fiskehamnsbyggnaderna dels av det för år 1919 anvisade anslaget å 610,000 kronor samt av i övrigt tillgängliga medel ställa till styrelsens förfogande för de redan pågående arbetena ett sammanlagt belopp av 1,410,000 kronor att av styrelsen förskottsvis disponeras för dessa arbeten under senare delen av år 1918 och första hälften av år 1919, intill dess det för år 1919 behövlige tilläggsanslaget kunnat av riksdagen anvisas. *dels ock* föreslå 1919 års riksdag att anvisa för år 1919 ett tilläggsanslag av 1,800,000 kronor och för år 1920 ett anslag av 2,500,000 kronor.

I utlåtande häröver den 6 september 1918 har statskontoret anfört:

»Vad först angår det belopp å 400,000 kronor, som enligt föreliggande framställning skulle under år 1918 erfordras för utförande av vissa fiskehamnar utöver det å tilläggsstat till riksstaten för nämnda år för samma ändamål uppförda reservationsanslag å 400,000 kronor, anser väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för sin del, att detta belopp borde under år 1918 förskottsvis disponeras av det för år 1919 anvisade reservationsanslaget å 610,000 kronor.

I anledning härav vill statskontoret i underdånighet framhålla, dels att några förskott av dylik art icke torde numera efter införandet av systemet med tilläggsstater böra vidare förekomma, dels ock att i detta fall så mycket mindre någon sådan förskottsänvisning torde kunna äga rum, som det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i sådant avseende framställda förslaget icke åsyftar något överflyttande till år 1918 av en utgift, som eljest skulle hava förekommit först år 1919, utan avser täckande av en för år 1918 utöver gjorda beräkningar uppkommen merkostnad.

I betraktande härav synes - därest det befinnes nödvändigt, att de pågående arbetena å fiskehamnarna under innevarande år fortgå i förut planerad omfattning - annan utväg ej återstå än att för ändamålet anlita det å 1918 års tilläggsstat uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter. Under nyssnämnda förbehåll lära nämligen, så vitt statskontoret kan finna, de av riksdagen angivna förutsättningarna för detta anslags användande föreligga.

Vad sedan vidkommer de under år 1919 för ifrågavarande ändamål erforderliga medel, torde desamma, i den mån de icke kunna utgå av ovanberörda reservationsanslag å 610,000 kronor å nämnda års riksstat, kunna på framställning av Eders Kungl. Maj:t av riksdagen anvisas å samma års tilläggsstat så tidigt, att medlen bliva disponibla i mån av behov.

[75.]

I övrigt ansluter sig statskontoret givetvis till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens mening, att anslagsberäkningarna för nu ifrågakarande ändamål, så vitt möjligt, böra uppgöras så, att de anslag, som av riksdagen för samma ändamål beviljas, komma att täcka de utgifter, för vilkas bestridande de anvisats; lärande jämväl de anslag, som komma att av riksdagen äskas å tilläggsstat för år 1919 och å riksstat för år 1920, böra erhålla reservationsanslags natur.»

I skrivelse den 3 oktober 1918 lämnade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen närmare uppgifter angående de belopp, som erfordrades för varje särskild under arbete varande fiskehamnsbyggnad under tiden intill den 1 januari 1919, samt anförde därvid följande:

»Av respektive arbetschefer för arbetena rekvirerade byggnadsmedel utanordnas som förskottsmedel, som efter i styrelsen verkställd granskning av för varje månad insända kassarapporter och tillhörande verifikationer därpå överföras såsom likviderade utgifter för varje särskild fiskehamnsbyggnad, varigenom sålunda de temporära förskotten ersätts.

För tiden intill den 1 januari 1919 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att räkna med följande ungefärliga utgifter för

Fiskehamnsbyggnadsarbetet vid	Arbets- chefens pen- ningrekvisi- tion till 1 jan. 1919	Förskotts- ordningar att ersätta till 1 jan. 1919	Summa er- forderligt belopp
	kronor	kronor	kronor
Hönö-Kläva hamn	43,000	23,300	66,300
Träslövs hamn	75,000	21,200	96,200
Glommens hamn	43,000	16,000	59,000
Östra Torps hamn	36,000	33,500	69,500
Hälleviks hamn	70,000	31,000	101,000
Kullarps stenbrott	19,000	9,500	28,500
Nogersunds hamn	36,000	14,500	50,500
Spraglehalls stenbrott	18,000	10,500	28,500
Stenshamns hamn	76,000	39,500	115,500
Summa kronor	416,000	199,000	615,000

Det sammanlagda belopp, som erfordras för att arbetena å de fiskehamnar, som redan äro under utförande, må kunna utan avbrott fortgå, utgör sålunda åtminstone 615,000 kronor. Detta belopp är oundgängligen nödvändigt att disponera, då arbetena på byggnader, som utföras i havet, icke kunna utan största risker och olägenheter avbrytas eller läggas ned, innan de äro fullbordade. Arbetena, lämnade åt sig själva under höst- och vintermånader, bleve utsatta för att svårt skadas och

förstöras för varje storm under denna den mest stormiga tiden av året. Vid dessa fiskehamnsbyggnader, som måste utföras ytterst i havsbandet eller å helt och hållet oskyddade kuster, är det av den allra största betydelse att ständigt söka bedriva arbetet så snabbt som möjligt med användande av så stor arbetsstyrka, som det är möjligt att anskaffa och använda, allt i ändamål att i möjligaste mån förkorta risktiden under själva utförandet, under vilket risken av stormskador är ojämförligt mycket större än sedan hamnbyggnaden blivit färdig. Att under någon tid nedlägga arbetet å fiskehamnarna av brist på byggnadsmedel kan icke från någon synpunkt vara rådligt. Stormskadorna skulle då taga en svår omfattning, då man icke vore i stånd att genast ingripa med skyddsåtgärder och verkställandet av reparation, såsom kan ske, när arbetet hålles i gång utan avbrott. Vidare skulle ett nedläggande av arbetena eller deras inskränkning bidraga till ökande av den arbetslöshet, som redan äger rum i landet. Att i nuvarande svåra tid, då allt av staten måste göras för att lindra nöden och förebygga en tilltagande arbetslöshet, staten skulle själv nedlägga eller för en tid avbryta sina egna arbeten, lär icke kunna vara förenligt med statens strävan att bistå de enskilda arbetsgivarna inom industrien och näringarna i deras bemödanden att i trots av alla kristidens mångahanda svarigheter söka hålla arbetet i gång till förekommande av nöd bland arbetarbefolkningen i landet. Vidare skulle statens fiskehamnsbyggnadsarbeten genom ett temporärt avbrott av brist på byggnadsmedel bliva av med den arbetarstam och de ingenjörer, vilka under de gångna arbetsåren förvärvat en dyrbar erfarenhet till bemästrande av de svårigheter, som följa med tvånget att bygga i havet i stället för å fasta landet, vilken förlust vore synnerligen att beklaga såsom ländande till stort men för samt försening av arbetenas fullbordande. Såväl arbetarna som i synnerhet arbetscheferna och underbefälet måste kunna räkna på kontinuitet i anställningen, räkna på att de icke helt plötsligt ställas utan arbete och inkomst, så framt det överhuvud skall vara möjligt att anskaffa ingenjörer, byggmästare och förmän, som skola vara villiga att leva under sådana förhållanden, som de måste underkasta sig vid byggnadsarbeten ute på öar i havsbandet långt från fastlandet eller ute vid fattiga fisklägen på kusten. Alla praktiska skäl göra det erforderligt att, sedan väl en fiskehamnsbyggnad är påbörjad, bedriva arbetet å densamma utan avbrott och med största möjliga kraft intill dess fullbordan.»

Det torde böra anmärkas, att vid de i tabellen upptagna stenbrott sten uttages till hamnarbetena vid Hällevik, Nögersund och Östra Torp.

Den 18 oktober 1918 fann Kungl. Maj:t med anledning av vad sålunda förekommit gott att för fortsättande under år 1918 av arbetena å ej mindre de av fiskehamnskommissionen föreslagna, redan påbörjade hamnanläggningarna än även fiskehamnen vid Östra Torp anvisa till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande i mån av behov ett ytterligare belopp av 615,000 kronor att avföras å det i tilläggsstaten för år 1918 uppförda förslagsanslaget å 500,000 kronor till oförutsedda utgifter.

I skrivelse den 9 oktober 1918 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört, att då Östra Torps fiskehamn i likhet med övriga av

[75.] riksdagen beslutade fiskehamnsbyggnader utfördes helt och hållet på statens bekostnad genom styrelsens hamnavdelning, det icke syntes vara behöfligt; att detta fiskehamnsbyggnadsarbete skulle intaga en särskild ställning i bokföringshänseende i förhållande till alla de andra statens fiskehamnsbyggnader, som enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande utfördes direkt av nämnda hamnavdelning, utan syntes det lämpligt, att anslaget finge sammanslås med anslaget till de övriga fiskehamnarna. Styrelsen hemställde därför, att det till Östra Torps fiskehamnsbyggnad beviljade anslaget å 180,000 kronor måtte i bokföringshänseende få sammanslås med de av riksdagen beviljade anslagen till statens fiskehamnsbyggnader, i likhet med vad förut skett med det särskilda anslaget till Barsebäcks fiskehamn.

Statskontoret har i utlåtande häröver den 13 december 1918 anfört, att då ett bifall till denna framställning kunde föranleda till att en å anslaget till fiskehamn vid Östra Torp eventuellt uppkommen brist komme att täckas från det stora fiskehamnsanslaget, den föreslagna åtgärden icke syntes kunna vidtagas utan riksdagens medgivande. Men för en framställning till riksdagen i sådant syfte syntes de av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anförda, uteslutande formella skälen icke vara tillräckliga, och statskontoret ansåge sig fördenskull icke kunna tillstyrka förevarande framställning.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vars yttrande infordrades i anledning av vad statskontoret sålunda anfört, har den 20 december 1918 yttrat följande:

»De av fiskehamnskommissionen föreslagna fiskehamnsanläggningarna förordades till ett antal av 31 att komma till utförande »i första hand» och till ett antal av 48 att komma till utförande »i andra hand». Därefter förordade kommissionen i en tredje grupp 8 fiskehamnar, och bland dessa Östra Torp, att »i en framtid understödjas av staten».

På grund av särskild motion beviljade emellertid 1914 års förra riksdag anslag till fiskehamnsanläggningen vid Östra Torp med frångående av den av kommissionen föreslagna ordningen efter de 79 första- och andrahandshamnarna.

Det var sålunda uteslutande den omständigheten, att Östra Torps hamnanläggningen motionsvägen fördes fram till anslag på ett tidigt stadium, som gjorde, att ett särskilt anslag då kom att tilldelas denna fiskehamn, som i övrigt skall utföras uteslutande på statens bekostnad genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hamnavdelning liksom de övriga fiskehamnar, till vilka riksdagen år 1911 beviljade det så kallade stora fiskehamnsanslaget.

Då det därför icke i sak förefinnes någon anledning att bibehålla anslaget till denna speciella fiskehamn såsom skilt från det stora gemensamma fiskehamnsanslaget och då de av världskriget vållade prisstegringarna komma att medföra ökning av byggnadskostnaden för denna fiskehamn liksom för de övriga fiskeham-

narna, så är det endast naturligt, att anslaget till Östra Torps fiskehamn samman-
slås med de av riksdagen beviljade anslagen till statens fiskehamnar i likhet med
vad förut skett med det särskilda större anslaget till Barsebäcks fiskehamn, som på
liknande sätt motionsvägen utverkades under 1916 års riksdag.

[75.]

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen får därför i underdånighet hemställa, att
Eders Kungl. Maj:t ville i nådig proposition till riksdagen hemställa därom.»

De i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens skrivelser angivna för-
hållanden, vilka i hög grad fördyrat arbetena å ifrågavarande fiske-
hamnsbyggnader, komma antagligen att i huvudsak göra sig gällande
även under innevarande år och det synes ganska ovisst, i vad mån
någon ändring härutinnan är att påräkna för år 1920. Under dessa
omständigheter är det givet, att den år 1915 framlagda planen för me-
delsanvisningen icke längre kan följas, ifall icke arbetena skola undan-
skjutas över en mycket lång framtid, vilket dock ur många synpunkter
vore högst ofördelaktigt. Riksdagen har också upprepade gånger fram-
hållit angelägenheten av dessa arbetens skyndsamma bedrivande.

Departements-
chefen

Jag finner mig därför böra tillstyrka såväl tilläggsanslag för år
1919 som väsentligt höjt anslag för år 1920.

Vad angår den ifrågasatta sammanslagningen av det särskilda an-
slaget till Östra Torp med det stora anslaget till övriga fiskehamnar
föreligger gent emot den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen åberopade
jämförelsen med det förut beviljade särskilda anslaget till Barsebäcks
fiskehamn skiljaktigheter så till vida, som dels Barsebäck av fiskehamns-
kommissionen upptagits bland de hamnar, som borde utföras i första
hand, ehuru väl icke helt och hållet på statens bekostnad, dels ock något
arbete å denna fiskehamn icke verkställts, när anslagens sammanslagning
skedde. Såsom statskontoret framhållit blir följderna av den nu ifråga-
satta sammanslagningen, att den fördyring, som otvivelaktigt inträffar
i fråga om hamnbyggnaden vid Östra Torp, kommer att bestridas från
det stora anslaget, i stället för att eljest särskilt anslag torde få därtill
anvisas. Mot en sådan sammanslagning synas mig emellertid några
sakskäl av betydelse icke kunna anföras, och jag vill därför tillstyrka,
att riksdagens bifall därtill utverkas.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i sin skrivelse den 21
augusti 1918 hemställt om ett tilläggsanslag för år 1919 å 1,800,000
kronor, varav dock 800,000 kronor beräknats skola förskottsvis utgå
redan under år 1918. Kungl. Maj:t har emellertid den 18 oktober 1918
till styrelsens förfogande ställt ett belopp av 615,000 kronor från an-
slaget till oförutsedda utgifter till nu ifrågavarande fiskehamnar jämte

[75.] hamnen vid Östra Torp. Om detta redan anvisade belopp drages från det för år 1919 begärda tilläggsanslaget å 1,800,000 kronor, återstår ett belopp av 1,185,000 kronor, som torde böra anvisas å tilläggsstat för år 1919.

För år 1920 har styrelsen begärt ett anslag av 2,500,000 kronor. Såväl av statsfinansiella skäl som enär det icke är uteslutet, att kostnaderna komma att under år 1920 ställa sig lägre än styrelsen tillträdde sig att beräkna i augusti 1918, anser jag detta anslagsbelopp nu kunna begränsas till 2 miljoner kronor och vill framhålla, att det är nödvändigt, att arbetena anordnas på sådant sätt, att årskostnaderna komma att hålla sig inom detta belopp.

Jag kommer senare att särskilt hemställa om anslag å 1919 års tilläggsstat och hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att det till fiskehamusanläggning vid Östra Torp i Malmöhus län anvisade anslag må sammanslås med anslagen till utförande av vissa utav fiskehamnskommissionen föreslagna hamnar,

dels ock till bestridande av kostnaderna för utförande av dessa hamnar å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av kronor 2,000,000;

att enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t må finna gott meddela, användas för ifrågavarande ändamål under villkor om kostnadsfri upplåtelse ej mindre av själva området för hamnarna än även av det område i land, som med hänsyn till den rörelse, som är avsedd att bedrivas i hamnarna, bör avskämmas för det gemensamma behovet.

b. *Understödjande av mindre fiskehamnsbyggnader.*

Såsom i nästföregående punkt erinrats har riksdagen från och med år 1911 årligen å extra stat under nionde huvudtiteln anvisat anslag för utförande av vissa av fiskehamnskommissionen till utförande i första hand föreslagna fiskehamnar. De hamnbyggnader, för vilka detta anslag avsetts, utföras helt och hållet av staten. Till byggande av andra fiskehamnar utgår däremot statsbidrag från ett alltsedan år 1894 under sjätte huvudtiteln anvisat extra anslag, avsett till understödjande av brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader samt upprepning av åar och farleder. För år 1919 uppgår sistnämnda anslag till 900,000 kronor. Bestämmelser angående statsbidrag från detta anslag äro meddelade i kungörelse den 27 juni 1914 och innehålla, så vitt angår hamnbyggnader, huvudsakligen följande.

76.
Understöd-
jande av
mindre fiske-
hamnsbygg-
nader.
(extra anslag.)

För varje företag skall plan och kostnadsberäkning fastställas av Kungl. Maj:t. Statsbidrag må av Kungl. Maj:t bestämmas till högst två tredjedelar av den beräknade kostnaden enligt den fastställda arbetsplanen, dock att för mindre hamnar, företrädesvis fiskehamnar, anslag må bestämmas till mer än två tredjedelar, dock högst till nio tiondelar av den beräknade kostnaden, i vilket fall av statsanslaget endast sju niondelar må kunna användas till arbetets utförande, varemot återstående två niondelar skola avsättas till en hamnfond. Menighet, bolag eller andra vederbörande, vilka antagas komma att hava nytta av ett genom statsbidrag understött företag, skola genom kontant tillskott, materialier, arbete eller andra bidrag enligt nyss angivna proportion av minst en tredjedel eller minst tre tiondelar bestrida den återstående, icke av statsmedel anvisade andelen av kostnaderna för företaget. Därest för mindre hamnbyggnad anslag beviljats till belopp, överstigande två tredjedelar av den beräknade kostnaden, skall, innan något av anslaget får utbetalas, vara styrkt, dels att vederbörande landsting åtagit sig att svara för framtida underhållet av hamnbyggnaden, dels ock att såväl själva området för hamnen som ock ett för den rörelse, som skall bedrivas i hamnen, tillräckligt område i land blivit avsöndrade för det gemensamma behovet. Därest hamnavgifter skola upptagas, bör taxa därå vara fastställd, så lindrig som skäligen låter sig göra. Den hamnfond, vilken skall bildas av de två niondelar av statsanslaget, som i visst fall skola avsättas, skall stå under vederbörande landstings egen förvaltning. Till denna fond må jämväl efter Kungl. Maj:ts bestämmande inflyta viss andel av hamnavgifterna. Denna fond må anlitas för underhållet av hamnbyggnaden.

Såsom chefen för civildepartementet förut i dag omförmålt vid framläggande av förslag beträffande äskande för år 1920 av anslag

[76.] under sjätte huvudtiteln för understödjande av brobyggnader m. m., hava dels ledamoten av riksdagens andra kammare Olof Olsson i Kullenbergstorp dels ock länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län i särskilda skrivelser ifrågasatt vidtagande av åtgärder för att bättre tillgodose behovet av andra fiskehamnar än dem, som föreslagits av fiskehamnskommissionen. Bemälda departementschef har under återopande av från mig erhållet meddelande, att jag hade för avsikt att föreslå uppförande under nionde huvudtiteln av ett särskilt anslag till bidrag för byggande av andra fiskehamnar än sådana, som avsåges i fiskehamnskommissionens betänkande, förklarar sig anse omförmälda anslag under sjätte huvudtiteln ej vidare böra avses för bidrag till byggande av fiskehamnar. Anslagsbeloppet borde likväl bibehållas oförminskat. Vad bemälda departementschef sålunda föreslagit har Kungl. Maj:t gillat och bifallit.

Jag anhåller nu att få underställa Kungl. Maj:ts prövning det sålunda åsyftade ärendet om anvisande under nionde huvudtiteln av anslag till statsbidrag till byggande av andra fiskehamnar än de av fiskehamnskommissionen på sin tid föreslagna.

I omförmälda skrivelse från herr Olsson i Kullenbergstorp anföres bland annat följande:

Fiskehamnskommissionens förslag hade gått ut på att genom statens försorg skulle anläggas eller förbättras 79 fiskehamnar, därav 31 i första byggnadsperioden. Av dessa senare skulle 7 endast erhålla ett visst anslag och återstående 24 skulle helt byggas och underhållas av staten. Praktiskt sett kunde man säga, att endast dessa 24 hamnar kunde tagas i beräkningen, då deras utförande krävde så lång tid, att om något skulle utföras i fiskehamnsväg på annan plats än de bestämda, måste andra utvägar anlitas.

Det vore väl odisputabelt, att vid vårt lands långsträckta kuster varken 24 eller 79 fiskehamnar räckte till att fylla det verkliga behovet. Skulle fisket koncentreras på dessa få platser, finge den nuvarande fiskarbefolkningen förflyttas från sina nuvarande boplatser. Det stora livsmedelstillskott, som fisket gäve, upphämdes väl lättats ur havet och tillgodosåge bäst befolkningen, om fisket och dess hamnar fördelades efter kusterna så mycket som möjligt. Den nuvarande kristiden hade visat, hur viktigt fisket vore även vid småplatser.

Att man även insett, att mera behövde göras än vad kommissionen föreslagit rörande fiskehamnar, visade sig av att det gamla anslaget till mindre fiskehamnar kvarstode å sjätte huvudtiteln. För statsbidrag med 90 procent av hamnbyggnadskostnaden, varav 20 procent skulle avsättas till en underhållsfond, fordrades emellertid, att vederbörande landsting åtog sig underhållsskyldigheten. Av landets alla landsting hade endast Göteborgs och Bohus läns något litet befattat sig med saken. Alla andra landsting hade rent avslagit gjorda framställningar om

fiskehamnar, i regel med motivering att landstinget saknade och ej på ekonomiskt sätt kunde skaffa sig lämpliga organ för uppgiften. Man kunde därför betrakta vägen via landstingen som oframkomlig. Därefter återstode endast staten och kommuner. [76.]

Det ville synas, som om fiskehamnskommissionen utgått från att hamnarna skulle byggas liksom äldre dylika. Dessa hade varit billiga, 20,000 till 50,000 kronor hade varit det vanliga för en hamn. Med hållbarheten hade det varit klenst bestämt. På Skånes öppna kust hade det varit det vanliga, att första starka storm mer eller mindre förstörde den nybyggda hamnen. Om ett antal år hade den i regel legat som ett stenkummel till mera skada än gagn. Det vore klart, att hamnfrågan under sådana förhållanden skulle befinna sig ett bedröfligt läge. Endast nödtvånget hade gjort att man om igen gripit sig an med saken.

Villkoren för sådana statsbidrag till mindre fiskehamnar, som utginge från ovannämnda anslag under sjätte huvudtiteln, vore oförändrade sedan den tiden, då dylika hamnar byggdes billiga och dåliga. Nu kunde något dylikt ej komma i fråga. Fordringarna för att statsbidrag skulle utgå vore numera lika stora på dessa hamnar som på de av staten byggda; det enda som skilde vore storleken av vattenarean i hamnarna. Följden hade blivit, att minsta kostnaden för en mindre fiskehamn på Skånes öppna kust, även i gott naturläge, ginge till cirka 100,000 kronor efter å-priser gällande före kristiden. Skulle den byggas nu, försloge ej det dubbla. Det vore svårt att döma om framtiden, men man kunde nog tryggt påstå, att efter kristidens slut bleve nog den bestående höjningen minst 50 procent, d. v. s. en sådan hamn skulle nog kosta minst 150,000 kronor. Kommunbidraget bleve i så fall 50,000 kronor samt dessutom kostnaden för mark till hamnområde, plats för nätens torkning, planering, vägar och eventuellt expropriation, nog uppgående sammanlagt till 10,000 eller 20,000 kronor, beroende på lokalförhållanden. Kommunens kostnader skulle alltså belöpa sig till 60,000 eller 70,000 kronor för en mindre fiskehamn. Någon direkt inkomst finge kommunen ej, då de låga hamnavgifterna skulle gå till det normala underhållet. Det borde lätt inses, att en mindre, i regel fattig, landskommun ej kunde ikläda sig hög utgift, och den oundvikliga konsekvensen bleve den, att statsbidraget till mindre fiskehamnar komme att stå på papperet men ej kunna anlitas, där behovet krävde. Då de fiskehamnar, vartill anslag utginge från nionde huvudtiteln, helt byggdes och underhölles med statsmedel utan minsta bidrag mer än mark etc. från kommuner eller enskilda, insåges lätt, vilken betydande skillnad som förefunnes, där man haft turen få en hamn av staten eller där man, oaktat behovet och lämpligheten vore på bästa sakkunniga sätt konstaterat, dock ej finge någon hamn, beroende på att kommunen ej kunde komma ut med de behövliga medlen. Utan att nu sätta i fråga klokheten i att staten på några ställen byggde fiskehamnar utan något byggnadsbidrag av resp. kommuner, funne sökanden det rimligt, att andra lämpliga platser även kunde få en mindre fiskehamn, då de utgäve ett efter deras förmåga lämpligt bidrag. Att kommuns bidrag, om det skulle vara lämpligt avvägt efter olika förhållanden, ej kunde bestämt fixeras, syntes klart, vadan han ansåge, att kommun (eller enskilde) borde lämna, utom bidrag i form av jord m. m. liksom nu vore stadgat, maximum med $\frac{1}{3}$ och minimum med $\frac{1}{10}$ ($33\frac{1}{3}$ —10 procent) av byggnadskostnaden och att Kungl. Maj:t borde medgivas rätt att besluta om statsbidrag från 66 $\frac{2}{3}$ —90 procent av själva

[76.] hamnbyggnadskostnaden, beroende av kommunens ekonomiska bärkraft, hamnens förhållanden m. m. Sannolikt bleve det väl i de flesta fall 90 procent statsbidrag, då flertalet kommuner vore små och fattiga. Det vore väl ej farligare för staten med detta bidrag än att enligt nuvarande bestämmelser lika högt bidrag skulle utgå, ifall landstingen velat och kunnat deltaga i fiskehamnsbyggandet.

Det vore även av behovet påkallat, att i villkoren för byggande av mindre fiskehamn inginge den bestämmelsen, att skulle genom naturhändelser eller annars en större olycka träffa hamnen, iståndsättandet skulle bekostas av staten och kommunen i samma proportion som den, efter vilken byggnadskostnaden utgått. Huru väl en hamn än beräknades och utfördes, kunde dock oförutsedda olyckor inträffa. Det normala underhållet borde bestridas av hamnavgifterna, som borde sättas så lågt som underhållet medgäve. Fiskehamn, byggd med statsbidrag, borde med ej för långa intervaller inspekteras av person utsedd av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, för att underhållet ej måtte eftersättas och råd i tid erhållas av fullt fackkunnig.

Skulle det vara möjligt att dessa mindre fiskehamnar, liksom de av staten helt bekostade, byggdes direkt av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vore nog bäst. Fuskades med ett sådant arbete, vore det nästan oreparabelt. Att anställa en ingenjör att gå på platsen hela tiden en fiskehamn byggdes bleve för dyrt. I kommunerna funnes nog ingen, som dugde till kontrollant. Om staten själv byggde, finge kommunen utbetala sitt bidrag till staten i stället för tvärtom.

Då det i riksstaten under sjätte huvudtiteln upptagna anslaget å 900,000 kronor utginge för vitt skilda ändamål, för vilka ej lämpligen ensartade villkor borde gälla, vore nog bäst, att anslaget till bidrag för mindre fiskehamnar utbrötes och upptoges till lämpligt belopp, förslagsvis 300,000 kronor.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har i sin förut omnämnda skrivelse huvudsakligen yttrat:

De goda konjunkturer, som under de senare åren yppat sig för havsfisket, hade skänkt frågan om förbättrande av hamnförhållandena vid de bohuslänska fiskelägena en särskild aktualitet. De jämförelsevis goda ekonomiska förhållandena, som på grund av dessa konjunkturer inträtt för en stor del av fiskarbefolkningen, hade därjämte givit ökade möjligheter för fiskarna att själva bidraga till sina hamnbyggnader. Ett livligt intresse för denna fråga hade också visats från fiskarsamhällellenas sida. Sålunda hade till landshövdingen i länet vid dennes resor i orterna under hand gjorts framställning om vidtagande av åtgärder för undersökning rörande förbättrade hamnanordningar å en del ställen, varjämte skriftliga ansökningar i sådant syfte föreläge från tre platser, och hade länsstyrelsen beträffande två andra redan hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen begärt förordnande av undersökningsförrättare. Då emellertid motsvarande förhållanden antagligen gjorde sig gällande även vid andra fiskeplatser inom länet, hade det syntes lämpligt, att en preliminär utredning verkställdes angående behovet av förbättring i hamnförhållandena å de olika fiskelägena, varigenom även med hänsyn till nu befintliga hamnars beskaffenhet samt arten och omfattningen av rörelsen och de utvecklingsmöjligheter, som förefunnes, skulle erhållas möjlighet att bedöma, i vilken ordning de särskilda fiskelägena eventuellt borde ifrågakomma till erhållande av statsbidrag till förbättring av hamnanordnin-

gen. På grund härav hade länsstyrelsen anmodat fiskeriintendenten i västra distriktet att verkställa och till länsstyrelsen inkomma med utredning isådant syfte. Denna utredning skulle med visshet komma att giva vid handen, att behov föreläge av förbättrade hamnförhållanden vid åtskilliga fiskelägen inom länet. Med all sannolikhet kunde således förväntas, att väsentligt ökade anspråk från detta län komme att ställas på bro- och hamnbyggnadsfonden, vilken vore i riksstaten för år 1919 upptagen till ett belopp av 900,000 kronor. Från densamma skulle emellertid utgå statsbidrag även till broar och farleder; och, enligt vad statistiken för allmänna väg- och vattenbyggnader utvisade, fördelades endast en mindre del av fonden på hamnbyggnader. medan huvudparten ginge till övriga ändamål, som skulle tillgodoses. Under femårsperioden 1912—1916 hade sålunda statsbidrag till broar, kanaler och farleder ur fonden utgått till ett belopp av i runt tal 2,224,000 kronor, medan till hamnanläggningar under samma tid anvisats allenast 530,000 kronor. Dessa siffror syntes peka på angelägenheten därav, att särskilda medel ställdes till förfogande, om icke hamnbyggnaderna skulle bliva, till skada för fiskebedriften och därigenom för folkushållningen, alltför mycket eftersatta.

Länsstyrelsen tilläte sig i detta sammanhang framhålla önskvärdheten därav, att villkoren för statsbidrag till fiskehamnsanläggningar bleve i viss mån jämkade. Även om fiskarbefolkningens ekonomi under senare åren avsevärt förbättrats, syntes svårigheter möta att inom orten sammanskjuta två tredjedelar av byggnadskostnaden förutom marklösen. I den mån anläggningen vore av större omfattning, växte givetvis svårigheterna. Möjligheten att erhålla statsbidrag till större belopp än två tredjedelar av kostnaden vore knuten vid det villkoret, att vederbörande landsting iklädde sig ansvaret för det framtida underhållet. I regel mötte dock hinder att utverka sådant åtagande av landsting. Om fonden skulle bliva till avsedd nytta för de mindre fiskehamnarna, syntes därför nödvändigt, att detta villkor bortfölla.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har den 9 oktober 1918 avgivit utlåtande över herr Olssons förenämnda framställning och därvid yttrat sig sålunda:

»Vad riksdagsman Olsson sålunda hemställt finner väg- och vattenbyggnadsstyrelsen värt allt beaktande. Det kan nämligen icke undvikas under de nuvarande förhållandena, då den ovanberörda fonden å 900,000 kronor är gemensam för broar, kanaler, farleder och mindre hamnar samt fiskehamnar, att endast en mycket ringa del av fonden kan komma fiskehamnar till godo. Behovet av statsbidrag för särskilt brobyggnader och farleder är nämligen så stort och framställningarna därom så talrika och trängande, att fondens storlek icke på långt när räcker till att tillgöda dessa företag i den utsträckning, som vore önskvärd. Nedan följande sammanställning beträffande fonden för broar, hamnar och farleder utvisar, att av för åren 1912—1919 anvisade 5,050,000 kronor endast 842,100 kronor eller 16 $\frac{2}{3}$ procent kunnat tilldelas hamnbyggnadsföretag, och har detta belopp huvudsakligen kommit mindre hamnar, som icke äro fiskehamnar utan fraktfartshamnar, till del.

Fonden för broar, hamnar och farleder:

[76.]

År	Storlek	Använd för hamnar	Använd för broar och farleder	Summa	Inneliggande vilande planer för summa kronor	
					därav hamnar	broar och farleder
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1912	500,000	146,400	353,600	500,000	866,186	3,856,852
1913	500,000	101,400	398,600	500,000	785,486	3,580,390
1914	600,000	53,200	546,800	600,000	879,286	3,881,953
1915	600,000	98,300	501,700	600,000	808,336	3,819,740
1916	600,000	130,700	469,300	600,000	663,256	3,893,130
1917	600,000	131,200	468,800	600,000	626,606	3,557,699
1918	750,000	80,300	669,700	750,000	770,706	4,905,089
1919	900,000	100,600	799,400	900,000		
		842,100	4,207,900	5,050,000		

För närvarande, då fonden uppgår till 900,000 kronor, inneligga hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i avvaktan på anslag ansökningar om bidrag från fonden å sammanlagt 5,675,795 kronor, därav för broar och farleder 4,905,089 kronor och 770,706 kronor för mindre hamnar.

Med dessa siffror för ögonen är det all anledning att finna utsikterna för mindre fiskehamnar att i någon nämnvärd grad komma i åtnjutande av anslag från fonden synnerligen små.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen får därför för sin del såsom synnerligen välbehövt tillstyrka förslaget om en särskild fond för byggande av mindre fiskehamnar. Beträffande storleken av en sådan fond finner styrelsen, att det uppgivna beloppet 300,000 kronor årligen kan anses som en lämplig storlek, intill dess erfarenheten kan föranleda anslående av ett högre belopp.

I fråga om storleken av statsbidrag till mindre fiskehamnar från en dylik särskild fond torde de av förslagsställaren föreslagna gränserna vara lämpliga. Statsbidraget torde sålunda av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall kunna bestämmas till lägst 66 $\frac{2}{3}$ och högst 90 procent av byggnadssumman, d. v. s. av verkliga byggnadskostnaden. Efter fullbordandet av mindre fiskehamn bör sålunda anslaget hava utgått med den vid fastställelsen bestämda *procenten* av byggnadskostnaden.

Vidare bliver det säkerligen en ren nödvändighet att i avseende å stormskada å sådan mindre fiskehamn låta gälla det av förslagsställaren påyrkade villkoret, att vid av sådan naturhändelse vållad skada iståndsättandet bör bekostas av staten och kommunen i samma proportion som nybyggnaden.

När beslut fattades, att staten skulle bygga och för framtiden underhålla de av fiskehamnskommissionen föreslagna fiskehamnarna, förutsattes till en början, att dessa hamnar skulle genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens försorg utföras på entreprenad. Sedermera har riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 5 april 1916 uttalat, att de av 1911 års riksdag beslutade fiskehamnsbyggnaderna böra, därest icke på grund av alldeles särskilda omständigheter kan anses lämpligt tillgripa entreprenadsystemet, utföras direkt av staten genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och har Kungl. Maj:t härefter anbefallt och bemyndigat väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att genom sin hamnavdelning utföra de fiskehamnsbyggnader, som nu äro under byggnad.

Med hänsyn härtill finner väg- och vattenbyggnadsstyrelsen det både möjligt

och lämpligast, att även de mindre fiskehamnar, som skulle byggas med anslag från den nya fonden, utföras av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, såsom utav förslagsställaren jämväl ansetts vara bäst.

I fråga om de mindre fiskehamnarnas underhåll synes det väg- och vattenbyggnadsstyrelsen lämpligast, att detta jämväl ombesörjes av styrelsen med anlåtande av de blivande hamninkomsterna och i övrigt på kommunens bekostnad, då väg- och vattenbyggnadsstyrelsen redan har att underhålla de fiskehamnar, som staten bygger genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hamnavdelning.

De villkor och bestämmelser för åtnjutande av statsbidrag från en särskild fond för mindre fiskehamnsbyggnader, vilka borde gälla under ovan angivna förutsättningar, att hamnarna byggas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen genom dess hamnavdelning och underhållas genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens försorg, synas väg- och vattenbyggnadsstyrelsen behöva vara följande:

1:o) För varje fiskehamn måste plan till arbetets utförande jämte beräkning över därmed förenade kostnader vara uppgjord och hava vunnit Kungl. Maj:ts fastställelse.

2:o) Innan statsbidrag beviljas, bör efter offentlig utfärdad kungörelse vederbörande menighet hava avgivit yttrande om hamnbyggnadsföretagets behövlighet, lämplighet och nytta.

3:o) Statsbidrag må av Kungl. Maj:t bestämmas till lägst $66\frac{2}{3}$ och högst 90 procent av verkliga byggnadskostnaden;

och skola kommun, bolag eller andra vederbörande, vilka antagas komma att hava nytta av fiskehamnen, genom kontant tillskott enligt ovan angivna proportion av lägst 10 och högst $33\frac{1}{3}$ procent bestrida den återstående, icke av statsmedel anvisade andelen av verkliga kostnaden för fiskehamnsbyggnaden.

4:o) Vid av storm eller annan naturhändelse vållad skada å hamnen skall iståndsättandet bekostas av staten och kommunen eller annan vederbörande, som deltagit i nybyggnadskostnaden, i samma proportion som vid bestridandet av denna.

5:o) Innan utförandet av fiskehamnsbyggnad med statsbidrag ur denna fond påbörjas, skall såväl själva området för hamnen som ock ett för den rörelse, som skall bedrivas i hamnen, tillräckligt område i land vara för det gemensamma behovet till hamnområde avsköndrat.

6:o) De mindre fiskehamnar, till vilka statsbidrag skall utgå ur denna fond, skola utföras av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen genom dess hamnavdelning, som jämväl skall ombesörja deras underhåll med anlåtande av hamninkomsterna och i övrigt på bekostnad av kommunen eller annan vederbörande, som deltagit i nybyggnadskostnaden.

7:o) Taxa å hamnavgifter, som skola upptagas av de hamnen trafikerande, skall vara fastställd. Hamnavgifterna skola i första hand användas till fiskehamnens underhåll genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen »

I utlåtande den 23 oktober 1918 över länsstyrelsens i Göteborgs och Bohus län ovan omförmälda framställning har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hänvisat till sitt utlåtande över herr Olssons skrivelse och därjämte framhållit, att ehuru begäran om garanti av landsting för underhållet av fiskehamn framstälts i ingalunda få fall, sådan garanti kunnat erhållas endast i ett enda fall, nämligen då Göteborgs och Bohus

- [76.] läns landsting iklädde sig dylik förbindelse beträffande den sedermera fullbordade fiskehamnsanläggningen vid Stora Dyrön.

*Departements-
chefen.*

Att genom utförandet av de utav fiskehamnskommissionen föreslagna hamnarna behovet av dylika hamnar, byggda på modernt och betryggande sätt, skulle bliva fyllt runt om hela vår långsträckta kust, torde aldrig hava varit ifrågasatt, allra minst därest hänsyn toges blott till de till utförande i första hand föreslagna. Det är uppenbart, att även på många andra platser dylika hamnar äro i hög grad behöfliga och kunna bliva fiskerinäringen och indirekt vår folkförsörjning till största gagn. Då nu utredningen tydligt visar, att snart sagt oöverkomliga svårigheter möta för att utan statsbidrag åstadkomma dylika hamnar samt att de statsmedel, som nu kunna användas för understödjande av sådana hamnar, äro på grund av konkurrensen med andra ändamål särdeles obetydliga och för övrigt på grund av gällande anslagsvillkor icke kunna i åsyftad utsträckning komma till användning, finner jag mig böra understödja förslaget, att särskilda medel anvisas till statsbidrag för dylika mindre fiskehamnar. Dessa anslagsmedel böra, i den mån förhållandena föranleda därtill, kunna komma till användning även för sådana av fiskehamnskommissionen föreslagna hamnar, som icke förordats till utförande i första hand.

Det föreslagna anslagsbeloppet av 300,000 kronor för år synes mig emellertid kunna åtminstone för närvarande nedsättas till 150,000 kronor.

Mot de av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagna anslagsvillkoren har jag ej funnit något att erinra. Jag vill särskilt framhålla såsom lämpligt, att ifrågavarande fiskehamnsbyggnader utföras genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens försorg, enär denna styrelses hamn-avdelning disponerar över därtill ägnade arbetskrafter och materiel samt man bör kunna äga all möjlig säkerhet för att arbetet blir av densamma utfört på det mest sakkunniga och betryggande sätt. Ävenså bör underhållet ombesörjas av nämnda styrelse enligt de i de föreslagna anslagsvillkoren angivna regler. Det är givet, att statens deltagande i botande av stormskada å fiskehamn blir beroende av tillgången på medel.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till understödjande av andra mindre fiskehamnsbyggnader än de av fiskehamnskommissionen till utförande i första hand föreslagna å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av . . . kronor 150,000;

dels och godkänna av mig tillstyrkta villkor och bestämmelser rörande statsbidrag från detta anslag.

E. **Skogsväsendet.**1. **Skogsundervisning m. m.**a. *Skogshögskolan.*

Den av 1914 års senare riksdag godkända staten för skogshögskolan med däri vid 1917 och 1918 års riksdagar vidtagna ändringar slutar å 133,650 kronor. På grund av bostadsavdrag för vissa befattningshavare med tillhoppa 1,250 kronor upptages anslaget till endast 132,400 kronor. Härtill kommer, att 1918 års lagtima riksdag, i samband med löne-regleringen för vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, beslutat tillägg till avlöningsstaten för skogshögskolan, innefattande dels avlöningsförhöjningar för en trädgårdsmästare och preparator med 550 kronor, för en vaktmästare och maskinist med 400 kronor och för en port- och planteringsvakt med 100 kronor dels ock enligt anmärkning 3) att till vaktmästaren och maskinisten skall utöver den honom tillkommande ordinarie avlöning utgå ett belopp av 200 kronor för år till avlönande av biträde vid honom åliggande portvakts- m. fl. göromål. Dessa belopp å tillhoppa 1,250 kronor ingå i det av riksdagen å ordinarie stat för år 1919 till avlöningsförbättring för vissa vaktmästare m. fl. under nionde huvudtiteln anvisade anslag.

I skrivelse den 30 september 1918 har styrelsen för skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt gjort framställning om vissa höjningar i högskolans stat. Dessa höjningar avse dels rektorsarvodet, dels avlöningen till lektorerna, dels posten »amanuensarvode» dels ock upptagande av en post för avlöning till en gårdskarll vid Garpenberg.

Beträffande rektorsarvodet anför styrelsen i nämnda skrivelse:

»För skogshögskolans rektor är i den ordinarie staten alltsedan år 1914 upptaget ett särskilt arvode å 1,000 kronor. Vid tiden för fastställande av detta belopp beräknades antalet elever, som årligen kunde antagas vid högskolan, utgöra 25. Sedermera har på grund av särskilda framställningar detta antal höjts först från 25 till 30, därefter under våren 1917 till 37 och slutligen har från och med år 1918 antalet elever, som erhållit inträde vid förberedande kursen, höjts från 40 till 45. Av dessa må 35 kunna antagas till fortsatt utbildning. Beträffande forstmästarkursen har på grund av i ämnet gjorda framställningar från Sveriges skogsägarförbund, vilka av styrelsen biträtts, jämväl en ökning av elevantalet från 12 till 16 ifrågasatts. En följd av elevantalets ökning har blivit, att två nya demon-

[77.]
Skogshög-
skolan.
(ordinarie
anslag.)

[77.] strationsskogar måste från och med 1919 tagas i anspråk för högskolan, vilket ytterligare ökar rektorns arbete.

Den redan inträffade ökningen i elevantalet har medfört en avsevärd ökning i rektors arbetsbörda, och sedan den senast beslutade höjningen av elevernas antal från och med läsåret 1919—1920 blir konstant, är det all anledning att antaga, att rektorsgöromålen komma att än ytterligare växa. Dessutom är att märka, att rektors administrativa arbete vid högskolan väsentligt ökas genom saknaden av rektorsbostad i högskolan eller dess omedelbara närhet. Till rektor vid den närbelägna veterinärhögskolan utgår rektorsarvodet även med 1,000 kronor, men därjämte åtnjuter veterinärhögskolans rektor förmånen av bostad i högskolan, en förmån, som oavsett den därmed förbundna skyldigheten för honom att avstå visst belopp av lönen, säkerligen motsvarar den höjning i arvodet till rektor vid skogshögskolan, som nu av styrelsen ifrågasättes. På grund av vad sålunda anförts, har styrelsen i detta avseende ansett sig böra föreslå, att det till rektor utgående särskilda arvodet måtte i ordinarie staten upptagas till 1,500 kronor.»

Angående förhöjning i avlöningen till de två å högskolans stat upptagna lektorerna, vilka undervisa i forstmästarkursen, hava dessa lektorer i en till högskolans styrelse ställd skrift anfört följande:

»De med anledning av nådiga brevet den 7 april 1906 tillkallade sakkunniga för skogsundervisningens ordnande föreslogo bland annat upprättandet av ett skogsläroverk å kronoparken Kloten, vid vilket undervisningen skulle handhavas av lektorer med en årlig begynnelselöen av 4,000 kronor. Till detta belopp kommo de sakkunniga genom att i lönehänseende jämföra ifrågavarande lektorer huvudsakligen med lektorerna vid de allmänna läroverken men även med ordinarie jägmästare.

Vid skogsundervisningsfrågans slutgiltiga ordnande ersattes emellertid skogsläroverket med den till skogshögskolan vid Stockholm förlagda forstmästarkursen, vars lektorer i den för skogshögskolan fastställda lönestaten tilldelades samma avlöning, som sakkunniga föreslagit. Att densamma icke höjdes vid tjänstgöringens förläggande till huvudstaden, innebar i verkligheten en icke oväsentlig försämring i löneförmånerna, enär Stockholm ju är en med hänsyn till levnadskostnaderna, framförallt hyrorna, betydligt dyrare ort än Kloten.

Den tjänstemannagrupp eller läroverkslektorerna, vars lönestat togs som huvudsakligt rättesnöre vid fastställandet av löneförmånerna åt lektorerna vid skogshögskolan, har liksom även skogstatstjänstemännen genom beslut av innevarande års riksdag kommit i åtnjutande av väsentliga löneförbättringar. För de sistnämnda äro dessa av provisorisk art, men för de förstnämnda, liksom för läroverkslärarna i allmänhet, har genomförts en fullständig lönereglering, vilken skall träda i kraft med 1919 års ingång. Enligt denna utgår för manlig lektor begynnelselönen med 5,800 kronor per år — oavsett dyrtidstillägg —, vartill komma två ålderstillägg på 500 kronor vardera. Av kommunala medel åtnjuta läroverkslektorerna i Stockholm härjämte ett årligt hyresbidrag av 850 kronor, vadan den sammanlagda begynnelselönen för dem uppgår till 6,650 kronor och sålunda med icke mindre än 2,650 kronor överstiger begynnelselönen för lektorerna vid skogshögskolan.

Anmärkas bör även, att läroverkslektorerna under de senare åren beretts provisoriska lönetillägg, utan att några sådana kommit lektorerna vid skogshögskolan till del. Dessa hava alltså i flera år haft en i lönehänseende sämre ställning än de tjänste-

män, med vilka de jämförts vid löneförmånernas bestämmande. Detta innebär givetvis ett missförhållande, som statsmakterna icke torde vara alltför obenägna att afhjälpa, i all synnerhet som skogshögskolelektorernas avlöning är så ringa, att den med all sannolikhet understiger alla andra tjänstemannagrupper med lika lång utbildningstid och med samma ansvarsfulla arbete.

Undertecknade, lektorer vid skogshögskolan, hemställa därför att styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforsöksanstalt måtte göra framställning om, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder för genomförande av sådan löneförbättring för skogshögskolans lektorer, att de erhålla samma lönebelopp, som av statsmedel utgår åt lektorerna vid de allmänna läroverken och om möjligt även ett årligt dyrortstillägg av 850 kronor, motsvarande vad som av kommunala medel beviljats lektorerna vid läroverken i huvudstaden.

Då läroverkslektorerna redan med 1919 års ingång få tillgodonjuta sina ökade löner och dessförinnan beretts provisoriska lönetillägg, torde det icke vara mera än rättvist, att lektorerna vid skogshögskolan tilldelas löneförbättring från och med samma dag.»

I detta ämne har högskolans styrelse i sin förenämnda skrivelse anført:

»Styrelsen vill för sin del på det livligaste förorda denna framställning. Det torde utöver de skäl, som i lektorernas skrivelse anföras och som väsentligen grunda sig på en jämförelse med läroverkslektorerna, kunna anföras synnerligen viktiga skäl för den gjorda framställningen.

Skogshögskolans lektorer äro i själva verket för sin lärargärnings vidkommande vida mera jämförbara med professorerna vid våra institut såsom farmaceutiska institutet och Chalmers tekniska läroanstalt i Göteborg än med läroverkslärarna. De undervisa nämligen vuxna män med god förbildning, undervisningen bedrivs väsentligen i verkliga föreläsningar, för vilkas utarbetande det fordras ett vida mera ingående och vetenskapligt studium av den fortlöpande litteraturen än fallet vanligen torde vara vid gymnasier.

Vidare bör framhållas, att dessa lektorer i motsats till läroverkens, icke åtnjuta nämnvärda ferier, utan under hela sommaren måste leda lärjungarnas praktiska övningar.

Därjämte fordras, om undervisningen skall vara praktiskt sett av verkligt värde, att vederbörande lektor utöver goda teoretiska insikter har en lång förbildning såsom praktisk skogsman, således en praktisk utbildning vida längre och mera omfattande än elementarlärarnas provår. En var torde inse, att en jägmästare med sådana kvalifikationer i våra dagar har mycket lätt att såväl i statens som i mera i enskild tjänst erhålla en anställning vida mera ekonomiskt givande än lektoratet vid skogshögskolan.

I detta avseende vill styrelsen erinra om att revirförvaltarna genom den provisoriska löneförhöjning för skogsstaten, som träder i kraft den 1 januari 1919, komma att åtnjuta löner, som, oavsett krigstidstillägg, variera mellan 5,200 och 6,200 kronor.

På anförda grunder och då lönereglering för läroverken skett redan från 1919 års början, men beslöts så sent, att det ej var styrelsen möjligt att till Kungl. Maj:t inkomma med framställning, som kunnat föreläggas 1918 års riksdag, får sty-

[77.] relsen med instämmande i lektorernas begäran att de måtte få åtnjuta högre lön från och med år 1919, hemställa, att skogshögskolans lektorer i avseende å löneförmåner jämställas med lektorerna vid de högre allmänna läroverken i Stockholm och högre lärarinneseminariet, vilka förutom ovan angivna grundlön, 5,800 kronor, åtnjuta ett årligt hyresbidrag med 850 kronor, utgående för läroverkslektorerna av kommunala medel samt för seminariellektorerna av statsmedel.»

Till motivering av den begärda höjningen av posten »amanuens-arvode» har högskolans rektor i ett vid högskolans skrivelse fogat ytt-
rande anført huvudsakligen följande:

»Skogshögskolan arbetar på följande avdelningar: skogsskötsel; skogsuppskattning jämte skogsindelning; skogsteknologi med byggnadslära; skogsbotanik med allmän botanik; zoologi, fördelad i en avdelning för entomologi och en avdelning för allmän och vertebratzoologi; marklära, vari kan inräknas geologi; samt kemi, till vilka samtliga avdelningar höra ganska omfattande samlingar, som anlitas vid föreläsningar och övningar. Synnerligen önskvärt är, att föreståndaren för vardera av dessa 8 avdelningar har till sitt förfogande en amanuens, utsedd bland högskolans elever eller studerande. Tillgodoseende av detta önskemål skulle innebära anställande av 8 amanuenser. Det torde ligga i öppen dag, att även med mycket blygsamma ersättningsanspråk 600 kronor ej kunna räcka till arvode åt dessa 8 amanuenser. Emellertid stå, förutom nämnda penningbelopp, till förfogande 3 möblerade rum i skogshögskolans portvaktshus. Hittills hava 6 amanuenser årligen anställts, vilkas ersättning fördelats så, att 3 åtnjutit fri bostad och 3 ett arvode vardera av 200 kronor för år räknat. Bostadsrummen hava i regel ej utgjort ett tilltalande ersättningsmedel på grund av svårigheten för dessas innehavare att i närheten av bostaden skaffa sig kosthåll. Något kontant arvode utom den fria bostaden borde kunna utgå, och torde härvid omkring 100 kronor för vardera kunna beräknas. De amanuenser, som ej åtnjuta bostadsförmån, borde kunna erhålla i medeltal 300 kronor vardera för år räknat, dock med jämkning uppåt eller nedåt enligt lärarrådets prövning allt efter de krav, som å olika avdelningar kunna ställas på amanuensernas arbetsprestationer. I anslutning härtill hemställes, att posten amanuensarvode måtte ökas från 600 kronor till 1,800 kronor.»

Högskolans styrelse har förklarat sig övertygad om nödvändigheten av att amanuenser anställas vid högskolans samtliga avdelningar och funnit det begärda beloppet skäligt. Styrelsen har därför livligt tillstyrkt förslaget härom.

Angående behovet av avlöning åt en gårdskarl vid Garpenberg har rektor anført:

»Då lokalerna vid Garpenberg sommaren 1915 övertogs av högskolan, anställdes en vaktmästare eller gårdskarl med en årslön av 840 kronor jämte fri bostad och vedbrand. Hans uppgift har varit att sköta värmeledningen, hugga och bära ved till köket, handhava skötseln av park och gårdsplan, ombestyras posthämtning och frakter från stationen, hava tillsyn över och deltaga i renhållningen av föreläsningssalar och samlingsrum samt utföra mindre snickeri- och reparationsarbeten ävensom att, då kursen är förlagd till annan ort, övervaka lokalerna. Hans

avlönning har ej varit uppförd i staten utan utgått av tillgängliga medel, dels expensmedel, dels elevmedel samt medel från forstmästarkursen under de tider, då denna varit förlagd till Garpenberg. Överassistenten för kursen har hemställt, att denna gårdskarlsens tämligen lösa ställning i avlöningshänseende måtte ordnas på ett mera tillfredsställande sätt än hittills, samt föreslagit, att i staten måtte upptagas åt honom en lön av — förutom fri bostad och vedbrand — 900 kronor om året med rätt för honom att därjämte komma i åtnjutande av för med honom likställda stats-tjänare eventuellt utgående dyrtids- och ålderstillägg. Då det torde vara uppenbart, att en sådan arbetskraft är för kursen i fråga oundgängligen nödvändig, synas skäl tala för att han blir anställd på ordinarie stat, och föreslås för honom följande avlöningsvillkor: lön 700 kronor, tjänstgöringspenningar 400 kronor samt 3 ålderstillägg à 100 kronor efter respektive 5, 10 och 15 år. För fri bostad och vedbrand böra avgå å lönen 200 kronor. Och bör nuvarande innehavaren förklaras berättigad räkna ålderstillägg från tiden för hans tillträde till befattningen. I 1920 års stat skulle sålunda upptagas 900 kronor.»

Styrelsen har funnit de sålunda anförda skälen synnerligen tungt vägande och tillstyrkt förslaget.

Jag vill först framhålla, att förenämnda av 1918 års lagtima riksdag beviljade avlöningsförbättringar åt de vid skogshögskolan anställda vaktmästare m. fl. till belopp av inalles 1,250 kronor böra från och med år 1920 intagas i högskolans stat och inbegripas i högskolans ordinarie anslag. Därvid synes det till biträde åt vaktmästaren och maskinisten anvisade belopp av 200 kronor böra tillföras statens post till expenser, vilken därigenom höjes från 26,200 till 26,400 kronor. De övriga beloppen å tillhoppa 1,050 kronor tillhöra respektive avlöningar.

*Departements-
chefen.*

Vad därefter angår framställningen om höjning med 500 kronor i det nu till 1,000 kronor bestämda rektorsarvodet, kan framställningen därom icke av mig biträdas. Visserligen har, såsom högskolans styrelse framhållit, antalet elever vid högskolan icke obetydligt vuxit, sedan detta arvode bestämdes, och jag ämnar nu ytterligare föreslå en viss ökning i forstmästarkurseus elevantal, men jag kan icke i dessa omständigheter finna tillräckligt skäl för en sådan arvodesökning. Styrelsen har själv hänvisat till en jämförelse med den närbelägna veterinärhögskolan, vilken med sin mångfald av institutioner, sin vård av olika slags djur, sin stora penningrörelse m. m. säkerligen tager rektors tid och arbetskraft mer i anspråk för rektorsgöromålens uppehållande än vad skogshögskolan gör, men varest likväl rektorsarvodet likaledes är satt till 1,000 kronor. Den av styrelsen nu anförda omständigheten, att veterinärhögskolans rektor åtnjuter bostad vid högskolan, torde icke böra i avsevärd mån rubba jämförelsen, enär denne rektor därför får vidkännas avdrag å lönen med 1,500 kronor.

[77.]

Förslaget att bereda de bägge lektorerna vid skogshögskolan löneförhöjning till likhet med vad vid 1918 års riksdag beviljades lektorerna vid de allmänna läroverken finner jag grundat på goda skäl, så vitt angår avlöningen av statsmedel. Jag tillstyrker alltså, att för ifrågasvarande bägge lektorer begynnelseavlöningen bestämmes till 5,800 kronor, därav lön 3,900 kronor och tjänstgöringspenningar 1,900 kronor, vartill kunna komma två ålderstillägg till lönen å 500 kronor vardera efter 5 och 10 år. Lektorerna böra för ålderstillägg få tillgodoräkna sig föregående ordinarie tjänstetid såsom sådana. Däremot kan jag icke tillstyrka förslaget att av statsmedel bereda dessa lektorer ortstillägg eller tillägg i annan form, avsett att utgöra en motsvarighet till det åt läroverkslektorerna utgående kommunala hyresbidraget. Vad seminarielektorernas hyresbidrag beträffar utgår det av inskrivnings- och terminsavgifter, vilka icke inflyta till statsverket utan användas för läroanstaltens behov. Jag vill erinra, att då hyresbidrag av statsmedel år 1913 ifrågasattes för geologerna vid Sveriges geologiska undersökning, vilkas avlöning då var anordnad i likhet med läroverkslektorernas, denna form för avlöningsförbättring avvisades av riksdagen på tillstyrkan av jordbruksutskottet såsom innebärande ett avsteg från dittills i allmänhet tillämpade grunder vid verkställda löneregleringar.

Genom lektorernas nu av mig tillstyrkta avlöningsförhöjning ökas statens summa med 3,600 kronor.

Då omständigheterna hindrat att redan i föl samtidigt med att frågan om läroverkslektorernas lönereglering underställdes riksdagen förelägga riksdagen jämväl den konsekvens därav, som nu ifrågasvarande bägge lektors avlöningsfråga utgör, synas mig starka billighetsskäl tala för, att dessa lektorer redan under år 1919 må komma i åtnjutande av denna löneförhöjning. Då emellertid den ordinarie staten icke torde böra ändras under löpande året, synes mig lämpligen den anordning kunna träffas, att vardera lektorn tillerkännes å tilläggsstat ett lönetillägg, som på grund av pensionsavdrag bör bestämmas till 1,700 kronor, tillhoppa 3,400 kronor. Bifalles detta, böra dessa lektorer i likhet med läroverkslektorerna icke åtnjuta löneförhöjning från de anslag till tillfällig lönereglering för vissa ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen, som Kungl. Maj:t nu äskar av riksdagen.

Förslaget att höja anslagsposten till amanuenser med 600 kronor till 1,800 kronor biträder jag.

Vad slutligen angår frågan om den vid Garpenberg anställde gårdskarlen torde visserligen en sådan befattningshavare allt framgent vara behövlig. Jag anser mig dock icke för närvarande kunna tillstyrka,

att befattningen förändras till ordinarie med lön och tjänstgöringspenningar. Till liknande befattningshavare vid andra statsinstitutioner utgår avlöningen från vederbörligt expensanslag eller andra medel, och jag anser denna metod böra även härvidlag tillsvidare tillämpas i avvaktan på att utredning sker genom löneregleringskommittén eller i annan ordning angående den ställning och avlöning, som böra beredas befattningshavare av detta slag. Mot att honom tillförsäkras en årlig avlöning till det föreslagna beloppet av 900 kronor jämte fri bostad och bränsle har jag emellertid ej något att erinra. Avlöningen synes böra i sin helhet utgå från högskolans expensanslag. Då enligt den lämnade utredningen en del av avlöningen redan utgått från detta anslag, synes det skola vara tillräckligt, ifall nu detta anslag höjes med 600 kronor.

Då jag förut tillstyrkt detta expensanslags ökning med 200 kronor, kommer detsamma enligt mitt förslag alltså att inalles höjas med 800 kronor eller från 26,200 kronor till 27,000 kronor.

Angående anslag å tilläggsstat skall jag senare i dag göra framställning. Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att,

1) godkänna sådana ändringar i staten för skogshögskolan att gälla från och med år 1920, att

dels för en var av de bägge lektorerna avlöningen uppföres med 3,900 kronor lön och 1,900 kronor tjänstgöringspenningar, eller tillhopa 5,800 kronor, med anteckning att lönen kan höjas efter 5 år med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor,

dels anslagsposten till amanuensarvode höjes från 600 kronor med 1,200 kronor till 1,800 kronor,

dels ock anslagsposten till expenser höjes från 26,200 kronor med 800 kronor till 27,000 kronor,

i följd varav och på grund tillika av 1918 års lagtima riksdags beslut angående avlöningsförbättring för vaktmästare statens slutsumma kommer att höjas från 133,650 kronor med 6,650 kronor till 140,300 kronor;

2) vid bifall härtill höja ordinarie anslaget till skogshögskolan från kronor 132,400
med » 6,650
till » 139,050.

b. *Statens skogsförsöksanstalt.*

[78.]
*Statens
 skogsförsöks-
 anstalt.*
 (ordinarie
 anslag.)

Staten för statens skogsförsöksanstalt, sådan den antogs vid 1914 års senare riksdag med däri vid riksdagarna 1916 och 1917 vidtagna ändringar men utan hänsyn till vid 1918 års lagtima riksdag beslutat tillägg beträffande vaktmästaren är av följande utseende.

	Lön	Tjänst- görings- penningar	Orts- tillägg	Summa	
Till bestridande av chefsgöromål	—	—	—	500	
1 föreståndare för skogsavdelningen	5,000	2,500	—	7,500	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 dito för naturvetenskapliga avdelningen	5,000	2,500	—	7,500	
1 laborator i skogsentomologi, arvode	—	—	—	4,500	} Efter 5 år kan arvodet höjas med 500 kronor och efter nya 5 år med ytterligare 500 kronor.
1 assistent i marklära m. m., arvode	—	—	—	3,400	
1 dito vid skogsavdelningen, arvode	—	—	—	3,000	} Efter 5 år kan arvodet höjas med 400 kronor.
1 dito vid naturvetenskapliga avdelningen, arvode	—	—	—	3,000	
1 vaktmästare	900	450	150	1,500	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
1 kvinnligt biträde i tredje lönegraden (kemist)	1,100	750	150	2,000	
1 dito i första dito	700	350	150	1,200	} Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.
1 skogsbiträde, arvode	—	—	—	2,000	
1 dito, dito	—	—	—	2,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor.
Till gemensamma expenser...	—	—	—	10,000	
Till särskilda expenser för skogsavdelningen	—	—	—	12,400	
Till särskilda expenser för naturvetenskapliga avdelningen	—	—	—	9,100	
Summa	—	—	—	69,600	

Vid denna stat finnes fogad en anmärkning angående avdrag med 250 kronor för vaktmästaren, därest han åtnjöte fri bostad och vedbrand. Till följd av detta bostadsavdrag har det ordinarie anslaget anvisats med allenast 69,350 kronor.

Av 1918 års lagtima riksdag har beviljats avlöningsförbättring med 400 kronor till vaktmästaren att utgå från särskilt för dylika tillägg anvisat anslag. Bestämmelserna om ålderstillägg och bostadsavdrag m. m. hava även ändrats.

Därjämte har av samma riksdag anvisats till diverse behov vid statens skogsförsöksanstalt å extra stat för år 1919 ett anslag av 19,450 kronor, som avsetts skola komma till användning enligt följande fördelning:

Extra räknebiträde vid skogsförsöksanstalten	kronor	1,200
Biträde vid analyser vid naturvetenskapliga avdelningen	»	1,200
Bränslekostnader	»	3,000
Ökade expenser för skogsavdelningen	»	4,100
» » » naturvetenskapliga avdelningen.....	»	2,150
» » » de entomologiska undersökningarna	»	1,300
Publikationer	»	6,000
Anslagstavlor vid försöksfält	»	500

Kronor 19,450.

Styrelsen för skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt har i skrivelse den 30 september 1918 framlagt vissa förslag till ändringar i skogsförsöksanstaltens stat, medförande höjning av ordinarie anslaget, och har tillika hemställt om vissa anslag å extra stat.

Vad beträffar den första posten å ordinarie staten, nämligen 500 kronor till bestridande av chefsgörömål, har styrelsen anført, att i likhet med vad vid skogshögskolan vore fallet beträffande rektorsgörömlen hade det skogsförsöksanstaltens chef åvilande arbetet avsevärt ökat, sedan detta arvode bestämdes till sitt belopp. Sålunda hade under tiden därefter två nya underavdelningar av anstalten tillkommit, nämligen det entomologiska laboratoriet samt avdelningen för specialundersökningar rörande de norrländska skogarnas förnygring. Det belopp, som ansetts såsom ett skäligt arvode för det chefen för försöksanstalten åliggande överinseendet över anstaltens två avdelningar, kunde, särskilt när man betänkte penningvärdets fall, icke längre anses vara väl avvägt med hänsyn till dels den betydande ökning i chefens administrativa arbete,

[78.] som inträffat genom försöksanstaltens utvidgning, dels ock det krävande redaktörskapet för anstaltens nu så omfattande publikationer. Av denna anledning funne sig styrelsen föranlåten att hemställa om en höjning av ifrågavarande arvode från 500 till 1,000 kronor.

Beträffande den post i staten, som utgöres av arvode å 4,500 kronor till en laborator i skogsentomologi har anstaltens chef, professorn G. Schotte i skrivelse till styrelsen föreslagit den förändring, att det entomologiska laboratoriet måtte organiseras i likhet med anstaltens andra avdelningar med en föreståndare, åtnjutande professors avlöning, samt en assistent. Såsom motiv för detta förslag har professor Schotte anfört huvudsakligen följande.

För det skogsentomologiska laboratoriet ställde sig proportionen mellan arbetsuppgifterna och arbetskraften synnerligen ogynnsam, och det vore fara värt, att detta missförhållande komme att lägga stora svårigheter i vägen för verksamheten därstädes. Av den utav laboratorn lämnade översikten över denna verksamhet under tiden från den 1 september 1915 till utgången av år 1917 framginge, att trots den korta tid, som stått till laboratorns förfogande, anmärkningsvärda och för det praktiska skogsbruket betydelsefulla resultat vunnits. Det framginge emellertid tydligt av erfarenheten, att de skogsentomologiska problemen vore både för många och för stora för att laboratoriets nuvarande arbetskrafter skulle räcka till för dem. Programmet för de närmaste åren upptoge 10 olika undersökningar, och till detta antal kunde utan svårighet läggas ännu flera, vilka det vore viktigt att få utförda. De skogsentomologiska undersökningarna avveke väsentligt från anstaltens övriga. Insamlandet av primäruppgifter kunde ej göras annnat än av specialist och vore ofantligt tidsödande. En noggrann undersökning av en enda grankotte toge flera timmar. De flesta iakttagelserna kunde göras endast under en bestämd, kort tidrymd av året, och de borde göras i olika delar av landet. Allt detta visade behovet av flera arbetskrafter. Visserligen hade laboratoriet rätt nyligen trätt i verksamhet, och en utvidgning redan nu kunde därför synas mindre lämplig, men det vore välbekant, att den skogsentomologiska forskningen allt för länge försummats, och det vore dubbelt angeläget att nu taga igen det försummade. Vid centralanstalten för jordbruksförsök hade lantbruksentomologien sedan många år representerats av en egen fullständig avdelning. Det vore en missuppfattning, att man stode hjälplös mot skogens skadeinsekter. De segrar, som på andra områden vunnits av den praktiska entomologien, borde visa, att även skogsentomologien hade en stor och viktig uppgift att fylla till fromma för skogsskötseln i vårt land. De medel, som användes för att främja forskningen härutinnan, vore säkerligen väl använda. För att verksamt lätta arbetet å avdelningen behövdes en assistent. Då denne även borde få i uppdrag att i väsentlig utsträckning sköta samlingarna å skogshögskolan, vilka genom betydande donationer fått en ytterst värdefull tillökning, borde hans arvode i likhet med assistentens i marklära med geologi sättas 400 kronor högre än övriga assistenters.

Styrelsen för skogsförsöksanstalten har anfört:

»Ehuru styrelsen anser det vara av största vikt, att de skogsentomologiska undersökningarna påskyndas och med kraft bedrivs, har styrelsen med tanke fästad på de stora krav, som för närvarande från alla håll ställas på statsmakterna, och den därav följande nödvändigheten att i möjligaste måtto söka begränsa ökningen i skogsförsöksanstaltens stat icke nu ansett sig böra biträda förslaget. Däremot har styrelsen funnit nödvändigt att förorda en höjning av det till föreståndaren för laboratoriet utgående arvodel. För närvarande är detta i den ordinarie staten upptaget till 4,500 kronor med rätt för tjänstinnehavaren till två arvodesförhöjningar å 500 kronor efter 5 och 10 år. Detta belopp torde hava varit bestämt med hänsyn till att laboratorn — i likhet med motsvarande befattningshavare vid universiteten — skulle åtnjuta något högre avlöning än lektorerne vid de högre allmänna läroverken. Sedan dessa sistnämnda genom 1918 års riksdags beslut fått sin grundlön ökad från 4,000 till 5,800 kronor, synes det även rimligt, att en motsvarande höjning sker med avseende å laboratorns arvode, och får styrelsen härutinnan föreslå, att arvodel måtte bestämmas till 6,400 kronor eller samma belopp, som nu utgår till försöksledaren för specialundersökningar rörande de norrländska skogarnas föröngning, samt med enahanda rätt för laboratorn till arvodesförhöjningar, som hittills varit stadgad.

Med den ståndpunkt, som styrelsen i denna fråga intagit, kan styrelsen icke biträda förslaget om inrättande av en ny assistentbefattning vid den ifrågasatta entomologiska avdelningen. Dock anser styrelsen, att det för undvikande av att laboratorn alltför mycket betungas med rent mekaniskt arbete bör beredas honom tillfälle att vid förefallande behov för sådant arbete anlita extra biträden. För detta ändamål synes ett anslag böra uppföras å extra stat för år 1920 till belopp av 1,000 kronor.»

Professor Schotte har vidare föreslagit viss förändring i arbetskrafterna vid skogsavdelningen.

Arbetsmaterialet vid denna avdelning hade hopat sig i den omfattning, att det nu vore alldeles omöjligt att medhinna dess regelbundna behandling och vård utan ökad arbetskraft. Skogsavdelningens huvudsakligaste undersökningar utfördes å s. k. försöksytor. Vid 1918 års slut funnes 340 gallringsytor och 81 föröngningsytor. Detta antal vore ju betydligt men borde likväl smånigom utökas med tillsvdare omkring 20 årligen för att kunna lämna någorlunda allmångiltiga svar. Då av de nuvarande 421 ytorna i medeltal omkring 80 borde revideras varje år, behöfde alltså årligen behandlas ungefär ett hundratal ytor. Det vore uppenbart, att avdelningens föreståndare omöjligen kunde medhinna leda arbetet på alla dessa ytor, som vore belägna öfver hela landet. Arbetet med gallringens utmärkande å ytorna kunde ej heller anförtros åt extra personal, som blott stannade ett fåtal år vid anstalten, huru kvalificerad denna personal än vore. Från kontinuitetens synpunkt måste därför en ordinarie tjänsteman utom föreståndaren finnas vid avdelningen. Det syntes ej nödvändigt att göra nuvarande assistentbefattningen ordinarie. En för statsverket billigare och för skogsförsöksanstalten i visst avseende lika god anordning vore att skapa en ordinarie assistenttjänst för en person med endast lägre skoglig utbildning. Med en avlöning av omkring 3,000 kronor och med rätt till ålderstillägg borde en sådan duglig person kunna beräknas kvarstanna vid anstalten. För närvarande kunde till denna befattning bland de nuvarande skogsbiträden fås en fullt kom-

[78.] petent och skicklig person, at vilken kunde anförtros ganska maktpåliggande arbeten med försöksytornas revision. Arbetsfördelningen mellan föreståndaren och denne ordinarie assistent skulle i regel bli den, att föreståndaren med biträde av skogsbiträden ledde arbetet med nya försöksytors anläggande och deras första reviderande, medan äldre ytor reviderades enligt av föreståndaren lämnade instruktioner av den ordinarie assistenten. En extra assistenttjänst med jägmästarutbildning behövdes fortfarande för särskild hjälp vid bearbetning av materialet och för allehanda specialundersökningar. För det mera mekaniska utarbetet å försöksytorna samt det omfattande räknearbetet under vintern vid avdelningen behövdes allt fortfarande två skogsbiträden.

Beträffande avlöningen till den nye assistenten har professor Schotte föreslagit, att densamma måtte bestämmas till 3,000 kronor och utgå efter samma fördelning, som år 1918 fastställdes för manliga ritare och gravörer vid kartverket, nämligen lön 1,700 kronor, tjänstgöringspenningar 1,000 kronor och ortstillägg 300 kronor, jämte tre ålderstillägg å 400 kronor.

Skogsförsöksanstaltens styrelse har beträffande förslaget om upptagande i staten för försöksanstalten av ett nytt anslag å 3,000 kronor till en »assistent vid skogsavdelningen med lägre skoglig utbildning» anført, att styrelsen, som icke haft annan anledning till erinran mot förslaget än att denne befattningshavare syntes böra benämnas »första skogsbiträde», funnit behovet av ett sådant första skogsbiträde styrkt. Fördenskull ville styrelsen på det livligaste förorda bifall till framställningen i denna del och därjämte hemställa, att, därest en uppflyttning av ett av försöksanstaltens skogsbiträden till första skogsbiträde, såsom av professor Schotte ifrågasatts, komme att ske, denne befattningshavare borde äga rätt att för ålderstillägg tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring vid försöksanstalten.

Professor Schotte har vidare anført:

»Beträffande personalens avlöning är det nödvändigt vidtaga förbättringar för att densamma ej skall omedelbart övergå till skogsstaten. Från denna synpunkt får jag föreslå, att assistenternas avlöning höjes med 1,000 kronor. Redan assistenterna vid skogshögskolan, d. v. s. Garpenberg med dess billigare levnadsförhållanden, uppbära för närvarande 350 kronor i månaden och skogsstatens assistenter, såväl revirassistenter som skogstaxatorer och överjägmästarassistenter, ha fått sina avlöningsförmåner högst väsentligt förbättrade från och med år 1919.

Det kvinnliga kemistbiträdet vid den naturvetenskapliga avdelningen är uppförd i de kvinnliga biträdenas tredje klass och har sålunda en sammanlagd begynnelseavlöning av 2,000 kronor. Emellertid är hon och måste enligt stadgarna vara mera kompetent än dessa. I § 12 mom. e i den av Kungl. Maj:t den 5 mars 1915 fastställda instruktionen stadgas nämligen, att till befattningen såsom kemistbiträde

fordras: »att hava genom avlagd examen eller på annat sätt styrkt sig äga kunskaper i kemi, motsvarande vad som erfordras för erhållande av högsta betyget i detta ämne i filosofie kandidatexamen». Professor Hesselman har som föreståndare för den naturvetenskapliga avdelningen framhållit, att han anser kemistbiträdet med sin långa tjänstgöring och kandidatexamen vara i fråga om kompetens likställt med kvinnlig adjunkt vid de allmänna läroverken och har därför föreslagit för henne liknande avlöningsförmåner som för kvinnlig adjunkt eller sammanlagt 3,600 kronor. Härtill kommer, att under nuvarande tider skickliga kemister äro synnerligen eftersökta av den kemiska industrien och där betalas med betydligt högre avlöningar.

Rit- och skrivbiträdet vid skogsavdelningen är nu hänfört till första lönegraden. Med hänsyn till hennes huvudsakliga sysselsättning, nämligen kartritning och skötseln av anstaltens stora kartmaterial från försöksytorna, anser jag, att hon bör uppflyttas i andra lönegraden och således åtnjuta en avlöning av sammanlagt 1,600 kronor. Jag har också förvissat mig om, att lika krävande uppdrag i andra verk berättiga till andra lönegraden.

För skogsbiträdena utgår nu ett arvode av 2,000 kronor. Med hänsyn till högre avlöningsförmåner, som från och med år 1919 uppbäras av den bevakande personalen vid skogsstaten och skogsrättarna vid skogsskolorna och de i jämförelse med landsorten högre levnadskostnaderna i Stockholm, anser jag nödvändigt, att arvodet till skogsbiträdena höjes med 800 kronor. Härigenom finnes också förhoppning på att möjligen kunna rekrytera dessa befattningar med personer, som genomgått fortsättningsskolan vid Kloten, vilket för skogsförsöksanstaltens arbeten vore synnerligen förmånligt.»

Skogsförsöksanstaltens styrelse har angående de sålunda ifrågasatta avlöningsförhöjningarna yttrat:

»Vid försöksanstalten anställda assistenter åtnjuta för närvarande årsarvoden, vilka utgå för assistenten i marklära med geologi med 3,400 kronor och för vardera av övriga två assistenter med 3,000 kronor. För att dessa skola bliva i möjligaste mån jämställda med överjägmästarassistenterna, vilka numera uppbära 350 kronor per månad, är den ifrågasatta höjningen av assistentarvodena vid försöksanstalten med 1,000 kronor, för år räknat, enligt styrelsens mening oundgängligen nödvändig.

I anslutning härtill synas även de kvinnliga biträdenas och skogsbiträdenas löner och arvoden böra höjas. Enligt förslaget skulle det kvinnliga kemistbiträdet, som nu avlönas med 2,000 kronor, — — — — — erhålla en begynnelselön av 3,600 kronor — — — — —.

I detta sammanhang vill styrelsen erinra om det uttalande, som 1912 års riksdag gjorde vid behandlingen av frågan om den då till 1,800 kronor upptagna avlöningen åt ifrågavarande kemiska biträde. Det sades där, att »riksdagen ej kunnat undgå att uppmärksamma, att å det kemiska kvinnliga bitrådets utbildning satts så höga fordringar, att med den föreslagna avlöningen kompetent person svårigen torde kunna erhållas». Nuvarande avlöningsförmåner måste, oavsett den senare skedda höjningen å 200 kronor, anses vara för ringa i förhållande till de fordringar, som ställas å befattningens innehavare. Till skickliga kemister med motsvarande utbildning betalas på det industriella området avsevärt högre löner

[78.] än den här ifrågasatta. Styrelsen, som finner en höjning av ifrågavarande lönebelopp nödvändig, har dock icke ansett sig kunna gå så långt, som professor Schotte avsett. Ett bifall till dennes förslag skulle tillförsäkra kemistbiträdet samma löneförmåner som de kvinnliga adjunkterna vid läroverken. Visserligen är kompetensen, fränsett provårstjänstgöring, för kemistbiträdet jämförlig med vad i detta hänseende gäller för kvinnliga adjunkter, men arbetet vid försöksanstalten ställer icke så stora fordringar på ifrågavarande befattningshavares krafter som undervisningsarbetet. Av denna anledning har styrelsen ansett sig kunna stanna vid ett belopp av 2,800 kronor, därav 1,800 kronor lön, 850 kronor tjänstgöringspenningar och 150 kronor ortstillägg. Löneförhöjningar synas böra utgå med oförändrade belopp.

För det kvinnliga rit- och skrivbiträdet vid skogsavdelningen har ifrågasatts en uppflyttning från första till andra lönegraden. Med hänsyn till det i viss mån kvalificerade arbete med kartmaterial från försöksytorna, som åligger nämnda biträde, finner sig styrelsen kunna tillstyrka bifall till förslaget.

Förenämnda två kvinnliga biträden synas böra tillförsäkras rätt att för löneförhöjning tillgodoräkna sig föregående lägre avlönad tjänstgöring vid försöksanstalten.

Den av professor Schotte föreslagna höjningen i skogsbiträdenas arvoden finner styrelsen skälig och får med hänsyn till nödvändigheten att så avlöna dessa biträden, att försöksanstalten tillförsäkras verkligt dugande arbetskrafter. tillstyrka detta förslag.»

Uti de till expenser avsedda medlen hava föreslagits en del förhöjningar.

Vad först angår de gemensamma expenseerna har styrelsen anført huvudsakligen följande:

Professor Schotte hade hemställt, att det å ordinarie staten uppförda anslaget till gemensamma expenser måtte höjas med 1,000 kronor, därav 500 kronor skulle vara disponibla för underhållskostnader för institutionsbyggnaden samt 500 kronor utgöra anslag för studieresor för personalen. Styrelsen, som ej funnit anledning till erinran mot ifrågavarande belopp, ville beträffande det begärda anslaget till studieresor framhålla, att det nu å skogshögskolans stat för samma ändamål anvisade belopp av 550 kronor visat sig vara väl knappt tilltaget. Under förutsättning av bifall till professor Schottes förslag i denna del, syntes styrelsen böra tillförsäkras rätt att efter prövning i varje särskilt fall fördela det sammanlagda beloppet 1,050 kronor mellan skogshögskolans lärare och skogsförsöksanstaltens tjänstemän, av vilka sistnämnda flera hade sig ålagd undervisningsskyldighet vid skogshögskolan.

Det å ordinarie stat anvisade anslaget till gemensamma expenser, 10,000 kronor, hade på grund av dyrtidens kostnadsökningar för år 1919 förstärkts med extra anslag å 3,000 kronor för bränsle och 6,000 kronor för publikationer. Då bränslepriserna tvärt emot gjorda antaganden fortfarande vore minst lika höga som år 1917 och icke visade tendens att falla, syntes i enlighet med professor Schottes förslag det extra anslaget till bränsle böra för år 1920 beräknas till 4,000 kronor.

Rörande de till gemensamma expenser hänförliga tryckningskostnaderna hade professor Schotte lämnat en utförlig redogörelse samt hemställt om anslag å 23,000

kronor å extra stat för år 1920 med förskotts rätt under år 1919 beträffande 8,000 kronor. Styrelsen funne sig emellertid ej kunna biträda professor Schottes förslag i dess helhet. De i förslaget närmare omförmälda »skogsförsöksanstaltens exkursionsledare», för vilka beräknats en årlig kostnad av 1,700 kronor, syntes enligt styrelsens mening under första året böra utgivas endast försöksvis, vadan den för år 1920 härtill beräknade kostnaden borde kunna nedbringas till 700 kronor. I övrigt ville styrelsen, med beaktande av att den synnerligen viktiga gren av försöksanstaltens verksamhet, som omfattade publicering av redogörelser för de vid anstalten företagna undersökningarna, icke åsidosattes, tillse, att största möjliga sparsamhet iakttoges i fråga om tryckning. Särskilt syntes en del kostsamt tabelltryck kunna inskränkas eller tillsvidare anstå, varigenom en nedsättning i det av professor Schotte äskade beloppet vore möjlig. Styrelsen förutsatte vid sina beräkningar rörande förevarande anslagsbehov, att tryckningskostnaderna och pappersprisen icke komme att i mera avsevärd grad höjas utöver de nuvarande, och finge styrelsen på grund av vad sålunda anförts föreslå, att anslaget till publikationer å extra stat för år 1920 måtte upptagas till 19,000 kronor med rätt för styrelsen att i mån av behov under år 1919 därav använda ett belopp av 5,000 kronor.

Professor Schotte hade föreslagit anvisandet å extra stat för år 1920 av 1,000 kronor till förstärkning av det gemensamma expensanslaget för utgifter för lyse, gas, städning med mera. Med hänsyn till rådande dyrtid har styrelsen ansett sig böra tillstyrka detta förslag.

I fråga om expenser för försöksanstaltens särskilda avdelningar har styrelsen huvudsakligen anfört:

Till expenser för skogsavdelningen utginge å ordinarie stat för närvarande ett anslag av 12,400 kronor, varav 1,200 kronor avsetts för avlöning av ett räknebiträde och 800 kronor till räknehjälp med provstammar. Enligt den av professor Schotte förebragta utredningen rörande provstamsmaterialets tillväxt vore det icke längre möjligt att få arbetet med räkningen av provstammar, vilket utfördes enligt ackordsystem, verkställt för den beräknade kostnaden av 800 kronor. Det hade därför syntes nödvändigt att begära höjning av detta anslag, och hade professor Schotte i detta avseende föreslagit, att den hittills ur expensmedlen disponerade ersättningen till räknebiträde 1,200 kronor måtte från och med år 1920 uppföras bland de ordinarie anslagen under särskild titel, samt att i det ordinarie expensanslaget måtte fortfarande upptagas 2,000 kronor att användas enbart för provstamsräkning.

Då den begärda höjningen av ifrågavarande anslagsbelopp syntes styrelsen väl avvägd i förhållande till ökningen i provstamsmaterialet, ville styrelsen för sin del förorda bifall till vad professor Schotte i denna del av förslaget hemställt.

Oavsett denna ökning erfordrades för avarbetande av uppkommen balans beträffande kontrollräkning av insamlat provyttematerial vid anstaltens skogsavdelning även för år 1920 ett anslag å extra stat för avlöning av extra räknebiträde med enahanda belopp, som för samma ändamål anvisats för vart och ett av åren 1917, 1918 och 1919, nämligen 1,200 kronor.

För resekostnader åt första skogsbiträdet (den nye assistenten enligt professor Schottes förslag) behövde anslaget till särskilda expenser för skogsavdelningen ökas med 1,200 kronor till 13,600 kronor.

[78.]

De ordinarie expensanslagen för skogsavdelningen och naturvetenskapliga avdelningen hade på grund av stegrade materialpriser samt höjda hantlangnings- och resekostnader för vartdera av åren 1918 och 1919 förstärkts med extra anslag, utgående för den förra med 4,100 kronor och för den senare med 2,150 kronor. Med hänsyn till ytterligare höjda biljettpriser och stegrade kostnader för blanketttryck och undersökningsutensilier finge styrelsen, i enlighet med vad härutinnan föreslagits av professor Schotte, tillstyrka, att ifrågavarande extra anslag måtte för år 1920 upptagas till respektive 5,100 och 2,650 kronor.

I det ordinarie anslaget för naturvetenskapliga avdelningen hade av anstaltens chef hemställts om en ökning av 500 kronor för fenologiska observationer rörande de svenska skogsträden. Då anslaget vore behöfligt för att ett planerat samarbete på ifrågavarande område mellan de norska, danska och svenska skogs-försöksanstalterna skulle komma till stånd och då arbetet, enligt vad avdelningens föreståndare, professor Hesselman, meddelat, vore avsett att pågå under lång följd av år, finge styrelsen för sin del förorda, att det äskade beloppet måtte från och med år 1920 uppföras å anstaltens ordinarie stat.

Behovet av ett extra anslag å 1,200 kronor för biträde vid vissa analyser vid naturvetenskapliga avdelningen föreläge fortfarande.

Till ökade expenser för de entomologiska undersökningarna syntes för år 1920, utöver det för år 1919 beviljade beloppet, 1,300 kronor, erfordras 500 kronor, vadan styrelsen tillstyrkte, att denna anslagspost upptoges till 1,800 kronor.

Vidare har styrelsen anført:

Under rubriken »engångsanslag» hade professor Schotte upptagit kostnaderna för vissa förbättringar, vilka vore avsedda att medföra ökat resultat i de vid anstalten bedrivna undersökningarna.

Styrelsen, som funne en föreslagen anordning av en direkt ledningsstam från värmepannorna till anstaltens klängrum ändamålsenlig för att man skulle kunna få effektiv värme i klängrummet utan att i onödan uppvärma hela institutionen, tillstyrkte beviljandet av det härför begärda beloppet, 1,000 kronor.

Styrelsen biträdde även professor Schottes förslag om inrättande av en större gröningsbassäng med inventarier, som behövdes särskilt för norrlandsavdelningens omfattande gröningsundersökningar, och hemställde, att för detta ändamål måtte anvisas ett sammanlagt belopp av 1,500 kronor.

Då det bland annat för vinnande av besparing i bränsleåtgången vid anstalten syntes styrelsen av vikt, att de sålunda ifrågasatta anordningarna komme till utförande snarast möjligt, hemställde styrelsen, att sistnämnda bägge anslag å tillhopa 2,500 kronor måtte uppföras på tilläggsstat för år 1919.

Enligt vad professor Schotte meddelat vore för uppsättande av anslagstavlor vid försöksfält även för år 1920 ett anslag å 500 kronor behöfligt, och finge styrelsen på grund härav tillstyrka, att beloppet måtte beviljas.

Skogs-försöksanstaltens styrelse har slutligen hemställt, att samtliga de av styrelsen nu ifrågasatta löneförbättringar, vilka vore avsedda att ekonomiskt likställa försöksanstaltens personal med befattningshavare vid skogsstaten och de allmänna läroverken, måtte träda i kraft redan från och med år 1919.

Därefter har skogsförsöksanstaltens styrelse i skrivelse den 14 december 1918 med anledning av framställning av professor Schotte anhållit om ytterligare medel redan för år 1919 till mötande av vissa utgifts-ökningar, som föranletts av den stegring i dyrtiden, som inträtt sedan anslagen för år 1919 i föl beräknades. Dessa medelsbehov gälla följande belopp, vilka i den förut ingivna skrivelsen även begärts anvisade för år 1920, nämligen dels 1,000 kronor till gemensamma expenser för ökade utgifter för lyse, gas, städning, skrivmaterialier m. m., dels höjningar å de extra anslagen till särskilda expenser vid skogsavdelningen med 1,000 kronor, vid naturvetenskapliga avdelningen med 500 kronor och vid entomologiska laboratoriet med 500 kronor, tillhoppa 3,000 kronor. [78.]

Å skogsförsöksanstaltens stat böra nu införas de förändringar, som betingas av 1918 års lagtima riksdags beslut angående avlöningsförbättring åt vaktmästaren. *Departementets chefen.*

Då i de nu refererade framställningarna från skogsförsöksanstaltens chef och styrelse anslagshöjningar å ordinarie stat samt anslag å extra stat behandlats i ett sammanhang och ställts i visst beroende av varandra, anser jag mig böra i mitt yttrande följa samma metod.

Vad därvid först angår den ifrågasatta ökningen av chefsarvodet har jag icke blivit övertygad om behövligheten därav. Även om anstaltens verksamhet i icke ringa mån utvidgats, torde detta icke hava medfört så stor ökning i chefsgöröman, att en arvodesökning därav skäligen må föranledas. Vad särskilt redaktörsskapet för publikationerna angår, torde härvidlag hjälp kunna erhållas från vederbörande avdelningsföreståndare.

Den av professor Schotte ifrågasatta väsentliga utvidgningen av försöksanstaltens entomologiska avdelning har styrelsen ansett böra nu begränsas till att arvodet för laboratorn höjes från 4,500 till 6,400 kronor samt att ett anslag uppföres å extra stat till belopp av 1,000 kronor för bestridande av kostnader för extra biträden. Till stöd för den föreslagna arvodesförhöjningen för laboratorn har anförts, att dennes avlöning torde hava från början ansetts böra sättas något högre än läroverkslektors samt att dessas begynnelseavlöning numera blivit höjd till 5,800 kronor. Då emellertid denne laborators avlöningsfråga bör ställas i visst beroende av frågan om höjd avlöning för universitetens laboratorer, vilken fråga, enligt vad chefen för ecklesiastikdepartementet meddelat mig, nu är föremål för utredning och sannolikt blir föremål för särskild, senare framställning till riksdagen, anser jag frågan om laboratorns avlöning nu böra lämnas öppen för att senare i år under-

[78.] ställas riksdagen. Tillsvidare bör en ökning till det begärda beloppet av 6,400 kronor beräknas.

Mot det föreslagna beloppet av 1,000 kronor å extra stat till biträde åt laboratorn har jag ej något att erinra.

Behovet av ökat arbetsbiträde å försöksanstaltens skogsavdelning finner jag styrkt och anser detta behov vara så konstant, att det bör tillgodoses medelst uppförande i staten av en ny ordinarie tjänst, avsedd att innehavas av en person med endast lägre skoglig utbildning. I likhet med styrelsen anser jag det emellertid icke lämpligt, att den nye tjänstemannen erhåller ställning som assistent, enär av honom icke skulle fordras samma teoretiska utbildning som av övriga assistenter och hans arbetsuppgifter även skulle vara väsentligen olika med dessas. Benämningen »första skogsbiträde» synes mig kunna godtagas. Då detta biträdes avlöning givetvis bör sättas högre än de övriga skogsbiträdenas samt jag finner mig böra för dem tillstyrka arvodesförhöjning, har jag ej någon invändning att göra mot det till 3,000 kronor föreslagna avlöningsbeloppet. Då, såsom nyss framhållits, behovet av denne tjänsteman får anses vara konstant samt det är i anstaltens intresse, att denna befattning icke betraktas såsom en övergångsplats och att icke täta ombyten å densamma äga rum, har jag intet att erinra mot att den uppföres i staten med lön, tjänstgöringspenningar, ortstillägg och åldersstillägg enligt styrelsens förslag. Någon rätt för skogsbiträde, vilket åtnjuter allenast arvode, att vid befordran till första skogsbiträde tillgodoräkna sig tjänstgöring i den förra befattningen för ålderstillägg i den senare, med väsentligt högre avlöning förenade befattningen, kan jag däremot icke tillstyrka.

Förslagen att höja de tre assistenternas avlöning från nuvarande respektive 3,400 och 3,000 kronor med 1,000 kronor till respektive 4,400 och 4,000 kronor har motiverats av den vid fjolårets lagtima riksdag vidtagna lönereglering vid skogsstaten. Jag finner visserligen någon ökning vara av behovet påkallad, men med hänsyn till konsekvenserna beträffande arvoden för assistenter vid jämförliga institutioner och med beaktande därjämte av de belopp, som föreslås skola utgå till dessa assistenter från det anslag till tillfällig lönereglering för vissa ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen, som Kungl. Maj:t äskar av riksdagen, anser jag höjningen böra begränsas till 800 kronor för assistenten i marklära m. m. och 750 kronor för de bägge övriga assistenterna.

Vad beträffar det nu i staten upptagna kvinnliga biträdet i tredje graden (kemist) har styrelsen föreslagit för henne en avlöning av 2,800 kronor. Då jag i likhet med skogshögskolans styrelse icke anser henne

böra i avlöningshänseende jämföras med kvinnliga adjunkter och jag icke nu vill ifrågasätta inrättandet av en biträdesbefattning av ny, fjärde grad, vilket styrelsens förslag kan anses innebära, finner jag mig böra avstyrka, att åt henne beredes högre avlöning än Kungl. Maj:t nu föreslår för biträden i tredje graden eller 2,400 kronor med tre åldersstillägg.

Förslaget att uppflytta den nuvarande första gradens biträdesbefattningen till andra graden tillstyrkes av mig. I avseende å rätt att för åldersstillägg tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring i den lägre graden böra gälla de bestämmelser, Kungl. Maj:t i detta avseende föreslår beträffande kvinnliga biträden i allmänhet vid befordran från lägre till högre grad.

För skogsbiträdena har föreslagits arvodesförhöjning från 2,000 till 2,800 kronor. Jag vill erinra att, då dessa skogsbiträdesbefattningar år 1916 särskilt uppfördes i staten, dåvarande departementschefen närmare motiverade, att avlöningen till dessa i huvudstaden bosatta extra befattningshavare borde sättas något högre än kontanta begynnelseavlöningen för skogsrättare. För de sistnämnda kommer jag i en senare punkt att i enlighet med 1915 års lönekommissions förslag tillstyrka avlöningar av 2,100 kronor med två åldersstillägg å 200 kronor. Med hänsyn härtill och med beaktande, såväl att ett icke för ringa avstånd i avlöningen bör finnas mellan skogsbiträdena och det första skogsbiträdet som ock till föreslagen förhöjning genom förenämnda tillfälliga lönereglering, anser jag mig ej kunna tillstyrka större höjning i skogsbiträdenas arvode än till 2,500 kronor.

För förslaget att höja den ordinarie statens auslagspost till gemensamma expenser med 1,000 kronor till 11,000 kronor kan jag ej finna tillräcklig utredning vara förebragt. Jag avstyrker därför detta förslag.

Till bränsle har för år 1920 styrelsen ifrågasatt ett extra anslag av 4,000 kronor. Beloppet synes mig dock kunna liksom för år 1919 begränsas till 3,000 kronor.

Till tryckningskostnader har för år 1919 anvisats å extra stat 6,000 kronor utöver det härtill i det ordinarie gemensamma expensanslaget beräknade 6,000 kronor. År 1917 ifrågasattes från försöksanstaltens sida, att till ökade tryckningskostnader skulle för vartdera året 1918 och 1919 anslås 10,000 kronor, så att de härtill disponibla medlen måtte uppgå till 16,000 kronor, samt uttalades, att om några år det ordinarie anslaget å 6,000 kronor åter torde bli tillräckligt. Jag ansåg emellertid en fördubbling av anslaget vara för sagda bägge år tillfyllest och i enlighet härmed har det extra anslaget bestämts till 6,000 kronor. Nu sättes ånyo i fråga en stark höjning av publikations-

{78.] anslaget, nämligen enligt styrelsens förslag med 5,000 kronor för år 1919 och 14,000 kronor för år 1920. Ehuru det är ostridigt, att tryckningskostnaderna i hög grad stegrats sedan fjolåret, kan jag dock icke förorda en så avsevärd ökning som den ifrågasatta. Jag vill emellertid för min del tillstyrka en anslagsökning å tilläggsstat för år 1919 å 4,000 kronor, varigenom de extra anslagsmedlen för detta ändamål komma att uppgå till 10,000 kronor. Sistnämnda belopp tillstyrker jag jämväl för år 1920.

Förslaget om ett extra anslag å 1,000 kronor för år 1920 till förstärkning av det gemensamma expensanslaget för utgifter för lyse, gas, städning m. m. tillstyrkes.

Vad därefter vidkommer den ordinarie statens anslagspost till särskilda expenser för skogsavdelningen 12,400 kronor, har nu ifrågasatts, att ur densamma skulle utan minskning av anslaget utbrytas en särskild post å 1,200 kronor såsom arvode till ett räknebiträde. Med hänsyn till de härför anförda skälen biträder jag detta förslag, men anser den särskilda nya posten, vilken torde vara avpassad efter den avlöning, som hittills utgått till kvinnliga biträden av första graden, nu böra ökas till 1,600 kronor. Vidare tillstyrker jag, att anslaget ökas med 1,200 kronor för resekostnader åt första skogsbiträdet.

Det ordinarie anslaget till expenser för den naturvetenskapliga avdelningen föreslås höjt med 500 kronor till fenologiska observationer angående skogsträden. Detta förslag biträdades av mig. Anslagspostens belopp blir då 9,600 kronor.

De å extra stat för år 1919 anvisade anslagen till extra räknebiträde vid skogsavdelningen och till biträde vid analyser för den naturvetenskapliga avdelningen äro fortfarande behöfliga men böra av enahanda skäl, som ovan anförts angående det nya räknebiträdet å ordinarie stat, höjas till 1,600 kronor.

Till ökade expenser böra enligt vad styrelsen föreslagit, vilket jag tillstyrker, å extra stat för år 1920 anvisas för skogsavdelningen 5,100 kronor, för den naturvetenskapliga avdelningen 2,650 kronor och för de entomologiska undersökningarna 1,800 kronor.

Liksom i fjol böra till uppsättande av anslagstavlor vid försöksfalten anvisas 500 kronor å extra stat.

De bägge belopp, som begärts redan för år 1919 till viss ändring i avseende å värmeledningsrören till anstaltens klängrum samt till anordnande av en groningsbassäng, synas mig av beskaffenhet att böra tillstyrkas.

Vad slutligen beträffar styrelsens framställning, att de löneförbättringar, som avsåge att ekonomiskt likställa försöksanstaltens personal

med befattningshavare vid skogsstaten och allmänna läroverken, skulle träda i kraft redan med innevarande år, torde detta gälla assistenterna samt skogsbiträdena. Med hänsyn till den tillfälliga lönereglering för viss ordinarie civil personal, som nu föreslås redan för år 1919, kan jag icke biträda detta förslag.

Styrelsens framställning i skrivelsen den 14 december 1918 om att ökade medel för vissa ändamål måtte till belopp av tillhoppa 3,000 kronor anvisas redan för år 1919 får jag med hänsyn till de därför anförda skälen tillstyrka.

De av mig nu tillstyrkta förändringarna i anstaltens ordinarie stat samt anslag å tilläggsstat och å extra stat kunna sammanföras sålunda:

	Ordinarie stat Ökning	Extra anslag	
		för år 1919	för år 1920
Ökad avlöning till laborator (beräknad)	1,900	—	—
Extra biträde åt laboratorn	—	—	1,000
Höjda arvoden för tre assistenter	2,300	—	—
Vaktmästare (enligt 1918 års riksdags beslut)	400	—	—
Kvinnligt biträde av tredje graden	400	—	—
» » » andra »	800	—	—
Första skogsbiträde	3,000	—	—
Höjda arvoden för två skogsbiträden	1,000	—	—
Räknebiträde, arvode	1,600	—	—
Bränsle	—	—	3,000
Publikationer	—	4,000	10,000
Lyse, gas, städning m. m.	—	1,000	1,000
Särskilda expenser vid skogsavdelningen	1,200	—	—
» » för den naturvetenskapliga avdelningen	500	—	—
Extra räknebiträde vid skogsavdelningen	—	—	1,600
Biträde vid analyser vid naturvetenskapliga avdelningen	—	—	1,600
Ökade expenser för skogsavdelningen	—	1,000	5,100
» » » naturvetenskapliga avdelningen	—	500	2,650
» » » entomologiska undersökningarna	—	500	1,800
Anslagstavlur vid försöksfälten	—	—	500
Ändring av värmeledning, gröningsbassäng	—	2,500	—
Summa kronor	13,100	9,500	28,250

[78.]

Lägges förberörda ökning å 13,100 kronor till den ordinarie statens nuvarande slutsumma, 69,600 kronor, skulle den nya staten för försöksanstalten sluta på 82,700 kronor. Enär vaktmästarens bostadsavdrag enligt de nya bestämmelserna härom uppgår till 300 kronor eller 50 kronor mer än det nuvarande avdraget, blir anslagsökningen endast 13,050 kronor och det behöfliga anslaget 82,400 kronor. Jag anser detta belopp nu böra beräknas i avvaktan på blivande proposition, som kan innefatta slutligt förslag jämväl beträffande laboratorns avlöning.

Till anslaget å tilläggsstat skall jag återkomma vid behandlingen av anslagen å denna stat. Beträffande det extra anslaget för år 1920 skall jag göra hemställan i en senare punkt.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avvidan på den proposition angående ny	
stat för skogsförsöksanstalten, som Kungl. Maj:t må	
komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål	
beräkna en höjning i ordinarie anslaget till denna	
anstalt från	kronor 69,350
med	» 13,050
till	» 82,400.

Med bifall till vad jag föreslagit i de två näst föregående punkterna bör i anslagstiteln »skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt» beräknas en förhöjning från 201,750 kronor med 19,700 kronor till 221,450 kronor.

c. Docentstipendium och studieunderstöd vid skogshögskolan.

[79.]

*Docent-stipen-
dium och
studieunder-
stöd vid skogs-
högskolan.
(extra anslag.)*

På Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen för vartdera av åren 1918 och 1919 å extra stat till ett docentstipendium vid skogshögskolan samt till studieunderstöd åt sådana studerande, som vid nämnda högskola ägnat sig åt skogsvetenskaplig forskning, anvisat ett anslag av 3,700 kronor. Docentstipendiet är avsett att utgöra 2,500 kronor, och studieunderstöden skulle utgå med 1,200 kronor för år.

Uti den i nästföregående punkt omförmälda skrivelse den 30 september 1918 från styrelsen för skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt har denna styrelse i anslutning till ett av högskolans rektor framställt förslag förordat, att docentstipendiet måtte från och med år 1920 upptagas till samma belopp, som av 1918 års lagtima riksdag anvisats till docentstipendier vid universiteten, eller till 3,500 kronor. Hela anslaget borde därför upptagas till 4,700 kronor.

Enligt vad jag inhämtat föreligger förslag om ytterligare höjning av universitetens docentstipendier. Ifall proposition härom avlåtes till årets riksdag, torde höjning böra föreslås även beträffande det nu ifrågasvarande docentstipendiet. Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[79.]

Departements-
chefen.

att i avbidan på den proposition angående anslag till docentstipendium vid skogshögskolan samt till studieunderstöd åt sådana studerande, som vid nämnda högskola ägna sig åt skogsvetenskaplig forskning, vilken Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å *extra stat* för år 1920 beräkna ett anslag av kronor 5,700.

d. *Personligt ålderstillägg till extra läraren vid skogshögskolan*
G. Grönberg.

Till personligt ålderstillägg åt extra läraren vid skogshögskolan, docenten filosofie doktorn Gösta Grönberg har riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag anvisat å *extra stat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst 500 kronor. Skogshögskolans styrelse har upptagit anslag härtill med oförändrat belopp i sitt förslag angående högskolans anslagsbehov för år 1920, och får jag i enlighet härmed tillstyrka, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[80.]

Personligt
ålderstillägg
till extra
läraren G.
Grönberg.

(extra anslag.)

att till personligt ålderstillägg åt extra läraren vid skogshögskolan, docenten filosofie doktorn Gösta Grönberg, därest han fortfarande med gott vitsord tjänstgör såsom sådan lärare, å *extra stat* för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 500.

e. *Diverse behov vid skogshögskolan.*

Till diverse behov vid skogshögskolan har riksdagen å *extra stat* för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 65,900 kronor. Detta anslag har enligt statsrådsprotokollet och riksdagsskrivelsen beräknats sålunda:

[81.]

Diverse behov
vid skogshög-
skolan.

(extra anslag.)

Extra lärare:

Extra lektor i botanik	kr.	3,900
Ökat arvode till extra lärare i tjänsteexpedition m. m. "		360
<i>Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml.</i>		31

[81.]	Ökat arvode till extra lärare i agronomi	kr.	160
	Assistent i skogsindelning m. m.	»	1,050
	» i skogsteknologi m. m.	»	700
	Jägmästarkursens praktiska övningar:		
	Assistent	»	3,000
	» vid den förberedande kursen	»	3,100
	Ökning i assistenters arvoden m. m.	»	3,900
	Resekostnad för 5 nya elever	»	1,125
	Ökade resekostnader för elever	»	3,200
	Hantlangning	»	800
	Ökade kostnader för de praktiska övningarna	»	6,020
	Dagtraktamenten till på grund av elevantalets ökning tillkomna lärare	»	600
			21,745
	Forstmästarkursens praktiska övningar:		
	Ökade resekostnader för elever	»	600
	Ökning i assistentarvoden m. m.	»	200
	Hantlangning	»	700
			1,500
	Hushållsuppsättning å övningsskogar	»	10,000
	Avvägningsinstrument m. m.	»	700
	Expenser vid högskolan	»	17,900
	» » Garpenberg	»	4,850
	Reparationer vid Garpenberg	»	600
	» » Bjurfors	»	2,350
	Summa kr.		65,815

eller i avrundat tal 65,900 kronor.

I förenämnda skrivelse den 30 september 1918 har styrelsen för skogshögskolan gjort framställning om anslag å extra stat för diverse behov vid högskolan. I fråga om de i fjolårets beräkning upptagna poster, som avsågo ökat arvode till extra lärare i tjänsteexpedition m. m., 360 kronor, och till dylik lärare i agronomi, 160 kronor, samt assistent i skogsindelning m. m., 1,050 kronor, och i skogsteknologi m. m., 700 kronor, begäras nu medel till samma ändamål med oförändrade belopp. Posterna till hushållsuppsättning å övningsskogar, till avvägningsinstrument m. m., samt till reparationer vid Garpenberg och Bjurfors förekomma däremot icke i förslaget för år 1920. De återstående posterna upptagas med förändrade belopp, varjämte ett par nya poster tillkommit.

Vad först angår posten till extra lektor i botanik upptages den nu till belopp av 5,600 kronor för år 1920, varjämte hemställes om

anslag å 1,700 kronor för samma ändamål å tilläggsstat för år 1919. Styrelsen har till stöd härför åberopat vad styrelsen i samma skrivelse anfört angående de ordinarie lektorernas likställande från och med år 1919 med lektorerna vid de allmänna läroverken. För lektorn å extra stat borde avlöningen sättas 200 kronor lägre än för de ordinarie. Något hyresbidrag synes styrelsen icke hava åsyftat för denne extra lektor.

Enär de flesta av förändringarna i övriga poster bero av en föreslagna ökning i forstmästarkursens elevantal, torde jag först få lämna en redogörelse för detta ärende.

Då jag i fjol redogjorde för framställda förslag och verkställda utredningar angående ökning av skogshögskolans elevantal, erinrade jag, att med anledning av uppkommen och befarad brist på skogstjänstemän domänstyrelsen den 23 mars 1917 erhöi i uppdrag att verkställa utredning angående behovet under ett antal år framåt av högskolebildade skogstjänstemän för såväl staten som enskilda ävensom att avgiva förslag till de åtgärder, vartill utredningens resultat kunde föranleda. Till följd därav infordrade domänstyrelsen uppgifter från bland andra Sveriges skogsägarförbund, som representerar en stor del av landets enskilda skogsägare och trävaruindustrimän, varefter styrelsen den 5 juli 1917 avgav utlåtande i ärendet, såvitt anginge behovet av vid jägmästarkursen utbildade tjänstemän. Vid 1918 års lagtima riksdag anvisades å extra stat höjda anslag för tillgodoseende av de behov, som beräknades skola uppstå på grund av ökning i jägmästarkursens elevantal därhän, att från och med år 1918 i den förberedande kursen antoges intill 45 elever och att 35 av dessa antoges till fortsatt utbildning efter höstterminens slut i samma kurs.

Ang. ökning
av forstmäs-
tarkursens
elevantal

I avseende å forstmästarkursens elevantal gjordes icke någon framställning till fjolårets riksdag. Emellertid hade förenämnda skogsägarförbund i den skrivelse till domänstyrelsen den 15 juni 1917, vari förbundet lämnade uppgifter angående behovet av från jägmästarkursen utexaminerad personal, även berört behovet av forstmästare. Därvid anfördes, att erfarenheten tydligt givit vid handen, att de enskilda skogsägarna i långt större utsträckning anställde forstmästare än jägmästare, och, om berättigad hänsyn skulle tagas till den enskilda skogsvårdens tjänstemannabehov, borde givetvis detta förhållande tagas i betraktande. På grundval av genom utsända frågeformulär införskaffade uppgifter hade förbundet beräknat, att det totala behovet av forstmästare för de enskilda skogarna i landet kunde för åren 1922—1927 beräknas till 126. Det vore antagligt, att detta antal vore snarare för lågt än

[81.] för högt. Det vore grundat på vad som kunde förutses fyra år i förväg, men därtill komme, att på grund av oförutsedd avgång genom dödsfall eller eljest samt genom den hastigt stegrade intensiteten i skogshanteringen det verkliga behovet antagligen komme att visa sig vara betydligt större. Om man emellertid stannade vid nyssnämnda antal, motsvarade detta 21 forstmästare om året. Då antalet forstmästarelever nu vore bestämt till 12, skulle alltså troligen snart en avsevärd brist å dylika tjänstemän uppstå. Någon reserv av arbetslösa forstmästare finnes icke. Sagda brist kunde antagas skola särskilt för Norrland få till följd, att bolagen ofta skulle mot sin vilja nödgas att i viss utsträckning rekrytera sina lokala skogsförvaltningar med personer utan högre skoglig bildning, vilket skulle ur skogsvårdssynpunkt vara mycket beklagligt, särskilt nu då en mera rationell skogsvård hölle på att arbeta sig fram därstädes. Förbundet hemställde därför, att forstmästarkursens elevantal måtte höjas.

Domänstyrelsen anhöll om yttrande i ämnet från skogshögskolans styrelse, som tillika från Sveriges skogsägarförbund erhöll en framställning, att forstmästarkursens elevantal måtte ökas till 20. Högskolans lärarråd, som anmodades yttra sig i frågan, anförde den 30 november 1917 huvudsakligen följande.

Av Sveriges totala skogsmarksareal i enskild ägo — nära 17 miljoner hektar — borde i överensstämmelse med landshövdingen Widéns utredning år 1913 angående bolagens jordförvärv i Norrland m. m. icke mer än omkring 38 procent eller ungefär 6.4 miljoner hektar anses tillhöra bolag och enskilda större skogsägare, medan återstoden kunde betecknas såsom varande i bondehand utan utsikt till att forstlig arbetskraft bleve anställd därstädes. Då enligt de av skogsägarförbundet införskaffade uppgifterna skogsägare, representerande 3.2 miljoner hektar skogsmark, ansett sig behöva för meranämnda sexårsperiod 42 forstmästare, borde för den nu angivna arealen av 6.4 miljoner hektar icke mer än 84 dylika skogstjänstemän beräknas, motsvarande 14 om året. Om härtill lades 2 om året för avgång på grund av dödsfall, komme man till ett årligt antal av 16. Större rekryteringsbehov syntes ej böra beräknas. Denna ökning från 12 till 16 borde att börja med organiseras endast på extra stat för en tid av 5 år, varunder sådana erfarenheter kunde vinnas, att det framtida behovet kunde bättre överblickas.

Ökningen av lärjungeantalet komme givetvis att påverka undervisningen och särskilt kostnaderna därför. Detta komme att på olika sätt göra sig gällande för föreläsningar, praktika å lärorummet, praktiska övningar i skogen samt exkursioner och resor.

Beträffande sådana läroämnen, vari undervisningen helt och hållet bestode utav föreläsningar, kunde lärjungeantalets ifrågasatta ökning icke medföra några andra väsentliga förändringar än en utsträckt tentamensskyldighet för vederbörande lärare.

Något olika ställde sig förhållandena ifråga om de läroämnen, uti vilka

undervisningen delvis bedreves i form av praktika på lärorummet. Detta vore fallet med botanik, geologi, entomologi, bokföring, teknologi med byggnadslära samt skogsuppskattning med skogsindelning.

För samtliga dessa ämnen komme undervisningen att bli mera betungande än under för handen varande förhållanden. I intet fall syntes dock en uppdelning uti skilda avdelningar bli erforderlig. För ämnena entomologi och bokföring bleve ökningen i undervisningsarbetet mindre besvärande än i botanik och geologi. Lärarna uti de två sistnämnda ämnena vore redan under nuvarande förhållanden hårt betungade. Under förutsättning att ett framställt förslag, att för undervisningen uti botanik, geologi och marklära vid forstmästarkursen skulle inrättas en ny extra lärarbefattning, vunno bifall, skulle emellertid ingen annan ändring erfordras i undervisningen uti dessa ämnen än att lärarens föreslagna arvode reglerades med hänsyn till det ökade antalet exkursionsdagar i skogen.

Beträffande ämnesgruppen skogsteknologi med byggnads- och avdikningslära bleve däremot väsentliga förändringar erforderliga. Lektorn häruti bestrede även undervisningen i skogs- och fältmätning samt kartritning. Inom denna ämnesgrupp utförde lärjungarna omfattande skriftliga arbeten såväl å lärorummet som i hemmet. Dessa arbeten utfördes delvis under vederbörande lektors ledning och skulle samtliga granskas av honom. Ifrågavarande granskning krävde avsevärd såväl tid som arbete, och toges därjämte i betraktande, att lektorn under höstterminen per vecka hade 9 föreläsningssamt 5 praktikumtimmar, så vore det lätt förståeligt, att hans arbetskrafter redan under nuvarande förhållanden vore fullt utnyttjade. Den föreslagna ökningen av lärjungeantalet skulle medföra proportionsvis ökat granskningsarbete jämte ökad tentamentsskyldighet, varigenom en så stark påfrestning bleve följden, att undervisningen därigenom otvivelaktigt skulle bli lidande. Lärarrådet hyste därför den uppfattningen, att lektorn uti skogsteknologi m. m. måste beredas lindring uti sin undervisningsskyldighet, om den ifrågasatta ökningen komme till stånd. Detta skulle bäst uppnås, om för undervisningen i skogs- och fältmätning samt kartritning anställdes en assistent. Arvodet till en dylik assistent kunde beräknas till 20 kronor för föreläsningstimme uti skogs- och fältmätning samt 10 kronor per timme för kartritning eller sammanlagt för året till i avrundat tal 650 kronor.

Utgifterna för praktiska övningar i skogen, exkursioner och resor påverkades i ej ringa grad genom en eventuell ökning av lärjungeantalet.

Kostnaderna för hantlangning och resor samt expensutgifterna under övningsgarna skulle ungefärligen utgå med samma belopp per lärjunge, antingen kursen inneslöte 12 eller 16 deltagare. Efter de förhöjningar, som föreslagits uti 1919 års statförslag, hade de årliga utgifterna för hantlangning, expenser och resor beräknats för 12 lärjungar till sammanlagt 4,400 kronor eller i medeltal per lärjunge till 366 kronor 67 öre. För 16 lärjungar skulle ifrågavarande utgifter uppgå till i avrundat tal 5,900 kronor, och alltså årligen ökningen till 1,500 kronor.

Under de praktiska övningarna hade hitintills en assistent under 2 1/2 månad varit anställd som biträde åt lektorerna. Då yngre och äldre kursen varit förlagda till skilda orter, hade endera utav lärarna måst undvara assistenthjälp. Hade kurserna legat tillsammans, hade assistenten huvudsakligen biträtt den mest betungade av lärarna. Erfarenheten hade visat, att det nuvarande lärjungeantalet vore det högsta, som, utan att undervisningen komme att lida därpå, kunde handhavas av en lärare

[81.] utan biträde. Skulle lärjungeantalet ökas, borde därför assistenthjälp beredas var och en av lektorerna under hela den tid sommarövningarna påginge. Dessutom erfordrades en assistent under de 3 veckor, skogsodlingsövningarna varade. Den tid, under vilken ökat assistentbiträde komme att tarvas, uppginge alltså till $3\frac{1}{4}$ månad. Beräknades arvodet i likhet med det under år 1917 utgående eller till 350 kronor per månad, skulle detsamma belöpa sig till i avrundat tal 1,150 kronor. Härtill skulle komma resekostnader och dagtraktamenten med förslagsvis 300 kronor. Kostnadsökningen för assistentbiträde beräknades alltså uppgå till sammanlagt 1,450 kronor.

Vid de botaniska och jordbruksekonomiska exkursionerna borde, på grund av svårigheterna att samtidigt demonstrera för ett så jämförelsevis stort antal som 16, lärjungarna uppdelas i två avdelningar. Härigenom komme vederbörande lärares exkursionsdagar att fördubblas. Dagantalet skulle ökas med 9 och kostnaden med 180 kronor. För jordbruksekonomi skulle ökningen belöpa sig till 5 dagar och 100 kronor.

Några andra kostnader än de sålunda angivna ävensom en obetydlig ökning i dagtraktamenten syntes, för så vitt lärarrådet nu kunde se, den föreslagna ökningen av lärjungeantalet icke medföra.

Som resultat av utredningen framginge i jämförelse med 1919 års statförslag en utgiftsökning av tillhoppa 3,880 kronor.

Från detta lärarrådets uttalande var professorn Gustav Lundberg skiljaktig och ansåg icke utredningen utvisa, att något behov av ökat antal forstmästare föreläge. Det behov av ökat antal kvalificerade skogsmän, som ostridigt gjorde sig gällande, borde tillgodoses medelst ökning av antalet jägmästarelever samt genom anlitande av från fortsättnings-skolan vid Kloten utgångna lärjungar.

Skogshögskolans styrelse har i skrivelse den 24 september 1918 till domänstyrelsen förklarat sig vara på grund av vad lärarrådet anført övertygad om behovet av att forstmästarkursens elevantal måtte ökas och tillstyrker dylik ökning till 16 under fem år från och med år 1920.

Domänstyrelsen har i skrivelse den 7 oktober 1918 anslutit sig till denna mening.

I förenämnda skrivelse den 30 september 1918 har högskolans styrelse tillstyrkt av rektor framställda förslag, att de extra anslagen till praktiska övningar måtte höjas för jägmästarkursen till 30,080 kronor och för forstmästarkursen till 8,092 kronor. I rektors skrivelse upptagas utgifterna för vardera av dessa ändamål specificerade, varefter avdrag skett med det å högskolans ordinarie stat för resp. ändamål uppförda belopp.

Till förklaring av ökningen för jägmästarkursens övningar, uppgående i jämförelse med den vid fjolårets riksdag framlagda beräkning till 8,335 kronor, har rektor anført, att dels dagtraktamentena under resor höjts på grund av den ändring i resereglementet, som skedde den

26 februari 1918, dels själva resekostnaderna höjts på grund av ökade biljettkostnader och skjutslegor, dels hantlangningskostnaderna ökats, dels ock en post måst upptagas till hyror för inkvartering under övningar å sådana skogar, som icke vore nöjaktigt bebyggda.

Av ökningen för forstmästarkursens praktiska övningar, utgörande i jämförelse med fjolårets beräkning 6,592 kronor, hade ett belopp av 3,880 kronor motiverats av lärarrådet i dess skrivelse angående ökning i kursens elevantal. Detta belopp borde emellertid ökas med 500 kronor för stegring i kostnaderna för de nya elevernas resor och för hantlangning åt dem. Återstående ökningen, 2,212 kronor, berodde huvudsakligen dels å ökade dagtraktamenten enligt resereglementet åt lärarna under resdagar, dels å ökade biljettpris och andra reskostnader, dels å lokalhyra under sommarvistelsen i Norrland.

Högskolans styrelse har funnit dessa beräkningar väl avvägda och tillstyrkt de föreslagna höjningarna.

Till expenser vid högskolan har för år 1919 avsetts av anslaget å extra stat ett belopp av 17,900 kronor. Nu föreslås härtill 21,180 kronor för år 1920, innebärande en ökning av 3,280 kronor. Härav äro 1,500 kronor avsedda för täckande av kostnader för tryckning av årsberättelse, studiehandbok, tentamensböcker m. m., vartill inga andra medel funnes, 600 kronor för ökade utgifter för städning och rengöring av högskolans lokaler samt 80 kronor för abonnemang av en telefonapparat. Återstående ökningen 1,100 kronor, utgöres av ökad kostnad för ved, gas, elektrisk ström och vatten. Den är beräknad med häusyn till förbrukningen under läsåret 1917—1918 och med iakttagande, att det visat sig nödvändigt att från hösten 1918 väsentligt utvidga den mathållning, som alltsedan högskolans tillkomst varit anordnad för eleverna i högskolans byggnad.

Därjämte har begärts redan för år 1919 ett belopp av 2,800 kronor för bestridande av ökade kostnader för bränsle, särskilt till nyssnämnda mathållning.

Till expenser vid Garpenberg upptages nu ett belopp av 6,700 kronor mot 4,850 kronor i fjol. Ökningen — 1,850 kronor — beror till 1,650 kronor på ökad bränslekostnad och till 200 kronor på ökad kostnad för elektriskt lyse, delvis föranledd av ökat elevantal.

För iordningställande av en ved- och visthusbod vid Malingsbo, vilken övertagits från en kronoarrendator och vore synnerligen bristfällig, behövdes 500 kronor, varjämte 300 kronor tarvades för strykning av samtliga tak därstädes.

Särskild telefonapparat vid Bjurfors för skogshögskolans behov

- [81.] borde anordnas för en kostnad av 400 kronor, så att högskolan icke längre vore hänvisad att använda därvarande revirförvaltares telefonapparat, vilket medfört många olägenheter och särskilt för revirförvaltaren varit betungande.

Departement's-
chefen.

Förslaget att höja avlöningen till den extra lektorn i botanik till likhet med vad som föreslagits för de ordinarie lektorerna, dock med iakttagande av vederbörligt pensionsavdrag, får jag tillstyrka, enär denna höjning synes mig vara en given följd av vad jag tillstyrkt beträffande de ordinarie lektorerna. Likaledes tillstyrker jag, att ett belopp av 1,700 kronor anvisas å tilläggsstat till lönetillägg åt honom för innevarande år, varemot arvodesförhöjning icke bör utgå till honom från de medel, som må bliva anvisade för dylik förhöjning beträffande extra civila befattningshavare i allmänhet.

De fyra poster, som i den här förut återgivna förteckningen över de vid fjolårets lagtima riksdag beviljade extra anslagen till skogshögskolan komma närmast efter den första, föreslås nu upptagna med oförändrade belopp för år 1920. Häremot har jag ej något att invända.

Vad beträffar frågan om höjning av forstmästarkursens elevantal finner jag utredningen tydligt ådagalägga behovet av en sådan ökning för att den privata skogsskötseln må äga tillgång till erforderligt antal kvalificerade skogsförvaltare. Huruvida och i vad mån forstmästare må böra anställas även i statens tjänst, är ännu en öppen fråga, som emellertid synes mig förtjänt att tagas under övervägande. Jag tillstyrker alltså förslaget att tillsvidare för femårsperioden 1920—1924 antalet forstmästarelever ökas till 16 om året.

De föreslagna ökningarna i de belopp, som avses för jägmästarkursens, respektive forstmästarkursens praktiska övningar, till 30,080 kronor, respektive 8,092 kronor finner jag välgrundade och tillstyrker dem därför.

Ej heller den föreslagna höjningen i högskolans extra expensanslag till 21,180 kronor för år 1920 ger mig anledning till erinran, och jag tillstyrker likaledes, att 2,800 kronor må anvisas för år 1919 för ökad bränslekostnad vid högskolan.

Jag tillstyrker jämväl de belopp, som nu föreslagits till expenser vid Garpenberg samt till reparationer vid Malingsbo och anordning av telefonledning vid Bjurfors.

De av mig nu tillstyrkta anslagen kunna sammanfattas sålunda.

	År 1919	År 1920
Extra lektor i botanik	kronor 1,700	5,600
Ökat arvode till extra lärare i tjänsteexpedition		
m. m.	» —	360

	År 1919	År 1920	[81.]
Ökat arvode till extra lärare i agronomi	kronor —	160	
Assistent i skogsindelning m. m.	» —	1,050	
» i skogsteknologi m. m.	» —	700	
Jägmästarkursens praktiska övningar	» —	30,080	
Forstmästarkursens »	» —	8,092	
Expenser vid högskolan	» 2,800	21,180	
» » Garpenberg	» —	6,700	
Reparationer vid Malingsbo	» —	800	
Telefonledning vid Bjurfors	» —	400	
Summa kronor	4,500	75,122.	

Det för år 1920 erforderliga beloppet torde böra avrundas till 75,200 kronor.

Jag har för avsikt att senare hemställa om anslag å tilläggsstat och hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för diverse behov vid skogshögskolan å
extra stat för år 1920 anvisa ett reservationsanslag
 av kronor 75,200.

f. *Diverse behov vid statens skogsförsöksanstalt.*

Under åberopande av vad jag härovan i punkten 79 anfört angående anslag å *extra stat* för år 1920 till diverse behov vid statens skogsförsöksanstalt hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för diverse behov vid statens skogsförsöksanstalt å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av kronor 28,250.

[82.]
 Diverse behov
 vid statens
 skogsförsöks-
 anstalt.
 (extra anslag.)

g. *Specialundersökningar rörande de norrländska skogarnas förnygring.*

För specialundersökningar rörande de norrländska skogarnas förnygring, i huvudsaklig överensstämmelse med en i statsrådsprotokollet den 14 januari 1916 angiven plan, anvisade riksdagen å *extra stat* för år 1917 ett anslag av 38,900 kronor och medgav tillika, att Kungl. Maj:t finge härav under år 1916 låta av tillgängliga medel förskottsvis utanordna 19,900 kronor. För år 1918 anvisades för detta ändamål 19,000 kronor, vartill å tilläggsstat kommo 4,600 kronor, så att totala årsbe-

[83.]
 Specialunder-
 sökningar
 rörande de
 norrländska
 skogarnas för-
 nygring.
 (extra anslag.)

[83.] loppet utgjorde 23,600 kronor. Anslaget för år 1919 uppgår till 23,600 kronor.

Enligt den beräkning över årsutgifterna, som fanns bifogad förenämnda plan, skulle dessa under den första femårsperioden årligen utgöra 19,000 kronor. Den år 1918 vidtagna ökningen har huvudsakligen berott på ökade dagtraktamenten, resekostnader och kostnad för hantlangning. Det för år 1919 anvisade anslaget har beräknats sålunda:

Arvoden, försöksledaren	kronor	6,400
» skogsbiträdet	»	2,000
Resekostnader	»	6,000
Hantlangning	»	6,150
Hägnader	»	2,000
Diverse expenser, blanketter, fotografier m. m.	»	1,050

Summa kronor 23,600.

Med skrivelse den 30 september 1918 har nu styrelsen för skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt överlämnat en framställning från ledaren för ifrågavarande specialundersökningar, jägmästaren Edvard Wibeck, vari denne beräknat anslagsbehovet till dessa undersökningar för år 1920 till 25,000 kronor under förutsättning att provisorisk löne-reglering komme till stånd för anstaltens personal men eljest till 26,900 kronor. Förstnämnda belopp utvisar en ökning av 1,400 kronor i jämförelse med 1919 års anslag, vilken ökning beror på att kostnaderna för hantlangning, hägnader och diverse expenser m. m. i en sammanförd post beräknats till 11,100 kronor eller 1,900 kronor högre än för år 1919, varemot resekostnaderna upptagits 500 kronor lägre. Den eventuellt begärda ytterligare ökningen med 1,900 kronor motsvarade arvodesförhöjning till försöksledaren med 900 kronor eller den löneförbättring, som med ingången av år 1919 skulle kommit honom till del i egenskap av revirförvaltare, samt en ökning i skogsbitrådets arvode med 1,000 kronor, vilken vore nödvändig, därest icke de väsentligt ökade inkomster, vilka numera uppbures av skogsstatens bevakningspersonal, skulle till stort men för undersökningsarbetena locka biträdet över till dylik tjänst. Endast genom dessa förhöjningar skulle den förut avsedda proportionen i avlöningshänseende till skogsstatens personal återställas.

Styrelsen har för egen del tillstyrkt den begärda anslagsförhöjningen med 1,400 kronor. Beträffande den ifrågasatta arvodesförhöjningen till försöksledaren har styrelsen erinrat, att densamma i särskild skrivelse till mig påpekat vikten av att någon löneförbättring på grund av dyrtiden måtte beredas skogshögskolans professorer och skogsför-

söksanstaltens avdelningsföreståndare, till vilka försöksledaren i detta avseende syntes böra hänföras. Vidare har styrelsen i överensstämmelse med vad den anfört rörande försöksanstaltens övriga skogsbiträden hemställt, att arvudet till ifrågavarande avdelnings skogsbiträde måtte redan från och med år 1919 bestämmas till 2,800 kronor.

Anslaget för specialundersökningar rörande de norrländska skogarnas föryngring syntes alltså enligt styrelsens mening böra för år 1920 upptagas till sammanlagt 25,800 kronor.

I en senare skrivelse har försöksanstaltens styrelse hemställt, att redan för år 1919 måtte till ökade kostnader för hantlangning, hägnader och expenser m. m. beviljas ytterligare 1,200 kronor.

De ökningar såväl för år 1919 som för år 1920 i anslaget till ifrågavarande undersökningar, som bero av ökade medel till hantlangning, hägnader och diverse expenser m. m., synas mig böra godkännas.

*Departements-
chefen.*

I avseende å ifrågasatt ökning av försöksledarens arvode vill jag erinra, att denne, jägmästaren i Storbackens revir Johan Edvard Wibeck, förpliktats att avstå samtliga avlöningsförmåner som jägmästare. Han kommer alltså icke i åtnjutande av den löneförbättring, som enligt 1918 års lagtima riksdags beslut från och med år 1919 tillgodokommer jägmästare, nämligen 900 kronor. Vid sådant förhållande anser jag det befogat, att hans nuvarande, i förhållande till den förutvarande jägmästaravlöningen bestämda arvode av 6,400 kronor, från och med 1919 års ingång höjes med 900 kronor, varemot han i likhet med övriga jägmästare icke bör komma i åtnjutande av tillfällig lönereglering enligt Kungl. Maj:ts förslag innevarande år.

Under erinran att jag för skogsbiträdena vid skogsförsöksanstalten tillstyrkt arvoden av 2,500 kronor från och med år 1920, vill jag förorda samma avlöningsbelopp för det vid de norrländska specialundersökningarna anställda skogsbiträdet. För år 1919 torde arvodesförhöjning till detta skogsbiträde kunna utgå från det anslag, som må anvisas till arvodesförhöjning åt vissa extra civila befattningshavare.

De belopp, jag alltså tillstyrker, kunna sammanställas sålunda:

		år 1919	år 1920
Arvoden, försöksledaren	kronor	900	7,300
» skogsbiträdet	»	—	2,500
Resekostnader	»	—	5,500
Hantlangning, hägnader, diverse expenser m. m.	»	1,200	11,100
Summa kronor		2,100	26,400.

[83.] Jag kommer senare att göra framställning om anslag å tilläggsstat till belopp av 2,100 kronor och hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för specialundersökningar rörande de norrländska skogarnas föryngring i huvudsaklig överensstämmelse med den år 1916 för riksdagen framlagda plan å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av kronor 26,400.

h. *Den lägre skogsundervisningen och skogshushållning i allmänhet.*

[84.] Enligt beslut av 1917 års riksdag uppfördes i riksstaten ett ordinarie anslag till den lägre skogsundervisningen och skogshushållning i allmänhet till belopp av 110,000 kronor. Vid 1918 års lagtima riksdag höjdes anslaget till 120,000 kronor och beräknades sålunda:

(ordinarie anslag.)	Statens skogsskolor	kronor	79,600
	Den enskilda skogsundervisningen	»	1,000
	Kolarskolan vid Hällnäs	»	1,000
	» » Bispgården	»	1,000
	Diverse ändamål till Kungl. Maj:ts disposition	»	37,400
Summa kronor			120,000.

Den sista posten har beräknats sålunda:

till underhåll av skogsskolornas byggnader	kronor	25,000
» svenska skogsvårdsföreningen för utgivande av dess tidskrift	»	4,000
» » » » » tidskriften	»	1,500
» Norrlands skogsvårdsförbund för stödjande av dess verksamhet	»	3,000
» oförutsedda och diverse ändamål	»	3,900
Summa kronor		37,400.

Den år 1917 fastställda staten för statens skogsskolor med däri enligt beslut av 1918 års lagtima riksdag vidtagen ändring är av följande utseende:

	Lön	Tjänst- göringspen- ningar	Summa
	kronor	kronor	kronor
1 föreståndare	2,000	1,400	3,400
7 »	14,000	9,800	23,800
1 skogsrättare	700	700	1,400
7 »	4,900	4,900	9,800
Expens- och underhållsmedel, 1,400 kronor till varje skola	—	—	11,200
98 stipendier à 300 kronor, att fördelas mellan samtliga åtta skolor efter Kungl. Maj:ts be- prövande	—	—	29,400
Respenningar åt skogsrättare att fördelas efter Kungl. Maj:ts beprövande	—	—	600
Summa			79,600

Anm. 1. Föreståndare och skogsrättare åtnjuta därjämte fri bostad och vedbrand.

Anm. 2. För föreståndare kan lönen höjas efter 5 år med 400 kronor.

Anm. 3. För skogsrättare kan lönen höjas efter 5 år med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.

Därjämte har å extra stat för åren 1918 och 1919 anvisats anslag för beredande av tillfällig löneförbättring med 400 kronor till varje skogsrättare.

Vidare har riksdagen år 1918 med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 345 beviljat å tilläggsstat för samma år 4,200 kronor för ökning med 600 kronor i expensmedlen för en var av de nuvarande sju skolorna.

I sitt den 20 mars 1918 avgivna betänkande har 1915 års kommission för gemensamma avlöningsbestämmelser vid kommunikationsverken med flera verk berört jämväl personalens vid skogsskolorna avlöningsförhållanden. Vid tiden för detta betänkandes avgivande hade emellertid 1918 års lagtima riksdag redan på Kungl. Maj:ts förslag fattat beslut angående det ordinarie anslaget till den lägre skogsundervisningen och skogshushållning i allmänhet, från vilket skogsskolornas anslag utgår. Vid sådant förhållande kunde någon ny framställning i ämnet icke avlåtas till nämnda riksdag. Beträffande domänstyrelsens och skogsstatens personal, som åtnjuta sina avlöningar från avkastningen av statens domäners fond, avläts däremot framställning på grundvalen av kommissionens betänkande, vilket kunde ske, enär frågan om domänfondens

[84.] driftkostnader för år 1919 tidigare hade förelagts riksdagen endast i form av beräkning av visst utgiftsbelopp i avvaktan på blivande proposition.

Jag torde nu till en början få anmäla kommissionens förslag beträffande dessa skolor. Kommissionen yttrar härom huvudsakligen följande.

Vad skogsrättarna beträffade, hade gång efter annan framhållits de stora svårigheter, som länge förefunnits att med nu utgående avlöningar för dessa tjänster kunna förvärva och där bibehålla personer, som besatte nödiga kvalifikationer. I sådant hänseende kunde framhållas, att skogsrättare funnit med sin fördel förenligt att övergå även till kronojägartjänst.

Då ett framgångsrikt bedrivande av den lägre skogsundervisningen i ej ringa mån vore beroende på dessa befattningshavares verksamhet, hade det syntts kommissionen vara av vikt, att åtgärder vidtoges i syfte att göra dessa tjänster mera eftersträfvansvärda än vad nu syntes vara fallet. På grund härav hade kommissionen funnit sig böra föreslå en förhöjning av avlöningen för skogsrättare, som något överstege vad i sådant hänseende ifrågasatts för kronojägare. Kommissionen föreslog sålunda för skogsrättare en kontant avlöning av 2,100 kronor, därav lön 1,100 och tjänstgöringspenningar 1,000 kronor, varjämte skulle utgå två ålderstillägg till lönen, vardera å 200 kronor, efter respektive 5 och 10 år; kommande alltså slutavlöningen att uppgå till 2,500 kronor. Utöver berörda avlöning skulle skogsrättare fortfarande såsom hittills åtnjuta fri bostad och vedbrand.

Skogsskolföreståndarna, vilka samtliga tillika vore förvaltare av skolrevir, hade syntts kommissionen böra komma i åtnjutande av enahanda förhöjning till nu utgående avlöning som övriga revirförvaltare. I enlighet härmed skulle avlöningen för skogsskolföreståndare bli 4,300 kronor, därav lön 2,400 och tjänstgöringspenningar 1,900 kronor, jämte ett ålderstillägg till lönen å 400 kronor efter 5 år, sålunda en slutavlöning av 4,700 kronor. Även föreståndarna skulle bibehållas vid rätten till fri bostad och vedbrand.

I enlighet med vad kommissionen sålunda föreslagit skulle staten för statens skogsskolor upptaga avlöningarna sålunda:¹

	Lön	Tjänst görings- pennin- gar	Summa	
1 föreståndare	2,400	1,900	4,300	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 400 kronor.
6 »	14,400	11,400	25,800	
1 skogsrättare	1,100	1,000	2,100	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter ytterligare 5 år likaledes med 200 kronor.
6 »	6,600	6,000	12,600	
	—	—	44,800	

Anm. Samtliga förestående befattningshavare vid skogsskolorna åtnjuta dessutom fri bostad och vedbrand.

¹ Kommissionen har i förslaget upptagit blott de sju äldre skolorna.

I anslutning till vad kommissionen föreslagit i avseende å avlöningsvillkor för skogsstatens vidkommande hemställde kommissionen, att vid fastställandet av ny avlöningsstat för statens skogsskolor måtte förklaras, att de villkor och bestämmelser, som nu gällde för de i avlöningsstaten för statens skogsskolor för ordinarie befattningshavare upptagna avlöningsförmåner, skulle vara gällande även i fråga om avlöningarna å den nya staten.

[84.]

I avgivet utlåtande den 3 april 1918 tillstyrkte domänstyrelsen lönekommissionens ifrågavarande förslag.

Nu har domänstyrelsen i skrivelse den 19 september 1918 angående de utgiftsbehov för år 1920, som borde gäldas från anslaget till den lägre skogsundervisningen och skogshushållning i allmänhet, upptagit lönekommissionens förslag. Styrelsen har därvid framhållit, att skogsskolornas personal alltid jämnställts med skogsstatens och att alla löneregleringar för skogsstaten samtidigt omfattat även skogsskolorna. Detta vore ock nödvändigt på grund av den önskvärda omflyttningen av personal mellan dessa kårer. Det vore alldeles nödvändigt, att personalen vid skogsskolorna redan från och med år 1919 komme i åtnjutande av den föreslagna avlöningsförbättringen, på det att den ej måtte komma i sämre ställning än kamraterna vid skogsstaten. Eljest skulle exempelvis en skogsskolföreståndare komma i sämre ställning än en revirassistent.

Sedan länge har frågan om vissa förändringar i skogsskolornas organisation varit under överbäggande. Den 13 oktober 1916 bemyndigade Kungl. Maj:t domänstyrelsen att tillkalla sakkunniga personer för att bland annat verkställa utredning och avgiva förslag till omorganisation av undervisningen vid dessa skolor. Dessa sakkunniga avgävo betänkande den 2 juni 1917. Sedan yttranden häröver avgivits av överjägmästare, skogsskolföreståndare m. fl., har domänstyrelsen den 15 juni 1918 avlåtit skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t med förslag till nya stadgar för dessa skolor. Styrelsen har därvid uttalat, att den lägre skogsundervisningens ordnande enligt moderna grunder syntes böra i stort sett genomföras enligt de förslag, som framlagts av de sakkunniga. Dessas förslag innebure i huvudsak en vidare utveckling av sagda undervisning på hittills tillämpade grunder, vilken utveckling betingades såväl av behovet av ökat antal arbetsförmän för statens och enskildas skogshantering som ock av de större krav på dessa förmäns duglighet och kunskapsmått, som en bättre vård av landets skogar krävde.

Förslag till
omorganisa-
tion av sta-
tens skogs-
skolor.

Beträffande skogsskolornas uppgift, antalet skogsskolor samt elever vid dem m. m. har domänstyrelsen anfört följande.

[84.]

Stadgarnas § 1 vore avsedd att utsäga, att utbildningen skulle begränsas så, att den gäve kompetens för tjänstgöring såsom kronojägare, skogvaktare och därmed jämförliga befattningar, och alltså ej för anställning såsom skogsfogde, över-skogvaktare eller sådana förmansbefattningar, vilka i första hand vore avsedda att rekryteras med från fortsättningsskolan vid Kloten utexaminerade lärjungar. Utbildningen vid statens skogsskolor borde avse att meddela kompetens till att under ledning och kontroll planlägga, bortsätta, leda, avsyna och avlöna vid en god skogsvård förekommande arbeten, att tjänstgöra som bevakare och att föra för dessa uppgifter erforderlig tjänsteexpedition och bokföring ävensom att överhuvudtaget utföra sådana åligganden inom skogshanteringen, för vilka icke erfordrades den högre kompetens, som borde besittas av från skogshögskola eller fortsättningsskola utexaminerade lärjungar.

Beträffande lärjungeantalet i statens skogsskolor hade de sakkunniga uttalat, att i första hand borde skolorna i Hällnäs och Bispgården utökas till att i likhet med övriga skolor intaga 20 lärjungar. Härigenom vunnos — då dessa skolor vore avsedda för respektive 14 och 16 ordinarie lärjungar — ytterligare plats för 6 + 4 = 10 lärjungar. Därtill borde å lämplig plats, helst i Norrland, som för närvarande endast hade två skogsskolor, förläggas ytterligare en skola för 20 lärjungar, varigenom en sammanlagd ökning skulle vinnas från 150 lärjungar — Haddebo blivande skogsskolas 20 lärjungar häri inberäknade — till 180, vilken avsevärda ökning ansåges tillräcklig för den närmaste tiden.

För närvarande vore — enligt vad domänstyrelsen erinrade — det ordinarie lärjungeantalet 14 vid Hällnäs skogsskola, 16 vid Bispgårdens och 20 vid var och en av Grönsinka, Bjurfors, Ombergs, Hammarsebo och Kolleberga; alltså sammanlagt 130. Därest ny skogsskola vid Haddebo, såsom avsett varit, tillkommit från och med den 1 november 1918, skulle det ordinarie lärjungeantalet under lärokursen 1918—1919 blivit 150. Kungl. Maj:t hade emellertid den 19 april 1918 bifallit en framställning från styrelsen, att med utförandet av de byggnadsarbeten m. m. vid Haddebo, som erfordrades för anordnande av skogsskola därstädes, finge under samma år anstå. Domänstyrelsens sistberörda framställning hade grundat sig därpå, att det trots vid två olika tillfällen efter kungörelse inkomna anbud icke visat sig möjligt att till rimliga kostnader få de reparations- och nybyggnadsarbeten utförda, som nödvändigtvis erfordrades, innan en skogsskola kunde taga sin verksamhet vid Haddebo. Med anordnandet av den planerade nya skogsskolan vid Haddebo syntes alltså tills vidare tyvärr få anstå.

Styrelsen ville för sin del biträda de sakkunnigas uttalande, att skogsskolorna vid Hällnäs och Bispgården måtte utvidgas till att vardera mottaga 20 ordinarie lärjungar, men ansåge styrelsen, att med de tillbyggnader, som för sådant ändamål kunde erfordras, borde anstå, intill dess bättre förhållanden inträtt på byggnadsmarknaden. Tillsvärdare syntes saken provisoriskt kunna ordnas sålunda, att extra lärjungar mottoges vid de skogsskolor, där utrymmet så medgäve, och erinrade styrelsen, att på detta sätt hela lärjungeantalet utökats under kursen 1916—1917 till 148 lärjungar och under kursen 1917—1918 till 146 lärjungar.

De sakkunnigas åsikt angående behovet av ytterligare en skogsskola, varigenom antalet skolor bleve nio, finge styrelsen biträda. Styrelsen hade förberedelsevis vidtagit åtgärder för ifrågavarande nionde skogsskola genom att bland annat anmoda de sakkunniga att verkställa utredning angående lämpligheten av och möj-

ligheterna för förläggandet av en skogsskola vid Baggå å Klotens kronopark i Västmanlands län.

Styrelsen ansåge icke, att denna nya skola, såsom de sakkunniga föreslagit, borde förläggas till Norrland, utan till de mellersta eller södra delarna av landet. Den utveckling av skogsskötseln, som numera gjorde sig gällande inom landets nordligare delar på grund av därstädes inträdda gynnsammare avsättnings- och andra förhållanden, ledde därtill, att de skiljaktigheter i fråga om skogsskötseln, som ännu förefunnes emellan landets olika delar, alltmera utjämnades, och att en nära framtid torde ha att förete en i det stora hela likartad skogsskötsel i norra och södra Sverige. Med hänsyn härtill vore det av vikt, att den personal, som utbildades för tjänstgöring inom de nordliga trakterna av landet, erhöles sin skogliga utbildning å trakter, där en sedan äldre tider utövad skogsskötsel i egentlig mening hade lett till resultat, vilkas demonstrerande måste anses befrämja en instruktiv undervisning. Denna synpunkt syntes ovillkorligen böra beaktas vid val av förläggningsort för skogsskolor. Men därjämte borde även framhållas, att såväl klimatiska förhållanden som de färre timmar av dagen, som i norra landet jämfört med det södra under den mörka årstiden kunde ägnas åt undervisning i skogen, verkade i hög grad menligt på den undervisning, som kunde bedrivas vid en nordligt belägen skogsskola.

Ur de föreslagna stadgarna jämte motiver må här följande antecknas.

Lärjunge åtnjuter vid skolan fritt husrum och kostnadsfri undervisning. Underhållsmedel (stipendier) utdelas med särskilt bestämda belopp åt samtliga ordinarie lärjungar. Lärjungarnas kosthåll vid skolan ombesörjes av dem själva och bekostas av dem i den mån stipendierna icke förslå därtill.

I motiven anføres härom:

Den förändring hade vidtagits gentemot ej blott gällande stadgar för statens skogsskolor utan även de sakkunnigas förslag, att samtliga ordinarie lärjungar föreslagits skola komma i åtnjutande av underhållsmedel (stipendier). För närvarande utginge vid statens skogsskolor 98 stipendier, utgörande till antalet omkring 65 procent av antalet ordinarie lärjungar vid dessa skolor, Haddebo inbegripen. Med hänsyn till vad i det föregående anförts beträffande Haddebo skogsskola komme emellertid stipendiemedel därstädes icke under år 1918 att tagas i anspråk.

Stipendierna utginge från och med år 1917 med 300 kronor vart och ett.

Med hänsyn därtill att elever vid statsunderstödda trädgårdsskolor kostnadsfritt åtnjöte icke blott husrum och undervisning utan jämväl kost, syntes det skäligt, att samtliga ordinarie lärjungar vid statens skogsskolor, som under lärotiden utförde ett ej oväsentligt arbete å skolrevirens skogar, vilket komme staten till godo, erhöles underhållsmedel i form av stipendier till den storlek, att därmed i viss grad kunde bestridas kostnaderna för deras kosthåll.

Undervisningen vid skogsskola föreslås skola meddelas av en föreståndare, en underlärare (assistent), en skogsrättare och en extra skogsrättare. Härom innehålla motiven följande.

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml.

[84.]

Denna bestämmelse vore lika lydande med de sakkunnigas förslag. De sakkunniga hade uttalat, att vissa förhållanden beträffande lärarpersonalen vid statens skogsskolor förorsakat, att undervisningen vid dessa skolor ej nått önskad utveckling. Dessa uttalanden låge i första hand till grund för den av de sakkunniga föreslagna ökningen av lärarpersonalen.

De sakkunniga hade sålunda uttalat, att man i den fataliga lärarpersonalen hade att söka en viktig orsak till bristerna i den hittillsvarande undervisningen. De hade därvid framhållit, att den lärarpersonal, som på 1860-talet, då de första skogsskolorna inrättades, ansetts behövlig för 10 elever, fortfarande, med den obetydliga ökning i lärarkrafter, som biträdet av en extra kronojägare innebure, ansåges tillräcklig trots elevantalets fördubbling, trots lärokursens förlängning med två månader och trots de betydligt ökade fordringarna på undervisningens omfattning och bedrivande samt övningsskogarnas eller de så kallade skolrevirens intensivare förvaltning och allt mer ökade omfattning, i vilket avseende jämväl omnämndes de fröklädningsanstalter, som funnes vid Hällnäs och Bispgården, samt sågverket vid Bjurfors.

Styrelsen, som för sin del ansåge, att den ökning, som av de sakkunniga föreslagits i fråga om lärarkrafterna, vore erforderlig, beträffande Hällnäs skogsskola dock efter någon utökning av därvarande skolrevir, ville dock erinra, att de arbetskrav, som på 1860-talet ställdes på statens tjänstemän, icke vore jämförliga med de avsevärt högre fordringar, som i detta avseende numera kunde och borde ställas.

Uti år 1908 avgivet statförslag hade styrelsen gjort framställning om ökning av personalen vid Grönsinka, Bjurfors och Kolleberga skogsskolor genom anställande av extra skogsrättare darsammastädes. Någon framställning om beredande av medel till arvoden åt berörda skogsskolpersonal hade emellertid icke av Kungl. Maj:t gjorts hos 1909 års riksdag. Sistnämnt år hade styrelsen i statförslag gjort förnyad framställning om extra skogsrättare vid nyssnämnda tre skogsskolor och därtill om en extra kronojägare vid Hammarsebo skogsskola. Icke heller dessa förslag hade föranlett framställning hos riksdagen. De extra kronojägare, som av styrelsen förordnats inom skolreviren, hade visserligen biträtt vid den praktiska skogsskolundervisningen men dock givetvis icke kunnat bereda föreståndaren den hjälp i undervisningen, som en uteslutande för ändamålet anställd extra skogsrättare.

Under de senare åren hade styrelsen, då så kunnat ske, förordnat assistenter å skolrevir, där behovet av sådana biträden varit mest trängande. Assisterer hade sålunda tidvis, i visst fall för hela året, förordnats å Bispgårdens, Grönsinka, Bjurfors, Ombergs, Hammarsebo och Kolleberga skolrevir. Dylika förordnanden skulle av styrelsen i större utsträckning ha utfärdats, men den brist på tjänstemän, som rått under de senare åren, hade lagt hinder i vägen därför.

De sakkunniga hade vidare uttalat, att rekryteringen av lärarpersonalen vid skogsskolorna varit otillfredsställande, beroende därpå dels att ej behörig hänsyn fästs vid sökandes till lärarbefattningarna speciella lämplighet för tjänsten, dels ock att de nuvarande avlöningsförhållandena lagt hinder i vägen för erhållandet av bästa möjliga lärarkrafter. I sistnämnda avseende hade framhållits, att domänstyrelsen i sitt utlåtande över 1902 års lönerogleringskommittés betänkande den 9 mars 1907 uttalat, att, då föreståndarbefattningarna vid skogsskolorna icke kunde antagas innehavas någon längre följd av år utan vara övergångsbefattningar till i regel

revirförvaltartjänster, allenast ett ålderstillägg till lönen borde utgå, ehuru kommittén föreslagit två ålderstillägg. Riksdagens beslut hade sedermera blivit i enlighet med domänstyrelsens uttalande.

Styrelsen kunde för sin del icke vitsorda vad de sakkunniga framhållit beträffande tillsättning av lärarpersonal vid skogsskolorna. Då styrelsen haft ej mindre att avgiva förslag med förord till besättande av skogsskolförståndartjänster än även att antaga skogsrättare, hade styrelsen låtit sig angeläget vara att i första hand taga hänsyn till sökandes lämplighet som lärare.

Vidkommande styrelsens utlåtande över 1902 års löneregleringskommittés betänkande vidhölle styrelsen alltjämt sin därvid uttalade åsikt, att skogsskolförståndare icke borde allt för länge vidbliva dylika tjänster. Det kunde antagas vara sällsynt, att en högskolbildad person under en längre följd av år kunde bibehålla fullt intresse för den mera elementära lägre skogsundervisningen, vilken de sakkunniga själva karakteriserat såsom ej blott ett »ensidigt och psykiskt utan även ett fysiskt tröttande arbete». Styrelsen ansåge, att den lägre skogsskolundervisningen bäst främjades, om de, som närmast handhade densamma, vore yngre krafter, som efter en viss, ej allt för lang period överginge till revirförvaltartjänst.

Stadgeförslaget innehåller vidare bestämmelser angående de särskilda lärarnas åligganden. I anledning av föreståndarens skyldighet att utöva ledningen av skolarbetet och närmast handhava skolans ekonomi har styrelsen i motiven haft följande uttalande.

Såsom en av orsakerna till bristerna i den hittillsvarande skogsundervisningen hava de sakkunniga anført, att undervisningstiden ej till fullo kunnat utnyttjas, beroende därpå att en del »diverse arbeten», som huvudsakligen omfattade upparbetande av ved för skogsskolornas bränslebehov samt diverse handräckningsarbeten och som vore utan allt samband med och all betydelse för undervisningen, tagit elevernas tid i anspråk. Dessa arbeten hade ej kunnat undvikas, så länge *expensmedlen* för skolorna ej varit tillräckliga för deras utförande med lejt folk.

Styrelsen ansåge för sin del, att den tid, som hittills måst tagas i anspråk för dylika arbeten, borde avsevärt inskränkas. Styrelsen kunde dock icke förorda, att lärjungarna helt och hållet befriades från handräckningsarbeten. Då det tillkomme en skogsförman att under sitt liv i skog och mark oftast reda sig på egen hand med dylika arbeten, kunde det icke anses lämpligt, att lärjunge under utbildningskurs för sådant yrke vande sig vid ständig uppässning. Styrelsen ansåge sig i detta sammanhang icke böra underlåta att framhålla, att de »diverse arbeten», som, enligt vad de sakkunniga konstaterat, krävt en avsevärd tid, icke alltid, såsom tillbörligt varit, syntes hava bestått i arbeten enbart för skogsskolans räkning.

De utvägar, som närmast stode till buds för en inskränkning av dessa »diverse arbeten», syntes vara, att expensmedlen i avsevärd mån höjdes, att en gårdskar i likhet med vad förhållandet vore vid Klotens fortsättningsskola anställdes samt att de handräckningsarbeten, som lärjungarna utförde, uteslutande komme att disponeras för skogsskolans behov.

Vad storleken av expensmedlen, varmed bland annat utgifter för anställning av gårdskar borde bestridas, vidkomme, kunde styrelsen därom nu icke framlägga

[84.] definitivt förslag med hänsyn till rådande kristid. Dessa medel borde dock vara så tillmätta, att bland annat all upphuggning i skogen och framforsling till skogsskolan av för dess behov erforderlig ved kunde bestridas. Från dessa arbeten, i den mån de icke kunde vara avsedda för lärjungarnas praktiska utbildning, borde lärjungarna sålunda vara befriade. De sakkunniga hade beräknat sammanlagt beloppet av expensmedel i årligt medeltal för varje skola till 3,000 à 4,000 kronor. Styrelsen ansåge för sin del, att den angivna nedre gränsen icke kunde underskridas vid beräkning av expensmedlens storlek. Vid varje skola borde finnas anställd en gårdskarl.

Över detta domänstyrelsens förslag har utlåtande avgivits den 12 december 1918 av styrelsen för skogshögskolan och statens skogs-försöksanstalt, som därvid i allo tillstyrkt förslaget.

I sin förenämnda skrivelse den 19 september 1918 angående anslagsbehovet till den lägre skogsundervisningen och skogshushållning i allmänhet har domänstyrelsen beträffande de av skogsskolornas föreslagna omorganisation föranledda utgiftsökningar samt i fråga om förhållandena i övrigt vid dessa skolor anfört följande:

I sitt förslag rörande omorganisation av statens skogsskolor hade styrelsen framhållit behovet av anställande vid var och en av statens skogsskolor av en assistent och en extra skogsrättare. Assistenterna erfordrades emellertid huvudsakligen för att kompensera det arbete, som skolföreståndarna måste nedlägga på skötseln av skolreviren; till dem erforderliga avlöningsförmåner syntes därför böra ersättas av till driftkostnaderna för statens skogsdomäner anslagna medel. De extra skogsrättarna däremot skulle i huvudsak sysselsättas som biträden vid ledandet och övervakandet av lärjungarnas arbeten. Då det syntes styrelsen vara av stor vikt, att den föreslagna omorganisationen komme till stånd snarast möjligt, begärde styrelsen nu anslag för år 1920 till extra skogsrättare, vilkas arvoden syntes böra beräknas till 1,600 kronor, jämte fri bostad och vedbrand.

I samma förslag hade styrelsen vidare framhållit, hurusom vissa arbeten, vilka hittills utförts av lärjungarna och som inkräktat på undervisningstiderna, borde utföras genom lejd arbetskraft. Huvudsakligen av denna orsak borde expensmedlen höjas. Då det till expens- och underhållsmedel för år 1918 enligt fastställd stat anslagna beloppet, beräknat efter 1,400 kronor för en var av 8 skogsskolor, visat sig vara alldeles otillräckligt, hade domänstyrelsen redan förut hemställt om anvisande för samma år av ytterligare 600 kronor till varje av de sju nu verk-samma skogsskolorna. Sedan 1918 års riksdag bifallit Kungl. Maj:ts i enlighet härmed avlåtna proposition, disponerade således var och en av dessa skogsskolor för år 1918 2,000 kronor expens- och underhållsmedel. Vid beräkning av kostnaderna för år 1920 kunde icke lägre belopp ifrågasättas för någon då i verksamhet varande skola. Uti sitt förslag rörande omorganisation av statens skogsskolor hade styrelsen därjämte föreslagit anställande av en gårdskarl vid varje skola. Då den årliga kostnaden härför ej kunde beräknas till lägre belopp än 1,100 kronor, och då expens- och underhållsmedlen i övrigt på grund av rådande dyrtid ej kunde sättas lägre än till 2,400 kronor, föreslog styrelsen att till expens- och underhålls-

medel åt var och en av statens skogsskolor för år 1920 måtte anvisas ett belopp av 3,500 kronor. [84.]

För såväl assistenter som extra skogsrättare måste vid skolorna anordnas bostäder, och erfordrades för detta ändamål vissa byggnadsarbeten. Detaljerade förslag till dessa arbeten skulle styrelsen främdeles förete; enligt nu företagna ungefärliga beräkningar skulle för de olika skolorna erfordras följande belopp:

för en var av Bispgårdens, Bjurfors och Hällnäs skogs-	
skolor 35,000 kronor	kronor 105,000
» » » Grönsinka, Ombergs, Hammarsebo och	
Kolleberga skogsskolor 20,000 kronor	» 80,000
	Summa kronor 185,000.

För tillredning av virke samt grundläggningsarbeten begärdes under år 1919 av denna summa 85,000 kronor.

Till stipendier åt skolornas lärjungar hade för vartdera av åren 1918 och 1919 anslagits ett belopp av 29,400 kronor, beräknat för 98 lärjungar à 300 kronor. Sedan till styrelsen inkommit skrivelser dels från föreståndaren för Ombergs skogsskola och dels från representanter för lärjungar vid statens skogsskolor med begäran om ledighet för lärjungarna under en månad sommaren 1918 — såsom stöd varför i huvudsak anförts de svårigheter, som under sommaren vore förenade med anskaffande av livsmedel vid skolorna, varjämte framhållits, att lärjungarna under den ifrågasatta ledighetstiden kunde bliva i tillfälle att genom arbetsförtjänster förbättra sin genom den numera fördyrade livsmedelsanskaffningen betungade ekonomi — hade styrelsen, som ansett, att en inskränkning i den pågående lärokursen vid statens skogsskolor skulle i väsentlig mån inverka ofördelaktigt på lärjungarnas utbildning, för undanrödjande i visse mån av lärjungarnas svårigheter i berörda hänseende, i skrivelse den 1 juli 1918 hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för att stipendier à 300 kronor under år 1918 måtte tilldelas samtliga 150 ordinarie lärjungar vid statens skogsskolor. En motsvarande utökning i stipendiernas antal finge styrelsen nu även föreslå för år 1920.

Den av penningvärdets fall motiverade höjningen av expens- och underhållsmedlen borde även få beräknas för år 1919. Den höjning i dessa medel, som betingades av föreslaget anställande av gårdskarlar, ansåges däremot ej behöva utgå förrän år 1920.

Ökningen i stipendiernas antal ansåges även erforderlig för år 1919.

I fråga om åtgärder för öppnande av den åttonde skogsskola, vilken redan finnes beräknad i skogsskolornas stat, har styrelsen anført följande.

Sedan 1917 års riksdag, med bifall till Kungl. Maj:ts därom framlagda proposition, anvisat 27,000 kronor till ombyggnads- och nybyggnadsarbeten vid Haddebo huvudgård å Haddebo kronopark för inrättande av en åttonde skogsskola därstädes. hade styrelsen i början av år 1918 infordrat entreprenadanbud å dessa arbeten. därvid efter två utbud det lägsta inkomna anbudet med omkring 100 procent översteg de för ändamålet anvisade medlen. Härtill kom för avverkning och tillredning av virke utbetalda kostnader. Sedan styrelsen anmält detta för Kungl.

84. Maj:t, hade Kungl. Maj:t den 19 april 1918 beslutat, att sagda arbeten skulle uppskjutas, styrelsen obetaget att framdeles under år 1918, därest förhållandena så påkallade, göra förnyad framställning om åtgärders vidtagande för anordnande av skogsskola vid Haddebo under år 1919 eller 1920. I anledning härav hade styrelsen från slottsbyggmästaren E. Johansson, som uppgjort ritningar och kostnadsförslag till dessa byggnadsarbeten, infordrat uppgift om den kostnad, vartill samma arbeten med nu gällande arbets- och materialpris borde beräknas, och hade nämnde byggmästare i yttrande den 17 augusti 1918 beräknat denna kostnad till 62,700 kronor, vartill komme kostnaderna för verkets avverkning till tillredning. Då emellertid en assistent borde anställas även vid denna skogsskola, tillkomme ytterligare kostnad för beredande av bostad åt denne, vilken kostnad icke syntes kunna beräknas till lägre belopp än 20,000 kronor. Hela kostnaden för anordnande av skogsskola vid Haddebo, oberäknat verkets tillredning, skulle alltså nu uppgå till 82,700 kronor. Då detta belopp syntes styrelsen oskäligt stort, hade styrelsen tagit i övervägande, huruvida icke denna skogsskola skulle tillsvidare, och tills billigare arbets- och materialpris ater inträdde, kunna provisoriskt inrättas i den stora herrgårdbyggnaden å Baggå egendom å Klotens kronopark i Malingsbo revir, trots att de sakkunniga för den lägre skogsundervisningen förklarat denna plats olämplig, särskilt på grund av dess läge i förhållande till den intill liggande kronoparken. Då enligt styrelsens mening denna plats, om ock icke särskilt lämplig för en skogsskola, dock alls icke kunde anses så olämplig, som nämnda sakkunniga uttalat, och i allt fall mycket väl borde kunna provisoriskt utnyttjas, hade styrelsen latit utreda, huru stor kostnad sagda byggnads iordningsställande till skogsskola skulle draga, och hade denna kostnad beräknats till 3,000 kronor enligt bilagt kostnadsförslag. Där kunde likväl icke beredas plats för mer än 17 lärjungar, under det att vid Haddebo beräknats plats för 20 lärjungar. Emellertid vore denna byggnad uthyrd till den 1 januari 1920, varför uppgörelse med hyresgästen angående tillträde till byggnaden den 1 oktober 1919 fordrades, om skogsskolekurs från och med den 1 november 1919 skulle kunna anordnas därstädes. Sådan uppgörelse hade styrelsen dock ännu icke lyckats träffa. Något särskilt anslag till anskaffande av möbler och sängutrustning till skogsskolan vid Haddebo funnes icke. Med de ofantligt ökade pris å möbler och sängkläder, som nu gällde, erfordrades härtill ett särskilt anslag, som enligt bilagt förslag icke syntes kunna beräknas till lägre belopp än 7,000 kronor, vilket belopp borde utgå under år 1919.

För anordnande från den 1 oktober 1919 av en provisorisk skogsskola vid Baggå finge domänstyrelsen därför begära, dels anslag till föreståndaren, vilket ansåges böra utgå från den 1 september 1919, på det att denne skulle kunna såväl övervaka nödiga byggnadsarbeten som organisera skolan, dels anslag till skogsrättare och extra skogsrättare, för den förstnämnde att utgå från den 1 oktober 1919 och för den sistnämnde från den 1 januari 1920, i likhet med vad som föreslagits för övriga statens skogsskolor, dels ock anslag till expenser och stipendier. Som nyss nämnts kunde vid Baggå-skolan utrymme ej beredas för flera än 17 lärjungar. För att emellertid undervisning måtte kunna beredas hela det för Haddebo-skolan föreslagna lärjungeantalet föresloge styrelsen, att vid Hällnäs skogsskola det nu bestämda lärjungeantalet 14 måtte från och med höstterminen 1919 ökas till 17, för vilket antal plats syntes utan alltför stor olägenhet kunna där beredas.

Under förutsättning av bifall till dessa förslag, skulle de till Haddebo skogsskola anslagna medlen, utgörande

till byggnadsarbeten	kronor 27,000
till föreståndare, skogsrättare, expens- och stipendiemedel ¹ »	10,100
Summa kronor	37,100.

ej komma att erfordras.

Beträffande de övriga utgifter, som böra bestridas av nu ifrågasvarande ordinarie anslag, har domänstyrelsen anfört:

Till den enskilda skogsundervisningen hade anslagits 1,000 kronor, vilket belopp nu föresloges att utgå oförändrat under år 1920.

Till kolarskolan vid Hällnäs hade anslagits 1,000 kronor under villkor att enskilda eller korporationer bidroge med minst lika stort belopp. Till skolans verksamhet under år 1918 hade järnkontoret anslagit 1,500 kronor och Västerbottens läns landsting 500 kronor.

Till kolarskolan vid Bispgården hade likaledes anslagits 1,000 kronor och hade domänstyrelsen år 1917 uti det statförslag, vari anslaget begärdes, såsom villkor för detsamma föreslagit, att enskilda eller korporationer skulle för samma ändamål bidra med 2,300 kronor.

Vid båda nämnda kolarskolor hade det visat sig svårt att erhålla föreslaget antal lärjungar, vilket till stor del syntes bero på de ringa stipendiebeloppen, som där kunnat utdelas. För att om möjligt få dessa bägge kolarskolor fullt igångsatta ävensom för att kunna möta de ökade krav i övrigt, som kunde komma att framställas till följd av penningvärdets fall, föresloge styrelsen, att anslaget till vardera av nämnda två kolarskolor för år 1920 måtte höjas till 1,500 kronor, under villkor att enskilda eller korporationer för vardera skolan tillskote minst 2,500 kronor.

Av det under rubriken »diverse ändamål till Kungl. Maj:ts disposition» för år 1918 anslagna beloppet hade Kungl. Maj:t beviljat Norrlands skogsvårdsförbund 3,000 kronor, svenska jägarförbundet 1,000 kronor samt svenska skogsvårdsföreningen 8,500 kronor. Samtliga dessa anslag ansåges behöva bibehållas oförändrade för år 1920. Det år 1918 till 25,000 kronor höjda anslaget till underhåll av skogsskolornas byggnader syntes ej böra minskas. Då dessutom något belopp borde anslås för oförutsedda och diverse ändamål, föresloges, att för »diverse ändamål till Kungl. Maj:ts disposition» för år 1920 måtte anvisas ett belopp av 40,000 kronor.

Jag vill först beträffande det av domänstyrelsen omförmälda ärende angående ökning redan under år 1918 av antalet stipendier vid skogsskolorna erinra, att Kungl. Maj:t den 1 november 1918, i enlighet med vad statskontoret hemställt, funnit domänstyrelsens framställning ej föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Vad angår det av 1915 års lönekommission avgivna förslaget beträffande de avlöningsförmåner, som böra tillerkännas skogsskol-föreståndare och skogsrättare, biträder jag samma förslag. Givetvis böra nuvarande innehavare av dessa befattningar äga att för ålderstillägg enligt de nya avlöningarna tillgodoräkna sig tjänstgöring i sina resp.

¹ Domänstyrelsen har icke medräknat några respenningar till skogsrättaren vid Haddebo.

[84.] befattningar. I likhet med lönekommissionen anser jag de nu gällande avlöningsvillkoren böra tillämpas även å de nya avlöningarna.

På de av domänstyrelsen anförda skäl anser jag det vara förestavat av billighet, att avlöningar med de nya beloppen må redan under år 1919 utgå till dessa befattningshavare, vilka härutinnan böra följa samma regler som skogsstatens personal. Tillfällig lönereglering enligt innevarande års förslag bör däremot icke tillgodokomma dem. Då emellertid ändring i fastställd stat icke bör ske för löpande året, vill jag i detta fall liksom för lektorerna vid skogshögskolan föreslå beviljande för innevarande år av ett lönetillägg, motsvarande avlöningsskillnaden, dock utan hänsyn till den skillnad, som må bero av ålderstillägg. För föreståndare utgör skillnaden mellan den nuvarande och den föreslagna begynnelseavlöningen 900 kronor. För skogsrättare utgör enahanda skillnad enligt staterna 700 kronor, men då av 1918 års lagtima riksdag redan beviljats dem tillfällig löneförbättring av 400 kronor, inskränker sig den effektiva skillnaden till 300 kronor. Det erforderliga tilläggsbeloppet utgör alltså för de nu i verksamhet varande sju skolorna $7 \times 900 + 7 \times 300 = 8,400$ kronor. Jag anser detta belopp böra utgå å tilläggsstat för innevarande år.

Frågan om vissa ändringar i organisationen av statens skogsskolor synes mig böra i allt väsentligt lösas efter de linjer, som finnas angivna i domänstyrelsens förslag. Skogsskötselns stora och alltmera stegrade betydelse gör det nödvändigt, att åt de blivande bevakarna anordnas en verkligt god och för ändamålet avpassad utbildning samt att plats vid skolorna beredes åt ett tillräckligt antal lärjungar. De kostnader, som i detta avseende nedläggas, synas mig vara särdeles väl använda. Jag anser det emellertid icke lämpligt att nu närmare ingå på detaljerna i omorganisationsförslaget utan torde jag få framdeles underställa detsamma Kungl. Maj:ts prövning för utfärdande av nya stadgar för dessa skolor. Då förslagen i åtskilliga hänseenden utöva inverkan på de behövliga anslagen till dessa skolor, har det varit nödvändigt att redan nu omförmåla dem i den utsträckning, som skett.

Vad de speciella förslagen beträffande skogsskolorna vidkommer instämmer jag i förslaget, att vid en var skogsskola bör finnas anställd — utöver de nuvarande ordinarie lärarkrafterna — en assistent och en extra skogsrättare. Då assistenten skulle enligt förslaget — vilket jag i detta avseende biträder — avlönas av medel från domänfonden, enär hans anställande finge anses huvudsakligen vara betingat av föreståndarens arbete med skötseln av skolreviret, kan frågan om hans avlöning nu lämnas å sido. För den extra skogsrättaren har föreslagits arvode av 1,600 kronor, varjämte fri bostad och vedbrand skulle åtnjutas. Dessa

förmåner synas mig lämpligt avvägda och jag biträder därför förslaget [84.] därom.

I de nuvarande expens- och underhållsmedlen av 1,400 kronor för varje skola — vartill emellertid av 1918 års lagtima riksdag beviljats å tilläggsstat för år 1918 tillskott med 600 kronor — har nu av domänstyrelsen föreslagits förhöjning till 3,500 kronor. Detta förslag grundar sig dels på att expenskostnaderna för år 1920 icke ansetts kunna under rådande dyrtid sättas lägre än till 2,400 kronor samt att för avlönande av en gårdsskarl borde utgå 1,100 kronor. Då dyrtidens särskilda utgiftsökningar icke torde böra tagas i betraktande vid avvägandet av anslagsposterna i den ordinarie staten, samt jag icke finner anledning att för gårdsskarlen — vilkens anställande jag tillstyrker — beräkna högre avlöning än den till gårdsskarlen vid Klotens fortsättningsskola utgående av 80 kronor i månaden eller 960 kronor om året, anser jag expensmedlens sammanlagda belopp böra bestämmas till 3,000 kronor för varje skola.

Redan för år 1919 erfordras liksom i fjol viss utökning av expensmedlen. Då emellertid skolornas omorganisation icke kan träda i verksamhet förrän tidigast vid den nya kursens början den 1 oktober och anslag till gårdsskarlar icke ansetts behövt förrän från och med år 1920, torde det vara tillräckligt att för detta år beräkna en ökning av 700 kronor för varje skola, utgörande för de sju nuvarande skolorna 4,900 kronor. Detta belopp bör utgå å tilläggsstat.

För anordnande av bostäder åt assistenter och skogsrättare erfordras enligt utredningen betydande belopp, beräknade till 185,000 kronor. Jag finner det oundvikligt, att sådana bostäder anordnas. Vid närmare prövning torde emellertid böra undersökas, huruvida icke kostnaderna kunna nedbringas. Nu har för tillredning av virke och grundläggningsarbeten begärts för år 1919 ett anslag av 85,000 kronor. Då det givetvis är angeläget, att dessa bostäder anordnas så tidigt, att vederbörande befattningshavare kunna taga dem i besittning så snart som möjligt efter det skogsskolornas omorganisation genomförts, anser jag det nödvändigt såväl att visst byggnadsanslag nu beviljas som att visst belopp därav anvisas redan för år 1919. Då emellertid utredningen angående de verkliga byggnadskostnaderna nu är ofullständig, finner jag mig icke nu böra tillstyrka högre byggnadsanslag än 150,000 kronor, varav 70,000 kronor för innevarande år och 80,000 kronor för år 1920. Beloppen böra utgå å tilläggsstat, resp. extra stat.

Förslaget att tilldela samtliga ordinarie lärjungar stipendier finner jag grundat på goda skäl, vadan jag biträder detsamma. Jag anser

[84.] det befogat, att denna utvidgning av antalet stipendier äger rum redan för innevarande år. Då, såsom domänstyrelsens utredning utvisar, lärjungeantalet vid de nuvarande sju skolorna är 130 och stipendierna 98, tarvas för dessa skolor en ökning av 32 stipendier à 300 kronor = 9,600 kronor. Jag vill begagna tillfället att framhålla, att statens bestämmelse, att de 98 stipendierna skola fördelas mellan »samtliga åtta skolor» icke torde, då den åttonde skolan ännu icke inrättats, böra utgöra hinder för Kungl. Maj:t att fördela alla stipendierna å de sju skolor, som existera.

Såsom redan genom beslutet om inrättande av en åttonde skogsskola blivit av statsmakterna erkänt, är det nuvarande antalet skogsskolor för litet. Det är beklagligt, att på grund av de starkt stegrade byggnadskostnaderna den åttonde skolans inrättande måst hittills uppskjutas. Det synes framgå av utredningen, att det lär vara lämpligt att ännu någon tid låta anstå med inrättandet av skolan vid Haddebo, vilken plats eljest vitsordats såsom synnerligen lämplig för ändamålet. Under sådana förhållanden finner jag domänstyrelsens förslag att provisoriskt anordna en skogsskola vid Baggå vara välbetänkt, helst anläggningskostnaderna ställa sig mycket måttliga och beräknats till allenast 3,000 kronor. Jag medräknar då icke de 7,000 kronor, som ansetts behövlige för möbler m. m. och som påtagligen äro erforderliga, varhelst skolan förlägges.

Från och med år 1920 skulle alltså de för den åttonde skogsskolan i staten upptagna medlen — vederbörligen förhöjda enligt nu tillstyrkta förslag — komma att disponeras. Då den nya skolan skulle träda i verksamhet redan den 1 oktober 1919, samt föreståndaren skulle utnämnas redan från den 1 september, tarvas medel till dessa utgifter. De till den åttonde skolan för hela året 1919 avsedda, i staten upptagna medlen lämna visserligen tillgång härtill, men torde dock icke kunna användas på annat sätt än staten angiver. Till den nye föreståndaren, som liksom föreståndarna för övriga skolor bör redan under år 1919 åtnjuta förhöjd avlöning enligt mitt nu framlagda förslag, behövs för 4 månader september—december 1919 anslag å 300 kronor, utgörande den på ett tredjedels år belöpande delen av den föreslagna avlöningsförhöjningen å 900 kronor. För skogsrättaren behövs för sista kvartalet 1919 skillnaden mellan nuvarande avlöningen jämte beviljad tillfällig löneförbättring å extra stat, tillhoppa 1,800 kronor för år, och den föreslagna årsavlöningen av 2,100 kronor, eller 300 kronor för år och 75 kronor för kvartalet. Till extra skogsrättare anses avlöning ej behöblig förrän med år 1920. De i staten upptagna expensmedlen

kunna givetvis användas oberoende av den tid av året skolan är verksam, och böra alltså väl räcka till. Då jag förut vid uträkningen av behöfelig ökning av antalet stipendier till att räcka för samtliga nuvarande 130 elever vid övriga sju skolor tagit hela det nuvarande stipendieantalet till utgångspunkt, behöva nya stipendiemedel för sista kvartalet anvisas för de vid Baggå och Hällnäs tillkommande 20 eleverna med $\frac{20 \times 300}{4} = 1,500$ kronor. De nu för år 1919 angivna be-

loppen böra anvisas å tilläggsstat.

På grund av vad jag sålunda anført får jag framlägga följande förslag till stat för statens skogsskolor. att tillämpas från och med år 1920.

	Lön kronor	Tjänst- görings- pennin- gar kronor	Summa kronor	
1 föreståndare	2,400	1,900	4,300	} Efter 5 år kan lönen hö- jas med 400 kronor.
7 »	16,800	13,300	30,100	
1 skogsrättare	1,100	1,000	2,100	} Efter 5 år kan lönen hö- jas med 200 kronor och efter ytterligare 5 år lika- ledes med 200 kronor.
7 »	7,700	7,000	14,700	
1 extra skogsrättare, arvode	—	—	1,600	
7 » » »	—	—	11,200	
Expens- och underhållsmedel, 3,000 kronor till varje skola	—	—	24,000	
150 stipendier à 300 kronor, att fördelas efter Kungl. Maj:ts beprövande	—	—	45,000	
Respenningar åt skogsrättare att fördelas efter Kungl. Maj:ts beprövande	—	—	600	
Summa	—	—	133,600	

Anm. Föreståndare, skogsrättare och extra skogsrättare åtnjuta dessutom fri bostad jämte bränsle.

De anslagsbelopp jag för skogsskolornas del förordat å tilläggsstat för innevarande år utgöras — förutom 70,000 kronor till arbeten för bostäder åt assistenter och extra skogsrättare vid 7 skolor — av:

Avlöningsskillnad för 7 föreståndare och 7 skogsrättare kronor 8,400
Ökade expens- och underhållsmedel för 7 skogsskolor » 4,900

[84.] 32 stipendier à 300 kronor åt elever vid nuvarande 7 skolor	kronor	9,600
Ändringsarbeten å byggnad vid Baggå	»	3,000
Möbler och sängutredning	»	7,000
Avlöningsskillnad till föreståndare och skogsrättare vid Baggå	»	375
20 stipendier för oktober—december 1919 à 75 kronor	»	1,500
Summa kronor		34,775.

vilket belopp torde böra avjämnas till 34,800 kronor.

Därjämte har jag tillstyrkt, att för omförmälda bostadsbyggnader måtte å extra stat för år 1920 anvisas 80,000 kronor.

Angående anvisande av dessa belopp skall jag göra särskilda framställningar.

Vad beträffar de övriga ändamål, för vilka nu ifrågavarande anslag är avsett, biträder jag förslaget, att anslagen till kolarskolorna vid Hällnäs och Bispgården höjas till 1,500 kronor. Likaledes anser jag önskligt, att det till Kungl. Maj:ts förfogande stående beloppet, från vilket, såsom domänstyrelsen erinrat, ökat bidrag anvisats till svenska skogsvårdsföreningen samt bidrag numera tilldelats jämväl svenska jägarförbundet, må höjas med 3,000 kronor.

Jag anser därför det ordinarie anslaget böra beräknas sålunda:

statens skogsskolor	kronor	133,600
den enskilda skogsundervisningen	»	1,000
kolarskolan vid Hällnäs	»	1,500
» » Bispgården	»	1,500
diverse ändamål till Kungl. Maj:ts disposition	»	40,400
Summa kronor		178,000.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna den av mig nu framlagda staten för statens skogsskolor, att tillämpas från och med år 1920, ävensom förklara, att de för åtnjutande av avlöningar för ordinarie befattningar å skogsskolornas nuvarande stat gällande villkor och bestämmelser skola tillämpas även å dylika avlöningar å den nya staten,

dels medgiva, att föreståndare och skogsrättare [84.]
må för ålderstillägg enligt den nya staten tillgodoräkna
sig ordinarie tjänstetid i motsvarande befattning å nu-
varande stat,

dels ock höja ordinarie anslaget till den lägre
skogsundervisningen och skogshushållningen i allmän-
het från kronor 120,000
med » 58,000
till » 178,000.

i. *Byggnadsarbeten vid statens skogsskolor.*

Under åberopande av vad jag i nästföregående punkt anfört an- [85.]
gående anslag å extra stat för bostadsbyggnader åt assistenter och *Byggnads-*
extra skogsrättare hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå *arbeten vid*
riksdagen *statens skogs-*
skolor.

att för vissa byggnadsarbeten vid statens skogs- (extra anslag.)
skolor å extra stat för år 1920 anvisa ett reservations-
anslag av kronor 80,000.

j. *Fortsättningsskolan vid Kloten.*

Till en fortsättningsskola vid Kloten för från statens skogsskolor [86.]
utgångna lärjungar har riksdagen anvisat anslag å extra stat för varje *Fortsättnings-*
av åren 1917, 1918 och 1919. Det för innevarande år anvisade anslaget *skolan vid*
utgör 15,700 kronor och är avsett att utgå enligt följande statförslag: *Kloten.* (extra anslag.)

Föreståndare, arvode ¹⁾	kronor	4,000
Assistent, » ¹⁾	»	3,000
Repetitör, » ¹⁾	»	2,000
Stipendier, 10 à 300	»	3,000
Expenser och underhåll ²⁾	»	3,700.

Summa kronor 15,700.

Sedan 1915 års kommission för gemensamma avlöningsbestäm-
melser vid kommunikationsverken m. fl. verk i sitt betänkande den 20

¹⁾ Jämte fri bostad och vedbrand.

²⁾ Därav 900 kronor till arvode åt gårdskarll.

[86.] mars 1918 avgivit förslag till provisorisk lönereglering för befattningshavare vid skogsstaten och statens skogsskolor samt därvid beträffande skogsstaten yttrat sig jämväl angående avlöningar för en del extra befattningshavare, inkom domänstyrelsen till Kungl. Maj:t med en skrivelse den 19 april 1918, vari styrelsen, under framhållande att lönekommissionen icke i sitt betänkande behandlat personalen vid fortsättningsskolan vid Kloten, hemställde, att denna personal måtte tillerkännas avlöningsförhöjning i likhet med vad som föreslagits för jämförliga befattningshavare nämligen föreståndaren med 900 kronor liksom föreståndarna vid övriga skogsskolor och assistenten med 600 kronor liksom revirassistenter. Enär frågan om anslag till denna fortsättningsskola då redan var avgjord av 1918 års lagtima riksdag, kunde emellertid denna domänstyrelsens framställning ej föranleda någon omedelbar åtgärd.

Uti den i nästföregående punkt omförmälda skrivelse den 19 september 1918 angående anslag till den lägre skogsundervisningen och skogshushållningen i allmänhet har nu domänstyrelsen återupptagit denna fråga och förklarat sig anse det vara alldeles nödvändigt, att personalen vid denna skola redan från och med ingången av år 1919 komme i åtnjutande av dessa lönetillägg, på det att den ej måtte komma i sämre ställning än sina kamrater i skogsstaten. Som skäl för huru nödvändigt det vore, att dessa lönetillägg måtte få utgå även för år 1919, ville styrelsen erinra, att, därest så icke skulle ske, skulle den synnerligen viktiga föreståndarbefattningen vid fortsättningsskolan, vad den kontanta avlöningen beträffade, bliva jämnställd med en revirassistent. För denna fortsättningsskola funnes ett anslag av 2,000 kronor till anställande av repetitör under en del av läsåret, och hade styrelsen år 1918 för att erhålla lämplig person på denna befattning måst bestämma månadsarvodet för honom till 350 kronor jämte dyrtidstillägg, tillsammans 466 kronor 66 öre, eller samma månadsarvode som repetitörerna och de tillfälliga assistenterna vid skogshögskolan erhållit. Därigenom hade denne den yngste tjänstemannen vid fortsättningsskolan, som tillika haft den minst ansvarsfulla befattningen därstädes, erhållit högre månadsarvode än assistenten, som med dyrtidstillägg haft 363 kronor 33 öre, och i det närmaste lika med föreståndaren, som med dyrtidstillägg åtnjutit 484 kronor 76 öre. Att detta icke borde få fortgå under år 1919, syntes styrelsen uppenbart.

Styrelsen har vidare anfört angående denna skola.

För Klotens fortsättningsskola hade till stipendier för skolans lärjungar för år 1919 anslagits 3,000 kronor, beräknat för 10 stipendier å 300 kronor. Likasom domänstyrelsen förut framhållit önskvärdheten därav, att samtliga lärjungar vid statens skogsskolor måtte erhålla stipendier, ansåge styrelsen, att även samtliga

lärjungar vid fortsättningsskolan — till antalet 15 — borde få åtnjuta samma fördel. vadan till stipendier nu begärdes ett med 1,500 kronor eller till 4.500 kronor förhöjt belopp.

Det av skolans föreståndare nu framlagda förslaget till expenser för skolan för år 1919 slutade på ett belopp av 5,500 kronor och hade därvid framhållits, dels att ensamt veden för skolans behov betingat ett belopp av 1,333 kronor 58 öre, och dels att under rådande kristid alla de utgifter, vilka skulle täckas av expensanslaget, i hög grad stegrats. Skolans inspektör hade efter inspektion å stället framhållit, att de i en av föreståndaren avgiven specificerad förteckning upptagna utgifterna icke under nuvarande förhållanden kunde nämnvärt nedbringas. Domänstyrelsen finge därför hemställa om anvisande till expens- och underhållsmedel för år 1920 av ett belopp av 5,500 kronor.

Domänstyrelsen hemställde, att föreslagna förhöjningar uti expens- och stipendie-medel måtte få utgå redan för år 1919.

Med stöd av bifogat förslag till byggnads- och reparationsarbeten samt till anordnande av kap- och klyvverk vid Klotens fortsättningsskola, vilka arbeten av skolföreståndaren närmare motiverats och av skolans inspektör förordats, begärde styrelsen till särskilda byggnadsarbeten 3,250 kronor samt till kap- och klyvverk med motor 3,500 kronor eller tillhopa 6,750 kronor.

Vad beträffar de särskilda byggnadsarbetena inhämtas av de vid domänstyrelsens skrivelse fogade bilagor, att de utgöras förnämligast av en tillbyggnad till vedboden samt för övrigt diverse smärre arbeten. Anskaffandet av såg- och klyvverk, drivet med elektricitet, anses vara förmånligt, enär gårdskarlen icke medhufve att jämte övriga sysslor hugga och inbära all ved, som erfordrades, samt veden då kunde hemköras från skogen såsom långved, vilket innebure en icke oväsentlig besparing.

Då från och med år 1919 provisorisk lönereglering skett för skogs- statens personal och jag nu tillstyrkt, att lärarpersonalen vid statens skogsskolor må tillerkännas motsvarande avlöningsförbättring från samma tid, finner jag mig böra såsom en naturlig konsekvens förorda, att jämväl föreståndaren och assistenten vid nu ifrågakvarande fortsättnings-skola erhålla enahanda förbättring i avlöningen, räknat från den 1 januari 1919. De föreslagna tillökningsbeloppen bliva 900 kronor för föreståndaren och 600 kronor för assistenten. Däremot böra icke till dem utgå arvodesförhöjning från de medel, som må anvisas därtill för vissa extra civila befattningshavare.

*Departements-
chefen.*

Av samma skäl, som anförts beträffande de egentliga skogsskolorna, anser jag stipendier böra från och med år 1919 utgå till samtliga lärjungar, vilket medför en ökning i antalet stipendier med 5 och i anslagsbeloppet med 1,500 kronor.

[86.] Ökningen till 5,500 kronor i expens- och underhållsmedlen är av erfarenheten visad behövlig redan innevarande år och föranleder ingen erinran från min sida.

Anordnandet av ett mindre kap- och klyvverk synes mig välbetänkt och jag har ej heller något att invända mot övriga föreslagna byggnadsarbeten.

De av mig tillstyrkta beloppen äro alltså:

	För år 1919	För år 1920
Föreståndare, arvode	900	4,900
Assistent, »	600	3,600
Repetitör	—	2,000
Stipendier	1,500	4,500
Expenser och underhåll	1,800	5,500
Byggnadsarbeten m. m.	—	6,750
Summa kronor	4,800	27,250.

Angående anslag för år 1919 skall jag göra särskild hemställan och hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till fortsättningsskolan vid Kloten å *extra stat* för år 1920 anvisa ett förslags-
anslag, högst..... kronor 27,250.

k. *Tillsyn å enskildas skogar i lappmarkerna och Särna socken.*

[87.] För bekostande av domänfondens utgifter för den skogsstaten åliggande tillsyn över de skogar, som äro underkastade förordningen den 16 juni 1915 angående utsyning å viss skog inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden, finnes uppfört ett ordinarie anslag av 200,000 kronor.

Tillsyn å enskildas skogar i lappmarkerna och Särna socken.
(ordinarie anslag)

Vid anmälan den 11 juli 1918 av riksdagens skrivelse angående domänfondens driftkostnader för år 1919 anbefallde Kungl. Maj:t domänstyrelsen att inkomma med utredning och förslag angående de höjningar i detta anslag, som kunde föranledas av numera ökade avlöningsförmåner för skogsstatspersonalen eller av annan anledning. Styrelsen

har nu i skrivelse den 19 september 1918 angående domänfondens drift- [87.]
kostnader för år 1920 i sådant avseende anført följande.

»Avlönings- och arvodeskostnaderna för den skogsstatspersonal, som anses vara erforderlig för handhavande av skogsstatens bestyr med samtliga skogar, såväl allmänna som ock enskilda, inom lappmarksreviren av Norrbottens och Västerbottens län och inom Särna socken med Idre kapellag under år 1920, beräknas uppgå till 1,400,000 kronor. Motsvarande kostnader för år 1916 — eller det år, för vilket styrelsen senast avgivit fullständig förvaltningsberättelse — uppgingo till 790,000 kronor.

Efter en, såsom styrelsen funnit, skälig beräkning att en hektar mark av enskildas skogar under lappmarkslagen motsvarar i administrationshänseende 0.7 hektar kronoskog, skulle kostnaderna för nyssnämnda enskildas skogar under år 1916 hava uppgått till sammanlagt 312,700 kronor eller cirka 40 procent av de totala administrationskostnaderna för lappmarksreviren jämte Särnareviren. De för sistnämnt år anvisade anslag, varigenom domänfonden skulle ersättas för av densamma utgivna kostnader för enskildas skogar under lappmarkslagen, uppgingo till dels direkta anslag 170,000 kronor dels under året inflytande utsyningsavgifter 44,900 kronor eller sammanlagt 214,900 kronor, i följd varav domänfonden på grund av otillräckligt anslag tillskyndades en förlust av 97,800 kronor.

Då emellertid administrationskostnaderna för enskildas skogar under lappmarkslagen icke till någon del böra bestridas av domänfonden, böra de för 1920 beräknade förenämnda kostnaderna för skogspersonalens avlöning m. m. i revir inom lappmarken med flera orter, där lappmarkslagen gäller, eller 1,400,000 kronor, fördelas på dels statsskogar dels enskildas skogar i samma proportion, som visade sig utgå år 1916, det vill säga sålunda, att av sistangivet totalbelopp 40 procent beräknas belöpa sig på enskildas skogar.

Anslaget för tillsyn å enskildas skogar i lappmarken och Särna socken med Idre kapellag bör alltså utgå med $\left(\frac{40 \times 1,400,000}{100}\right)$ 560,000 kronor, varifrån dock bör avgå 60,000 kronor, vartill utsyningsavgifterna år 1920 beräknas uppgå, således summa 500,000 kronor.»

I enlighet med domänstyrelsens sålunda framlagda beräkning, mot vilken jag ej funnit något att erinra, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja ordinarie anslaget för tillsyn å enskil-	
das skogar i lappmarkerna och Särna	
socken från.....	kronor 200,000
med	» 300,000
till	» 500,000.

1. *Tillsyn å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens läns kustland.*

[88.] Av motsvarande anledning, som legat till grund för det under nästföregående punkt omförmälda anslag, finnes även uppfört ett ordinarie anslag av 130,000 kronor för ersättning till domänfonden för tillsyn å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens läns kustland, varjämte på grund av tillfälligt stegrade utgifter ett extra anslag å 80,000 kronor anvisats för samma ändamål för år 1919.

I förberörda skrivelse den 19 september 1918 har domänstyrelsen anfört beträffande detta ämne:

»Avlöningar och arvoden till de skogsingenjörer, skogsfogdar och tillsyningsmän, ordinarie och extra, som under år 1920 anses erforderliga inom Norrbottens och Västerbottens läns kustland för tillsyn å de därstädes belägna enskilda skogar under dimensionslagen, beräknas uppgå till 407,600 kronor. Detta belopp med avdrag av de från samma skogar härflytande utsyningsavgifterna bör genom direkt anslag ställas till styrelsens disposition. Då förenämnda utsyningsavgifter beräknas uppgå till 60,000 kronor, skulle för ändamålet anvisas 347,000 kronor.»

Departementschefen.

I enlighet med denna beräkning hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja ordinarie anslaget för tillsyn å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens läns kustland från	kronor	130,000
med	»	217,000
till	»	347,000.

m. *Skogsvård å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens län samt Särna socken med Idre kapellag.*

[89.] För främjande av skogsvård å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens län samt Särna socken med Idre kapellag har riksdagen å extra stat för vartdera av åren 1918 och 1919 under vissa villkor anvisat ett reservationsanslag av 98,000 kronor.

Då anslag till detta ändamål torde böra finnas tillgängligt även för år 1920 och anledning saknas till någon förändring i beloppet eller i bestämmelserna för anslagets användning, hemställer jag, att i likhet med i följ. Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[89]
län samt
Särna socken
med Idre
kapellag.

(extra anslag.)

att för främjande av skogsvård å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens län samt Särna socken med Idre kapellag å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av kronor 98,000, att av Kungl. Maj:t i mån av tillgång tilldelas vederbörande hushållningssällskap under förutsättning, att landsting och hushållningssällskap tillsammans eller ettdera av dem till ändamålet bidragit med belopp, motsvarande minst en tredjedel av statsbidraget, samt under villkor *dels* att anslag från sålunda av statsmedel och från orten anvisade medel icke må utgå till bolag, *dels ock* att vederbörande hushållningssällskap skall vara skyldigt att efter årets utgång till vederbörande länsstyrelse avgiva redogörelse över användningen av samtliga för ändamålet erhållna bidrag.

n. Skogsodlingens befrämjande.

För vart och ett av åren 1897—1919 har riksdagen beviljat anslag på *extra stat* för skogsodlingens befrämjande. Detta anslag nedsattes vid 1917 års riksdag på Kungl. Maj:ts förslag från 100,000 kronor till 90,000 kronor i samband med anvisandet av särskilt anslag till främjande av skogsvård å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens län samt Särna socken med Idre kapellag.

[90.]
Skogsodlingens
befrämjande.

(extra anslag.)

För år 1920 torde anslag till samma belopp som för innevarande år böra äskas av riksdagen och jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för skogsodlingens befrämjande inom andra delar av riket än Västerbottens och Norrbottens län samt Särna socken med Idre kapellag å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av kronor 90,000, att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att i mån av tillgång tilldelas skogsvårdsstyrelser, till vilka lands-

[90.]

ting eller hushållningssällskap för ändamålet lämnat bidrag, under iakttagande att statsbidrag icke må till någon skogsvårdsstyrelse utgå med högre belopp än det, varmed landstinget och hushållningssällskapet tillsammans eller ettdera av dem till ändamålet bidragit.

o. *Skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.*

[91.]

*Skogsvårds-
styrelsernas
verksamhet.
(extra anslag.)*

Till detta ändamål har riksdagen anvisat å extra stat för vart och ett av åren 1905—1909 ett anslag av 60,000 kronor samt för vart och ett av åren 1910—1919, sedan genom riksdagens beslut en ny skogsvårdsstyrelse tillkommit för Gottlands läns landstingsområde, ett anslag av 67,500 kronor. Detta sistnämnda anslag har fördelats mellan skogsvårdsstyrelserna med vissa belopp till en var av dem.

Då de sålunda beviljade anslagen varit nödiga för det med dem avsedda ändamål och enahanda belopp jämväl för år 1920 äro väl behöfliga för skogsvårdsstyrelserna, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för uppehållande av skogsvårdsstyrelsernas verksamhet å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av kronor 67,500.

2. **Reglering av flottleder.**

*Reglering av
flottleder.*

Å denna plats i budgeten har sedan länge pläгат upptagas ett anslag å extra stat för bestridande av kostnader för reglering av flottleder inom riket. För år 1920 har domänstyrelsen hemställt om dylikt anslag till belopp av 400,000 kronor.

Emellertid hava domänbokföringssakkunniga i utlåtande den 28 november 1918 angående förslag till ny flottledsbokföring m. m. i likhet med vad statskontoret redan förut föreslagit tillstyrkt, att flottledsregleringsmedlen skola bokföras såsom en del av domänfonden. För sådant ändamål borde från och med år 1920 kostnaderna för såväl byggnad av nya flottleder som för underhåll och reparation av redan befintliga kronans flottleder bestridas av medel, anvisade till driftkostnader för statens domäner, varemot något anslag å extra stat under nionde huvudtiteln för reglering av flottleder ej vidare borde utgå.

Domänstyrelsen har i avgivet utlåtande biträtt detta förslag till [91.]
ordnande av ifrågavarande förhållanden.

Även jag anser den sålunda föreslagna förändringen böra genomföras och kommer därför att i förslaget till proposition angående domänfondens driftkostnader för år 1920 vidare redogöra för ärendet och föreslå beräklandet av erforderligt belopp. På grund härav har jag icke nu någon framställning att göra om extra anslag för ändamålet för år 1920.

3. Släckning av skogseld, *oförändrat ordinarie*
förslagsanslag kronor 50,000.

F. Lantmäteriväsendet.

1. Lantmäteriväsendet.

För 1917 års riksdag anmäldes, att åtskilliga framställningar av betydande omfattning och i varandra intimt ingripande beskaffenhet inkommit från lantmäteristyrelsen angående vissa lantmäteriväsendet [92.]
berörande frågor. Enär dessa ärenden icke kunde till samma riksdag *Lantmäteriväsendet.*
hinna erhålla vederbörlig utredning, framlades för riksdagen förslag (ordinarie och extra anslag.)
allenast till vissa åtgärder av provisorisk natur. Dessa förslag blevo av riksdagen i huvudsak bifallna.

För åstadkommande av ytterligare utredning i nyssnämnda frågor och vad med dem sammanhänger bemyndigade Kungl. Maj:t den 3 juli 1917 chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla särskilda sakkunniga. Dessa sakkunniga, vilka benämnas 1917 års lantmäterikommission, hava sedan dess varit sysselsatta med fullgörande av sitt uppdrag. Då de icke medhunno, att under tiden till 1918 års lagtima riksdag avgiva annat än vissa förberedande förslag, blev även vid denna riksdag de lantmäteriväsendet berörande förslagen av Kungl. Maj:t framlagda efter väsentligen samma grunder som förut, dock med vissa ändringar och tillägg.

Nu har bemälda lantmäterikommission den 30 november 1918

[92.] avgivit sitt huvudbetänkande, vilket därefter remitterats till lantmäteristyrelsen. Det är min förhoppning att kunna under riksdagens lopp förelägga Kungl. Maj:t förslag till proposition i detta ämne, vilket till viktiga delar är av brådskande natur.

Lantmäterikommissionens betänkande innefattar icke blott ganska genomgripande omorganisationsförslag utan även förslag till ändrad uppställning av de anslag, som i riksstaten upptagas under rubriken »lantmäteriväsendet». Vid sådant förhållande finner jag det vara ändamålsenligt att nu, då ärendet ännu icke hunnit erhålla fullständig utredning, icke beräkna de erforderliga anslagen under särskilda titlar utan låta behandlingen av hela denna avdelning av riksstaten anstå för att senare företagas i ett sammanhang.

Slutsumman av anslagen till lantmäteriväsendet skulle enligt kommissionens förslag komma att uppgå till 1,697,900 kronor å ordinarie stat och 156,800 kronor å extra stat. Med iakttagande av de löneförbättringar, som riksdagen i fjol medgav för vaktmästare och som Kungl. Maj:t nu föreslår för kvinnliga biträden, behöver det ordinarie anslaget ökas med 15,200 kronor till 1,713,100 kronor.

Jag får på grund härav nu hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition angående de under rubriken lantmäteriväsendet i riksstaten ingående anslag, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål beräkna anslag

dels å ordinarie stat till be-	
lopp av	kronor 1,713,100,
dels ock å extra stat för år	
1920 till belopp av	» 156,800.

2. Åtgärder för skifteslagsindelning i vissa delar av Kopparbergs län.

[93.] På förekommen anledning hade skifteslagstiftningskommittén i skrivelse den 13 juni 1911 framhållit behovet av en utredning angående vilka åtgärder, som kunna erfordras för att laga skiften inom vissa delar av Kopparbergs län, särskilt det så kallade övre Dallaget, må kunna komma till stånd och med största möjliga fördel genomföras.

Åtgärder för
skifteslagsin-
delning i vissa
delar av Kop-
parbergs län.
(extra anslag.)

Efter remiss har lantmäteristyrelsen den 12 november 1918 avgivit utlåtande i detta ärende, varefter länsstyrelsen i Kopparbergs län i utlåtande den 2 december 1918 anslutit sig till lantmäteristyrelsens förslag.

[93.]

På grund av den sena tidpunkt, å vilken detta vidlyftiga och ganska invecklade ärende efter remisserna inkom till jordbruksdepartementet, har detsamma ännu icke hunnit undergå slutlig behandling därstädes. I betraktande av önskvärdheten att så snart som möjligt åtgärder vidtagas för att åstadkomma mera reda och ordning i skiftesförhållandena uti nu ifrågakvarande delar av Kopparbergs län skall jag emellertid söka under riksdagens lopp underställa Kungl. Maj:t förslag till proposition angående förberedande åtgärder i dylikt syfte. Då redan nu kan förutses, att dessa åtgärder, ehuru närmast av utrednings natur, komma att draga kostnader till ganska stora belopp, synas dessa icke lämpligen böra utgå från anslaget till kommittékostnader utan särskilda medel böra därtill anvisas. Arbetet är avsett att pågå under flera år.

Nu torde för år 1920 visst belopp böra härtill beräknas, vilket synes kunna sättas till 80,000 kronor.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition angående anslag till åtgärder för skifteslagsindelning i vissa delar av Kopparbergs län, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å *extra stat* för år 1920 beräkna ett anslag av kronor 80,000.

G. **Rikets allmänna kartverk.**1. **Rikets allmänna kartverk.**

[94.]
Rikets all-
männa kart-
verk.
(ordinarie
anslag.)

För de å rikets allmänna kartverks stat uppförda 8 kvinnliga ritare, vilka nu åtnjuta avlöning såsom kvinnliga biträden av andra graden, böra nu upptagas avlöningar enligt chefens för finansdepartementet förslag denna dag angående ökade avlöningar för kvinnliga biträden. Sagda förslag innebär 400 kronors ökning i begynnelseavlöningen och utgör alltså för 8 befattningshavare 3,200 kronor.

Med hänsyn till av 1918 års lagtima riksdag i samband med löneregleringen för vaktmästare med flera beslutat tillägg till kartverkets avlöningsstat bör därjämte anslaget till detta verk höjas med 1,200 kronor.

Härigenom komma avlöningsstaten för kartverket samt det bestämda anslaget till detta verk att höjas med 4,400 kronor.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna sådana ändringar i avlöningsstaten för rikets allmänna kartverk, att avlöningarna åt de i staten uppförda kvinnliga ritarna upptagas i enlighet med de i statsrådsprotokollet över finansärenden denna dag för kvinnliga biträden av andra graden föreslagna belopp,

till följd varav och på grund tillika av 1918 års lagtima riksdags beslut angående avlöningsförbättring för vaktmästare avlöningsstatens slutsumma kommer att höjas från 222,700 kronor med 4,400 kronor till 227,100 kronor,

dels ock vid bifall härtill höja bestämda anslaget till rikets allmänna kartverk från..... kronor 206,445
med » 4,400
till » 210,845.

På grund härav komma de under anslagstiteln »rikets allmänna kartverk» å ordinarie stat upptagna anslag att utgöras av:

avlöningar, <i>bestämt anslag</i>	kronor 210,845
ålderstillägg, <i>förslagsanslag</i>	» 29,455
kartarbeten m. m., <i>reservationsanslag</i>	» 201,800
Summa kronor 442,100.	

[94.]

2. Diverse behov vid rikets allmänna kartverk.

Jänte det riksdagen år 1918 godkände nya stater för rikets allmänna kartverk samt höjde de ordinarie anslagen till detta verk, anvisade riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag å extra stat för år 1919 ett reservationsanslag av 16,000 kronor för diverse behov vid kartverket.

[95.]
Diverse behov
vid rikets all-
männa kart-
verk.
(extra anslag.)

Enligt statsrådsprotokollet vid propositionen i ämnet, nr 373, var detta extra anslag beräknat sålunda:

Ökade resekostnader vid den geodetiska avdelningen	kronor 3,000: —
» » » » ekonomiska » »	5,000: —
» » » » topografiska » »	4,000: —
Biträde vid topografiska avdelningen för tillsyn och vård av förråd av kartor m. m.	» 2,000: —
Ökade bränslekostnader	» 2,000: —
Summa kronor 16,000: —.	

I skrivelse den 24 december 1918 har nu chefen för rikets allmänna kartverk hemställt om anslag å extra stat för år 1920 till belopp av 30,000 kronor. Under förmenande att av det extra anslaget för år 1919 hälften vore avsedd för vardera av de geodetiska och topografiska avdelningarna samt att sålunda icke några medel å extra stat anvisats för de ekonomiska och stomkartarbetena, har bemälda chef på grund härav och för att dyrtiden icke måtte hämma arbetenas plan- enliga fortgång ansett det extra anslaget böra bestämmas till nyss an- givna höjda belopp, vilket borde lika fördelas mellan kartverkets tre avdelningar.

Såsom av ovanintagna sammanställning framgår var det extra an- slaget för år 1919 avsett att enligt viss fördelning tillgodokomma kart- verkets samtliga avdelningar. Med anledning av de höjningar i biljett-

Departements-
chefen.

[95.] pris och skjutstaxor, som ägt rum, sedan detta anslag i fjol beräknades vid propositionens avlåtande till riksdagen, vill jag tillstyrka en höjning av de till resekostnader beräknade beloppen, tillhoppa 12,000 kronor, med en tredjedel eller 4,000 kronor. Någon ökning i de bägge i ovanstående tabell sist upptagna posterna finner jag icke vara av omständigheterna påkallad.

Anslaget för år 1920 bör alltså enligt min mening bestämmas till 20,000 kronor.

Då de skäl, som betinga ökningen, föreligga redan innevarande år, anser jag tilläggsanslag å 4,000 kronor böra för i år beviljas. Jag kommer att göra särskild hemställan härom.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för diverse behov vid rikets allmänna kartverk å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av kronor 20,000.

3. Namngranskning.

[96.] I likhet med vad under en följd av år ägt rum och i enlighet
Namngranskning. med framställning av chefen för rikets allmänna kartverk i skrivelse
 (extra anslag.) den 30 september 1918 hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnader för namngranskning för rikets allmänna kartverks behov å *extra stat* för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 3,000.

II. **Geologiska samt meteorologiska och hydrografiska undersökningar.**

1. **Sveriges geologiska undersökning.**

a. *Sveriges geologiska undersökning.*

Staten för Sveriges geologiska undersökning slutar på 101,780 kronor. På grund av bostadsavdrag för en vaktmästare utgår det ordinarie anslaget med allenast 101,530 kronor. Vaktmästarnas avlöningar hava genom 1918 års lagtima riksdags beslut höjts med tillhoppa 1,200 kronor.

[97.]
Sveriges
geologiska
undersökning.
(ordinarie
anlag.)

I staten finnes upptagen en post av 14,000 kronor till extra geologer och andra biträden samt vikariatsersättning. Undersökningen har nu i skrivelse den 19 december 1918 ifrågasatt viss förhöjning i denna anslagspost och härom anført huvudsakligen följande:

I den av 1909 års riksdag beviljade ordinarie staten för Sveriges geologiska undersökning hade upptagits 13,000 kronor till extra geologer och andra biträden samt vikariatsersättning. Härav hade enligt löneregleringskommitténs betänkande den 14 december 1907 avsetts 4,000 kronor för arvoden åt extra geologer, 3,000 kronor för vikariatsersättning under semesterledigheter, högst 2,000 kronor för avlöning åt en preparator för förfärdigande av slipprov av bergarter och malmer, 3,500 kronor till biträden för ritarbeten samt 500 kronor till förste vaktmästaren för fotografering och dylikt. Vid undersökningens senaste reglering år 1914 hade denna summa höjts med 1,000 kronor för anställande av extra vaktmästarbiträde.

Förutom arvoden till egentliga extra geologer eller geologamanuenser utginge för närvarande från ifrågavarande anslagssumma avlöningar till följande personer med stadigvarande anställning och samma tjänstgöringstid som den ordinarie personalen: en manlig preparator, en manlig ritare, ett kvinnligt biträde (för ordnande av arbets- och museisamlingar), ett kvinnligt ritbiträde och ett kvinnligt vaktmästar- och skrivbiträde.

Anställda under hela året men med endast 2—3 timmars daglig tjänstgöring vore: ett kvinnligt skrivbiträde och en manlig tecknare (för ritning och bearbetning av fossilmaterial).

Samtliga nu uppräknade extra befattningshavare, av vilka flertalet framdeles syntes böra överföras till ordinarie stat, vore så nödiga för byråarbetenas bedrivande, att någon reduktion av deras antal ej utan stora olägenheter kunde ifrågakomma. Tvärtom vore någon ökning önskvärd, ehuru undersökningen icke för närvarande ansåge sig böra ifrågasätta en sådan.

[97.]

Vid tiden för löneruleringskommitténs beräkning av undersökningens stat hade arvoden till ifrågavarande kategorier av befattningshavare utgått med icke större belopp, än att, efter avlöning av ovan uppräknade personal, åtminstone mellan 5,000 och 6,000 kronor kunnat återstå till vikariatersättning och arvoden för extra geolog- eller amanuens tjänstgöring av vetenskapligt utbildade personer. Sedermera genomförda löneförbättringar för motsvarande ordinarie tjänstnehavare vid andra statens verk hade emellertid under årens lopp nödvändiggjort förhöjningar av arvoden också till ovan uppräknade extra personal av lägre grad vid geologiska undersökningen. Dessa arvodeshöjningar hade i sin ordning framtvingat en motsvarande reduktion av de vetenskapligt skolade extra arbetskrafterna, en reduktion som under år 1918 blivit så omfattande, att det mött avsevärda svårigheter att hava kompetenta vikarier till hands vid ledighet för de ordinarie tjänstemännen. Ifrågavarande reduktion av vetenskapligt utbildade extra arbetskrafter för vikariat etc. belystes därav, att arvoden till dylika personer, som under år 1910 (första året för tillämpningen av nu gällande stat) uppgått till 6,832 kronor 20 öre, sedermera successivt minskats, så att de under år 1918 knappast kommo att utgöra 3,000 kronor, eller nätt och jämnt vad som motsvarade arvoden för vikariatersättning under semesterledigheter för ordinarie befattningshavare.

Åtskilliga på sista tiden dels genomförda, dels i utsikt ställda löneruleringar kommo nu att göra nyssnämnda missförhållande alldeles ohållbart. Genom kungörelse den 1 november 1918 hade vaktmästare och med dem jämställda befattningshavare erhållit avsevärda löneförbättringar, och sådana hade i betänkande den 11 november 1918 av löneruleringskommittén föreslagits jämväl för ordinarie kvinnliga biträden inom statens verk. Avlöningen för de manliga ritarna vid rikets allmänna kartverk hade blivit betydligt höjd, och enligt meddelande skulle troligen även de kvinnliga ritarna därstädes erhålla löneförhöjning. Rättvisa och billighet samt nödvändigheten att söka behålla dugliga arbetskrafter krävde givetvis, att motsvarande extra personal vid Sveriges geologiska undersökning, varav flertalet på förtjänstfullt sätt tjänstgjort under en följd av år, kommo i åtnjutande av motsvarande löneförbättringar. Därest emellertid dessa förbättringar skulle tagas ifrån det nuvarande biträdesanslaget (till extra geologer och andra biträden samt vikariatersättning), kommo intet att återstå för vikariatersättning och arvoden till vetenskapligt skolade extra geologer. Detta skulle givetvis medföra, att även enklare arbetsuppgifter, som med fördel kunde överlämnas åt billiga extra geologer, måste utföras genom härför överkvalificerade ordinarie statsgeologer, att kompetenta vikarier kommo att saknas vid ledigheter för dessa och att verkets tillfredsställande rekrytering framdeles bleve i hög grad försvårad. Härtill kommo, att det bleve omöjligt att vid tillfälligt behov för någon viss frågas utredning anlita biträde av utom verket befintlig speciell sakkunskap. Det föreläge därför ett trängande behov av att ifrågavarande anslagssumma i Sveriges geologiska undersökningens stat höjdes med ett belopp, som motsvarade samtliga arvodeshöjningarna till den extra personalen av lägre grad och sålunda möjliggjorde anlitaandet av även vetenskapligt skolad extra arbetskraft.

Storleken av det belopp, med vilket biträdesanslaget behövde höjas för att uppväga enbart de till 1919 nödiga arvodesförhöjningarna framginge av följande beräkning.

Preparatorns arvode hade under år 1918 utgått med 1,700 kronor, men

borde från och med 1919 höjas till 2,200 kronor, sålunda med 500 kronor. Den manlige ritarens arvode utginge år 1918 med 2,000 kronor, men syntes, sedan manliga ritare vid rikets allmänna kartverk erhållit 3,000 kronor i avlöning, böra undergå motsvarande förhöjning, högst 1,000 kronor. Det sedan 12 år tillbaka anställda kvinnliga biträdet vid samlingarnas ordnande och vård borde i överensstämmelse med löneregleringskommitténs förslag för motsvarande ordinarie befattningshavare erhålla sitt nu med 1,600 kronor utgående arvode förhöjt med 400 kronor till 2,000 kronor. För det kvinnliga vaktmästar- och skrivbiträdet, vars arvode under år 1918 uppgått till endast 1,000 kronor, borde beräknas en förhöjning till högst 1,600 kronor, eller med högst 600 kronor. För kvinnligt ritbiträde hade hittills arvodet utgått efter 1,500 kronor per år, men måste från och med år 1919 beräknas till minst 1,800 kronor och sålunda höjas med minst 300 kronor. Även till den synnerligen förtjänte och högt kvalificerade manlige tecknaren och bearbetaren av fossil, vilken icke under hela sin över 10-åriga tjänstgöring vid verket erhållit någon löneförhöjning, borde någon förhöjning av arvodet (1,200 kronor per år) komma i fråga, förslagsvis 300 kronor.

Summan av ovan angivna arvodesförhöjningar uppginge till 3,100 kronor. Om man vidtog den reduktion, motsvarande avgifter för egen pensionering, som syntes böra göras i de extra befattningshavarnas arvoden, komme man till ett belopp av minst 2,800 kronor, med vilket biträdesanslaget behövde höjas under år 1919 för att uppväga de till år 1919 nödvändiga arvodesförhöjningarna till den vid undersökningen anställda extra lägre personalen.

Härmed skulle likväl endast hava ernåtts, att liksom under år 1918 högst 3,000 kronor kunde användas till vetenskapligt bildad personal för vikariatsersättning och annan extra tjänstgöring. Såsom redan framhållits, vore sistnämnda belopp, vilket endast knappt motsvarade vikariatsersättning under de ordinarie befattningshavarnas semesterledigheter, alldeles otillräckligt för arbetenas ändamålsenliga bedrivande. Den summa av 7,000 kronor, som löneregleringskommittén år 1907 avsett för vikariatsersättning och extra geologer, syntes nu om möjligt ännu mera trängande, och härigenom påkallades en ytterligare ökning av biträdesanslaget med 4,000 kronor.

För att möjliggöra användning av extra geologer i samma omfattning, som avsetts i propositionen till 1909 års riksdag, erfordrades sålunda nu en ökning av ifrågavarande anslag med sammanlagt 6,800 kronor. Härvid vore ingen ökning av arvoden för extra geologerna avsedd. Skulle amanuensarvoden i de centrala verken bli höjda, vore en motsvarande höjning påkallad jämväl beträffande extra geologernas arvoden, vilka utgått efter åtminstone icke högre normer än amanuensernas.

Med stöd av det anförda har Sveriges geologiska undersökning anhållit, att Kungl. Maj:t måtte för 1919 års riksdag framlägga förslag om förhöjning med 6,800 kronor av det å undersökningens ordinarie stat uppförda anslaget till extra geologer och andra biträden samt vikariatsersättning, ävensom att samma belopp måtte få utgå å tilläggsstat för år 1919.

Av den nu lämnade utredningen framgår, att ifrågavarande anslagspost sedan flera år måst i så hög grad tagas i anspråk för avlöande av vissa, mera fast anställda biträden, att den blivit allt otill-

*Departements-
chefen.*

- [97.] räckligare att även lämna tillgång till anställande av extra geologer. Därest från och med år 1919 vissa såsom nödvändiga befunna arvodesökningar medgivas åt nyssnämnda mera fast anställda biträden, blir sagda missförhållande ännu mer framträdande och anslaget skulle icke ens kunna lämna medel till vikariatsersättningar.

Undersökningen har med styrka framhållit, att någon inskränkning i biträdenas antal icke kan ske utan allvarlig skada för undersökningens verksamhet. De hittills till de fasta biträdena utbetalda arvoden torde icke tåla någon minskning. Tvärtom har nu i flera fall ökning ifrågasatts från och med år 1919. Dessa öknings-åsyfta till viss del att ställa denna extra personals avlöningar i bättre förhållande till de avlöningar, som på senare tid beviljats åt jämförliga ordinarie befattningshavare. Så till vida synes mot förslaget ej vara annat att erinra än att vissa förhöjningar synas vara alltför högt tilltagna. Andra förhöjningar synas däremot hava naturen av ålderstillägg, vilken omständighet icke bör öva inverkan på beloppet av anslagspostens belopp. Med hänsyn härtill kan jag icke finna större höjning än med 2,000 kronor böra ske för att motväga de arvodesförhöjningar, som nu må finnas böra vidtagas.

Såsom nyss framhållits, har emellertid redan förut anslaget visat sig icke kunna lämna tillgång till anställande av vetenskapligt bildad personal för vikariat och annan extra tjänstgöring i den utsträckning, som ursprungligen avsetts. Härtill hade nämligen beräknats ett belopp av 7,000 kronor, men redan under år 1918 hava allenast 3,000 kronor kunnat avses härtill, utgörande knappt behovet enbart av vikariatsersättningar. Jag får på grund härav biträda förslaget, att av denna anledning anslagsposten må ökas med 4,000 kronor. Inalles blir alltså ökningen 6,000 kronor.

Med tillägg av förberörda ökning i vaktmästararvodena blir status och anslagets ökning sammanlagt 7,200 kronor.

Då de avsedda arvodesförhöjningarna synas böra medgivas redan för år 1919 samt någon ökning i de för extra geologer och vikariatsersättningar avsedda medlen torde vara redan under detta år oundviklig, tillstyrker jag anslag å tilläggsstat å tillhoppa 3,000 kronor för detta ändamål. Jag skall göra särskild hemställan härom.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna sådan ändring i staten för Sveriges geologiska undersökning, att anslagsposten till extra geologer och andra biträden samt vikariatsersättning

höjes från 14,000 kronor med 6,000 kronor till 20,000 kronor, [97.]

till följd varav och på grund tillika av 1918 års lagtima riksdags beslut angående avlöningsförbättring för vaktmästare statens slutsumma kommer att höjas från 101,780 kronor med 7,200 kronor till 108,980 kronor.

dels ock vid bifall härtill höja ordinarie anslaget till Sveriges geologiska undersökning

från	kronor 101,530
med	» 7,200
till	» 108,730.

b. *Fältarbeten m. m.*

Det å extra stat utgående anslaget till Sveriges geologiska undersöknings fältarbeten m. m. anvisades för vartdera av åren 1917 och 1918 med ett belopp av 40,500 kronor. På framställning av Kungl. Maj:t anvisade 1918 års lagtima riksdag till samma ändamål för år 1919 ett anslag av 72,700 kronor, enligt följande beräkning:

[98.]
Fältarbeten
m. m.
(extra anslag.)

Rese- och traktamentsersättning	kronor 43,000
Inköp av materiel	» 2,500
Arvode till extra tjänstemän för kartarbeten	» 7,200
Tryckning av kartor, beskrivningar och uppsatser	» 20,000

Summa kronor 72,700.

Förhöjningen i jämförelse med det av 1917 års riksdag för år 1918 beviljade anslaget motiverades med de inträdda förhöjningarna å ångbåts- och järnvägsbiljetter, de i utsikt ställda och sedermera i kraft trädde förhöjningarna av dagtraktamentena under resor, höjning av hantlangarlöner, prisstegringen å för fältarbetena nödig materiel, de år 1917 inträdda förhöjningarna för kart- och boktryck, nödvändigheten att förbättra extrageologernas ställning genom att uppflytta dem till fjärde klassen i resereglementet samt slutligen nödvändigheten att anställa två extra tjänstemän för kartarbetenas påskyndande.

Då vissa av dessa förhållanden gjorde sig gällande redan under år 1918, begärdes och anvisades å tilläggsstat för detta år ett anslag å 12,700 kronor, vadan de för år 1918 tillgängliga medlen uppgingo till 53,200 kronor.

[98.]

Med skrivelse den 14 oktober 1918 har nu Sveriges geologiska undersökning överlämnat förslagsberäkning över fältarbetskostnaden m. m. under år 1920 samt beräkning över den förhöjning i 1919 års anslag, som på grund av inträdda ytterligare prisstegringar befunnits nödvändig. I dessa hänseenden anføres följande.

Under år 1918 hade prisstegringen ytterligare fortgått i sådan utsträckning, att det för året anvisade anslag icke längre vore tillräckligt för bestridandet av de därmed avsedda utgifterna.

Sålunda medförde den under året genomförda ökningen av skjutslegorna en merutgift, som med ledning av reseräkningarna för åren 1914—1917 beräknats till minst 3,200 kronor. Skulle de på sina håll påyrkade ytterligare höjningarna av sagda skjutslegor komma till stånd, komme givetvis även denna summa att betydligt överskridas. Den under år 1918 gjorda förhöjningen av järnvägsbiljettprisen ökade samma utgiftspost med drygt 1,000 kronor. Ytterligare höjda avlöningar till hantlangare medförde slutligen en utgiftsökning under fältarbetena av omkring 400 kronor. Inalles uppginge sålunda de efter avlåtagandet av statsverkspropositionen till 1918 års riksdag inträffade utgiftsökningarna på posten för resor och traktementen till minst 4,600 kronor.

Prisstegringarna beträffande posten för inköp och underhåll av materiel motiverade dennas höjning med åtminstone 500 kronor.

Slutligen hade kostnaderna för tryckning av kartor och andra publikationer undergått en våldsam stegring, enligt gjorda beräkningar belöpande sig till något mer än 150 procent av kostnaderna under krigets första år. För att möjliggöra tryckning i ungefär samma omfång som före kristiden behövde den härför avsedda summan nu höjas till minst 38,000 kronor, vilket belopp innebure en ökning med 18,000 kronor i förhållande till det för år 1919 beviljade. Då det för trycket avsedda anslaget, som ända till och med år 1918 utgått med samma belopp som år 1902 prövades erforderligt, särskilt under de båda sistförflutna åren visat sig otillräckligt och tvingat till betydande inskränkningar i tryckningen, vore det angeläget, att detta nu finge utgå med ett belopp, som någorlunda motsvarade prisstegringarna. Detta vore så mycket behöfligare, som anställandet av de nya extra arbetskrafterna givetvis komme att medföra en ökad kartproduktion.

På grund av det anförda har hemställts, att Kungl. Maj:t måtte av 1919 års riksdag äska å extra stat ett anslag av 95,800 kronor för bedrivande under år 1920 av Sveriges geologiska undersöknings fältarbeten samt utgivande av på dem grundade kartor och andra publikationer enligt nedanstående specifikation:

Rese- och traktementsersättning	kronor 47,600
Inköp och underhåll av materiel	» 3,000
Arvode till extra tjänstemän för kartarbeten	» 7,200
Tryckning av kartor, beskrivningar och uppsatser	» 38,000

Summa kronor 95,800.

Med stöd av ovan anförda beräkningar rörande de under år 1918 inträdda prisstegringarna hemställdes tillika om anvisande för år 1919 av ett fyllnadsbelopp av 23,100 kronor för att möjliggöra bedrivandet enligt fastställd plan av fältarbeten

och tryckning av kartor och andra publikationer under år 1919 enligt följande [98.]
specifikation:

Förhöjning av rese- och traktamentsersättning	kronor	4,600
» för inköp och underhåll av materiel	»	500
» för tryckning av kartor, beskrivningar och uppsatser	»	18,000.
Summa kronor 23,100.		

Dessa framställningar hava tillstyrkts av kommissionen för de allmänna kartarbetena.

I en till mig ingiven P. M. har därefter undersökningens chef framhållit, att sedan genom kungörelse den 6 november 1918 maximskjutslegan undergått mycket betydande förhöjningar inom flertalet län från och med år 1919, de i skrivelsen den 14 oktober 1918 upptagna kostnaderna för fältarbeten måste väsentligt ökas. En beräkning, som verkställets så noggrant som varit möjligt, hade utvisat, att den härav föranledda ökningen skulle utgöra 4,700 kronor för vardera av åren 1919 och 1920.

Vad först angår de för år 1919 ifrågasatta tillökningsbeloppen finner jag de ökningarna, som avse rese- och traktamentsersättningar, $4,600 + 4,700 = 9,300$ kronor, samt inköp och underhåll av materiel 500 kronor, fullt befogade.

Departementsschefen.

Vidkommande därefter den ifrågasatta höjningen till nära det dubbla eller från 20,000 till 38,000 kronor av de till tryckning av kartor, beskrivningar och uppsatser avsedda medel vill jag erinra, att denna post på undersökningens förslag för år 1919 höjdes från 15,000 till 20,000 kronor. Enär därefter inträtt en synnerligen stark prisstegring å tryckeriarbeten, torde en viss höjning av sagda medel hava goda skäl för sig. Då det emellertid synes mig önskvärt, att under nuvarande tid, då tryckningskostnaderna torde få anses vara abnormt höga, tryckningsverksamheten i någon mån begränsas och ej göres större än som är oundgängligt, kan jag för min del ej tillstyrka högre tilläggsanslag härtill än 10,000 kronor, varigenom inalles 30,000 kronor bliva disponibla för detta ändamål.

Inalles skulle sålunda behövas anslag å tilläggsstat till belopp av 19,800 kronor.

För år 1920 böra i överensstämmelse med vad jag tillstyrkt för år 1919 de till rese- och traktamentsersättning avsedda medlen beräknas till $47,600 + 4,700 = 52,300$ kronor. Till inköp och underhåll av materiel bör beräknas det föreslagna beloppet av 3,000 kronor. Till arvode åt extra tjänstemän och kartarbeten bör i enlighet

[98.] med vad geologiska undersökningen nu föreslagit upptagas oförändrat belopp av 7,200 kronor. Vad tryckningskostnaderna angår synes mig, helst som det icke är uteslutet, att dessa under år 1920 bliva lägre än nu, även för detta år ett belopp av 30,000 kronor böra få vara tillräckligt.

I enlighet härmed anser jag anslaget böra för år 1920 bestämmas till inalles 92,500 kronor eller samma belopp, som, därest det av mig nu förordade anslaget å tilläggsstat varder beviljat, blir för ändamålet tillgängligt för innevarande år.

Med förmälan att jag senare kommer att göra framställning angående anslag å tilläggsstat hemställer jag nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att till Sveriges geologiska undersöknings fältarbeten m. m. å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av kronor 92,500.

c. *Ökade medel till expenser.*

[99.] Å Sveriges geologiska undersöknings ordinarie stat finnes uppförd en anslagspost å 10,000 kronor till expenser.
Ökade medel till expenser.
 (extra anslag.) För beredande av medel till mötande av de ökade expensutgifter, som förorsakas av undersökningens inflyttning i de nya lokalerna vid Frescati, har riksdagen anvisat anslag å extra stat för varje av åren 1914—1919. För vart och ett av åren 1915—1917 uppgick detta anslag till 8,800 kronor.

För år 1916 uppkom emellertid å anslaget till följd av höga pris å bränsle m. m. en brist på 4,903 kronor 7 öre. Till täckande av denna brist medgav 1917 års riksdag på Kungl. Maj:ts förslag, att viss vid 1916 års ingång befintlig besparing finge användas. Även för åren 1917 och 1918 ansågos utgifterna för de med anslaget avsedda ändamål skola komma att med omkring 5,000 kronor överskrida det förra anslagsbeloppet. På grund härav föreslog Kungl. Maj:t 1917 års riksdag att till detta ändamål anvisa å extra stat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 18,800 kronor, samt medgiva, att till bestridande av dylika utgifter under år 1917 finge härav förskottsvis användas 5,000 kronor. Detta bifölls av riksdagen. För åren 1917 och 1918 blev alltså härtill disponibelt ett belopp av 13,800 kronor för vardera året.

För år 1919 har anslaget, huvudsakligen på grund av stegrade bränsleutgifter, höjts till 17,000 kronor.

I skrivelse den 14 oktober 1918 har Sveriges geologiska undersökning anfört bland annat följande. [99.]

De abnorma prisförhållandena syntes fortfarande omöjliggöra en sådan beräkning av ifrågavarande utgifter, som krävdes för deras definitiva reglering på ordinarie stat, varför de även under år 1920 syntes böra bestridas genom å extra stat anvisade medel.

I de år 1913 verkställda beräkningar, vilka legat till grund för anslagets fastställande till 8,800 kronor, hade omkostnaderna för värme upptagits till 3,300 kronor. År 1916 hade dessa kostnader emellertid sprungit upp till 9,478 kronor 31 öre samt hade år 1917 stigit till 10,149 kronor 18 öre. Och ehuru under år 1918 större inskränkningar i värmeförbrukningen vidtagits, än som utan men för arbetenas bedrivande kunde ifrågakomma under åren 1919 och 1920, syntes likväl värmekostnaderna under år 1918 komma att uppgå till över 14,000 kronor eller över 4,500 kronor mera än det för år 1919 till 9,500 kronor beräknade beloppet. Om också någon nedgång i vedprisen kunde förväntas under år 1919, vore knappast antagligt, att de på sista tiden enormt stegrade omkostnaderna för vedens transporterande till undersökningens lokaler skulle under sistnämnda år bli lägre än vid tiden för skrivelsens avlättande. I betraktande härav och av den omständigheten att det skulle bli nödigt att framdeles hålla full värme i vissa salar, som under år 1918 stått nästan ouppvärmade, syntes det knappast antagligt, att omkostnaderna för värme under år 1919 skulle kunna hållas mycket lägre än under år 1918. I vilken mån bränsleomkostnaderna under år 1920 möjligen skulle kunna nedbringas, vore för närvarande ej möjligt att bedöma; försiktigheten syntes bjuda att icke påräkna en alltför stor nedgång.

Den allmänna prisstegringen hade emellertid efter tidpunkten för avgivandet av undersökningens framställning rörande expensbehoven för år 1919 ytterligare avsevärt ökat och jämväl de övriga utgifter, som bestredes genom expensanslagen, ökades fortfarande.

Sälunda kunde kostnaderna för städning och rengöring under år 1918 endast med nöd bestridas med det år 1913 härför beräknade beloppet av 3,500 kronor. ehuru någon nämnvärd städning av museet, stenhallen och trappuppgången till dessa lokaler icke ännu ägt rum. Sedan museet med år 1919 bleve i full utsträckning öppet för allmänheten, bleve en regelbunden städning av nyssnämnda lokaler nödvändig. En detaljerad beräkning visade, att härigenom skulle uppkomma, utöver vad som hittills åtginge för städning och rengöring, en mer-
kostnad av kronor 1,500

De under år 1918 inträdda prisförhöjningarna å elektrisk ström medförde en årlig ökning av kostnaderna härför med cirka 300

Abonnemangsavgiften å rikstelefon i verkets lokaler vore från och med den 1 juli 1918 höjd från 640 kronor till 1,240 kronor eller med 600

A skriv- och ritmateriel hade betydande prisstegringar inträtt, vilka komme att medföra en ökning av denna utgiftspost med cirka 1,000

De till följd av prisstegring å diverse förbrukningsartiklar för rengöring, emballering etc. vållade ökade kostnaderna kunde uppskattas till cirka 500

[99.]

Kostnaderna för inbindning av böcker hade stegrats med cirka 50 procent, vilket medförde en ökning av denna utgiftspost med cirka kronor 500.

Inalles uppginge sålunda de från tiden för 1917 års beräkningar till tiden för skrivelsens avlätande inträdda kostnadsökningarna å ovannämnda poster till över 8,900 kronor. Därtill komme ansemliga prisstegringar å jämväl övriga expensposter, såsom inköp och underhåll av inventarier och instrument, för vilka emellertid särskild förhöjning icke för närvarande ansåges böra beräknas.

Därest på grund av dessa beräkningar ytterligare 8,900 kronor skulle beviljas till expensmedel under år 1919, skulle nämnda års anslag för detta ändamål likväl ej hava bringats upp till en summa, som i värde motsvarade före världskriget beviljade belopp. Expensmedlen skulle visserligen hava stigit ifrån de år 1914 anvisade 18,800 kronor (10,000 + 8,800) till 35,900 kronor eller i genomsnitt med nära 91 procent, men om posten för värme frändroges, skulle ökningen å övriga poster uppgå till endast cirka 41 procent. Även om omkostnaderna för värme under år 1920 skulle bliva avsevärt mindre än nu beräknats, vore dock antagligt, att prisnivån för expensutgifterna i sin helhet sagda år komme att vara minst 91 procent högre än år 1914. I betraktande av särskilt de inskränkningar, som under en följd av år måst vidtagas å ett flertal poster, vore det synnerligen angeläget, att expensmedlen så snart sig göra läte finge utgå med belopp, som till sitt verkliga värde någorlunda motsvarade vad som tidigare prövats nödigt.

Härtill komme att, ifall museet, vars iordningställande försinkats av brist på medel och som, då det i början av år 1919 komme att öppnas, skulle vara i allenast halvfärdigt skick, skulle bringas i ett tillstånd, som värdigt motsvarade den i anslutning till naturhistoriska riksmuseet förlagda lokalen, och på ett tidsenligt sätt fylla sina uppgifter, krävdes, förutom ökad arbetskraft, för museets räkning avsedda ökade expensmedel. Tidsförhållandena syntes emellertid tvinga till att ännu ett år uppskjuta tillgodoseendet av museets ifrågakarande ganska betydande anslagsbehov.

Med stöd av det anförda har geologiska undersökningen anhållit, att Kungl. Maj:t måtte av 1919 års riksdag äska till ökade expensmedel för undersökningen dels å tilläggsstat för år 1919 ett anslag av 8,900 kronor och dels å extra stat för år 1920 ett anslag av 25,900 kronor.

*Departements-
chefen.*

Jag vill erinra, att Sveriges geologiska undersökning i skrivelse den 15 oktober 1917 beräknade beloppet av det erforderliga anslaget för år 1919 till ökade expensutgifter till 18,800 kronor, men att jag, under anförande att det vore möjligt, att prisförhållandena år 1919 komme att ställa sig fördelaktigare än de, å vilka dessa beräkningar grundats, ansåg anslaget kunna begränsas till 17,000 kronor. Även om det ännu är ganska vanskligt att uttala något omdöme om de antagliga prisförhållandena under loppet av det nyss ingångna året, torde det få anses givet, att ökade expensmedel för geologiska undersökningen krävas utöver vad i sådant hänseende i följd beviljades. Dessa ökningarna hava nu beräknats till 8,900 kronor. Med hänsyn till de för-

hållanden, som inträtt efter avgivandet den 14 oktober 1918 av denna beräkning, synes mig beloppet kunna begränsas till 8,000 kronor, vilket bör äskas å tilläggsstat. Härigenom skulle de ökade expensmedlen för innevarande år uppgå till 25,000 kronor.

[99.]

För år 1920 har i undersökningens framställning beräknats samma belopp som för år 1919 eller 25,900 kronor. Då å ena sidan anledning synes vara att antaga, att åtminstone under år 1920 prisen å åtskilliga varor, särskilt bränsle, komma att nedgå, men å andra sidan vissa sedan länge undanskjutna utgiftsbehov böra tillgodoses, anser jag mig icke böra göra någon erinran mot att anslaget för år 1920 bestämmes till samma belopp som för år 1919 eller alltså, enligt vad jag nyss tillstyrkt, till 25,000 kronor.

Angående det behövlige anslaget å tilläggsstat ämnar jag göra särskild framställning och hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till expenser för Sveriges geologiska under-
ning å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservations-
anslag av kronor 25,000.

d. *Inredningsarbeten m. m. i Sveriges geologiska undersöknings lokaler.*

I en den 14 oktober 1918 dagtecknad skrivelse har Sveriges geologiska undersökning anfört följande.

Vid inredningen av undersökningens nuvarande lokaler hade den ordinarie personalens behov av arbetsrum blivit på ett tillfredsställande sätt tillgodosett. För extrageologer och tillfälliga arbetskrafter under byråarbetena hade däremot ingen annan anordning vidtagits, än att provisoriska arbetsplatser i mån av behov skulle beredas dem i den för ritarbeten avsedda salen i våningen 1 trappa upp. Vid den tid, då planerna för lokalernas inredning uppgjordes, kunde en sådan anordning synas någorlunda tillräcklig, alldenstund extra personal blott i ringa utsträckning användes vid byråarbetena. Utvidgade och i någon mån modifierade arbetsuppgifter nödvändiggjorde nu emellertid användandet av något större personal. Sålunda hade den anbefallda torvinventeringen föranlett anställandet av en biträdande torvgeolog samt tillfälliga biträden för bearbetning av inventeringsresultaten, och genom 1918 års riksdags beslut hade å extra stat anvisats medel för avlöning åt två extra tjänstemän för kartarbetena. Därtill komme, att även i övrigt arbetsplatser hädanefter oftare än förut behövdes för tillfälliga medarbetare vid geologiska utredningar av olika slag. Det borde särskilt framhållas, att vid ifrågavarande byråarbeten samlingar av berg- och jordarter eller malmer behövde anlitas vid arbetsplatsen samtidigt med genomgåendet av arkivhandlingar och litteratur samt kartritnings- och skrivarbeten. Varje tjänsteman behövde därför hava till sitt förfogande ett

[100.]

*Inrednings-
arbeten m. m.
i Sveriges
geologiska
undersöknings
lokaler.*

(extra anslag.)

[100.] relativt stort och avskilt arbetsutrymme med tillräckligt antal skåp och bord för arbetsmaterialets uppläggning och ordnande.

Då varken ritsalen eller andra avdelningar av lokalerna i nuvarande skick kunde erbjuda lämpliga arbetsplatser åt ovannämnda extra tjänstemän och tillfälliga arbetskrafter, vore det trängande av behovet påkallat att åstadkomma ett ytterligare antal arbetsrum. Lämpligast och för minsta kostnad syntes dessa kunna åstadkommas genom att, på sätt som angäves å de ritningar, som åtföljde ett skrivelsen bifogat, av byggnadsstyrelsen avgivet utlåtande, avdela tre arbetsrum från en större sal i källarvåningen samt två rum från en del av ritsalen i våningen 1 tr. upp. Byggnadsstyrelsen hade icke haft något att erinra emot de föreslagna åtgärderna samt uppgjort en kostnadsberäkning, enligt vilken dessa skulle betinga en kostnad av 3,600 kronor. Efter tidpunkten för avgivandet av denna kostnadsberäkning (9 juli 1918) hade emellertid så ansemliga stegringar ägt rum å materiel och arbetslöner, att byggnadsstyrelsen numera, enligt vad den meddelat, beräknade kostnaden för de föreslagna omändringsarbetena till 5,000 kronor.

Sedan på grund av de rådande höga prisen kraven på rummens inredning begränsats till vad som måste anses oundgängligen nödvändigt för arbetenas bedrivande under de närmaste två åren samt under förutsättning att möblerna och arbetsskåpen skulle utföras på enklast möjliga sätt utan eftergivande av kraven på deras användbarhet, hade uppgjorts följande, på infordrade kostnadsförslag grundade beräkning av kostnaderna för inredningen:

12 skåp för samlingar under arbete à 925 kronor	kronor 11,100
4 skrivbord à 150 kronor	» 600
2 bord à 240 kronor	» 480
2 d.o à 190 kronor	» 380
4 bokhyllor à 300 kronor	» 1,200
8 stolar à 42 kronor	» 336
Transport och uppsättning	» 900

Summa kronor 14,996.

Totala kostnaden för den behövliga omändringen av arbetslokalerna inklusive nödig inredning belöpte sig sålunda till omkring 20,000 kronor.

Då behovet av de föreslagna arbetsplatserna redan vore stort och under 1919 skulle bli verkligt trängande, vore det av behovet påkallat, att ändringsarbetena bleve gjorda och inredningen anskaffad snarast möjligt under år 1919.

På grund av det anförda har undersökningen anhållit, att Kungl. Maj:t tacktes till 1919 års riksdag avlåta proposition om anvisande å tilläggsstat för år 1919 av ett reservationsanslag av 20,000 kronor för beredande av nya arbetsplatser och dessas inredning i Sveriges geologiska undersöknings byggnad.

Departements-
chefen.

Vad i denna skrivelse anförts synes mig utvisa, att de ifrågasatta arbetena och anskaffningarna äro påkallade av verkligt behov. Jag anser därför medel till dem böra anvisas. Med hänsyn till önsk-

vårdheten av att särskilt anslagen å tilläggsstat i möjligaste mån begränsas håller jag emellertid före, att kostnaden bör fördelas till utgående på de bägge åren 1919 och 1920 med 10,000 kronor vardera året. [100.]

Jag skall senare återkomma till anslaget å tilläggsstat och hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till inredningsarbeten och anskaffning av möbler i Sveriges geologiska undersöknings lokaler anvisa å *extra stat* för år 1920 ett reservationsanslag av kronor 10,000.

e. *Vaktmästare vid Sveriges geologiska undersöknings museum.*

Vid Sveriges geologiska undersökning finnas för närvarande å ordinarie stat uppförda en förste vaktmästare och två vaktmästare med för sådana befattningshavare i allmänhet bestämda avlöningar. Enligt riksdagens beslut år 1918 har till dessa vaktmästare beviljats avlöningsförbättring från och med år 1919, så att avlöningen numera utgör för den förstnämnde 1,900 kronor och för en var av de båda övriga 1,600 kronor, i vardera fallet jämte tre ålderstilllägg å 100 kronor. [101.]

Vaktmästare
vid Sveriges
geologiska
undersöknings
museum.
(extra anslag.)

Utom nu nämnda vaktmästare finnes för närvarande vid själva undersökningen, ej vid museet, inrättad en preparatorsbefattning med ett arvode av 2,000 kronor från det å undersökningens ordinarie stat uppförda anslaget å 14,000 kronor till extra geologer och andra biträden samt vikariatsersättning.

I skrivelse den 7 oktober 1917 gjorde Sveriges geologiska undersökning framställning om anställande av en preparator vid museet.

I nämnda framställning erinras till en början, hurusom år 1913 vid undersökningens förflyttande till de nya lokalerna vid Frescati och inrättande därstädes av dess i anslutning till naturhistoriska riksmuseet förlagda museum krav gjorde sig gällande i fråga om anställande av två nya vaktmästare, av vilka den ene ansågs vara behöfelig uteslutande för museet. Löneregleringskommittén hade vid behandling av denna fråga väl funnit en ökning av undersökningens vaktmästarpersonal oundgängligen nödvändig, men dock icke ansett sig, innan närmare erfarenhet vunnits angående arbetsförhållandena i de nya lokalerna, böra tillstyrka uppförande å undersökningens stat av mer än en ny ordinarie vaktmästarbefattning; det behov av ytterligare förstärkning av vaktmästarpersonalen, som kunde komma att visa sig, hade kommittén ansett tills vidare böra tillgodoses genom ökning med 1,000 kronor av anslaget till extra geologer och andra biträden. Kungl. Maj:ts beslut hade utfallit i enlighet med detta kommitténs förslag.

[101.]

Nu framhålles, att alltifrån inflyttningen i de nya lokalerna det tydligt framgätt, att den arbetskraft, som stode till buds för tjänstgöringen vid det nya museet, vore otillräcklig. Att år 1913 ej framhållits mer än en vaktmästare såsom oundgängligen nödvändig för museitjänstgöringen, hade tydligen berott därpå, att det då ej varit möjligt att göra sig en fullt riktig föreställning om, i vilken grad museets behov av arbetskrafter skulle komma att ökas under de nya förhållandena. Man syntes hava hoppats, att vaktmästaren vid sidan av de vanliga vaktmästarysslorna skulle få tid att efter utbildning jämväl fullgöra en del mera kvalificerade preparatorsgöromål. Det hade emellertid visat sig, att museivaktmästarens tid bleve helt upptagen av de rena vaktmästarysslorna. När därtill komme vaktställningen vid museet, sedan detta kunnat öppnas för allmänheten, och vilket åliggande komme att taga fjärdedelen av hans tjänstetid i anspråk, syntes tydligt framgå, att icke blott ingen tid bleve övrig för de förenämnda mera kvalificerade preparatorsgöromålen utan att han knappast komme att hinna effektuera de vanliga vaktmästarysslorna. Undersökningens övriga båda vaktmästare vore redan fullt upptagna av andra vaktmästargöromål för verket, och anslaget till extra geologer och övriga biträden vore numera ej ens tillräckligt att tillgodose behovet av extra personal för byråarbetena, långt mindre för anställandet av någon preparator eller ens vaktmästare för museet.

Saknaden av en preparator vid ett museum av den omfattning och uppgift, som tillkomme Sveriges geologiska undersöknings museum, vore dock ett allvarligt missförhållande, som, utom att det försvårade museets iordningsställande och försinkat dess öppnande för allmänheten, tillika förorsakade ett oekonomiskt missbruk av överkvalificerad arbetskraft, enär museiföreståndaren nu i betydande utsträckning måste själv utföra de mest trängande preparatorsgöromålen och därigenom droges från sin egentliga uppgift vid museet samt icke finge någon tid att ägna åt undersökningens vetenskapliga arbeten, såsom fallet skulle vara, om en preparator funnes anställd för museets räkning.

Vid vardera av naturhistoriska riksmuseets mineralogiska och zoopaleontologiska avdelningar funnes anställda en intendent, en vetenskapligt bildad assistent, en preparator och en vaktmästare, varförutom dessa avdelningar hade årliga anslag för bearbetning av museets samlingar, för konservatorselever, ritningar och fotografier samt för ordnande och vård av samlingarna. Inom Sveriges geologiska undersöknings museum, vars utställningssalar vore ungefär lika stora som bägge de nämnda avdelningarnas tillsammantagna, bestredes däremot för närvarande arbetena av endast en museiföreståndare, en andre vaktmästare samt ett från anslaget »till vikariatsersättning, extra geologer och andra biträden» avlönat kvinnligt biträde.

Villkoren för att Sveriges geologiska undersöknings museum skulle kunna fylla sina uppgifter på ett tidsenligt sätt, värdigt motsvarande de i anslutning till riksmuseet förlagda nya museilokalerna, vore otvivelaktigt såväl anställandet av en preparator som ett anslag för jämväl de geologiska skådesamlingarnas vård, motsvarande det, som utginge för riksmuseet. Då emellertid de nuvarande tidsförhållandena icke syntes medgiva uppfyllandet för närvarande av båda dessa önskemål, framställdes nu anhållan allenast om medel till att genom anställandet av en preparator förhjälpa undersökningens museum genom de mest trängande svårigheterna.

I anslutning härtill har anhållits, att Kungl. Maj:t måtte till riksdagen av-

låta proposition om anställande vid undersökningen av en preparator med samma avlöning, som kunde komma att bestämmas för motsvarande befattningshavare vid naturhistoriska riksmuseet.

Löneregleringskommittén har i utlåtande den 26 april 1918 yttrat:

Den del av ifrågavarande institution, vilken för närvarande syntes vara mest i behov av ökade arbetskrafter, vore museet. Enligt den lämnade redogörelsen syntes den vid museet anställde vaktmästaren ej kunna medhinna vissa göromål av mer kvalificerad beskaffenhet, utan hade de mest trängande av dessa måst utföras av museiföreståndaren själv, till hinder för dennes egentliga arbetsuppgifter. Behovet av ett ytterligare biträde för museets vidkommande syntes fördenskull få anses ådagalagt.

Vad beträffar själva avlöningsgraden för det erforderliga biträdet, hade ifrågasatts anställandet av en preparator med enahanda avlöning som motsvarande befattningshavare vid naturhistoriska riksmuseet.

De upplysningar, som innefattades i de remitterade handlingarna och vad som inhämtats vid besök å stället av medlemmar av kommittén hade emellertid icke kunnat föranleda kommittén att tillstyrka en så långt gående hemställan.

Med hänsyn till arten och beskaffenheten av de göromål, som skulle fullgöras av ifrågavarande befattningshavare, borde det, såvitt man nu kunde se, bliva fullt tillräckligt, därest befattningshavaren i avlöningshänseende likställdes med vissa vaktmästare vid vetenskapliga institutioner, s. k. institutionsvaktmästare.

Under nuvarande förhållanden syntes det kommittén bäst, att en sådan vaktmästare ej omedelbart anställdes på ordinarie stat, utan att medel för ändamålet tills vidare åskades å extra stat.

I anslutning till vad kommittén förut föreslagit för institutionsvaktmästare skulle avlöningen till den ifrågavarande befattningshavaren vid geologiska undersökningens museum bära utgå med 1,900 kronor, minskat med ett mot pensionsavgift för ordinarie befattningshavare svarande, avrundat belopp, eller alltså med 1,865 kronor.

I skrivelse till mig den 14 oktober 1918 har undersökningens chef ånyo framhållit det trängande behovet av en preparator vid museet.

Utredningen i detta ärende synes mig ådagalägga, att ett kvalificerat vaktmästarbiträde är behövt vid geologiska undersökningens museum. I avseende å befattningshavarens ställning och avlöningsförmåner instämmer jag med löneregleringskommittén och anser även, i likhet med kommittén, att det behövlige anslaget bör tillsvidare utgå å extra stat.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för anställande av en vaktmästare vid Sveriges geologiska undersöknings museum å *extra stat* för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst ... kronor 1,865.

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml.

f. *Praktiskt-geologisk undersökning i Jämtlands och Västerbottens län.*

[102.]
*Pr. ktiskt-
 geologisk un-
 dersökning i
 Jämtlands och
 Västerbottens
 län.*
 (extra anslag.)

Till anordnande genom Sveriges geologiska undersöknings försorg av en praktiskt-geologisk undersökning av fjälltrakterna i nordligaste delen av Jämtlands län och i Västerbottens län, förnämligast för utredning av därvarande malmförekomster, har riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag anvisat reservationsanslag av 14,000 kronor å tilläggsstat för år 1918 och av 6,500 kronor å extra stat för år 1919. Enligt den vid fjolårets statsverksproposition framlagda utredning beräknades kostnaden till inalles 27,000 kronor, varav 6,500 kronor nu skulle återstå att anvisa för år 1920.

I skrivelse den 14 oktober 1918 har Sveriges geologiska undersökning redogjort för resultaten av 1918 års undersökningsarbeten samt begärt anslag för deras fullföljande m. m. I skrivelsen anföres:

»Med stöd av det för år 1918 anvisade beloppet har sistlidna sommar utförts dels, under ledning av statsgeologen Tegengren, undersökningsarbeten vid åtskilliga malmanledningar inom nordligare delar (Tärna socken) av Västerbottens län, dels, huvudsakligen under ledning av professor Quensel, en geologisk rekognoscering och kartläggning av fjällområdena i södra delen av samma län och i nordligaste Jämtland. Emedan bearbetningen av fältmaterialet ej är avslutad, kunna endast de preliminära fältresultaten nu lämnas.

De förstnämnda undersökningsarbetena synas giva närmast ett negativt resultat. Visserligen befunnos vissa förekomster av svavelkis och kopparmalm (de på grund av nämnda brevet av den 6 juni 1918 för Kungl. Maj:t och kronan inmutade kisförekomsterna i Tärna socken) samt några andra, förliden sommar av enskild person uppdagade förekomster av svavelkis, koppar-, bly- och zinkmalm inom angränsande trakt vara av sådan beskaffenhet, att deras exploaterande skulle kunnat ifrågakomma med gynnsammare läge. På grund av fyndigheternas synnerligen dåliga utfraktsmöjligheter synas de emellertid icke tillräckligt stora för att kunna utnyttjas, därest icke i närheten kunna upptäckas större fyndigheter, vilka motivera sådana kommunikationsanläggningar, som de undersökta fyndigheterna kräva men själva icke kunna bära.

Genom den senare delen av undersökningsprogrammet har upprättats geologisk karta över ett område av c:a 1,730 kvadratkilometer samt kompletterats vissa förut ofullständigt karterade områden längs östra fjällkanten. Inom det nykarterade området hava vissa bergartszoner befunnits hysa kismalmanledningar av samma typer och med likartat geologiskt uppträdande som de stora kisförekomsterna på norska sidan väster om nordligaste Jämtland. De påträffade malmanledningarna äro till allra största delen jordtäckta, och de i dagen gående, för sommarens förberedande undersökning tillgängliga delarna av dem lämna icke upplysning om, huruvida fyndigheterna, med hänsyn tagen till deras läge, äro brytvärda. En av dem, belägen på västra sidan av fjället Stekevara cirka 2 mil väster om byn Klimpen i Vilhel-

mina socken, har dock synts så anmärkningsvärd, att den med stöd av nadig befallning av den 14 juni 1918 belagts med 25 inmutningar för Kungl. Maj:ts och kronans räkning. Förhållandena vid ifrågavarande förekomst synas nämligen motivera anställandet av mera ingående undersökningsarbeten, då möjlighet finnes, att en betydande kisförekomst kan föreligga härstädes, och detta torde kunna utrönas genom en relativt billig undersökning.

Även andra under sommarens kartläggning i dessa trakter påträffade malm-anledningar, vilka ej föranlett inmutning, synas mig förtjäna en liknande undersökning.

Över huvud taget uppträda kisanledningar inom ifrågavarande fjälltrakter i så pass stort antal och på sådant sätt, att man synes berättigad att hysa förhoppning, att dessa någonstädes även på svenskt område skola koncentrera sig till betydande förekomster under den rådande jordbetäckningen eller på större djup, såsom förhållandena visat sig vara inom det malmförande stråkets fortsättning på norska sidan. Huruvida sådana större ansamlingar verkligen föreligga just vid de hittills uppdagade anledningarna eller i dessas närhet, kan naturligtvis på förhand ej avgöras. Men då möjlighet föreligger, att så kan vara förhållandet, och man numera tack vare nya undersökningsmetoder (elektrisk malmletning) har större möjligheter än hittills att med relativt små omkostnader nå upplysande resultat, hemställer jag, att ifrågavarande malmanledningar måtte få undersökas. Bland annat på grund av gruvstadgans föreskrift, att försvarsarbete av de inmutade förekomsterna måste påbörjas instundande sommar, synes det mig vidare nödigt, att ifrågavarande undersökningsarbeten redan då komma till utförande.

Omkostnaderna för de ifrågasatta undersökningarna av de påträffade malm-anledningarna beräknas uppgå till cirka 18,000 kronor, enligt följande tablå:

Skärpningar, jordrymningar samt avlöningar till hantlangare för mätningar och transporter	kronor	6,000
Arvoden och traktamenten till 2 assistenter	»	4,000
Geologens resor och traktamenten	»	2,500
Materiel och utrustning (inklusive komplettering av elektrisk malmletningsapparat med ledningstråd) samt kemiska analyser	»	5,500
Summa kronor		18,000.

För fortsättande av rekognosceringsarbetena under år 1919 har Kungl. Maj:ten redan anvisat 6,500 kronor. På grund av de prisstegringar, som inträtt sedan jag hösten 1917 beräknade anslagsbehovet för ifrågavarande undersökning, behöver detta belopp, för att möjliggöra arbetenas utförande i avsedd omfattning, nu höjas med åtminstone 2,000 kronor. Av samma anledning behöves för ifrågavarande rekognoscerings fortsättning och avslutande under år 1920 ett anslag av 8,500 kronor i stället för förlidet år beräknade 6,500 kronor.

Med stöd av det anförda får jag anhålla, att Kungl. Maj:ten måtte till 1919 års riksdag avlåta proposition, dels om anvisande å tilläggsstat för år 1919 av ett reservationsanslag av 20,000 kronor för utförande av praktiskt-geologiska undersökningar inom Västerbottens län och nordligaste Jämtland, dels om anvisandet för 1920 av ett reservationsanslag av 8,500 kronor för samma ändamål.»

Sedan kommerskollegiet anbefallts att avgiva utlåtande i detta ärende, har till kollegiet från geologiska undersökningens chef ingivits

[102.] en P. M., vari till kompletterande av nyssnämnda framställning anförts följande:

»Enligt den arbetsplan, som ligger till grund för framställningen, skulle under nästkommande sommar företagas blottningar och provsprängningar i förening med undersökning medelst elektrisk malmletningsmetod huvudsakligen å det för kronans räkning inmutade området å Stekeväre i Vilhelmina socken samt i någon utsträckning vid några andra kisanledningar inom angränsande fjällområden. Med det begärda beloppet kan givetvis icke utföras en så ingående undersökning av de ifrågavarande fyndigheterna, som skulle krävas för fastställandet av deras värde, såvitt de äro av större dimensioner, utan åsyftades närmast ernående av ett resultat, som kunde upplysa, om fyndigheterna äro tillräckligt lovande för att påkalla ytterligare undersökningar ifrån statens sida. Om fyndigheterna befinnas brytvärda, kunna de med det av mig tänkta förfaringssättet troligen komma till utnyttjande först ett år senare, än om en större summa anslås för ännu mera omfattande undersökningsarbeten redan under instundande sommar.

Genom överläggning med bergmästare Asplund har jag nu erfarit, att 1917 års kommission för undersökning av vissa mineralfyndigheter å kronojord anser det vara av synnerligen stor betydelse, att värdet av ifrågavarande malmanledningar snarast möjligt klarlägges, på det att de så snart som möjligt må kunna tagas i bruk, därest de med hänsyn till sitt läge befinnas brytvärda. Under sådana förhållanden vill jag föreslå, att ett större belopp anvisas för att möjliggöra utförandet redan under år 1919 av mera omfattande undersökningsarbeten, än jag från början ifrågasatt. Enligt överslagsberäkningar och från svenska diamantbergborrningsaktiebolaget infordrade preliminära anbud skulle för ytterligare jordrymningsarbeten och eventuellt nödiga diamantborrningar kunna erfordras ytterligare cirka 40,000 kronor, vadan anslaget för år 1919 skulle behöva höjas till 60,000 kronor. Även om en del av detta belopp icke skulle komma till användning förrän under förra delen av sommaren 1920, behöva dock vissa omfattande och ganska kostsamma förberedelser för sistnämnda års arbeten vidtagas redan hösten 1919.

Då jag vidare erfarit, att anledning icke uppkommit att för avsett ändamål använda det av 1918 års riksdag för år 1918 anvisade förslagsanslaget av 100,000 kronor för undersökning i vissa fall av fyndigheter å kronomark, vilka inmutats av enskilda enligt lagen av den 31 maj 1918, tillåter jag mig hemställa, huruvida det icke kunde vara lämpligt att av detta besparade anslag intill 60,000 kronor finge användas för nu ifrågasatt ändamål.»

Kommerskollegiet har på anmodan erhållit yttrande i ärendet från 1917 års kommission för undersökning av vissa mineralfyndigheter å kronojord, vari kommissionen anför:

»Då av framställningen framgår, att de geologiska förhållandena och hittills gjorda fynd ingiva förhoppningar, att i trakten verkligen skulle kunna finnas brytvärda tillgångar, finner även kommissionen det rimligt att snarast möjligt genom verkliga arbeten få fyndigheternas värde fastställt. Kommissionen vill så mycket hellre yrka härpå, som enligt kommissionens under innevarande år vunna erfarenhet elektrisk malmletning för att vara av något värde, måste strängt kontrolleras genom jordrymningsarbeten och antagligen först kommer till sin rätt inom fält, som

äro så pass kända, att metoden, innan den användes för malmletning, kan kontrolleras på och inställas efter förut någorlunda väl kända förhållanden. [102.]

Med det läge, som förenämnda fyndigheter äga, är tydligt, att för fastställande av deras brytvärdhet erfordras särdeles noggranna undersökningar såväl beträffande utsträckning som kvalitet och i sistnämnda avseende särskilt beträffande deras kopparhalt, då det icke är uteslutet, att just denna är av avgörande betydelse, huruvida en brytning i stort blir möjlig eller ej. Visshet i berörda avseenden kan enligt kommissionens mening endast vinnas genom omfattande jordrymnings- och sprängningsarbeten, på lämpligt sätt kombinerade med diamantborrning.

Av ovanstående framgår, att kommissionen för sin del obetingat vill tillstyrka, att ett belopp av åtminstone 60,000 kronor ställes till chefens för Sveriges geologiska undersökning förfogande att användas till undersökning av fyndigheterna i Stekeväre. Självfallet bör anslaget endast användas i den mån de fortsatta undersökningarna giva grundad anledning antaga tillvaron av så stora malmtillgångar, att deras tillgodogörande även med hänsyn till deras belägenhet kan på allvar ifrågasättas.»

Vad beträffar det ifrågasatta begagnandet för ändamålet av en del av det icke använda, å 1918 års tilläggsstat anvisade förslagsanslaget å 100,000 kronor för undersökning i vissa fall av fyndigheter å kronojord har kommissionen, till vilkens förfogande detta anslag ställts, förklarat sig icke hava något att däremot erinra, under förutsättning att nytt anslag å 100,000 kronor ställdes till kommissionens förfogande för år 1919 för det med anslaget ursprungligen avsedda ändamål.

Kommerskollegiet har i utlåtande den 5 december 1918, med hänsyn till vikten av att inom landet snarast framskaffa brytvärda nyttiga mineral, särskilt av vissa andra slag än järnmalm, tillstyrkt, att åtgärd måtte vidtagas för beredande av de för undersökningarna begärda anslagen, med den förhöjning i anslaget för år 1919, som enligt promemorian ansåges behövlig.

Med hänsyn till de under senare tid inträdda prisstegringar finner jag mig icke böra göra någon erinran mot att för utförande av de undersökningsarbeten, som ingingo i fjolårets plan, nu anvisas dels ytterligare 2,000 kronor för år 1919 och dels för år 1920 ett med 2,000 kronor till 8,500 kronor förhöjt belopp. *Departements-
chefen.*

Då dessa undersökningar ådagalagt befintligheten av malmförekomster, vilka möjligen vid närmare undersökning kunna visa sig vara av större betydelse, anser jag i likhet med myndigheterna det viktigt, att en noggrannare undersökning av dem ofördröjligen sker. Det för dylik undersökning under år 1919 begärda beloppet, vilket i chefens för geologiska undersökningen promemoria upptagits till 58,000 kronor, eftersom i den uppgivna summan av 60,000 kronor ingå ovannämnda 2,000 kronor för kostnadsökning å övriga arbeten, föranleder icke någon

[102.] erinran från min sida. Inalles behövs alltså för år 1919 anslag å 60,000 kronor.

Då det i handlingarna omförmälda anslaget å 100,000 kronor å 1918 års tilläggsstat för undersökning av vissa mineralfyndigheter hade förslagsanslags natur, kan efter 1919 års ingång icke något därav disponeras vare sig för det därmed avsedda ändamålet eller för nu ifrågasvarande undersökningar av vissa malmanledningar i Västerbottens län. Särskilt nytt anslag bör fördenskull anvisas för sistnämnda undersökningar.

Med förmälan att jag har för avsikt att göra särskild framställning om anslag för nu ifrågasvarande ändamål å 1919 års tilläggsstat, får jag nu hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för fullföljande av den genom Sveriges geologiska undersöknings försorg anordnade praktiskt-geologiska undersökningen av fjälltrakterna i nordligaste delen av Jämtlands län och i Västerbottens län, förnämligast för utredning av därvarande malmförekomster, å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av kronor 8,500.

2. Meteorologiska och hydrografiska undersökningar.

a. Statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.

[103.] Stat för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt antogs av 1918 års lagtima riksdag, slutande å 94,700 kronor. Det ordinarie anslaget till denna anstalt har följande uppställning:

Statens
meteorologisk-
hydrografiska
anstalt.

(ordinarie
anslag.)

bestämt anslag:

till avlöningar kronor 94,700

reservationsanslag:

till arvoden åt observatörer kronor 35,000

» expenser » 8,000

Summa kronor 137,700.

Med anledning av riksdagens beslut angående inrättande från och med år 1919 av statens meteorologisk-hydrografiska anstalt fastställde Kungl. Maj:t den 11 juli 1918 stat för anstalten. Den 13 september

1918 erhöill jag Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga för verkställande av utredning och avgivande av förslag beträffande förläggande till Göteborg av en avdelning av omförmälda anstalt. Den 29 oktober 1918 utfärdades instruktion för anstalten. Den 8 november 1918 uppdrog Kungl. Maj:t åt en interimsstyrelse, bestående av de verkchefer, som enligt instruktionen skulle vara självskrivna ledamöter i styrelsen, att vidtaga erforderliga åtgärder för att anstalten skulle med ingången av år 1919 träda i verksamhet samt anbefallde denna interimsstyrelse att inkomma med förslag till de anslagsäskanden, som ansåges böra göras hos 1919 års riksdag. Sedan ledamöter i styrelsen utsetts av vetenskapsakademien och av svenska hydrografisk-biologiska kommissionen samt förslag å de två ledamöter, som skola utses av Kungl. Maj:t, på anmodan inkommit från hushållningssällskapens ombud, svenska teknologföreningen, svenska vattenkraftföreningen och Sveriges allmänna sjöfartsförening, utsåg Kungl. Maj:t den 13 december 1918 två ledamöter i sagda styrelse och förordnade tillika, med återkallande av interimsstyrelsens uppdrag, att styrelsen omedelbart skulle träda i funktion. [103.]

I skrivelse den 5 december 1918 har omförmälda interimsstyrelse framlagt förslag till anslagsäskanden att föreläggas 1919 års riksdag och därvid åberopat inkomna förslag från utnämnde chefen för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt, överdirektören Axel Wallén, samt chefen för Sveriges geologiska undersökning.

Beträffande det ordinarie reservationsanslaget till arvoden åt observatörer har därvid ifrågasatts en förhöjning med 5,000 kronor. Här om har i chefens förslag anförts:

»Ifrågavarande anslag utgör för närvarande 35.000 kronor. ungefärligen fördelade sålunda:

Till 38 observatörer vid 2:dra klassens stationer,	
å 250 kronor	kronor 9,500
» nederbördsobservatörer	» 13,500
» vattenståndsobservatörer	» 12,000.

Anslagen till nederbörds- och vattenståndsobservatörerna hava då blivit höjda med $\frac{1}{3}$ från de för år 1918 utgående. Arvodena till observatörerna vid 2:dra klassens stationer äro från och med år 1918 höjda från 200 kronor till 250 kronor. Någon allmän förhöjning av arvoden till observatörerna synes under dessa omständigheter svårigen för närvarande kunna åstadkommas. Emellertid föreligga en del omständigheter, som likväl synas göra det oundvikligt att föreslå någon ökning av detta anslag, för att möjliggöra vissa förbättrade arvoden åt observatörerna. Från dessa ingå upprepade klagomål över att de anse den nuvarande avlöningen för låg under nu rådande förhållanden, och att den erhållna eller i utsikt ställda löneför-

[103.] bättringen är otillräcklig. Det kan heller icke förnekas, att dessa observatörer, även sedan de erhållit ifrågavarande löneförbättring, hava att ordentligt utföra ett viktigt arbete för en avlöning, som genom penningvärdets fall utgör blott ungefär hälften av det redan förut mycket blygsamt tilltagna arvodet. Därtill kommer, att det för det större antalet observatörer ställts i utsikt att såväl i år som då också tillsvidare i framtiden erhålla motsvarande arvodestillägg med hänsyn till kristiden, som tillkomma andra befattningshavare i statens tjänst. Vetenskapsakademien har nämligen år 1917 tilldelat de under meteorologiska centralanstalten lydande observatörerna krigstidstillägg med 15 procent av arvodet i likhet med till andra befattningshavare i statens tjänst. Beträffande hydrografiska byråns observatörer har jag icke ansett mig kunna utanordna dylikt tillägg, då jag varit tveksam om författningens tolkning. Sedan en av byråns observatörer med anledning därav anfört besvär, har Kungl. Maj:t den 22 sistlidne augusti förklarat, att observatörerna icke kunde hänföras till sådana befattningshavare i statens tjänst, som avsåges i kungörelsen om krigstidstillägg, och därför ogillat besvären. Med anledning därav torde icke heller vetenskapsakademien komma att utanordna dylika för innevarande år. Emellertid har det för meteorologiska centralanstaltens observatörer ställts i utsikt, att de skulle erhålla dylika, och talrika förfrågningar ingå härom. Då nu observatörerna erfara, att de hädanefter icke kunna paräkna dylika tillägg, komma de redan förut mycket stora svårigheterna att bibehålla observatörerna att bliva ännu större.

Med hänsyn till dessa omständigheter anser jag mig böra föreslå, att observatörerna vid 2:dra klassens stationer, vilkas arvoden från och med år 1918 blivit höjda blott med $\frac{1}{4}$ av deras föregående belopp, måtte erhålla en ytterligare förhöjning av arvodet med 50 kronor, varigenom deras arvoden skulle komma att utgå med 300 kronor om året. Då stationerna äro 38 till antalet, åtgår härför 1,900 kronor. Beträffande de övriga observatörerna är det framför allt av nöden att få möjlighet att tilldela gratifikationer åt sådana observatörer, vilka under en längre tid t. ex. minst 15 år på ett utmärkt sätt fullgjort sina åligganden, ävensom att kunna i någon mån höja arvoden vid sådana observatörsstationer, där arbetena med hänsyn till de yttre förhållandena t. ex. snömätningarnas vidlyftigare och svårare beskaffenhet i landets nordligaste delar, långt avstånd mellan bostaden och vattenståndsmätaren, lång väg till poststation etc., äro av svårare art än i genomsnitt. Ävenså bör det erinras därom, att ett stort antal av dessa observatörer, speciellt nederbördsobservatörer, äro frivilliga och ej åtnjuta avlöning. Det visar sig emellertid allt svårare att bibehålla dessa frivilliga stationer och i de fall, där stationerna äro av speciell betydelse, blir det nödvändigt förändra dem till avlönade stationer. Från ekonomisk synpunkt är det emellertid givetvis bäst att göra denna övergång endast så småningom allt eftersom det är oundvikligt. Då emellertid de beräknade anslagen icke räcka härtill, synes det mig nödvändigt att jämväl för detta ändamål beräkna ett visst anslag. Därest det nuvarande anslaget ökades med 3,100 kronor, synes denna ökning kunna möjliggöra såväl utdelande av gratifikationer för långvariga observationer som arvodestillägg för speciellt svåra observationsförhållanden ävensom överförande till de avlönade observationsstationerna av frivilliga stationer. I den mån detta kan visa sig oundvikligt, och därigenom borde man kunna undvika allt för svåra rubbningar i det nuvarande observationssystemet.

Sammanlagt får jag alltså föreslå en ökning av anslaget till observatörer

med 5,000 kronor. Som under år 1919 svårigheterna med hänsyn till uteblivandet av 1918 års krigstidstillägg kunna väntas bli särskilt stora, bör denna ökning utgå redan från och med år 1919, och anslag alltså begäras med samma belopp å 1919 års tilläggsstat. [103.]

Det ordinarie anslaget till observatörer på 1920 års stat föreslås alltså till 40,000 kronor, varjämte föreslås att 5,000 kronor till observatörsarvoden äskas på 1919 års tilläggsstat.»

I anstaltens stat finnas upptagna 10 kvinnliga biträden, varav 1 av tredje, 5 av andra och 4 av första graden, samt 2 vaktmästare. De kvinnliga biträdenas avlöningar böra nu förhöjas i enlighet med vad chefen för finansdepartementet förut i dag föreslagit, vilket föranleder en ökning med inalles 4,000 kronor. Den av fjolårets lagtima riksdag beslutade löneförbättringen för vaktmästare bör jämväl nu införas i staten, vilket medför höjning med 800 kronor. Inalles blir staten därigenom ökad med 4,800 kronor till 99,500 kronor. Det bestämda anslaget bör höjas med samma belopp. *Departementschefen.*

Vad framställningen om ökning i reservationsanslaget till observatörsarvoden angår finner jag det visserligen betänkligt att redan nu öka arvoden till observatörerna vid 2:dra klassens stationer, enär dessa arvoden så nyligen som från och med år 1918 höjts med 25 procent eller från 200 till 250 kronor. Vad som anförts angående i utsikt ställt krigstidstillägg, vilket jämlikt regeringsrättens utslag förklarats icke böra tillkomma dessa observatörer, torde icke böra inverka på frågans bedömande, enär det givetvis icke varit avsikten att krigstidstillägg skulle utgå i sådant fall som detta. Men då svårigheter yppat sig att uppehålla det erforderliga antalet observatörer med de nu utgående avlöningarna och dessa onekligen även efter fjolårets höjning äro ganska låga, vill jag icke motsätta mig dessa arvodens ökning till 300 kronor, vilket medför en ökad utgift av 1,900 kronor.

Den till gratifikation och samt arvodestillägg för speciellt svåra observationsförhållanden och för att möjliggöra överförande av frivilliga stationer till avlönade, där så visar sig oundgängligt, avsedda ökningen med 3,100 kronor ger mig ej anledning till erinran. Inalles bör sålunda reservationsanslaget till arvoden åt observatörer höjas med 5,000 kronor.

Jag kan däremot icke biträda förslaget, att dessa ökningar må medgivas redan från och med år 1919.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna sådan ändring i staten för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt, att avlöningarna

[103.]

till de å staten uppförda kvinnliga biträdena upptagas med de i statsrådsprotokollet över finansärenden denna dag föreslagna belopp,

i följd varav och på grund tillika av 1918 års lagtima riksdags beslut angående avlöningsförbättring för vaktmästare statens slutsumma kommer att höjas från 94,700 kronor med 4,800 kronor till 99,500 kronor,

dels vid bifall härtill höja bestämda anslaget till avlöningar vid ifrågavarande an-

stalt från kronor 94,700

med » 4,800

till » 99,500,

dels ock höja det under denna anslagstitel upptagna reservationsanslaget till arvoden åt observatörer från kronor 35,000

med » 5,000

till » 40,000.

Vid bifall till dessa förslag kommer ordinarie anslaget till statens meteorologisk-hydrografiska anstalt att upptagas sålunda:

bestämt anslag:

till avlöningar kronor 99,500

reservationsanslag:

till arvoden åt observatörer » 40,000

» expenser » 8,000

Summa kronor 147,500.

b. *Diverse behov vid statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.*

[104.] Till diverse behov vid statens meteorologisk-hydrografiska anstalt har å extra stat för år 1919 anvisats ett anslag av 63,200 kronor. Detta anslagsbelopp har grundat sig på följande beräkning:

Utvidgad väderlekstjänst kronor 20,200

Resekostnader m. m. » 18,000

Utgivande av publikationer » 16,000

Underhåll av stationer och utrustning

m. m. » 9,000

Summa kronor 63,200.

Diverse behov
vid statens
meteorologisk
hydrografiska
anstalt.
(extra anslag.)

Uti den i nästföregående punkt omförmälda framställning från [104.] utnämnde chefen för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt, överdirektören Wallén, anföres beträffande detta anslag:

Av anslaget hade 20,200 kronor beräknats för utvidgad väderlekstjänst. Ur detta anslag måste under år 1919 minst följande utgifter bekostas:

Till observatörer	kronor	7,640
För telegram	»	12,000
» tryckning och distribuering av väderleksrapporter och kartor	»	2,800
» kopiering av äldre synoptiska kartor	»	1,800
Till observatoriets vaktmästare för särskilda observationer och hjälp med distribuering	»	700
För biträde vid väderlekstjänstens aftontjänstgöring	»	2,400

Summa kronor 27,340.

Vid denna beräkning hade det antagits, att väderlekstjänst och stormvarningar skulle under år 1919 kunna återupptagas i samma utsträckning som före kriget. Däremot hade det icke antagits, att några nya avtal om utländska telegram skulle komma till stånd, ej heller beräknats högre telegramavgifter. Utgifterna för tryckning och distribuering hade beräknats något höjda. Å andra sidan hade arvudet till ett manligt biträde vid väderlekstjänsten beräknats nedsatt från 3,000 till 2,400 kronor.

Såväl föreståndaren för statens meteorologiska centralstalt som Wallén hade nästföregående år förordat, att anslaget skulle för år 1919 sättas till 25,000 kronor på grund av ökade kostnader för förbrukningsartiklar samt ökade portokostnader, sedan det pågående kriget slutat och väderlekstelegram åter skulle kunna regelbundet erhållas. Emellertid hade jag såsom departementschef icke ansett, att en sådan höjning borde vidtagas, men anför, att i den mån de omständigheter, som skulle utgöra skäl för ökningen, visade sig föreligga år 1919, syntes den ökning, som då kunde visa sig oundviklig, kunna anvisas å tilläggsstat för samma år. Såsom framginge av den nu framlagda beräkningen vore en förhöjning av anslaget alldeles nödvändig. Då det kunde befaras, att telegramavgifterna bleve höjda, syntes det lämpligt att beräkna anslaget till 28,000 kronor.

Emellertid sammanhängde numera den utvidgade väderlekstjänsten intimt med den särskilda väderlekstjänst till jordbrukets fromma, som påbörjats under år 1918. Kostnaderna för denna väderlekstjänst hade helt och hållet bestritts av abonnemangsavgifter för väderleksförutsägelserna. Utgifterna för denna väderlekstjänst, sådan den nu vore anordnad, syntes skola kunna även under år 1919 gäldas på samma sätt.

Emellertid ansåge Wallén, att ett anslag krävdes, avsett dels för förbättring av bearbetningen av de äldre nederbördsiakttagelserna, dels ock för förbättrande av den nya väderlekstjänsten. I sistnämnda hänseende gällde det framför allt att pröva, i vad mån iakttagelser av vindens rörelseriktning och hastighet i de högre luftlagren med hjälp av ballonger kunde förbättra den dagliga väderleks-

[104.] tjänsten. Dylika iakttagelser gjordes numera vid så gott som alla anstalter, därifrån väderleksutsikter utfärdades. Sedan nu utsikter funnes att åter erhålla de för ändamålet bäst lämpade gummiballongerna, syntes dessa iakttagelser icke böra uppskjutas. Kostnaderna för dessa observationer vore ganska obetydliga. Wallén ansåge, att det av honom förut föreslagna anslaget av 28,000 kronor borde ökas med 1,000 kronor för iakttagelser medelst dylika ballonger. Under den förberedande utredningen angående den speciella väderlektjänsten till jordbrukets fromma hade lantbruksstyrelsen och vetenskapsakademien år 1914 föreslagit ett engångsanslag av 10,000 kronor för studiet av de äldre nederbördsiakttagelserna. Nu hade meteorologerna vid centralanstalten ansett ett dylikt anslag å 11,500 kronor behöfligt. De sålunda förordade undersökningarna syntes Wallén allttjämt av nöden för den nya väderlektjänstens förbättrande. Med hänsyn till att de redan kunnat igångsättas syntes anslaget kunna begränsas till 10,000 kronor, varjämte beloppet borde kunna fördelas på åren 1919 och 1920. Hela anslaget till väderlektjänsten skulle alltså komma att utgöra 34,000 kronor. Då detta anslag vore behöfligt redan år 1919, föresloge Wallén, att å 1919 års tilläggsstat måtte äskas ett belopp av 13,800 kronor. Då nu till den utvidgade väderlektjänsten kommit en ytterligare utvidgad dylik, syntes det lämpligare att helt enkelt beteckna anslagets ändamål såsom »väderlektjänst».

Av anstaltens anslag till diverse utgifter hade vidare beräknats 18,000 kronor till resekostnader och hantlangning vid mätningar. Detta anslag hade år 1917 beräknats med hänsyn till höjning av dagtraktamenten och ökade kostnader för järnvägsbiljetter, skjutsar och hantlangning. Sedan denna tidpunkt hade såväl järnvägsresorna och hantlangningskostnaderna som särskilt skjutstaxorna ytterligare stigit, och anslaget måste därför beräknas vara otillräckligt. Med nuvarande livaktighet på det vattentekniska området borde man icke heller alltför mycket inskränka lithörande fältarbeten. Med hänsyn därtill att man emellertid borde kunna hoppas, att en nedgång i ovannämnda kostnader skulle inträda småningom, hade Wallén ansett sig böra begränsa ökningen till 3,000 kronor, vilket belopp jämväl vore behöfligt för år 1919. Han föresloge alltså, att anslaget till resekostnader måtte för år 1920 sättas till 21,000 kronor, och att 3,000 kronor måtte äskas på 1919 års tilläggsstat.

Vidare utginge av detta anslag en summa av 16,000 kronor till utgivande av publikationer. Att denna summa tyvärr ingalunda kunde räcka till för utgivandet av anstaltens publikationer med nu rådande höga priser och stora livaktighet på detta område, vore alldeles uppenbart.

Meteorologiska centralanstaltens löpande publikationer vore dels »Månadsöversikt över väderleken i Sverige», dels »Meteorologiska iakttagelser i Sverige». Kostnaden för den förra hade år 1918 utgjort cirka 3,800 kronor och den samma år utkomna årgången för 1916 av den senare hade kostat 5,835 kronor 58 öre. Hydrografiska byråns löpande publikationer hade varit dels årsberättelse, som för år 1917 kostat 1,556 kronor 15 öre, dels årsböcker, av vilka den senaste, för år 1918, kostat 14,705 kronor 20 öre. Sammanlagt alltså cirka 26,000 kronor. För närmast föregående år hade motsvarande kostnad utgjort 18,300 kronor, vadan stegringen tills nu varit högst anseelig. År 1917 hade Wallén för anstaltens publikationer föreslagit ett belopp av 17,500 kronor, vilket tydligen jämväl då varit för knappt tilltaget, om man betänkte, att jämväl utom nyssnämnda arbeten vissa publikationer måste

utgivas. I väsentlig mån kunde man icke inskränka omfånget av de uppgifter, som meddelades uti de nu ifrågavarande publikationerna. Den meteorologiska årsboken utgaves efter internationella regler och skulle snarast behöva ökas i omfång, enär för vissa stationer uppgifterna ej meddelades. Redan med hänsyn till dessa publikationer vore därför en ökning av anslaget med 10,000 kronor erforderlig.

[104.]

Dessutom hade meteorologiska centralanstalten utgivit »Bihang till meteorologiska iakttagelser» och hydrografiska byrån »Meddelanden från hydrografiska byrån», vilka serier givetvis skulle fortsättas av den nya anstalten. För närvarande föreläge i tryckfärdigt eller nära tryckfärdigt skick sex för dessa publikationer avsedda avhandlingar. Därtill komme flera arbeten rörande iakttagelserna vid Vassijaure naturvetenskapliga station, till vilka Wallén emellertid ansåge sig böra återkomma i samband med anslaget till Abisko naturvetenskapliga station.

Även om man kunde anse, att åtminstone en och annan av de ovan angivna publikationerna kunde tryckas å annat håll, exempelvis i vetenskapsakademiens skrifter, vore dock flertalet av den beskaffenhet, att deras snara publicerande genom anstaltens försorg vore synnerligen påkallat. Man syntes i varje fall böra räkna med åtminstone cirka 4 dylika avhandlingar att publiceras inom närmaste tiden och betingande en kostnad av cirka 12,000 kronor, vilken dock borde kunna fördelas på åren 1919 och 1920.

Dessutom vore hydrografiska byråns monografi över Lagan så långt framskriden, att dess tryckning borde kunna påbörjas senast under år 1920. Anslaget härtill syntes emellertid kunna anstå till 1920 års riksdag.

Härtill komme emellertid, att den nya anstaltens publikationer syntes böra utgivas efter något annan plan än hittills såväl för att tillmötesgå uttryckta önsningar om snabbare och fulligare publicering av nederbörds- och vattenståndsuppgifter som också för undvikande av dubbeltryckning. I längden borde den planerade nya publikationsserien bli snarare billigare än dyrare än den nuvarande, men under de första åren bleve det tydligen nödvändigt att utgiva de hydrografiska årsböckerna för 1916 och 1917 och den meteorologiska för 1917 parallellt med de nya månadskrifterna. För den skull behövdes en ökning av anslaget av cirka 21,000 kronor, vilken ökning dock borde kunna fördelas på åren 1919—21.

Med hänsyn till vad sålunda anförts, vore det tydligt, att för utgivande av meteorologisk-hydrografiska anstaltens publikationer i den omfattning, som varit fastställd av Kungl. Maj:t för de äldre institutionerna, och enligt uppgjord plan ävensom för utgivande av de publikationer, som återstode rörande de äldre institutionernas verksamhet samt av redan i tryckfärdigt eller nära tryckfärdigt skick varande avhandlingar av den beskaffenhet att deras tryckning vore synnerligen önskvärd och för landet nyttig, krävdes ett tilläggsanslag för år 1919 av 23,000 kronor och för år 1920 ett anslag av 39,000 kronor.

Slutligen hade ur anslaget för diverse behov beräknats 9,000 kronor till underhåll av stationer och utrustning. Uti detta belopp inginge en utrustningskostnad av 1,000 kronor för en del nya nederbördsstationer. Med hänsyn till de ökade priserna på material för mätare och dylikt räckte detta belopp endast till för ett fåtal stationer, och Wallén ansåge sig därför böra föreslå, att anslaget jämväl för 1920 måtte beräknas till 9,000 kronor.

För diverse behov vid statens meteorologisk-hydrografiska anstalt skulle alltså på extra stat för år 1920 krävas ett reservationsanslag av 103,000 kro-

[104.] nor, varjämte å tilläggsstat för år 1919 skulle behövas ett anslag av 39,800 kronor.

Interimsstyrelsen för ifrågavarande anstalt har tillstyrkt de sålunda av Wallén gjorda anslagsäskandena.

*Departements-
chefen.*

De nu framlagda kalkylerna utvisa betydande ökningsar gent emot fjolårets beräkningar.

Vad först vidkommer den till 20,200 kronor i 1919 års anslag beräknade del av det extra anslaget, vilken avses till utvidgad väderlekstjänst, eller, som jag i likhet med Wallén anser ändamålet numera böra betecknas, allenast »väderlekstjänst», synes någon erinran icke vara att göra mot den höjning till 28,000 kronor, som föranledes av att den internationella utväxlingen av väderlekstelegram bör antagas nu kunna återupptagas i samma omfattning som före världskriget, dock sannolikt för något höjda kostnader. Jag yttrade redan i fjol, att under sådana omständigheter anslaget troligen behöfde ökas.

Den utveckling och förbättring av väderleksobservationerna, som är avsedd att åstadkommas medelst användning av ballonger, synes mig kunna bliva till avsevärt gagn för beredande av ökad tillförlitlighet åt dessa observationer. Jag tillstyrker därför det härtill begärda, jämförelsevis obetydliga anslaget av 1,000 kronor.

Däremot kan jag icke finna nödigt, att särskilda medel nu anvisas för bearbetande av äldre nederbördsiakttagelser. Såsom av Walléns redogörelse framgår, sammanhänger detta bearbetande med den särskilda väderlekstjänst, vilken inrättats från och med år 1918 och som kunnat upprätthållas utan tillskott av statsmedel. Wallén har också uppgivit, att detta arbete redan kunnat igångsättas.

För väderlekstjänsten anser jag alltså böra för år 1920 avses ett belopp å extra stat av 29,000 kronor. Å tilläggsstat för år 1919 tarvas härtill 8,800 kronor.

Mot den föreslagna ökningen med 3,000 kronor såväl för år 1919 som för år 1920 i de till resekostnader m. m. avsedda medlen finner jag med hänsyn till de därtill anförda skälen någon invändning icke böra göras.

Att ökning i de för publikationer avsedda medlen, upptagna till 16,000 kronor, nu är oundgänglig, finner jag visserligen vara ådaga-lagt av Walléns utredning, men kan dock icke tillstyrka så stor ökning, som nu begärts. Det är nämligen angeläget att särskilt nu, då papperspris och övriga publikationskostnader äro så högt uppdrivna, största sparsamhet härvidlag iakttages och att sådan tryckning, som utan större

olägenhet kan uppskjutas, får anstå någon tid. Nu beräknas för år 1919 ett tilläggsanslag av 23,000 kronor och för år 1920 ett anslag av 39,000 kronor. Dessa stora belopp bero till väsentlig del på att ännu icke utgivna årsböcker från de bägge särskilda anstalternas verksamhetstid antagits skola under några år utgivas samtidigt med den nya anstaltens årspublikationer. Om än det påtagligen är önskvärt, att balansen i detta hänseende avarbetas utan alltför stort dröjsmål, anser jag det dock nödvändigt att nu starkt begränsa anslagsmedlen. Vad de särskilda avhandlingarna vidkommer har Wallén själv hänvisat på möjligheten att få dem tryckta i annan ordning. Ifall för år 1919 10,000 kronor anvisas å tilläggsstat samt för år 1920 medel till samma belopp som för år 1919 göras tillgängliga genom anslag å 26,000 kronor, anser jag detta böra få vara tillfyllest.

Mot att till underhåll av stationer och utrustning jämväl för år 1920 beräknas 9,000 kronor har jag ej något att erinra.

Inalles utgöra de av mig tillstyrkta beloppen:

		För år 1919.	För år 1920.
Väderlektjänst	kronor	8,800	29,000
Resekostnader m. m.	»	3,000	21,000
Utgivande av publikationer	»	10,000	26,000
Underhåll av stationer och utrustning	»	—	9,000
Summa kronor		21,800	85,000.

Jag har för avsikt att särskilt hemställa om äskande av anslag å tilläggsstat för år 1919 och tillstyrker nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för diverse behov vid statens meteorologisk-hydrografiska anstalt å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av kronor 85,000.

c. *Meteorologiska telegram från Färöarna och Island.*

Riksdagen har år 1900 för meteorologiska centralanstaltens förseende med dagliga meteorologiska telegram under tjugu års tid från Färöarna och Island beviljat ett anslag av 144,000 kronor. Härav har hittills anvisats 42,438 kronor. I anledning av uppkomna besparingar har anvisning icke behövt ske för åren 1917 och 1918, och för år 1919 har anslaget inskränkts till 2,500 kronor. Anslaget har använts till abonnemang å dylika telegram för 6,000 francs för år hos det store

[105]
Meteorologiska telegram
från Färöarna och
Island
(extra anslag)

[105.] nordiske telegrafskab i Köpenhamn. Under krigsåren har emellertid telegrafering ej kunnat ske utan meddelandena försänts postledes.

I den vid interimsstyrelsens för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt förut omförmälda skrivelse den 5 december 1918 fogade framställning från utnämnde chefen för anstalten, överdirektören Wallén, har denne anfört, att då det icke för närvarande låte sig göra att beräkna, huru stor besparing å anslaget som komme att finnas vid 1919 års slut, och ej heller huruvida avgifterna för telegrambefordringen komme att ökas, syntes man böra beräkna anslagsbehovet till ungefär samma belopp som före kriget eller till 4,400 kronor.

Departements-
chefen.

Även jag anser anslaget för år 1920 böra upptagas med ett belopp av 4,400 kronor och hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att av det utav 1900 års riksdag för meteorologiska centralanstaltens förseende med dagliga meteorologiska telegram från Färöarna och Island beviljade anslag av 144,000 kronor å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av kronor 4,400.

d. Undersökningar av de högre luftlagren.

[106.]
Undersök-
ningar av de
högre luft-
lagren.

(extra anslag.)

Såsom bidrag från Sverige till bekostande av den internationella kommissionens för vetenskaplig luftsegling publikation av undersökningar rörande de högre luftlagren har för varje år från och med år 1914 anvisats å extra stat ett anslag av 720 kronor.

Då anslag för detta ändamål torde böra utgå även för år 1920, får jag, i enlighet med vad interimsstyrelsen för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt tillstyrkt i skrivelse den 5 december 1918, hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom bidrag från Sverige för år 1920 till bekostande av den internationella kommissionens för vetenskaplig luftsegling publikation av undersökningar rörande de högre luftlagren å *extra stat* för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 720.

e. *Meteorologiska iakttagelser i Abisko m. m.*

Till fortsättande av de sedan år 1905, först i Vassijaure och där-
 efter i Abisko genom en enskild naturvetenskaplig kommitté bedrivna
 och bekostade meteorologiska iakttagelserna har riksdagen på Kungl.
 Maj:ts förslag anvisat å extra stat för år 1919 ett reservationsanslag
 av 3,150 kronor, varav avsetts 2,400 kronor för observatörens avlö-
 ning, instrumentens underhåll m. m. samt 750 kronor för iakttagelser-
 nas bearbetning.

[107.]
*Meteoro-
 logiska iakt-
 tagelser i
 Abisko m. m.*
 (extra anslag.)

I förut omnämnda, vid interimsstyrelsens för statens meteoro-
 logisk-hydrografiska anstalt skrivelse den 5 december 1918 fogade
 skrift har överdirektören Wallén anfört följande angående detta ämne:

Föreståndaren för Abisko naturvetenskapliga station hade meddelat, att det
 nämnda beloppet under nuvarande förhållanden vore otillräckligt, varför han hem-
 ställt om krigstidstillägg av sådan storlek, att observatörens och de sju vid iaktta-
 gelsearnas bearbetning sysselsatta räknebiträdenas arvode och ersättning måtte kunna
 höjas efter samma grunder som för statens befattningshavare i motsvarande ställ-
 ning. Observatörens, E. Jakobssons, arvode utginge sedan januari 1913 med 180
 kronor i månaden, vartill för år 1917 kommit en gratifikation på 200 kronor och
 för år 1918 krigstidstillägg med 600 kronor. Räknebiträdena arbetade mot ackord,
 som år 1914 bestämdes så, att deras timpenning skulle överensstämma med den,
 som meteorologiska centralanstaltens räknebiträden erhöle. Det för instrumentens
 underhåll avsedda beloppet av 240 kronor borde höjas till 350 kronor.

Det syntes Wallén nödvändigt, att löneförbättring bereddes åt observatören,
 icke minst med hänsyn till hans ansvarsfulla arbete med observationernas vidmakt-
 hållande i det nordliga klimatet. Då han emellertid icke syntes vara berättigad
 till krigstidstillägg såsom befattningshavare i statens tjänst, borde annan löne-
 förbättring beredas honom. Därest han varit befattningshavare i statens tjänst,
 skulle hans krigstidstillägg tillsvidare under 1919 enligt Kungl. Maj:ts proposition
 till 1918 års urtima riksdag hava utgjort 67 procent eller 1,440 kronor. Med hän-
 syn härtill syntes löneförbättringen icke kunna sättas lägre än till 1,200 kronor,
 varigenom hans årsavlöning skulle komma att utgöra 3,360 kronor. Vidare syntes
 det till 750 kronor beräknade anslaget för iakttagelsernas bearbetning böra höjas
 med 500 kronor till 1,250 kronor. På 1919 års tilläggsstat skulle alltså krävas
 ett belopp av 1,700 kronor.

För år 1920 skulle anslaget behöva beräknas sålunda: observatörsavlöning 3,360
 kronor, bearbetning av iakttagelserna 1,250 kronor, instrumentens underhåll m. m.
 340 kronor, eller sammanlagt 4,950 kronor.

Wallén har vidare anfört:

»Uti statsverkspropositionen till 1918 års lagtima riksdag anfördes efter
 Vassijaurekommitténs skrivelse bl. a., att kommittén på egen bekostnad låtit utföra
 och bearbeta meteorologiska iakttagelser i den utsträckning, som föreskrivits för
 meteorologiska observationer, först i Vassijaure under tiden juli 1905 — november

[107.] 1912 och därefter i Abisko. Redogörelserna för åren 1905—16 vore färdigredigerade med undantag av 14 månader av åren 1908 och 1910. Tre års redogörelser hade utkommit från trycket såsom bihang till meteorologiska centralanstaltens årsbok. Dessa observationer vore jämte de i Uppsala de enda av sådan fullständighet i Sverige.

Det framgår härav, att blott 3 års iakttagelser hittills blivit publicerade. Av vad jag förut anfört rörande anstaltens anslag till publikationer framgår det nogsamt, att det för denna även efter en väsentlig höjning av anslaget icke blir möjligt att bekosta dessa iakttagelserns tryckning. Det måste livligt beklagas, att man icke förut sört för anslag till tryckning av dessa observationer, utan på sätt som skett låtit dem i allt större antal ligga opublicerade, helst iakttagelsernas karaktär gör det synnerligen påkallat, att de bliva offentliggjorda för att kunna användas i det internationella meteorologiska arbetet. Då det alltså synes mig vara en hederssak för vårt land, att detta material publiceras, anser jag mig icke kunna underlåta att redogöra för anslagsbehovet och föreslå, att medel för detsammas täckande äskas.»

Wallén har därefter meddelat en förteckning å de arbeten från stationerna vid Vassijaure och i Abisko, som vore färdiga eller i det närmaste färdiga att tryckas, upptagande meteorologiska iakttagelser dels för tiden 1 september 1907—23 mars 1908 och dels för åren 1911—1918 ävensom tre specialavhandlingar. Wallén har därefter fortsatt sålunda:

»Kostnaden för tryckning av samtliga dessa arbeten måste beräknas till minst 35,000 kronor.

Det synes mig först och främst vara en nödvändig åtgärd, att anslaget till Abisko station kompletteras med ett anslag till tryckning av dess publikationer. Härför skulle behöva beräknas ett belopp av 4,000 kronor om året. Om detta anslag beräknas redan från 1919, skulle för detsamma årgången 1918 av meteorologiska iakttagelser i Abisko kunna tryckas.

Beträffande utgivningen av de föregående årens publikationer synes det erforderliga anslaget av c:a 30,000 kronor kunna fördelas på en längre följd av år, förslagsvis 6 år, varigenom den årliga kostnaden bleve 5,000 kronor. Med en sänkning av de nuvarande prisen är det också möjligt, att kostnaden ej blir så stor. På tilläggsstat för 1919 skulle då krävas för tryckning av observationerna i Vassijaure och Abisko 9,000 kronor, och samma belopp skulle fordras för 1920.»

*Departements-
chefen.*

Det åt observatören vid Abisko nu utgående arvudet av 180 kronor i månaden eller 2,160 kronor för år är påtagligen allt för lågt, särskilt i betraktande av de svåra förhållandena å den nordliga ort, där stationen är belägen. Jag vill tillstyrka sådan anslagsökning, att hans arvode må kunna utgå med 3,000 kronor. Det till iakttagelsernas bearbetning avsedda beloppet synes böra höjas till 1,200 kronor och de för instrumentens underhåll m. m. beräknade medlen till 300 kronor. Inalles skulle härtill behövas för år 1920 anslag å 4,500 kronor.

Då redan för i år föreligger behov av ökat arvode åt observatorn samt ökad betalning till de biträden, som utföra bearbetningen, anser jag, att å tilläggsstat bör anvisas anslag å 900 kronor, motsvarande skillnaden mellan vad som avsetts för dessa ändamål av det redan för år 1919 beviljade anslaget och enligt min nu framlagda beräkning. Jag skall göra särskild hemställan härom. [107.]

Mot att ett årsanslag anvisas för tryckning av Abiskostationens publikationer har jag ej något att erinra. Ävenså synes det önskvärt, att de ännu outgivna iakttagelserna småningom publiceras, men torde i betraktande av de nu särdeles höga tryckningskostnaderna detta icke böra omedelbart företagas i någon större utsträckning. Jag vill för min del tillstyrka för publikationer ett anslag å 5,500 kronor å 1920 års stat men vill däremot ej förorda anslag för detta ändamål å tilläggsstat för innevarande år.

Jag får därför nu hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till fortsättande av de meteorologiska iakttagelserna vid naturvetenskapliga stationen i Abisko samt för publicerande av dylika iakttagelser vid nämnda station och stationen vid Vassijaure anvisa å *extra stat* för år 1920 ett reservationsanslag av kronor 10,000.

f. Meteorologiska observationer å Pårtetjåkko.

Sedan under åtskilliga år anslag under åttonde huvudtiteln beviljats av riksdagen för fullföljande av professor Axel Hambergs vetenskapliga undersökningar av en del av Lule lappmarks fjällområde, beviljade 1916 års riksdag till fortsättande under två år från och med juli 1916 av de meteorologiska observationerna å Pårtetjåkko ett anslag av 12,000 kronor. Härav anvisades för år 1917 6,000 kronor. Av 1917 års riksdag har såsom reservationsanslag å 1918 års stat anvisats återstoden. Vid vardera anvisningen medgavs, att 3,000 kronor, som voro avsedda för senare delen av det löpande året, finge utgå förskottsvis. [108.]

Meteorologiska observationer å Pårtetjåkko.

(extra anslag.)

Av 1918 års lagtima riksdag hava för dessa observationers fortsättande anvisats dels å tilläggsstat 3,500 kronor, som voro avsedda för senare halvåret 1918, och dels å extra stat för år 1919 ett anslag av 7,000 kronor, avsett för kalenderåret 1919. Bägge anslagen anvisades såsom reservationsanslag.

[108.]

Kungl. Maj:t har dels den 11 juli 1918 ställt det för samma år anvisade anslaget till förfogande av den för dessa undersökningars anordnande verksamma kommission, bestående av professorerna Axel Hamberg, Nils Ekholm och Filip Åkerblom, dels ock den 19 november 1918 anbefallt samma kommission att inkomma med förslag rörande användningen av 1919 års auslag.

I en till Kungl. Maj:t ställd skrift den 22 november 1918 har nu professorn Hamberg anfört väsentligen följande:

Sedan kommissionen övertygat sig om, att det av 1918 års riksdag begärda statsanslaget sannolikt skulle erhållas, förklarades den 2 maj 1918 observators- och assistentplatserna för det första observationsåret 1 juli 1918—30 juni 1919 till ansökan lediga. Några ansökningar inkommo dock icke. Orsaken till detta dåliga resultat finge antagas ha legat i flera omständigheter: det ovanligt ringa antalet studerande i ämnet fysik sistlidne vårtermin, den stora svårigheten att skaffa lämplig proviant och annan personlig utrustning för ett års vistelse på det avlägsna observatoriet, de stora kostnaderna härför, osäkerheten med avseende på erhållandet av fotogen till observatoriets uppvärmning, ett visst avskräckande inflytande av observator Hoflings förolyckande i september 1917 m. m. Då den dåvarande observatorn, fil. kand. F. Malmgren, på grund av föregående uppskov med krigstjänst, var nödsakad att i juli infinna sig till värnpliktsövning, kunde han ej åtaga sig förlängd förordnande; därför anmodades assistenten, fil. mag. B. Viberg, att stanna några månader efter det första förordnandets slut den 30 juni, på det att observationer från sistlidna sommar skulle erhållas i omedelbar anslutning till det sista observationsårets. Viberg åtog sig detta och skötte sedan i egenskap av observator med hjälp av en nyanställd assistent observationsarbetet intill den 15 sistlidna september, då verksamheten nedlades.

Sedan nu observationerna avbrutits, syntes det näppeligen kunna ifrågasättas att återupptaga dem i så fullständig överensstämmelse med den form, som angivits i Hambergs tidigare ansökningar, att det av riksdagen beviljade anslaget skulle kunna tagas i anspråk för detta ändamål. Av tilläggsanslaget å 3,500 kronor för år 1918 hade Hamberg rekvirerat 1,750 kronor för avlöningar under juli—september och en del med observatoriets nedläggande förbundna utgifter. Av medel, beviljade till observationsarbetets upprätthållande, återstode sålunda av tilläggsanslaget för år 1918 1,750 kronor samt anslaget å 1919 års stat å 7,000 kronor.

Ehuru det från början ej varit meningen, att observationerna skulle fortgå mera än ett fåtal år, skulle det otvivelaktigt vara av intresse att kunna återupptaga arbetena på observatoriet för längre eller kortare tid. För närvarande syntes det dock viktigare att få de redan gjorda observationerna publicerade och bearbetade.

I propositionen av år 1913 angående statsanslag till de två första observationsåren hade framhållits, att observationerna på Pärtetjåkko skulle stå i närmaste samband med övriga av Hamberg anordnade undersökningar i Sarektrakten. Dessa påginge ännu oberoende av nedläggandet av observatoriet på Pärtetjåkko. Till tryckandet av dessa övriga arbeten har riksdagen redan år 1905 beviljat ett anslag av 19,500 kronor att utbetalas i poster om 6,500 kronor. Det sista årsanslaget skulle ej utbetalas, förr än arbetet föreläge färdigtryckt. Till tryckningskostnaderna

hade Hamberg förvärvat även ett privat anslag av 7,500 kronor. Undersökningarnas bearbetning hade emellertid dragit vida längre tid än beräknat. Hamberg hoppades emellertid, att publikationen numera skulle kunna fortskrida i ett något hastigare tempo. Arbetet utgaves i fyra band under titeln »Naturwissenschaftliche Untersuchungen des Sarekgebirges in Schwedisch-Lappland». Hittills vore omkring 1,200 sidor tryckta eller satta för en sammanlagd kostnad av omkring 18,000 kronor. På grund av den långa tid, som förflutit från anslagens beviljande, hade den odisponerade delen av anslagen så tillvuxit genom förräntning, att ännu omkring 16,000 kronor funnes för tryckningskostnadernas bestridande.

Hamberg hade till en början, om observationerna på Pärtetjäkko endast fortsatt två år, tänkt sig, att tryckningskostnaderna för dem skulle ha kunnat rymmas inom anslaget för Sarekarbetets allmänna tryckningskostnader. Genom fortsättningen av arbetena på Pärtetjäkko över mera än 2 år och huvudsakligen genom trycknings- och papperskostnadernas enorma stegring under år 1918, vore denna plan icke längre möjlig att genomföra. De för tryckningen av det allmänna Sarekarbetet ännu odisponerade medlen vore med nuvarande priser ej längre tillräckliga för de delar av detta arbete, som återstode att publicera, ännu mindre skulle de kunna räcka även till tryckningen av observationerna på Pärtetjäkko.

Enbart de meteorologiska observationerna, som för varje årgång omfattade åtta sextonsidiga ark nonpareilletabeller, till vilka komme åtminstone 2 ark text, kunde antagas, med nuvarande prisläge på tryckeriarbeten, kräva ungefär 8,042 kronor för varje observationsår.

För $4 + \frac{1}{2}$ år kunde den sammanlagda kostnaden beräknas till 33,843 kronor. Häri inginge emellertid intet belopp för de luftelektriska observationerna, vilkas omfattning ännu ej kunnat beräknas. Hamberg hoppades dock, att kostnaderna för dessa observationers publicering skulle kunna hållas inom någorlunda snäva gränser. För de meteorologiska observationernas publicering skulle emellertid med nu gällande trycknings- och papperspris krävas ett belopp av i runt tal 35,000 kronor.

En del av detta belopp borde kunna med riksdagens medgivande erhållas ur observatoriets förut nämnda anslag å 1918 och 1919 års stater nämligen 8,750 kronor.

Hamberg hemställde nu, att till bekostande av tryckningen av de meteorologiska observationer, som under tiden 1 juli 1914 till 15 september 1918 anstälts på Pärtetjäkko, måtte dels få användas resterande del av det på tilläggsstat för år 1918 anvisade anslaget för observatoriet, 1,750 kronor, samt hela det av riksdagen å 1919 års stat för observatoriet anvisade anslaget å 7,000 kronor. dels ock på 1920 års stat begäras ett reservationsanslag av 26,250 kronor.

Då det förefallit Hamberg självklart, att behövliga medel för tryckningen av de utomordentligt värdefulla och med jämförelsevis ringa kostnader för statsverket erhållna observationerna från Pärtetjäkko skulle anvisas av statsmedel, hade han för att påskynda det tidsödande arbetets färdigställande redan påbörjat sättningen av första observationsårets observationer. Det vore därför önskvärt, att de redan anvisade anslagen å tillhoppa 8,750 kronor måtte, så snart riksdagens medgivande föreläge, ställas till förfogande av honom eller av kommissionen för observatoriet på Pärtetjäkko. Angående ovannämnda begärda anslag av 26,250 kronor på 1920 års stat anhölle Hamberg, att detsamma måtte utbetalas till vetenskaps-

[108.] akademien att i lämpliga poster alltefter tryckningens fortskridande ställas till hans förfogande.

Då observationerna på Pärtetjåkko utgjorde en del av den allmänna naturvetenskapliga undersökningen av Sarektrakten, borde ifrågavarande observationer publiceras i samma verk som övriga arbeten därom och lämpligen utgöra ett femte band av förenämnda publikation på tyska språket. Någon olikhet i dessa observationers tillkomst gentemot de övrigas låge emellertid däri, att de förra utförts under överinseende av omförmälda kommission och i huvudsak bekostats av staten, under det att det övriga arbetet letts och huvudsakligen bekostats av Hamberg själv. Enär kommissionens övriga medlemmar huvudsakligen spelat rollen av rådgivande fackmän vid observatoriets startande samt vetenskapsakademien mottagit och förvaltat de penningmedel, som av staten beviljats för de fyra första banden av Sarekpublikationen, funne Hamberg det dock ändamålsenligare, att de medel, som nu begärdes för publikationen av Pärtetjakkooobservationerna, även ställdes till vetenskapsakademiens förfogande, i synnerhet som tryckningen kunde komma att taga i anspråk ett flertal år.

Om Hambergs anhållan om anslag av statsmedel till bestridande av tryckningskostnaderna för ifrågavarande band 5 av omförmälda arbete bifölles, erbjöde han sig att med avseende på detta band ikläda sig samma förpliktelse som han med avseende på verkets andra delar gjort, nämligen att överlämna till vart och ett av rikets nu inrättade högre allmänna läroverk ett exemplar och till statsverket dessutom 40 exemplar samt att den inkomst, som efter det alla kostnader för bandets utgivning blivit ersatta, inflöte genom dess försäljning med avdrag av 33 ¹/₃ procent distributionsprovision, skulle redovisas liksom statsanslaget.

Under framhållande att observatoriet å Pärtetjåkko vore det enda höjdobservatorium på lika hög breddgrad och att därför de därstädes erhållna meteorologiska observationerna vore av synnerligen stort värde samt med förmålan att Hambergs beräkningar över tryckningskostnaderna icke syntes för högt upptagna, hava professorerna Ekholm och Åkerblom hemställt om bifall till Hambergs framställning.

Vetenskapsakademien har i utlåtande den 4 december 1918 anfört följande:

»Då dessa observationer tyvärr nu måste upphöra eller åtminstone tillsvidare inställas, synes det akademien uppenbart, att de hittills gjorda observationerna böra, så snart sig göra låter, offentliggöras, så att de kunna komma forskningen till godo. Om man nu låte dem ligga otryckta under oviss tid, skulle de medel, som offrats på själva iakttagelserna, vara så gott som bortkastade och nya iakttagelser under liknande förhållanden från andra håll måhända hinna bliva utgivna före dessa.

Ehuru tryckningskostnaderna för närvarande äro oerhört uppdrivna, anser akademien på ovan angivna skäl och med hänsyn till vikten därav, att professor Hamberg själv blir i tillfälle att redigera publikationen, synnerligen önskligt, att offentliggörandet så snart som möjligt finge påbörjas.

Till dessa skäl kan ytterligare läggas, att professor Hamberg uti bilagda skrivelse förklarat sig villig att till ifrågavarande publikation bidra med det be-

lopp, varmed kostnaden kan komma att överstiga 35,000 kronor intill en summa av 17,500 kronor. [108.]

På grund av nu anförda förhållanden får vetenskapsakademien med instämmande i det yttrande, som avgivits av professorerna Nils Ekholm och Filip Åkerblom, varmt förorda bifall till professor Axel Hambergs underdåniga anhållan om ett anslag å 35,000 kronor för offentliggörande av de under tiden 1 juli 1914—15 september 1918 å Pärtetjåkko gjorda iakttagelserna.»

Vid vetenskapsakademiens utlåtande finnes fogad en den 4 december 1918 av Hamberg avgiven förbindelse av det innehåll akademien uppgivit.

Då ifrågavarande observationer måst på grund av de i professor Hambergs skrift angivna omständigheter nedläggas i mitten av september förra året, synes det mig vara ganska lämpligt, att de redan av riksdagen anvisade medel, som därigenom icke komma till avsedd användning, få anlitas för bestridande av kostnader för publicerande av resultaten av sagda observationer. Visserligen torde det vid statsanslagens beviljande icke varit avsett, att statsverket skulle behöva särskilt bidraga jämväl till publicerandet, och professor Hamberg anför nu, att han själv från början antagit, att de för Sarekundersökningarnas publicerande tillgängliga statsanslag och andra medel skulle förslå även härtill. Tryckningskostnadernas stegring under senare år har emellertid gjort detta omöjligt.

*Departements-
chefen.*

Om detta gäller beträffande odisponerad återstod av de redan av riksdagen anvisade anslagen, synes det mig visserligen icke lika givet, att ytterligare anslag för ändamålet nu bör anvisas, helst som det härtill begärda anslaget är ganska betydande och tryckningskostnaderna nu äro högt uppdrivna samt professor Hamberg angivit, att tryckningen komme att taga i anspråk ett flertal år. Då emellertid det vetenskapliga värdet av dessa observationer blivit av auktoriteter på området vitsordat och deras utgivande från trycket varmt anbefallt samt därtill kommer, att den av professor Hamberg avgivna förbindelsen att av egna medel intill visst maximibelopp bekosta tryckningskostnaderna utöver 35,000 kronor förutsätter, att det av honom begärda anslaget oavkortat beviljas, anser jag mig kunna biträda framställningen därom.

Då det för år 1919 anvisade anslaget å 7,000 kronor ännu icke av Kungl. Maj:t disponerats, anser jag, att såväl detta anslag som det nu ifrågasatta nya anslaget böra ställas till vetenskapsakademiens förfogande för att i mån av tryckningsarbetets fortgång utanordnas till Hamberg med 7,000 kronor under år 1919 samt därefter i poster å 8,750 kronor, vilka torde böra i mån av behov anvisas av riksdagen, första posten för år 1920. Sista posten må dock icke utbetalas till

- [108.] Hamberg, förrän arbetet i sin helhet föreligger färdigt i tryck. Det för år 1918 anvisade anslaget är, som nämnt, redan av Kungl. Maj:t anvisat till förenämnda vetenskapliga kommission.

Jag får på grund av vad jag sålunda anfört hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att ett belopp av 1,750 kronor av det utav 1918 års lagtima riksdag å tilläggsstat för samma år anvisade anslag å 3,500 kronor till utförande av meteorologiska observationer å Pärtetjåkko samt det av samma riksdag å extra stat för år 1919 till enahanda ändamål beviljade anslag å 7,000 kronor må användas såsom bidrag till bekostande av tryckning av de meteorologiska observationer, som under tiden från den 1 juli 1914 till den 15 september 1918 anställts å Pärtetjåkko;

dels ock för bestridande av ytterligare kostnader för tryckning av berörda observationer under angivna tidrymd bevilja ett anslag av 26,250 kronor och därav å extra stat för år 1920 såsom reservationsanslag anvisa kronor 8,750.

g. Hydrogeologiska specialundersökningar.

- [109.] Till de i den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten ingående, genom Sveriges geologiska undersökning utförda hydrogeologiska specialundersökningarna har å extra stat för år 1919 i likhet med för föregående år anvisats ett särskilt förslagsanslag å högst 3,000 kronor.

Hydrogeologiska specialundersökningar.

(extra anslag)

I förut omförmälda skrivelse den 5 december 1918 har interimsstyrelsen för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt hemställt, att för ändamålet måtte å extra stat för år 1920 äskas ett reservationsanslag av 12,000 kronor samt å tilläggsstat för år 1919 ett reservationsanslag till belopp av 3,000 kronor. Dessa förslag grunda sig på en av chefen för Sveriges geologiska undersökning gjord framställning, av vars innehåll följande torde böra återgivas:

De undersökningar, som hittills utförts med stöd av anslaget för de hydrogeologiska undersökningarna, hade förnämligast omfattat: 1) undersökningar av djupförhållanden inom insjöar samt utredningar av bottenbeskaffenhet och sedimentation i dylika; 2) undersökningar rörande olika jordarters genomsläpplighet för vatten;

3) utredningar rörande postglaciala vattenståndsväxlingar i ett antal syd- och mellansvenska vattendrag; 4) undersökningar rörande de svenska sjö- och myrsmalmernas uppträdande och bildningsvillkor; 5) utredningar rörande grundvattensförhållanden inom olika områden och i samband därmed även åtskilliga undersökningar över grundvattnets radioaktivitet samt radioaktivitetens förhållande till olika berggrund och jordlager.

[109.]

Utanför anslaget i fråga hade av undersökningens tjänstemän utförts undersökningar över grundvattensförhållandena inom olika områden och dessas förändringar till följd av förändringar av vattendragen genom uttappningar eller uppdamningar, sjö- och flodregleringars inverkan på angränsande marks stabilitetsförhållanden, berggrundens beskaffenhet med hänsyn till planerade vattenkraftsanläggningar o. s. v. — Såsom resultat av ovannämnda undersökningar föreläge ett antal avhandlingar och uppsatser samt ett betydande antal arkivhandlingar i form av dagböcker, berättelser och kartor.

Det vore lätt att uppräknat hydrogeologiska arbetsuppgifter av stor teoretisk och praktisk betydelse, som ej kunde inordnas under ovannämnda rubriker. På grund av den stora praktiska betydelse, som grundvattensförhållandena ägde för lantbruket (och växtligheten över huvud taget), anläggning av brunnar och vattenledningar, flodernas vattenhushållning o. s. v. syntes emellertid huvudvikten vid de hydrogeologiska specialundersökningarna åtminstone för närvarande och en lång tid framåt böra läggas på utredningar rörande grundvattensförhållandena i vidsträckt bemärkelse. Därefter, men endast mera underordnat, syntes under den närmaste framtiden böra komma fortsatta undersökningar över insjöarnas djupförhållanden, bottenbeskaffenhet och sedimentation, på det att landets viktigare sjöar måtte bli kända i dessa avseenden.

Särskilt i ett land med Sveriges geologiska byggnad erfordrades mycket arbete för uppnåendet av mera ingående och allmängiltig kunskap om grundvattenshushållningen.

Närmast borde komma detaljerade undersökningar av grundvattensförhållandena inom några representativa områden. Så långt möjligt borde dessa undersökningar förläggas till trakter för pågående allmän geologisk kartläggning och i anslutning till denna, alldenstund arbetena skulle härigenom högst betydligt underlättas och förenklas. Under senare årens kartarbeten i södra Värmland hade påträffats ett område kring övre delen av Ölman, Lungen, Alstern och några väster därom belägna sjöar, vilket genom sina geologiska förhållanden, sina många och ovanligt rikligt flödande källor, sjöarnas karaktär av grundvattenssjöar o. s. v. syntes väl ägnat för en ingående hydrogeologisk undersökning. Det syntes möjligt att här åvägbringa en utredning av större allmän räckvidd.

En annan med denna besläktad undersökning hade påbörjats i samband med de genom Stockholms stads byggnadskontor företagna observationerna av Hammarbysjöns vattenstånd och vattennivåerna i ett stort antal kringliggande brunnar och borrhål. Man kunde vänta, att denna undersökning skulle lämna ett viktigt bidrag till belysning av den vid vattenregleringar så ofta uppkommande frågan, huru uppdamningar eller sjösänkningar påverkade grundvattensförhållandena inom omgivande mark.

I den mån tillgängliga medel medgäve, borde det hydrogeologiska anslaget användas för närmare utredande av viktigare grundvattengeologiska problem, som tillfälligtvis framkomme särskilt i samband med övriga geologiska undersökningar.

[109.]

Vid sidan av ovannämnda specialundersökningar borde emellertid inom vissa delar av landet en nyttig kunskap om grundvattensförhållandena kunna skapas genom ett samarbete med lokala observatörer. Härvid åsyftades i första hand trakterna kring våra städer och andra större samhällen ävensom våra tät bebyggda slättbygder, t. ex. Skåne, Västgöta- och Östgötaslätterna o. s. v. Inom dylika trakter borde man träda i förbindelse med brunnborrarna, vilka i allmänhet kunde väntas vara villiga att för en anspråkslös ersättning meddela borrhingsresultaten och insända prov av de genomträngda jord- (och ev. berg-) lagren. Genom att systematiskt ordna materialet (efter kortsystem), införa det på kartor och i behöflig utsträckning bearbeta proven samt sammanställa de på detta sätt erhållna profilerna med det material, som föreläge från de utförda geologiska undersökningarna inom ifrågavarande trakter, ävensom, där så befunes nödigt, företaga kompletterande fältundersökningar genom härför lämplig geolog, borde så småningom kunna ernås ett så omfattande material rörande grundvattensförhållandena inom våra mera tät bebyggda trakter, företrädesvis slättbygder och vid större samhällen, att geologiska undersökningen bleve i stånd att på förfrågningar lämna goda vägledningar för ifrågasatta brunn- och vattenledningsanläggningar m. m.

I den mån grundvattnets förekomstsätt sålunda blivit mera bekant, borde givetvis anställas över hela året utsträckta systematiska observationer rörande vattenmängdens variationer inom vissa lämpliga brunnar och källor.

Givetvis vore det sedan 1908 utgående anslaget av 3,000 kronor till hydrogeologiska undersökningar alldeles otillräckligt för realiserandet av det sålunda skisserade arbetsprogrammet. Redan före världskriget skulle så hava varit förhållandet. Förutom till arvoden och hantlangarlöner under fältarbetena krävdes medel för anställandet av en del biträden vid bearbetningarna, för inköp av en del för grundvattenundersökningar speciellt avpassade instrument ävensom för organiserandet av observationerna rörande brunnar och källor inklusive arvoden till brunnborrare etc. I betraktande av prisstegringarna under senare år beräknades anslaget till de hydrogeologiska specialundersökningarna under år 1920 böra höjas till 12,000 kronor för att kunna möjliggöra någorlunda effektiva arbeten enligt den nu framlagda planen.

Detta anslag vore avsett att användas enligt följande specifikation:

Fältarbeten, förslagsvis	kronor	5,000
Biträden för bearbetning, förslagsvis	»	3,000
Instrument, materiel och arvoden till brunnborrare, förslagsvis	»	3,000
Publikationer, förslagsvis	»	1,000

Summa kronor 12,000.

För hydrogeologiska undersökningar under år 1919 funnes beviljade 3,000 kronor tillgängliga. Då detta belopp till följd av de inträdda prisstegringarna vore otillräckligt för utförande av några mera ingående hydrogeologiska arbeten under år 1919 och särskilt för utgivandet av under året föreliggande beskrivning över de sjömalmförande sjöarna i södra och mellersta Sverige, hemställdes dessutom, att om möjligt ett tillägg av ytterligare 3,000 kronor måtte beviljas på tilläggsstat för år 1919 för sagda ändamål.

Anslaget till de hydrogeologiska specialundersökningarna hade hittills haft karaktären av »förslagsanslag högst», men ville chefen föreslå, att anslaget hädan-

efter måtte få utgå såsom reservationsanslag, alldenstund arbetenas planmässiga anordnande skulle betydligt underlättas, om det bleve möjligt att använda besparing från ett år för arbeten under ett därpå följande.

[109.]

Den framställning, för vilken jag nu redogjort, åsyftar en väsentlig utvidgning av planen för de hydrogeologiska specialundersökningarna. Ehuru jag ingalunda vill bestrida, att en sådan utvidgning skulle kunna i flera hänseenden vara av intresse och genom de resultat, vartill den kunde leda, även skulle kunna medföra praktiskt gagn, har jag dock icke blivit övertygad om nödvändigheten att just nu under rådande dyrtid igångsätta en sådan ökad undersökningsverksamhet. Det synes mig även önskligt, att den nu framlagda planen underkastas ytterligare granskning av styrelsen för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt, sedan numera i denna styrelse inträtt även de ledamöter, som icke deltagit i interimsstyrelsen. Jag finner mig därför icke kunna för närvarande tillstyrka en så stor utvidgning, som nu ifrågasatts.

*Departements-
chefen.*

Då emellertid till följd av inträdda prisstegringar det sedan år 1908 oförändrat utgående anslaget å 3,000 kronor numera torde vara väl lågt, vill jag tillstyrka, att detsamma för år 1920 höjes till 5,000 kronor samt att å tilläggsstat för år 1919 uppföres ett anslag å 2,000 kronor.

Jag biträder förslaget om att anslaget för år 1920 betecknas som reservationsanslag. Då det redan för år 1919 beviljade anslaget har naturen av förslagsanslag, högst, synes mig tilläggsanslaget böra erhålla samma natur.

Jag kommer att särskilt hemställa om äskande av anslag å tilläggsstat och tillstyrker nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till utförande av hydrogeologiska specialundersökningar för den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten anvisa å *extra stat* för år 1920 ett reservationsanslag av kronor 5,000.

I. Veterinärväsendet.

1. Veterinärundervisningsanstalter.

a. Veterinärhögskolan.

[110.] Under anslagstiteln »veterinärundervisningen» finnes upptaget ett *Veterinärhögskolan.* ordinarie anslag till veterinärhögskolan till belopp av 187,150 kronor. Den vid 1918 års lagtima riksdag godkända staten för högskolan slutar visserligen på 214,100 kronor, men på grund av dels att för fria bostäder avdrogos tillhopa 6,950 kronor, dels ock att av högskolans stallar och smedja m. m. ansetts kunna beräknas en årlig nettointkomst av 20,000 kronor, har anslaget satts 26,950 kronor lägre än staten.

(ordinarie
anslag.)

Nu har veterinärhögskolans styrelse i skrivelse den 29 augusti 1918 framställt förslag om uppförande i högskolans stat av en professur i födoämneshygien m. m. samt därefter i skrivelse den 19 september 1918 vidare yttrat sig angående den föreslagna nya professurens undervisningsskyldighet m. m. I stället skulle den nuvarande befattningen såsom lärare i kött- och mjölkkontroll uteslutas ur staten. Därjämte har styrelsen i förstnämnda skrivelse hemställt, att en automobil måtte anskaffas för den ambulatoriska klinikens behov samt i samband därmed i staten uppföras en befattning som automobilförare med förste vaktmästares avlöning samt bostad åt honom beredas.

Utlåtanden häröver hava avgivits av medicinalstyrelsen och statskontoret.

Såsom jag senare i dag torde få anmäla har löneregleringskommittén framlagt förslag till väsentliga ändringar i staten för statens veterinärbakteriologiska anstalt. Jag vill erinra, att undervisningen i bakteriologi vid veterinärhögskolan nu är anförtrodd åt laboratorn vid nämnda anstalt. Det nu framlagda förslaget om inrättande av en professur i födoämneshygien kan tänkas utöva inverkan på anordnandet av omförmälda undervisningsskyldighet. Utan att nu vilja uttala någon mening i fråga om lämpligaste sättet att ordna dessa förhållanden anser jag det önskligt att, då frågan om ändringar i veterinärbakteriologiska anstaltens stat icke kan förr än under riksdagens lopp göras till föremål för proposition, jämväl frågan om den ifrågasatta nya professuren nu hålles öppen.

Vid sådant förhållande torde även frågan, huruvida förslaget om

uppförande i högskolans stat av en befattning såsom automobilförare [110.]
bör vinna bifall, böra för närvarande lämnas oavgjord.

Jag anser alltså, att nu allenast viss förhöjning i anslaget till veterinärhögskolan bör beräknas. Den på grund av nyss angivna förhållanden föranledda förhöjningen synes böra upptagas till 7,900 kronor. Härtill komma de förhöjningar, som äro en följd av 1918 års lagtima riksdags beslut om löneförbättring för vaktmästare m. fl. och som uppgå tillhoppa till 5,300 kronor. Inalles bör sålunda beräknas en höjning av 13,200 kronor.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition angående
ändringar i staten för veterinärhögskolan, som Kungl.
Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, i ordinarie
anslaget till nämnda högskola beräkna en förhöjning
från kronor 187,150
med » 13,200
till » 200,350.

b. Veterinärinrättningen i Skara.

Under anslagstiteln »veterinärundervisningen» finnes uppfört ett ordinarie anslag å 4,400 kronor till veterinärinrättningen i Skara. För denna inrättning är stat fastställd av riksdagen år 1908 med vissa ändringar år 1916 och lyder sålunda:

[111.]
Veterinär-
inrättningen
i Skara.
(ordinarie
anslag.)

	Lön	Tjänst- görings- penning- gar	Summa
1 föreståndare, lektor	2,600	1,400	4,000
1 instruktionssmed	1,000	700	1,700
Betjäning (hovslagare; fodermarsk, tillika förste stalldräng; andre stalldräng) högst	—	—	3,200
Vikariatsersättning	—	—	200
Premier åt lärlingarna, motsvarande avkastningen av det utav E. U. Ugglas A. Hellstadius och N. Thunberg för ändamålet donerade kapital	—	—	75
Veterinärinrättningens övriga utgifter	—	—	3,125
Summa kronor	—	—	12,300

[111.]

Anmärkingar:

1. För föreståndaren kan avlöningen höjas efter 5 år med 500 kronor och efter ytterligare 5 år likaledes med 500 kronor samt efter nya 5 år med ytterligare 500 kronor och efter än ytterligare 5 år änyo med 500 kronor.

Av varje sådant ålderstillägg skola 350 kronor utgöra lön och 150 kronor tjänstgöringspenningar.

2. För instruktionssmeden kan lönen höjas efter 5 år med 200 kronor och efter ytterligare 5 år med likaledes 200 kronor.

3. Därest fri bostad åtnjutes, skall avdrag av lönen ske för föreståndaren med 500 kronor och för instruktionssmeden med 300 kronor årligen.

4. Instruktionssmeden äger årligen, efter det räkenskaperna avslutats och av styrelsen godkänts, uppbära 10 procents andel av den å rörelsen i smedjan under året uppkomna nettovinsten. Av återstoden av sagda nettovinst må användas erforderligt belopp för anställande av extra betjäning i smedjan.

Enligt vad som inhämtas av statsrådsprotokollet vid propositionen nr 184 till 1916 års riksdag har beräknats, att till gäldande av utgifterna enligt staten och den i anmärkningen 4 omförmälda provision, uppskattad till 200 kronor, skulle, sedan 800 kronor avgått för fria bostäder, användas inrättningens inkomster av fastigheter och kapital samt av rörelsen i smedjan, tillhopa beräknade till 7,300 kronor, så att det därutöver behövliga anslaget kunde begränsas till 4,400 kronor.

Ändringarna år 1916 avsågo att ordna vissa förhållanden angående betjäningen. Under det att förut ett belopp av 2,500 kronor upptagits »till betjäning» infördes nu i staten anslagsposten å 3,200 kronor till tre uppgivna befattningshavare samt tillades slutet av anmärkningen 4.

I skrivelse den 26 september 1918 har nu styrelsen för denna veterinärinrättning anfört huvudsakligen följande.

Erfarenheten hade visat, att trots beviljade krigstidstillägg och krigstidshjälp svårigheter mötte för de tre under rubriken »betjäning» upptagna tjänst innehavarna att nödtorftigt uppehålla sig på en grundlön, som måste röra sig inom summan 3,200 kronor.

Det syntes även uppenbart, att begynnelselönen för föreståndaren vid anstalten av 4,000 kronor icke längre kunde anses vara tillfyllest.

Styrelsen utginge härvid från den uppfattning, att såsom hittills alltjämt föreståndarbefattningen vid veterinärinrättningen såsom varande både läro- och klinisk anstalt borde kunna rekryteras från veterinärkårens mera dugande krafter, vartill komme, att enligt gällande stadga den 2 oktober 1908 föreståndaren ålåg både ansvarsfulla och betydande uppgifter, undervisning, klinisk tjänstgöring och ej obetydlig förvaltande verksamhet. Det syntes styrelsen lämpligt, att avlöningen för föreståndaren jämnställdes med den, som tillerkändes lärarna vid lantbruksinstitutet enligt senast för dessa läroanstalter fastställd lönestat, nämligen 6,400 kronor med ett ålderstillägg å 600 kronor.

Vad beträffade instruktionssmeden nödgades styrelsen alldeles särskilt betona nödvändigheten av snarast möjligt inträdande förbättring i avlöningsförhållandena.

Instruktionssmedjans förutvarande föreståndare P. Rosenqvist, som på ett synnerligen förtjänstfullt sätt uppehållit sin befattning, hade nämligen den 26 juni 1918 avgått med döden, och det hade vid platsens besättande med ny innehavare visat sig, att personer med högsta kompetens för platsen underlåtit att söka densamma på grund därav, att de såsom innehavare av annan befattning på stat med bättre löneförmåner icke velat flytta ned sina inkomster till den lönenivå, som instruktionssmedsbefattningen nu medgäve.

[111.]

Enligt styrelsens bestämda mening vore det för undervisningen i hovbeslag och därmed för hovvården och hovskötseln i stora delar av landet av stor vikt, att befattningen som lärare i praktiskt hovbeslag vid instruktionssmedjan, där under de senare åren även arméns instruktörer i hovbeslag utbildats, bekläddes av en verkligt väl kvalificerad person.

Styrelsen ansåge, att en rätt avsevärd höjning av lönen härför vore nödvändig och ville föreslå, att instruktionssmedens avlöning måtte fastställas till 3,000 kronor, därav 2,100 kronor lön och 900 kronor tjänstgöringspenningar, jämte två ålderstillägg å 300 kronor efter 5, respektive 10 års tjänstgöring samt tantiem av 10 procent å nettovinsten å rörelsen i instruktionssmedjan samt att för fri bostad utan uppvärmning måtte göras ett avdrag av 300 kronor. Hittills hade ifrågavarande tantiem uppgått till omkring 200 kronor årligen.

Beträffande betjäningen vore det självfallet av vikt, att för vården av det dyrbara husdjursmaterial, som funnes uppställt å veterinärinrättningens stallar, liksom för skoningen i instruktionssmedjan vid anstalten kunde bindas och kvarhållas dugligt och fullt pålitligt folk. Styrelsen ville därför föreslå, att för avlöning av ifrågavarande 3 tjänstinnehavare måtte bestämmas ett belopp av intill 4,200 kronor per år.

Styrelsen insåge väl, att nuvarande kristids uppdrivna priser icke kunde läggas till grund för en definitiv lönereglering, men då veterinärinrättningens lönestat vore, jämförd med flertalet andra stater, av äldre datum, hade styrelsen ansett rätt och billigt, att anstaltens lärare och betjäning inom allra närmaste tiden komme under bättre avlöningsförhållanden.

Över denna framställning har medicinalstyrelsen avgivit utlåtande den 25 oktober 1918 och därvid yttrat sig sålunda:

Med fäst avseende på den kompetens, som måste fordras av föreståndaren, syntes den av styrelsen för veterinärinrättningen begärda löneförhöjningen åt denne befattningshavare vara väl motiverad. Dennes åligganden vore nämligen av mångfaldig och krävande art, såsom framginge av de för föreståndaren utfärdade instruktionerna i 9 § av stadgan den 2 oktober 1908 för veterinärinrättningen i Skara. Medicinalstyrelsen ville i detta sammanhang endast erinra om föreståndarens lärarverksamhet, hans chefskap för såväl den stationära som polikliniken vid inrättningen, hans skyldighet att vara såväl föredragande som kassaförvaltare och sekreterare hos inrättningens styrelse samt till sist och icke minst hans mångahanda andra uppdrag av ekonomisk natur.

Befattningen som instruktionssmed syntes medicinalstyrelsen ock vara fordrande och, då en viss kontinuitet i arbetet vid instruktionssmedjan vore erforderlig, ansåge medicinalstyrelsen, att även denne befattningshavare borde tillerkännas

[111.] så goda löneförmåner, att man kunde räkna med att han under flera år stannade vid inrättningen. På instruktionssmedens skicklighet och nit berodde utan tvivel det resultat, som ernåddes vid utbildningen av de civila och militära hovslagareleverna, och även ur den synpunkten borde instruktionssmedsbefattningen avlönas så väl, att en verkligt dugande kraft kunde erhållas till densamma. Medicinalstyrelsen funne därför styrelsens för veterinärinrättningen framställning även i denna del förtjäna beaktande.

De av sökande styrelsen anförda motiv för någon löneförbättring åt fodermarsken, vilken jämväl tjänstgjorde som förste stalldräng, andre stalldrängen och hovslagaren syntes medicinalstyrelsen jämväl vara talande.

Med stöd av vad medicinalstyrelsen sålunda anført och med återopande av styrelsens för veterinärinrättningen motiv, finge medicinalstyrelsen alltså hemställa om bifall till den gjorda framställningen.

Statskontoret har i utlåtande den 14 december 1918 anført:

»Då föreståndaren förut varit i avlöningshänseende likställd med lektorer vid de allmänna läroverken, vilka i år erhållit löneförhöjning, synes konsekvensen fordra, att sådan i samma mån tillkommer ifrågavarande lärare. Statskontoret hemställer därför, att med anledning av föreliggande ansökning må genom framställning till riksdagen beredas löneförhöjning åt föreståndaren och lektorn vid veterinärinrättningen i Skara från nu bestämda 4,000 kronor med fyra ålderstillägg å 500 kronor vardera, till 5,800 kronor, därav 3,900 kronor lön och 1,900 kronor tjänstgöringspenningar, med två ålderstillägg till lönen å 500 kronor efter respektive fem och tio år; börande tjänstens nuvarande innehavare för dessa ålderstilläggs åtnjutande få tillgodoräkna sig sin föregående tjänstgöring.

I fråga om övriga befattningshavare, för vilka löneförhöjning begäres, kan statskontoret visserligen för sin del icke bedöma, vilka avlöningsvillkor, som må erfordras för att betrygga platsernas besättande med dugligt folk, eller som eljest kunna anses motsvara befattningshavarnas olika arbetsuppgifter. Men då såväl veterinärinrättningens styrelse som medicinalstyrelsen ansett de föreslagna förhöjningarna behövlige, har statskontoret icko funnit anledning motsätta sig bifall till framställningen.»

Departementschefen.

I likhet med statskontoret och på de av detta ämbetsverk anförda skäl anser jag föreståndarens avlöning nu böra bestämmas till likhet med vad som i fjol bestämdes för läroverkslektorer samt rätt till ålderstilläggsberäkning böra tillerkännas den nuvarande föreståndaren såsom statskontoret föreslagit.

Med hänsyn till vad som anförts angående instruktionssmedens arbetsuppgifter och svårigheten att för den nuvarande avlöningen för tjänsten förvärva en verkligt dugande person anser jag det önskligt, att sagda avlöning väsentligt förhöjes, och finner jag icke skäl till erinran mot den av veterinärinrättningens styrelse föreslagna och av medicinalstyrelsen tillstyrkta avlöningen.

Förslaget att höja maximibeloppet av de tre under titeln »betjäning» i staten upptagna befattningshavarnas sammanlagda avlöning med 1,000 kronor biträdades av mig.

[111.]

Jag får därför nu framlägga följande förslag till ny stat för ifrågasvarande veterinärinrättning att tillämpas från och med år 1920.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa
1 föreståndare, lektor	3,900	1,900	5,800
1 instruktionssmed	2,100	900	3,000
Betjäning (hovslagare; fodermarsk, tillika förste stalldräng; andre stalldräng) högst	—	—	4,200
Vikariatsersättning	—	—	200
Premier åt lärlingarna, motsvarande avkastningen av det utav E. U. Ugglå, A. Hellstadius och N. Thunberg för ändamålet donerade kapital	—	—	75
Veterinärinrättningens övriga utgifter	—	—	3,125
Summa kronor	—	—	16,400

Anmärkningsar:

1. För föreståndaren kan lönen höjas efter 5 år med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
2. För instruktionssmeden kan lönen höjas efter 5 år med 300 kronor och efter ytterligare 5 år med 300 kronor.
3. Därest fri bostad åtnjutes, skall avdrag å lönen ske för föreståndaren med 500 kronor och för instruktionsmeden med 300 kronor årligen.
4. Instruktionssmeden äger årligen, efter det räkenskaperna avslutats och av styrelsen godkänts, uppbära 10 procents andel av den å rörelsen i smedjan under året uppkommande nettovinsten. Av återstoden av sagda nettovinst må användas erforderligt belopp för anställande av extra betjäning i smedjan.

Någon ändring i gällande, genom kungörelse den 17 juni 1908 meddelade avlöningsvillkor synes icke erforderlig.

Den nu föreslagna staten slutar på ett belopp, som är 4,100 kronor högre än den nu gällande statens slutsumma. Någon anledning att nu beräkna veterinärinrättningens egna inkomster högre än förut anser jag icke föreligga utan vill tillstyrka, att den nu ifrågasatta utgiftsökningen må motsvaras av höjning i statsanslaget.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att

[111.]

dels godkänna det av mig framlagda förslaget till stat för veterinärinrättningen i Skara att tillämpas från och med år 1920 ävensom förklara, att de villkor och bestämmelser, som gälla för åtnjutande av de i veterinärinrättningens nuvarande stat för ordinarie befattningshavare upptagna avlöningar, skola vara gällande även i fråga om avlöningarna å den nya staten;

dels medgiva, att nuvarande innehavaren av befattningen såsom föreståndare vid veterinärinrättningen skall äga att för åtnjutande av ålderstillägg såsom föreståndare enligt den nya staten tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring såsom föreståndare därstädes;

dels ock vid bifall härtill höja ordinarie anslaget till veterinärinrättningen i Skara

från	kronor 4,400
med	» 4,100
till	» 8,500.

Vid bifall till vad jag anført i de två näst föregående punkterna bör i anslagstiteln »veterinärundervisningen» nu beräknas en förhöjning med inalles 17,300 kronor eller från 191,550 kronor till 208,850 kronor.

c. *Personliga arvodesförhöjningar för vissa befattningshavare vid veterinärhögskolan.*

[112.] I skrivelse den 27 juni 1918 har veterinärhögskolans styrelse gjort framställning om proposition om beviljande av personliga arvodesförhöjningar å 1,600 kronor åt en prosector och två laboratorer vid högskolan. Utlåtanden i ämnet hava avgivits av medicinalstyrelsen och statskontoret. Sistnämnda ämbetsverks utlåtande inkom den 28 december 1918. Redan med anledning av denna sena tidpunkt har ärendet icke kunnat undergå erforderlig handläggning. Därtill kommer att, såsom jag förut erinrat, frågan om avlöningsförhållandena för universitetens laboratorer är under utredning inom ecklesiastikdepartementet. Jag anser därför allenast visst belopp nu böra beräknas för ifrågavarande ändamål och hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Personliga
arvodesförhöj-
ningar för
vissa befatt-
ningshavare
vid veterinär-
högskolan.

(extra anslag.)

att i avvidan på den proposition angående personliga arvodesförhöjningar för vissa befattningshavare vid veterinärhögskolan, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å *extra stat* för år 1920 beräkna ett anslag av kronor 4,800. [112.]

d. *Diverse behov vid veterinärhögskolan.*

Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag godkände 1918 års lagtima riksdag av Kungl. Maj:t framlagt förslag till ny stat för veterinärhögskolan att tillämpas från och med innevarande år. I likhet med i den förut gällande staten finnes i denna stat upptaget ett anslag å 60,000 kronor för bränsle, belysning, renhållning m. m. Till följd av under senare åren inträffade högst avsevärda prisstegringar å bränsle och samtliga övriga för högskolans drift erforderliga materialier har detta anslag emellertid visat sig otillräckligt för täckande av de med detsamma avsedda utgifterna. I anledning härav gjorde Kungl. Maj:t hos 1918 års lagtima riksdag framställning om anvisande av ytterligare medel för ändamålet. Med godkännande av Kungl. Maj:ts förslag anvisade riksdagen härtill å tilläggsstat för år 1918 — förutom ett belopp av 30,000 kronor för täckande av förskott under år 1917 — ett belopp av 115,000 kronor, varjämte i det för diverse behov vid veterinärhögskolan å extra stat för år 1919 anvisade reservationsanslaget av 71,000 kronor ingår för ifrågavarande ändamål ett belopp av 35,000 kronor. [113.]

*Diverse behov
vid veterinär-
högskolan.
(extra anslag.)*

I skrivelse den 27 juni 1918 har nu styrelsen för veterinärhögskolan gjort framställning om anvisande dels för innevarande år av ytterligare anslag för beräknade ökade utgifter för bränsle m. m. vid högskolan under samma år dels ock om anslag för dylikt ändamål för år 1920.

I sin skrivelse anför styrelsen, att, då någon prisreducering, så vitt då kunde bedömas, ej vore att förvänta inom den närmaste tiden, utan tendensen i stället ginge i motsatt riktning och sålunda ytterligare prisförhöjningar å för högskolans verksamhet erforderliga förbrukningsartiklar efter allt att döma vore att emotse, styrelsen ansåge sig nödsakad att utgå ifrån, att minst samma belopp, som för år 1918 komme att stå till styrelsens disposition för utgifter, hänförliga till detta anslag, borde jämväl för åren 1919 och 1920 finnas för ändamålet disponibla. Styrelsen ville emellertid framhålla, att det under rådande förhållanden å prismarknaden vore förenat med större svårigheter än eljest att kunna

[113.] med någon större grad av säkerhet verkställa tillförlitliga utgiftsberäkningar inom hithörande område, i all synnerhet då beräkningarna vore avsedda för en så pass lång tidsperiod framåt, som här vore fallet.

Med berörda utgångspunkt beräknade styrelsen, att för år 1919 skulle utöver redan för ändamålet tillgängliga medel — nämligen i staten upptagna 60,000 kronor och av riksdagen särskilt anvisade 35,000 kronor — erfordras ytterligare 80,000 kronor och för år 1920, utöver i staten angivna 60,000 kronor, ett ytterligare belopp av 115,000 kronor.

Styrelsen hänvisade i övrigt till de skäl, som styrelsen anfört till stöd för sina framställningar om tilläggsanslag för åren 1918 och 1919 och vilka syntes äga sin giltighet som motiv för begäran om ökade anslag jämväl för ifrågavarande båda år. Omförmälda framställningar finnas intagna i de vid 1918 års statsverksproposition och Kungl. Maj:ts proposition till 1918 års lagtima riksdag nr 458 fogade statsrådsprotokollen.

Departements-
chefen.

Jag har i punkten angående veterinärhögskolans ordinarie anslag meddelat, att högskolans styrelse begärt anslag å extra stat för år 1920 för anskaffande av en automobil för ambulatoriska klinikens behov samt tillika föreslagit uppförande i den ordinarie staten av avlöning åt en automobilförare samt begärt anslag å extra stat för beredande av bostad åt denne. Jag har i sagda punkt av närmare angivna skäl föreslagit, att frågan om sagda automobilförare måtte tills vidare lämnas öppen. Vid sådant förhållande bör givetvis frågan om hans bostad och lämpligen även frågan om anskaffande av själva bilen få bero på senare prövning.

Då kostnaden för bilen samt bostadsinredningen uppgivits tillhopa till 18,500 kronor, bör detta belopp läggas till den nu begärda summan till diverse behov under år 1920 och alltså 133,500 kronor nu beräknas.

Vad beträffar högskolestyrelsens framställning om anslag å tilläggsstat å 80,000 kronor för ökade kostnader för bränsle m. m. under innevarande år, tillstyrker jag densamma och skall göra särskild hemställan om beloppets anvisande.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition angående anslag till diverse behov vid veterinärhögskolan, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å *extra stat* för år 1920 beräkna ett anslag av kronor 133,500.

2. Statens veterinärbakteriologiska anstalt.

a. Statens veterinärbakteriologiska anstalt.

Till statens veterinärbakteriologiska anstalt är i riksstaten uppfört ett ordinarie anslag av 42,700 kronor.

Löneregleringskommittén har i betänkande den 10 december 1918 framlagt förslag till väsentliga förändringar i anstaltens stat, genom vilka denna stat skulle komma att sluta på 75,500 kronor. Över detta betänkande häva utlåtanden infordrats. Då ärendet ännu icke hunnit erhålla vederbörlig utredning, men jag hoppas kunna inom den närmaste tiden förelägga Kungl. Maj:t förslag till proposition i detsamma, anser jag nu anslagsförhöjning böra beräknas i enlighet med löneregleringskommitténs förslag.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition angående ny	
stat för statens veterinärbakteriologiska anstalt, som	
Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, i	
anslaget till denna anstalt beräkna en	
förhöjning från	kronor 42,700
med	» 32,800
till	» 75,500.

[114.]
Statens veterinärbakteriologiska anstalt.
(ordinarie anslag.)

b. Diverse behov vid statens veterinärbakteriologiska anstalt.

I sitt i nästföregående punkt omförmälda betänkande har löneregleringskommittén hemställt, att å extra stat måtte för veterinärbakteriologiska anstaltens behov anvisas två särskilda reservationsanslag å respektive 4,000 och 6,000 kronor. Frågan härom torde nu böra lämnas öppen för att tagas i övervägande i samband med framtida behandling av kommitténs förslag till ny stat för anstalten.

Jag har vidare att anmäla, att medicinalstyrelsen gjort framställning om anordnande vid veterinärbakteriologiska anstalten av bakteriologisk köttkontroll till tjänst åt sådana mindre samhällen, resp. åt veterinärer, vilka icke kunna själva anskaffa den för dylik kontroll erforderliga utrustningen eller sakkunniga hjälpen. Härtill har ansetts behöfligt tillhoppa 7,550 kronor. Jag anser även detta belopp böra nu beräknas.

På grund härav hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[115.]
Diverse behov
vid statens
veterinär-
bakteriolo-
giska anstalt.
(extra anslag.)

[115.]

att i avbidan på den proposition angående diverse behov vid statens veterinärbakteriologiska anstalt, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å *extra stat* för år 1920 beräkna ett anslag av kronor 17,550.

3. Veterinärstaten.

Länsveterinärer och veterinärstipendiater, <i>bestämt</i>		
<i>anslag</i>	kronor	86,500
Distriktsveterinärers avlönande, <i>förslagsanslag</i>	»	146,000
<i>Oförändrat ordinarie anslag</i>		kronor 232,500.

J. Vägunderhållet och skjutsväsendet.

1. Vägunderhållet.

a. Bidrag till vägunderhållet på landet, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 2,700,000.

b. *Kostnad för vägdelningar.*

[116.]
Kostnad för
vägdelningar.
(extra anslag.)

Med anledning av stadgandet i 84 § av lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891 därom att, då vägdelning enligt samma lag äger rum första gången, halva kostnaden därför skall bestridas av statsverket, har riksdagen, på grund av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar, för tiden från och med år 1895 årligen på *extra stat* till bestridande av statsverkets andel i kostnaden för vägdelningar anvisat *förslagsanslag*, vars belopp uppgått för varje år till och med år 1910 till 50,000 kronor, för vart och ett av åren 1911—1915 till 35,000 kronor samt för vart och ett av åren 1916—1919 till 25,000 kronor.

Anslag för ifrågavarande ändamål är behöfligt jämväl för år 1920. Då någon anledning till ändring i det för innevarande år anvisade beloppet icke förefinnes, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen.

att å *extra stat* för år 1920 anvisa för bestridande av statsverkets andel i kostnaden för vägdelningar såsom *förslagsanslag* kronor 25,000.

c. *Understöd åt synnerligt betungade väghållningsdistrikt.*

[117.]

För varje av åren 1907—1919 har riksdagen till understöd åt synnerligt betungade väghållningsdistrikt på extra stat anvisat ett anslag av 150,000 kronor.

*Understöd åt
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(extra anslag.)*

Då anslag för ifrågavarande ändamål synes böra finnas tillgängligt även för år 1920 och någon ändring i anslagsbeloppet icke nu torde böra ifrågasättas, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till understöd åt synnerligt betungade väghållningsdistrikt å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av kronor 150,000.

d. *Svenska vägföreningen.*

Under några år har riksdagen anvisat statsbidrag till svenska vägföreningen. För år 1919 uppgår anslaget till 7,000 kronor. Nu har föreningen i en ansökning, som inkom till jordbruksdepartementet först den 21 december 1918, begärt anslag för år 1920 till belopp av 15,000 kronor. Ansökningen har remitterats till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

[118.]
*Svenska väg-
föreningen.
(extra anslag.)*

Jag anser anslag för ändamålet nu böra beräknas. För närvarande saknar jag anledning yttra mig angående det anslagsbelopp, som må böra tillstyrkas. Tillsvidare må det av föreningen begärda beloppet upptagas.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition angående understöd till svenska vägföreningen, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å *extra stat* för år 1920 beräkna ett anslag av kronor 15,000.

2. *Färjor och färjkarlar.*

<i>Bestämt anslag</i>	kronor 354
<i>Friheter, förslagsanslag</i>	» 25
<i>oförändrat ordinarie anslag</i> kronor 379.	

3. Bidrag till skjutsentreprenader, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 400,000.

K. **Diverse.**1. **Ålderstillägg.**

[119.]
Ålderstillägg.
(ordinarie
anslag.)

Det ordinarie förslagsanslaget till ålderstillägg bestämdes vid 1917 års riksdag till sitt nuvarande belopp av 140,000 kronor. Förut omförmälda lantmäterikommission har i sitt betänkande anført, att kommissionens förslag syntes skola medföra en ökad utgift från detta anslag med 107,250 kronor. Då nu i avbidan på proposition i anledning av kommissionens förslag allenast viss höjning bör beräknas, torde denna böra jämnas till 110,000 kronor.

Jag får på grund härav hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition angående höjning av ordinarie förslagsanslaget till ålderstillägg, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, i detta anslag beräkna en förhöjning

från	kronor 140,000
med	» 110,000
till	» 250,000.

2. Odlingshjälp åt innehavare av odlingslägenheter m. fl., *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 25,000.

3. Belöningar för rovdjurs dödande, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 38,000.

4. Ersättning till hushållningssällskapen för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 2,100,000.

5. **Jordförmedlingsbyråer.**

[120.]
Jordförmedlingsbyråer.
(extra anslag.)

Till jordförmedlingsbyråer för egnahemsrörelsen har riksdagen å extra stat för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 21,000 kronor. Anslag för detta ändamål är givetvis behövt även för år 1920. Då dessa byråer kunna bliva berörda av blivande förslag angående åtgärder för

främjande av egnahemsväsendet och vad därmed sammanhänger, torde det emellertid vara lämpligast att för närvarande lämna frågan om anslag till dessa byråer öppen. Beloppet torde böra beräknas till 26,000 kronor.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition angående anslag till jordförmedlingsbyråer, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å *extra stat* för år 1920 beräkna ett anslag av kronor 26,000.

[120.]

6. Jordbruksstatistiken.

För vart och ett av åren 1913—1918 har riksdagen på extra stat beviljat anslag av 25,000 kronor till insamlande av jordbruksstatistiska uppgifter genom lokalundersökningar. För motsvarande ändamål under år 1919 har anvisats ett reservationsanslag av 30,000 kronor.

[121.]

Jordbruksstatistiken.

(extra anslag.)

Nu hava statistiska centralbyrån och lantbruksstyrelsen i skrivelse den 18 november 1918 anfört, att för år 1920 komme att erfordras anslag för samma ändamål med belopp, som, såvitt ämbetsverken nu kunde bedöma, syntes behöva beräknas högre än det för år 1919 anvisade. Till disposition för här ifrågavarande ändamål under åren 1918 och 1919 funnes dels från föregående år reserverade medel — enligt i statskontoret inhämtad uppgift cirka 10,000 kronor — dels anslagen för år 1918 å 25,000 kronor och för år 1919 å 30,000 kronor eller tillsammans 65,000 kronor. Då ämbetsverken till ifrågavarande undersökningar ditintills under år 1918 tillstyrkt statsunderstöd med 36,941 kronor och allt syntes tala för, att dessa undersökningar skulle undan för undan komma att draga allt större kostnader, syntes med ganska stor visshet kunna förutsägas, dels att de för åren 1918 och 1919 tillgängliga medel skulle komma att tagas helt i anspråk för täckande av de kostnader, som beräknats skola därmed täckas, och dels att samtliga på år 1920 belöpande kostnader av ifrågavarande slag måste helt täckas av samma års anslag, vilket därför, därest undersökningarna skulle kunna fortsättas i nuvarande omfattning, enligt ämbetsverkens mening ej kunde beräknas lägre än till 40,000 kronor.

[121.]
Departement-
schefen.

Då erfarenheten under år 1918 gjort det antagligt, att ett med 10,000 kronor förhöjt anslag för ifrågavarande ändamål blir behöfligt för år 1920, tillstyrker jag ämbetsverkens förslag därom och hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till insamlande av jordbruksstatistiska uppgifter genom lokalundersökningar å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av kronor 40,000.

7. Befrämjande av avsättning i främmande länder av alster av svenska lantbruket m. m.

[122.]
Befrämjande
av avsätt-
ning i främ-
mande länder
av alster av
svenska lant-
bruket och dess
binäringar
samt fiskeri-
näringen.
(extra anslag.)

Allt sedan år 1897 hava medel varit av riksdagen anvisade å *extra stat* till befrämjande av avsättningen i främmande länder av alster av svensk industri och svenska näringar. Från och med år 1910 har beträffande dessa anslag skett den förändring, att under nionde huvudtiteln anvisats å *extra stat* särskilt anslag till befrämjande av avsättning i främmande länder av alster av svenska lantbruket och dess binäringar samt fiskerinäringen. Anslaget användes till uppehållande av en mejeri- och lantbrukskonsulentbefattning i England samt en konsulentbefattning i Berlin för tillvaratagande av svenska lantbrukets och fiskerinäringens intressen. För innevarande år är för detta ändamål beviljat ett förslagsanslag å högst 29,000 kronor, som av Kungl. Maj:t anvisats att utgå med 9,000 kronor i arvode åt vardera konsulenten samt med 6,000 kronor till expenser och resekostnader för konsulenten i England och med 5,000 kronor till samma ändamål för konsulenten i Berlin.

Lantbrukstyrelsen har nu i skrivelse den 8 november 1918 hemställt, att anslag för år 1920 måtte äskas av riksdagen till samma belopp som för år 1919.

I enlighet härmed hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å *extra stat* för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 29,000, att av Kungl. Maj:t användas till befrämjande av avsättningen i främmande länder av alster av svenska lantbruket och dess binäringar samt fiskerinäringen.

8. Internationella lantbruksinstitutet i Rom.

Riksdagen anvisade på Kungl. Maj:ts förslag för vart och ett av åren 1907—1913 å extra stat ett belopp av 5,000 kronor för bestridande av kostnaden för Sveriges deltagande i internationella lantbruksinstitutet i Rom. För år 1914 voro befintliga besparingar tillräckliga att bestrida kostnaderna. För år 1915 anvisades å extra stat 7,000 kronor, men för år 1916 behövdes på grund av uppkommen behållning icke något anslag. Av samma anledning hava anslagen kunnat inskränkas för vartdera av åren 1917 och 1918 till 2,000 kronor och för år 1919 till 4,000 kronor.

[123.]
Inter-
nationella
lantbruks-
institutet
i Rom.
(extra anslag.)

Sveriges årliga andel i kostnaderna för detta institut kunna beräknas till omkring 5,000 kronor, nämligen dels Sveriges bidrag, som enligt den före kriget gällande kursen uppgick till 3,600 kronor, samt dels diverse omkostnader i Sverige för utredningar m. m., omkring 1,600 kronor. Därjämte behöver vissa år bekostas utsändande av en eller två representanter till institutets generalförsamling.

Den 23 december 1918 fanns å de för detta ändamål anvisade medel en behållning av i runt tal 5,170 kronor. Om en generalförsamling kommer att hållas under innevarande år, synes det kunna beräknas, att å denna behållning med tillägg av det för år 1919 anvisade extra anslaget å 4,000 kronor kommer att återstå till år 1920 ett belopp av omkring 1,000 kronor. Då generalförsamling icke kan antagas skola hållas under bägge åren 1919 och 1920, kunna utgifterna för år 1920 under sådan förutsättning beräknas till något över 5,000 kronor. För säkerhets skull torde anslag å detta belopp nu böra äskas av riksdagen.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnaden för Sveriges deltagande i internationella lantbruksinstitutet i Rom å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av kronor 5,000.

9. Understöd åt föreningar för jordbrukskredit.

[124.] Såsom statsbidrag åt föreningar för beredande av driftkredit åt idkare av mindre jordbruk har riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag anvisat å extra stat 10,000 kronor för år 1916, 20,000 kronor för år 1917, 30,000 kronor för år 1918 och 35,000 kronor för år 1919, varje gång såsom förslagsanslag.

*Understöd åt
föreningar för
jordbruks-
kredit.*

(extra anslag.)

Enär vissa svårigheter mött för ifrågavarande kreditrörelse att vinna någon större omfattning, hava dessa anslag blott i ringa mån tagits i anspråk.

I proposition nr 415 föreslog Kungl. Maj:t 1918 års lagtima riksdag att godkänna vissa ändringar beträffande denna kreditrörelse i syfte att främja dess spridning och fortkomst i vårt land. Dessa ändringar gällde även statsbidragen. Jag uttalade emellertid, att genomförandet av de föreslagna förändringarna icke syntes skola medföra någon väsentlig förhöjning i statsverkets utgifter för ändamålet. Bidragens höjning skulle nämligen antagligen uppvägas genom minskning i antalet bidragskrävande kassor.

Anslag för år 1920 är givetvis behöfligt. I avvaktan på erfarenhet om verkningarna av de år 1918 beslutade ändringarna synes beloppet kunna bestämmas till detsamma som för år 1919. Anslaget bör bibehålla förslagsanslags natur.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till understöd åt föreningar för jordbrukskredit å *extra stat* för år 1920 anvisa ett förslagsanslag av kronor 35,000.

10. Inventering av odlingsjord å kronomarker i Norrland och Dalarna.

[125.] Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 juni 1915 tillkallade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet särskilda sakkunniga att inom departementet biträda med uppgörande av förslag till plan för en allmän undersökning rörande stateus för kolonisationsändamål tillgängliga och därtill tjänliga marktillgångar inom de sex nordligaste länen med undantag av trakterna ovan odlingsgränsen i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker.

*Inventering
av odlingsjord
å krono-
marker i
Norrland och
Dalarna.*

(extra anslag.)

Sedan inventeringsarbetet igångsatts och under den första tiden bedrivits av dessa sakkunniga, blev på deras hemställan det fortsatta arbetet härmed den 25 maj 1917 uppdraget åt norrländska kolonisationskommittén. I skrivelse den 13 december 1917 framlade denna kommitté beräkning av kostnaderna för inventeringen under de återstående tre år, 1918—1920, då arbetet ansågs behöva pågå, uppgående till i runt tal 90,000 kronor för år. I enlighet härmed anvisades på Kungl. Maj:ts förslag av 1918 års lagtima riksdag härtill anslag å 90,000 kronor för vardera av åren 1918 och 1919. För arbetenas fullföljande får jag nu efter samråd med kolonisationskommittén hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen [125.]

att för inventering av odlingsjord å kronomarker i Norrland och Dalarna å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av kronor 90,000.

11. Kolonisation å vissa kronoparker.

För 1918 års riksdag framlade Kungl. Maj:t i proposition nr 198 förslag till kolonisation å vissa kronoparker i övre Norrland. Med bifall till detta förslag har riksdagen, enligt vad som anmälts i skrivelsen nr 173, dels medgivit, att upplatelser av kolonat å Rönnlidens, Luspbergets och Metsekens kronoparker i Västerbottens län samt Djupsjö kronopark i Norrbottens län finge ske i huvudsaklig överensstämmelse med norrländska kolonisationskommitténs förslag med av mig i det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet tillstyrkta jämkningar, dels ock för anordnande av dessa kolonat anvisat såsom förslagsanslag ej mindre å tilläggsstat för år 1918 150,000 kronor än även å extra stat för år 1919 225,000 kronor. [126.]

*Kolonisation
å vissa
kronoparker.
(extra anslag)*

Enligt kommitténs beräkningar skulle kostnaderna för kolonisationen å dessa fyra kronoparker samt för kolonisationsarbetets ledning uppgå till 864,900 kronor, vilka borde fördelas på fyra år.

Vid anmälan den 3 maj 1918 av riksdagens nyssnämnda skrivelse har Kungl. Maj:t tillsatt en särskild nämnd av tre personer för handhavande av ledningen av ifrågavarande kolonisationsförsök. Därefter har Kungl. Maj:t den 11 juli 1918 fastställt bestämmelser att tjäna såsom instruktion för nämnden vid ifrågavarande kolonisationsverksamhet.

I skrivelse den 13 september 1918 har omförmälda kolonisationsnämnd framlagt förslag rörande behovet av medel för år 1920 för [127.]

*Anslag för
den år 1918*

[126.]
beslutade
kolonisa-
tionen.

fullföljande av den år 1918 beslutade kolonisationen. Nämnden har därvid anført bland annat följande:

Nämnden hade genast vidtagit åtgärder för igångsättande av ifrågavarande kolonisationsförsök. Efter kungörelse om upplåtelse av kolonaten hade 156 sökande anmält sig. Sedan de inkomna ansökningarna granskats och sökandenas förutsättningar som blivande kolonister närmare undersökts, hade till en början antagits 59 kolonister. Efter hand komme sannolikt ytterligare ett par tiotal kolonister att antagas före utgången av år 1918.

De arbeten, som pågått under sommarens lopp, hade i första rummet avsett anläggande av avlopps- och avledningsdiken å en del kolonat. Sålunda hade sådana arbeten utlämnats å entreprenad till ett sammanlagt kostnadsbelopp av omkring 28,000 kronor. Vidare hade arbeten för framdragande av nödiga utfartsvägar påbörjats och redan i avsevärd omfattning utförts. Såväl diknings- som vägarbeten komme att under hösten fortsättas, så långt förhållandena medgäve. Därjämte hade åtskilliga förberedande arbeten för förseende av vissa kolonat med genom statens försorg upptörda åbyggnader påbörjats och utförts. Å vissa kolonisationsområden hade en del byggnadsvirke avverkats och bearbetats, dels genom täljning i skogen, dels genom sågning. Slutligen hade en del grundläggningsarbeten utförts. På det hela taget syntes kunna förutsägas, att kolonisationsarbetena under år 1918 skulle komma till utförande i ungefär den omfattning kolonisationskommittén vid utarbetande av sina planer förutsatt.

Att nu i detalj beräkna det anslag, som kunde erfordras för år 1920, mötte givetvis stora svårigheter, då anslagsbehovet bland annat vore beroende av huru snart återstående kolonat komme att upplåtas. Skäl finnes att antaga, att samtliga de kolonat, som skulle genom statens försorg försees med åbyggnader, liksom ock större delen av övriga, ännu återstående kolonat av den mindre, företrädesvis för skogsarbetare avsedda typen komme att upplåtas under år 1919. Vad däremot anginge kolonaten av den större typen ville det synas, som om något tiotal av dem ej skulle inom närmaste år kunna besättas med fullt kvalificerade kolonister. Då emellertid kännedomen om kolonisationsåtgärderna och upplåtelsevillkoren efterhand komme att spridas i allt vidare kretsar, borde det kunna antagas, att även dessa kolonat skulle bli va upplåtna.

Ännu en faktor, som komme att öva ett betydligt inflytande på de slutliga kostnaderna för kolonisationsförsöken, utgjordes av de arbets- och materialpriser, som under de närmaste åren kunde bli va gällande. Hittills syntes de verkliga kostnaderna något så när hava motsvarat de av kolonisationskommittén verkställda beräkningarna. Dock hade det ej lyckats att fullt till beräknade kostnader få arbetena utförda inom Djupsjö kolonisationsområde vid Gällivarebanan, där arbetspriserna varit synnerligen högt uppdrivna.

De arbeten, som borde beräknas vara utförda vid utgången av år 1920, vore större delen av dikningarna och vägbyggnaderna ävensom de arbeten, som avsåge kolonatens förseende med åbyggnader genom statens försorg. Samtidigt härmed komme den enskilda byggnadsverksamheten och odlingsarbetet att bedrivas, för vilket ändamål kontanta medel skulle utlämnas till kolonisterna såsom byggnads- och odlingshjälp.

För den sålunda planerade fortsättningen av kolonisationsförsöken hade beräknats, att för år 1920 skulle erfordras ett belopp av 320,000 kronor.

Därefter har kolonisationskommittén i skrivelse den 20 november 1918 avgivit förslag till fortsatta kolonisationsförsök å vissa kronoparker i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands samt Gävleborgs län. Efter erinran om de uttalanden angående önskvärldheten av successiva förslag till kolonisering redan under fortgången av kommitténs utredningsarbete, vilka gjorts såväl vid kommitténs tillsättande som i vederbörande proposition och riksdagsskrivelse vid 1918 års riksdag, har kommittén i nu förevarande skrivelse anført huvudsakligen följande.

126.
Nya kolonisa-
tionsföretag.
Kolonisations-
kommittén.

»I anledning av de uttalanden, som sålunda gjorts av statsmakterna i fråga om önskvärldheten av fortsatta kolonisationsförsök, har kommittén låtit sig angeläget vara att förbereda ett omedelbart fortgående på den inslagna vägen. I sådant syfte utverkade kommittén redan i maj månad detta år Kungl. Maj:ts bemyndigande att utföra förberedande undersökningar å ytterligare några kronoparker, för vilket ändamål Kungl. Maj:t till kommitténs förfogande ställde ett belopp av 35,000 kronor.

Vid bestämmandet av de nya områden, som borde göras till föremål för undersökning, har särskild hänsyn tagits till att dels erfarenheter skulle vinnas från orter med icke alltför likartade naturliga förutsättningar för odling och bosättning, dels att befolkningen i skilda delar av Norrland och Dalarna skulle beredas ökad möjlighet att icke alltför avlägset från hemorten komma i åtnjutande av de fördelar, som det påbörjade kolonisationsarbetet kunde erbjuda. Vidare har det syntts lämpligt att utvälja trakter med någorlunda goda kommunikationer och möjligheter till arbetsförtjänster. Rådande dyrtid och därmed förknippade svårigheter för inköp och transport av byggnadsmaterialier m. m. hava nämligen utgjort vägande skäl för att för närvarande låta anstå med kolonisationsförsök å mera ogynnsamt belägna kronoparker. I välet av områden har kommittén för övrigt icke varit helt obunden. Den påbörjade inventeringen av odlingsmark å kronoparkerna innebär ett nödigt förarbete för avgörande, huruvida en viss trakt lämpar sig för upplåtelse av lägenheter, och kommittén har därför varit hänvisad att utse kolonisationsområden inom kronoparker, som hunnit undergå sådan inventering.

Efter de grunder, som nu antytts, har kommittén för det fortsatta kolonisationsförsöket utvalt följande kronoparker: Ångeså i Norrbottens län, Östra och Västra Jörnsmarken samt Aronsjökullarna i Västerbottens län, Ansjö i Jämtlands län samt Hamra i Gävleborgs län.»

Kommittén har därefter lämnat en allmän beskrivning av dessa kronoparker och de till kolonisation avsedda områdena å desamma. Av denna beskrivning må meddelas följande.

»Ångeså kronopark är belägen i Overkalix socken av Norrbottens läns kustland. Den del av kronoparken, som för närvarande ansetts böra göras till föremål för kolonisation, är block VI, beläget vid allmänna landsvägen Överkalix-Gällivare, omkring 2.7 mil nordväst om förstnämnda ort och omkring 6 mil från Morjärvs järnvägsstation. Vid inventering av den odlingsbara marken hava tillsammans 1,085 hektar ansetts tjänliga till odling. Härav utgöras 918 hektar av torvmark och omkring 167 hektar av fastmark. Inom blocket finnas upplåtna 4 torp och odlingslägenheter.

[126.]

Kronoparkerna Östra och Västra Jörnsmarken äro belägna i Jörns socken av Västerbottens läns kustland. Vid odlingsjordsinventeringen hava 445 hektar torvmark upptagits såsom lämpliga för odling. Härtill komma omkring 110 hektar fastmark, duglig att användas till odling i samband med torvmarken. Å kronoparken Östra Jörnsmarken finnas upplåtna 5 skogstorp och odlingslägenheter. Norra stambanan genomlöper kronoparken Västra Jörnsmarken och passerar på omkring 5 kilometers avstånd från östra kronoparken.

Kronoparken Aronsjökullarna är belägen ovan lappmarksgården i Vilhelmina socken av Västerbottens län. Vid odlingsjordsinventeringen hava 740 hektar torvmark ansetts lämpliga för odling. Dessutom finnes en större myr på 300 hektar och ett större fastmarksområde på 40 hektar. Härtill komma omkring 190 hektar fastmark att användas till odling i samband med torvmarken. Å kronoparken finnas förut 8 skogstorp och odlingslägenheter. Den under byggnad varande järnvägslinjen Vilhelmina Stensele passerar över kronoparken. En håll- och lastplats är planerad att anläggas inom kronoparken, under det en annan kommer att anläggas i dess omedelbara närhet. Efter järnvägslinjen är avståndet till Vilhelmina omkring 2.5 mil.

Kronoparken Ansjö är belägen i Hällesjö socken av Jämtlands län. De delar av kronoparken, som för närvarande ansetts böra bliva föremål för kolonisation, äro norra och mellersta blocken. Vid inventeringen av den odlingsbara marken hava tillsammans 84 hektar torvmark ansetts tjänliga för odling. Dessutom kunna omkring 20 hektar fastmark lämpligen användas för odling i samband med torvmarken. Inom ifrågavarande block av kronoparken finnas upplåtna 2 skogsarbetarlägenheter. Norra stambanan passerar på omkring 5 kilometers avstånd från kronoparken. Närmaste järnvägsstation är Kälarne.

Kronoparken Hamra är belägen i Hamra kapellag av Gävleborgs län. Den del av kronoparken, som företrädesvis är ägnad för kolonisation, är belägen väster om Tandsjö i sydvästra delen av kronoparken och omfattar block VIII. Vid inventering av den odlingsbara marken hava sammanlagt 155 hektar ansetts lämpliga för odling. Tillgången på odlingsbar fastmark är emellertid mycket knapp. Järnvägen Orsa—Sveg är framdragen tvärs igenom kronoparken, och Tandsjö station är belägen nära gränsen till ifrågavarande block.»

Vid planläggandet av nu ifrågavarande kolonisationsförsök hade kommittén, enligt vad den vidare anfört, utgått från att i det väsentliga samma grunder borde följas, som tillämpats vid den redan beslutade försökskolonisationen å Djupsjö m. fl. kronoparker. Några avvikelser från dessa grunder hade dock funnits böra äga rum, varjämte förfarandet vid undersökningarna i viss mån omlagts och förenklats. Efter en redogörelse för de sålunda åsyftade förändringarna i undersökningsförfarandet har kommittén fortsatt sålunda:

Kolonatens
storlek.

»Vid det tidigare beslutade kolonisationsförsöket var fråga endast om två kolonattyper, en mindre med omkring 5 och en större med omkring 15 hektar odlingsbar areal, avsedd dels för uppodling till åker, dels för anläggning av permanenta betesvallar. Ett försök har nu ansetts böra göras att utlägga kolonat med omkring 10 hektar odlingsmark. Skälen härtill ha varit dels att i mera välbelägna trakter odlingsområdet ej ansetts böra tilltagas större än som för småbruk

i trakten i allmänhet erfordrades, detta för att tillgången å odlingsjord skulle förslå till desto flera lägenheter, dels ock att bland befolkningen torde finnas åtskilliga, som eftersträfvade lägenheter av större omfattning än de för skogsarbetare avsedda, men mindre än de nyssnämnda av den större typen, vilka kunde anses draga för höga kostnader för markförvärv, hägnader och inventarier. En odlingsbar areal av omkring 10 hektar torde, där förhållandena i övrigt äro gynnsamma, få anses lämna nöjaktig möjlighet till utkomst med jordbruket som huvudsaklig inkomstkälla. De ovannämnda kronoparkerna i Jörns revir hava på grund av de goda kommunikationsförhållandena och ett livligt odlingsintresse i orten ansetts lämpa sig för utläggande av kolonat av nu nämnda typ.

126.
Hamra kronopark.

På grund av de säregna förhållanden, som äro rådande inom ett av de föreslagna kolonisationsområdena — Hamra kronopark — har kommittén här haft att välja mellan att frånga den vid den redan beslutade försökskolonisationen antagna principen om tilldelande åt varje kolonat av en femtedel fast odlingsområde mot fyra femtedelar torvmark eller att helt och hållet avstå från kronoparkens kolonisering. Under förberedande undersökningsarbeten på denna skog har det nämligen visat sig såsom ett framträdande särdrag, att den fasta marken på kronoparken så gott som övertar allt mer eller mindre starkt stebunden, vilket endast i sällsynta fall medger dess användande för odlingsändamål. I valet mellan nyssnämnda alternativ har kommittén funnit vägande skäl tala för ett avvikande från kommitténs förenämnda princip.

Som framgår av den i det föregående lämnade allmänna beskrivningen över kronoparken, äro de skogliga förhållandena å densamma sådana, att åtgärder till befrämjande av bosättning å kronoparken måste anses vara av behovet påkallade. Kronoparken, som i sin helhet omfattar en areal av 37,706.74 hektar, liggande i ett sammanhängande komplex, torde utan tvekan kunna betecknas som en av statens allra värdefullaste skogsdomäner. Inom kronoparken äro hopade väldiga virkestillgångar av så gott som uteslutande gammal, överårig skog, som fordrar snar avverkning. Då avsättningsförhållandena äro synnerligen gynnsamma, kan intensiv skogsvård bedrivas inom så gott som hela området. Av det nuvarande skogsbeståndets höga kubikmassa och skogens växtform att döma är marken även särskilt ägnad för skogsproduktion. I betraktande av kronoparkens areal och skogens beskaffenhet är kravet på arbetskraft synnerligen stort. Den arbetskraft, som för ändamålet står till buds, måste betecknas som allt annat än tillräcklig. Visserligen finnas åtskilliga byar och gårdar förlagda dels inom, dels omedelbart utom kronoparkens område, men den befolkning, som här är tillfinnandes, är allt för fåtalig, i all synnerhet som väldiga öde skogstrakter, som äro i behov av rationell vård i snart sagt lika hög grad som Hamra kronopark, omgiva denna på alla sidor. Det med åren allt mer stegrade behovet på arbetskraft för skogsskötseln har i sin mån lett därhän, att lösa arbetare från andra orter i ganska stor omfattning måst anlitas. Att användande av dylik arbetskraft i större omfattning ej i längden kan vara till fromma för skogsvården, torde ej vara behövt att i detta sammanhang påpeka. Kommittén har sålunda bildat sig den uppfattningen, att snar kolonisation av kronoparken är av största vikt ur skoglig synpunkt.

Men även av ett annat skäl är önskvärt, att kronoparken göres till föremål för kolonisation. De byar och gårdar, som finnas i trakten, ägas till större delen av skogsbolag, som hittills ej upplåtit jord för kolonisationsändamål. För att så-

[126.] lunda tillgodose det behov av jord, som helt visst även här är förhanden, men som ej kan tillfredsställas genom upplåtelse av enskild mark, torde få anses lämpligt och önskvärt, att staten upplåter erforderliga områden.

Då, såsom i det föregående blivit nämnt, jordmansförhållandena äro sådana, att för jordbruk enligt kommitténs normalplan önskvärd areal fastmark ej kan tilläggas kolonaten, torde få anses tydligt, att på denna kronopark ej kunna upplåtas kolonat av den större typen. Kommittén har sålunda även av denna anledning inskränkt sig till att i detta fall föreslå uteslutande ett upplåtande av lägenheter för skogsarbetare.

Den lägenhetstyp, som kommittén ansett lämplig för detta område, innefattar dels intill 5 hektar odlingsbar torvmark, dels så mycket fastmark, att den förslår åtminstone till byggnadsplats och ett mindre potatisland. Dessutom har det ansetts lämpligt att för tillgodoseende av kolonistens krav på trevnad förlägga en mindre skogsmarksareal i sammanhang med den övriga fastmarken. Den areal dylik mark, som för dessa ändamål liksom ur arronderingssynpunkt skulle tilläggas kolonatet, anser kommittén i allmänhet ej böra överstiga 2 hektar. Denna begränsning av fastmarksarealen anser sig kommittén böra vidtaga särskilt med hänsyn till skogsmarkens och ståndskogens ovanligt höga värde inom denna kronopark.

Ifrågavarande kolonattyp är betingad av de säregna förhållanden, som äro rådande inom denna kronopark. Någon produktion av brödsäd och potatis är i allmänhet icke att påräkna ens för kolonistens eget fulla behov. Vid sidan av den inkomst kolonisten kan förskaffa sig genom arbete i skogen, har han sålunda att huvudsakligen lita sig till produkter från ladugården. Att emellertid de arbetare, som komma i åtnjutande av kolonat av ifrågavarande typ, skola komma i en viss förmånligare ekonomisk ställning än den, i vilken de lösa arbetarna i allmänhet hittills levat på kronoparken, torde få anses ganska sannolikt. Under det de nu för höga priser måste anskaffa alla sina förnödenheter från långt utom kronoparken liggande trakter, skulle de hädanefter såsom innehavare av kolonat av nämnda typ inom eget område kunna producera åtminstone mjölk, smör och kött för eget behov.

Skogsanslag
för de större
lägenheterna.

I fråga om skogstilldelningen till större lägenheter stannade kommittén i sitt föregående förslag vid att sådana lägenheter borde förses med ett skogsområde av omkring 15 hektar. Utgångspunkten var därvid, att skogsområdet för att kunna vid normalt skogsbestånd lämna avkastning motsvarande det årliga behovet av gagnvirke borde sättas till nämnda mått. Gagnvirkesbehovet var beräknat till 10 kubikmeter årligen och årstillväxten till $\frac{2}{3}$ kubikmeter per hektar, en medelsiffra som ansetts lämpa sig för övre Norrlands skogar. Den uppmärksamhet kommittén sedermera ägnat denna fråga, bland annat genom aktgivande på fjolårets undersökningsresultat, har föranlett, att man ansett sig böra något modifiera den nämnda principen för skogstilldelningen. Sådan tilldelning enbart efter areal har visat sig giva ganska ojämna resultat, och härtill kommer, att den nämnda tillväxstsiffran för vidsträckta delar av Norrland otvivelaktigt är för låg och vid en fortgående föryngring av skogsbestånden måhända tål vid en avsevärd förhöjning även som medeltal betraktad. Med hänsyn härtill har kommittén för årets undersökningar fastslagit som norm, att skogsanslaget till större lägenheter borde sättas till omkring 15 hektar, men tillika anvisat, att denna areal fastställts med hänsyn till önskemålet om en årlig virkesavkastning av tio kubikmeter fast mått och att, där

markens beskaffenhet och normala produktionsförmåga ansåges föranleda, att avkastningen från nämnda areal skulle väsentligt över- eller understiga 10 kubikmeter, arealen skulle jämkas i motsvarande grad.

Innan kommittén övergår att framlägga förslag rörande upplåtelse av de nya lägenheterna, torde i korthet böra redogöras för de erfarenheter, som hittills blivit gjorda vid igångsättande av det under året beslutade kolonisationsförsöket. Av den särskilda nämnd, som utsetts att leda detta försök, har kommittén i detta avseende inhämtat följande:

Det antal kolonat av olika typer, som är bestämt att upplåtas, framgår av efterföljande sammanställning.

Erfarenheter
i fråga om
innevarande
år beslutat
kolonisa-
tionsförsök.

K r o n o p a r k	Större kolonat	Mindre kolonat		Summa
		utan bygg- nader	med av staten upp- förda bygg- nader	
Djupsjö	18	4	5	27
Metseken	19	6	8	33
Rönnliden och Luspberget	10	17	19	46
Summa	47	27	32	106

Sedan ansökningstid till dessa kolonat kungjorts och nödiga upplysningar rörande kolonisationsföretaget lämnats allmänheten särskilt i Norrland, hava 177 ansökningar inkommit.

Efter de sökta kolonatens art och belägenhet fördela sig de sökande på följande sätt.

K r o n o p a r k	Större kolonat		Mindre kolonat		Kolonat i allmän- het	Summa
	utan bygg- nader	med av staten upp- förda bygg- nader	utan bygg- nader	med av staten upp- förda bygg- nader		
Djupsjö	16	14	1	45	6	82
Metseken	15	1	1	25	—	42
Rönnliden och Luspberget	10	—	—	30	2	42
Ej särskilt angiven skog ..	2	—	—	4	5	11
Summa	43	15	2	104	13	177

Häraf framgår sålunda, att 58 ansökningar avse större och 106 mindre kolonat. Därtill komma 13, som avse kolonat utan angivande av särskild typ. Vidare gälla 119 ansökningar kolonat med av staten uppförda byggnader.

I förhållande till kolonatens antal har efterfrågan på kolonat varit störst på Djupsjö och minst på Rönnlidens och Luspbergets kronoparker.

[126.]

Då som förut nämnts 119 sökande anmält sig uteslutande till kolonat med av staten uppförda byggnader, under det att endast 32 dylika kolonat varit tillgängliga, har alltså redan av denna anledning ej mindre än 87 ansökningar måst avslås. Vidare hava en del sökande ej styrkt sig äga de kvalifikationer, som erfordras för att kunna antagas till kolonist. Åtskilliga redan antagna kolonister hava därjämte återtagit sina ansökningar. Till mitten av november månad hava 80 kolonat kunnat upplåtas, vadan sålunda 26 ännu äro odisponerade. Av dessa äro 21 belägna på Rönnliden och Luspberget, 3 på Djupsjö och 2 på Metseken. Samtliga kolonat, som skola förses med åbyggnader genom statens försorg, äro upplåtna.

Vid kolonatens utläggning har det blivit nödvändigt att i vissa fall ändra deras yttergränser, särskilt för erhållande av större utrymme kring byggnadsplatsen.

Då det ansetts, att dimensionerna av de planerade avlopps- och avledningsdikena i en del fall varit väl stora, hava dessa av nämnden minskats.

Den direkta ledningen av kolonisationsarbetet har nämnden anförtrött åt en av sina ledamöter, varigenom den av kommittén föreslagne arbetschefen kunnat undvaras. De ifrågasatta ortsombuden hava ej heller ännu blivit utsedda, utan hava nämndens arbetsledare inom de olika kolonisationsområdena fungerat såsom dylika ombud.

De arbeten, som hittills blivit utförda eller ifråga om vilka arbetsavtal äro träffade, omfatta omkring en tredjedel av alla dikningar, större delen av samtliga vägarbeten samt en del förberedande byggnadsarbeten såsom avverkning, framforsling, täljning och sågning av byggnadsvirke, grundläggning för en del byggnader, tillverkning av erforderliga dörrar och fönster m. m. Dessutom har större delen av för hela byggnadsverksamheten erforderliga materialier inköpts.

Vad de för olika arbeten upprättade kostnadsberäkningarna angår kan givetvis på detta tidiga stadium ej bestämt angivas, huruvida de verkliga kostnaderna komma att stanna inom ramen för beräkningarna. Vad som med visshet kan sägas är, att dikningarna i det stora hela komma att ställa sig billigare än som beräknats, detta särskilt till följd av de vidtagna minskningarna i dikenas dimensioner. Vägarbetena torde i det stora hela kunna utföras efter de beräknade kostnaderna eller möjligen något därutöver. Byggnadsarbetena torde komma att draga högre kostnader än de beräknade, under det materialierna ställa sig avsevärt billigare än som antagits.

Här nedan uppgivna siffror äro att betrakta endast som maxima.

Kolonatens
antal och
storlek.

K r o n o p a r k	Mindre kolonat	Större kolonat	Summa
Angeså	10	10	20
Östra och Västra Jörnsmarken	19	20	39
Aronsjöskullarna	9	19	28
Ansjo	10	—	10
Hamra	12	—	12
Summa	60	49	109

I likhet med vad fallet var vid innevarande års försökskolonisation har i första hand behovet av fasta skogsarbetare varit bestämmande för de odlingsbara markernas uppdelning på kolonat av mindre och större typ. Först sedan detta behov ansetts fyllt, hava lägenheter av den större typen utlagts. De odlingsbara torvmarkernas storlek och belägenhet hava även i sin mån varit bestämmande för fördelningen av lägenheter på de olika typerna.

Vid planläggandet av kolonisationsförsöket på Östra och Västra Jörnsmarken har området till tre upplåtna men ännu ej odlade och bebyggda odlingslägenheter disponerats för tre kolonat av mindre typ. Avsikten härmed har varit, att innehavarna av dessa odlingslägenheter skulle, där de så önskade och vore härtill lämpliga, kunna utbyta sina odlingslägenheter mot kolonat. Under antagande emellertid att de ej vore härtill hågade eller lämpliga, skulle alltså dessa av kommittén planerade kolonat ej bliva föremål för upplåtelse. I sådan händelse skulle antalet mindre kolonat på ifrågavarande kronoparker minskas från 19 till 16.

Beträffande de olika lägenheternas genomsnittliga areal kunna mer exakta siffror lämnas endast för kronoparkerna Östra och Västra Jörnsmarken, Aronsjökullarna samt Ansjö. Dessa framgå av nedanstående sammanställning.

Kronopark och kolonattyp	Areal i hektar						Total- summa
	Odlingsbar		Summa	Skogs- mark	Impediment		
	fast- mark	torv- mark			icke od- lingsbar torvmark	Sjöar. berg m. m.	
<i>Östra och Västra Jörns- marken.</i>							
Mindre kolonat	1.06	4.30	5.36	3.15	0.35	0.03	8.89
Större kolonat	1.93	8.70	9.63	12.43	1.38	0.11	23.65
<i>Aronsjökullarna.</i>							
Mindre kolonat	1.01	3.94	4.95	5.31	1.45	—	11.71
Större kolonat	2.96	11.76	14.72	15.81	5.41	0.31	36.25
<i>Ansjö.</i>							
Mindre kolonat	1.00	4.06	5.06	2.80	1.07	0.13	9.06

Kommittén har därefter redogjort för erforderliga vägbyggnader, avseende huvudvägar å kronoparken Aronsjökullarna för en kostnad av 28,400 kronor samt bivägar å alla kronoparkerna för tillhopa 48,600 kronor, inalles 77,000 kronor. För avlopps- och avledningsdiken på samtliga för kolonisation här ifrågasatta områden har totalkostnaden beräknats uppgå till 110,700 kronor.

[126.]

Byggnads-
frågan

Kommittén har vidare yttrat:

»Vad angår frågan om kolonaternas bebyggande hyser kommittén alltså den uppfattningen, att staten bör föranstalta om byggnadernas uppförande å en del av de mindre kolonaternas, under det att detta arbete å övriga kolonat bör ombesörjas av kolonisterna själva. Statens byggnadsverksamhet är nämligen i hög grad ägnad att befärma kolonisationen, vadan den vid fortsatta jordupplåtelse alltså bör bedrivas. Den leder till en långt snabbare kolonisation än om kolonisterna själva ombestyr byggnadsarbetena, den lämnar möjlighet till bosättning för sådana personer, som varken själva äro byggnadskunniga eller kunna förskaffa sig erforderlig hjälp, den lockar kolonister från mer avlägsna orter samt sprider kännedom om solidare och ändamålsenligare byggnadssätt, än som i allmänhet förekommer på landsbygden.

Då det emellertid gäller att bestämma sig för, i vilken omfattning de av kommittén nu föreslagna kolonaternas skola av staten förses med byggnader, spelar givetvis nu rådande synnerligen höga arbets- och materialpriser en viktig roll.

Gällde det uteslutande statens allmänna intresse av kronoparkernas kolonisation, synes det kommittén under nuvarande abnorma förhållanden lämpligt, att med statens egen byggnadsverksamhet finge anstå, till dess gynnsammare konjunktur inträtt. Om däremot andra viktiga statsintressen fordra en snar kolonisation av vissa kronoparker, torde i sådana fall staten icke böra undandraga sig de större uppgifter, som en dylik verksamhet kräver.

Vid en närmare undersökning av förhållandena å de till kolonisation nu föreslagna kronoparkerna vill det synas, som om statens intresse av Hamra kronoparks kolonisation vore särskilt stort. I det föregående är nämnt, att de skogliga förhållandena på denna kronopark äro sådana, att införande av rationell intensiv skogsvård är synnerligen trängande. Genom införande av en dylik vård torde staten helt visst komma att tillföras avsevärt ökade inkomster av denna kronopark, varjämte en ökad framtida virkesproduktion kommer att säkerställas. Kommittén vill därför förorda, att samtliga de 12 kolonat av mindre typ, som föreslagits till upplåtelse å Hamra kronopark, även förses med byggnader genom statens försorg.

I likhet med vad som gäller vid innevarande års kolonisationsförsök skulle statens byggnadsverksamhet endast avse att å nämnda kolonat uppföra så mycket av byggnaderna, som erfordras för att kolonisten skall få tak över huvudet såväl för sig och sin familj som för den första kreatursbesättningen. Byggnadernas fullbordande får därefter ankomma på kolonisten själv.

Vad beträffar kostnaderna för byggnadernas uppförande äro dessa beräknade med hänsyn till de på Hamra kronopark rådande lokala förhållandena. På grund av markens starkt stenbundna beskaffenhet, vilket innebär, att byggnadsgrunden i allmänhet är mycket god, torde särskild sockelgrund kunna helt och hållet undvaras, vilket medför en avsevärd besparing. Då emellertid dagsförtjänsten för yrkeskunniga arbetare å kronoparken för närvarande uppgår till ej mindre än omkring 20 kronor, komma byggnadskostnaderna på denna kronopark ändå att ställa sig jämförelsevis höga. Kostnaden för erforderliga byggnadsmaterialier med undantag för trävarorna, som hämtas från kronoparken, jämte samtliga arbetskostnader beräknas sålunda för mangårdsbyggnaden till 4,550 kronor och för uthusbyggnaden till 3,150 kronor eller tillsammans till 7,700 kronor.

I detta sammanhang vill kommittén uttala det önskemålet, att det organ, som omhänderhar ledningen av kolonisationsförsöket, bör låta sig angeläget vara att i likhet med vad fallet var beträffande innevarande års kolonisationsförsök i möjligaste mån understödja de självbyggande kolonisternas byggnadsarbete även å de kronoparker, där staten ej bedriver egen byggnadsverksamhet. I sådant avseende har kommittén tänkt sig, att ledningen borde vara kolonisterna behjälplig med anskaffande av vissa materialier, såsom sågat virke, spik, glas m. m. Genom uppgörelse om sågning av för alla eller ett flertal kolonat erforderligt virke skulle sågningskostnaderna kunna avsevärt nedbringas. De å vissa revir förefintliga transportabla sågverken torde härvid vara att påräkna. Vidare skulle förmånliga priser å övriga materialier kunna erhållas, om sådana på en gång inköptes för ett större antal kolonat. Slutligen hyser kommittén den uppfattningen, att arbetsledningen vid den av staten på vissa kronoparker utövade byggnadsverksamheten bör åtminstone i viss mån kunna vara att påräkna såsom rådgivare för kolonisterna även inom sådana kolonisationsområden, där staten ej bedriver egen byggnadsverksamhet.

I det föregående är omnämnt, hurusom i fråga om kolonatens storlek och skogstilldelning avvikelser från det tidigare kolonisationsförsöket i vissa fall vidtagits. Vad däremot angår övriga upplåtelsevillkor har kommittén ansett sig böra föreslå tillämplande av samma bestämmelser, som av regering och riksdag godkänts att läggas till grund för de redan beslutade upplåtelseerna. Det kunde väl ifrågasättas att, då kolonisationen nu utsträcker till trakter med gynnsammare belägenhet och därav härflytande högre skogs- och markvärden, köpeskillingarna borde beräknas efter andra och högre grundpriser. Kommittén har dock ansett tillräckliga skäl därtill för närvarande ej förefinnas. Den ståndskog, som finnes å kolonaten vid deras eventuella förvärfvande, förslår ej att täcka mer än en mindre del av kolonisternas årliga virkesbehov. Man har knappast anledning fästa så stort avseende vid de gängse realisationsvärdena, när ståndskogen i regel icke ens till någon del lär kunna bli använd till avsalu.

Upplåtelsevillkor.

I detta sammanhang torde få anmärkas, att av de nu för kolonisation föreslagna kronoparkerna endast Aronsjökullarna ligger inom lappmarken, där ståndskogen skyddas genom lag om utsyningsstväng. För övriga kolonisationsområdena bör, såsom kommittén ifrågasatt för kolonisationsområdena å Djupsjö kronopark, lagstiftningsåtgärd i sinom tid åstadkommas, så att utsyningsstväng även där blir införd till förhindrande av skövling genom avsaluavverkning av skogsbestånden å kolonaten. I avvaktan på sådan lagstiftning, varom kommittén förklarat sig ännu framdeles väcka förslag, bör i blivande upplåtelsekontrakt intagas en erinran om att bestämmelser av antydd art kunna vara att förvänta.

Vad markvärdena angår inverka de så obetydligt å köpeskillingarna, att ett genomsnittligt pris lämpligen bör kunna användas inom de flesta norrländska kronoparker. Å de nu ifrågavarande områdena synas de för Djupsjö m. fl. kronoparker bestämda markpriserna böra användas oförändrade.

Kolonisationsföretagets ledning anser kommittén böra, i likhet med vad som bestämts för det innevarande år beslutade kolonisationsförsöket, anförtros åt statens kolonisationsnämnd, som torde äga hos Kungl. Maj:t äska de för företagets administration erforderliga medel.

Ledningen av kolonisationsförsöket

[126.]

Vidare vill kommittén föreslå, att nämnden erhåller befogenhet att verkställa de jämkningar och kompletteringar, som kunna visa sig erforderliga beträffande lägenheternas omfattning, och att besluta om de härav möjligen föranledda förändringarna i antalet kolonat.

Kostnads-
beräkningar.

I fråga om kostnaderna för kolonisationsförsöket har kommittén ansett sig böra här framlägga vissa sammanfattande beräkningar.

Under antagande att de 12 kolonat, som enligt förslaget skulle delvis byggas genom statens försorg, bleve inom en närmare framtid upplåtna och av staten sålunda bebyggda samt att byggnadskostnaderna komma att uppgå till vad kommittén med utgångspunkt från nuvarande priser beräknat, skulle dessa kostnader jämte en del allmänna av byggnadsverksamheten betingade omkostnader kunna anslås till 96,000 kronor.

Skulle övriga 97 kolonat upplåtas och byggnadslån komma att utgå med ett minimibelopp av 4,500 kronor, medför detta en totalkostnad av 436,500 kronor.

För avlopps- och avledningsdikenas upptagande erfordras som förut nämnts 110,700 kronor.

Till vägar skulle enligt i det föregående meddelad beräkning utgå 77,000 kronor.

Den odlingshjälp, som skulle tillkomma de större kolonatens innehavare, kan beräknas till 24,500 kronor.

Totalsumman av nu angivna kostnader uppgår till 744,700 kronor. Härvid är emellertid att märka, att den del av denna summa, som belöper å byggnadslånen, kommer att till statsverket återinflyta, varigenom statens verkliga kostnader bliva i motsvarande grad minskade.

Kolonisa-
tions-
försökets
omedelbara
genomfö-
rande.

I likhet med vad fallet var med det förut beslutade kolonisationsförsöket torde nu förevarande försök böra snarast möjligt komma till utförande.

Beträffande de medel, som under de två närmaste åren skulle behöva anslås till företaget, har kommittén uppgjort en beräkning, som slutar för år 1919 å ett belopp av 158,750 kronor och för år 1920 å 163,000 kronor, summor som vid nuvarande prislägen torde vara tillräckliga men givetvis i betraktande av konjunkturerernas växlingar icke kunna anses definitiva.

Genom de av kommittén föreslagna åtgärderna torde det närmaste behovet av nya lägenheter bliva tillgodosett så långt som för nästa år kan anses lämpligt. Vägande skäl synas emellertid finnas att icke stanna härvid i avvaktan på ett slutligt ordnande av kolonisationen å kronans marker. På grund av sakens omfattning och den vidlyftiga utredning, som måste förebringas, lärer frågans slutliga lösning icke vara att vänta så snart, att kolonisationen under de alla närmaste åren mera allmänt kan sättas igång. Nära till hands ligger därför att även fortsättningsvis utlägga lägenheter i mindre omfattning på skilda håll inom de norra länen. Det kan då ifrågasättas, huruvida ej befattningen med utredningar och förslag rörande nya kolonisationsföretag av samma allmänna typ, som blivit av kommittén föreslagen och av statsmakterna godkänd, lämpligen borde överflyttas från kommittén till samma organ, som skulle hava att bringa företagen till utförande, eller statens kolonisationsnämnd. Denna, som fungerar mera oavbrutet och under enklare former än kommittén, torde genom sin befattning med redan igångsatta

företag hava erhållit erforderliga direktiv för fortsatt planerande av dylika av [126.] samma art.

Med hänsyn till vad i det föregående blivit anført får kommittén i underdånighet hemställa

Kommitténs
hemställan

A. att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för upplåtelse såvitt möjligt med början under år 1919 av kolonat på Ängeså kronopark i Norrbottens län, Östra och Västra Jörnsmarkens ävensom Aronsjökullarnas kronopark i Västerbottens län, Ansjö kronopark i Jämtlands län samt Hamra kronopark i Gävleborgs län;

B. att dessa upplåtelser måtte avse kolonat av tvenne typer, en större med odlingsmark till areal av omkring 10—15 hektar och en mindre med odlingsmark av omkring 5 hektar;

C. att kolonatens maximiantal bestämmes till 49 av den större och 60 av den mindre typen;

D. att i övrigt vid kolonatens utläggande och upplåtande skola lända till efterrättelse de av Kungl. Maj:t och riksdagen enligt riksdagens skrivelse den 2 maj 1918 i fråga om därvid beslutade kolonisationsförsök fastställda grunder med följande ändringar och tillägg:

1) att odlingsmarken å kolonaten på Hamra kronopark skall bestå till större delen av torvmark jämte en mindre areal fastmark, vilken även skall vara avsedd till boplats;

2) att till varje kolonat skall läggas ett skogsområde, som för större kolonat må omfatta omkring 15 hektar, under förutsättning att den årliga virkesavkastningen från området ej uppgår till mera än omkring 10 kubikmeter fast mått per hektar, men som vid en väsentligt högre eller lägre virkesavkastning skall i förhållande härtill jämkas; att vidare de kolonat, som utläggas å Hamra kronopark, skola erhålla högst 2 hektar duglig skogsmark samt övriga mindre kolonat ej mera sådan mark än som erfordras för vinnande av en lämplig arrondering av vart kolonats område;

3) att samtliga mindre kolonat på Hamra kronopark skola genom statens försorg förses med en mangårdsbyggnad och en uthusbyggnad, vilka dock allenast i så måtto göras färdiga, att kolonisten kan under första tiden hava nödtorftig bostad och rum för kreatur;

E. att närmaste ledningen av kolonisationsföretaget uppdrages åt statens kolonisationsnämnd, med rätt för denna att vid företagets utförande verkställa de jämkningar och kompletteringar, som kunna visa sig erforderliga beträffande lägenheternas omfattning, och att besluta om de härav möjligen föranledda förändringarna i antalet kolonat; samt

F. att åtgärder vidtagas i syfte att för ändamålet uppföras å 1919 års tilläggsstat ett förslagsanslag av 158,750 kronor och å 1920 års riksstat ett förslagsanslag av 163,000 kronor.»

I skrivelse den 22 november 1918 har kolonisationsnämnden anført, att de ökade kostnader, som skulle uppstå för nämnden, ifall åt densamma anförtröddes ledningen även av de sålunda planerade ytterligare kolonisationsföretagen, kunde beräknas till 31,900 kronor, varav 8,000 kronor för år 1919 och 7,000 kronor för år 1920.

Kolonisations-
nämnden.

[126.]
Domän-
styrelsen.

I utlåtande den 19 december 1918 över kolonisationskommitténs förslag till nya koloniseringsåtgärder har domänstyrelsen yttrat:

Beträffande valet av kronoparker, å vilka kolonisationen skulle företagas, finner styrelsen detsamma lämpligt, då däri ingå kronoparker inom skilda delar av de norrländska länen och med i så väl skogliga som andra avseenden rätt skiljaktiga förhållanden. I fråga om kronoparken Hamra får styrelsen likväl beträffande kommitténs uppgift angående virkesförrådets storlek — 155 kubikmeter per hektar produktiv mark — å det block, där kolonaten skulle anläggas, göra en erinring. Sedan år 1905 har denna kronopark varit föremål för uppmätning och skogsindelning av skogsinstitutet och skogshögskolan. Domänstyrelsen har likväl ännu icke erhållit vare sig kartor eller handlingar över denna förrättning, varför styrelsen icke är i tillfälle kunna kontrollera, huruvida sagda uppgift beträffande virkesförrådets storlek vid taxeringstillfället, vilken den torde avse, är riktig. Säkert är emellertid, att den nu är alldeles för hög, enär virkesförrådet under den tid, som förflutit, sedan skogen uppskattades, även å detta block ganska väsentligt nedsatts. I en ekonomisk utredning angående Hamra kronopark, som verkställdes år 1912, utgjorde virkesförrådet den 1 januari 1912 å hela kronoparken — med frånseende av dels tillväxten efter förutnämnda skogsuppskattning dels befintlig torrskog — 109 kubikmeter per hektar produktiv mark, vilket förråd likväl sedan dess blivit ytterligare nedsatt. Även i fråga om kommitténs uppgift angående behovet av ökad arbetskraft härstädes får styrelsen erinra, att, oaktat de betydande skogsarbeten av skilda slag, som utförts å denna kronopark under senare tid, brist å arbetskraft icke kan anses hava förelegat. Vål har denna arbetskraft, såsom kommittén framhåller, till icke oväsentlig del utgjorts av så kallade lösa arbetare, men då även sådana arbetare i dessa skogstrakter i regel äro vana vid skogsarbete, kan behovet av ökad arbetskraft här icke anses lika stort som å många andra trakter i Norrland, där absolut brist på arbetare föreligger. Och i övrigt bör ju tillgång till arbete beredas även åt de lösa arbetarna i orten. Då likväl frågan här icke gäller mer än 12 kolonat och det givetvis är av stor fördel att hava en stam fasta arbetare å kronoparken utöver dem, som kunna påräknas från kringliggande byar, anser styrelsen dock mycket önskvärt, att ifrågavarande kolonat nu måtte anläggas. Styrelsen anser ock den föreslagna begränsningen i arealen för en del av de större kolonaten, eller från förr beslutade cirka 15 hektar till omkring 10 hektar odlingsmark, vara att förorda, då helt visst sådan omfattning måste anses vara i allmänhet fullt tillräcklig för erhållande av lägenheter, vara i nu ifrågavarande orter nöjaktig möjlighet till bedrivande av jordbruk såsom huvudsaklig inkomstkälla torde kunna finnas. Härigenom kan ock möjlighet beredas ett större flertal av befolkningen att erhålla upplåtelser.

Likaledes synes den nu föreslagna normen för tilldelande av skogsanslag till större kolonat vara att föredraga framför den vid hittills beslutade försökskolonisationen bestämda, varvid tilldelningen varit bestämd till i huvudsak allenast viss areal utan hänsyn till skogsavkastningen å samma areal.

Då i övrigt nu föreslagits huvudsakligen enahanda bestämmelser och villkor för kolonatens upplåtande, som dem Eders Kungl. Maj:t och riksdagen fastställt för den tidigare beslutade försökskolonisationen å Djupsjö med flera kronoparker, varvid dock beaktats den erfarenhet såväl i avseende på kostnadsberäkningar som i övrigt.

vilken vunnits vid det under året igångsatta arbetet med de beslutade kolonaternas upplåtande och i vissa fall bebyggande genom statens försorg, får domänstyrelsen hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes vidtagna åtgärder, att den nu ifrågasatta ytterligare försökskolonisationen må, så fort lämpligen ske kan, komma till utförande i huvudsaklig överensstämmelse med kolonisationskommitténs förslag.»

[126.]

Anslag till fullföljande av den kolonisation å Rönneklidens, Luspbergets, Metsekens och Djupsjö kronoparker, som beslöts år 1918, bör nu äskas av riksdagen och har jag ej något att erinra mot det härtill begärda beloppet av 320,000 kronor för år 1920.

Departements-
chefen.

Jag biträder jämväl förslaget om nya koloniseringsåtgärder i föreslagen omfattning å kronoparkerna Hamra, Ansjö, Aronsjökullarna, Östra och Västra Jörnsmarken samt Ängeså. Å dessa kronoparker skulle enligt förslaget utläggas 109 kolonat, varav 60 skulle vara s. k. »mindre kolonat» och 49 »större» sådana.

Vid planläggandet av dessa nya kolonisationsförsök har kommittén i huvudsak följt samma grunder, som tillämpats vid den redan beslutade försökskolonisationen å Djupsjö med flera kronoparker, ehuru vissa mindre avvikelser härifrån ägt rum, varigenom arbetet i viss mån förenklats. Sålunda har, bland annat, skogstillgången å de skilda kolonat-områdena icke nu i detalj uppskattats och värderats, ej heller har den kolonaten angränsande skogsmarken fullständigt uppmäts, utan har den allenast rekognoscerats. Därjämte hava dikningsundersökningarna avsett allenast avlopps- och avledningsdiken (ej laggdiken), samt erforderliga vägar ansetts kunna anordnas med 3 meter bred körbana och så vitt möjligt med undvikande av schaktningsarbeten och teraseringar.

Under det att vid det tidigare beslutade kolonisationsförsöket varit fråga om allenast två kolonatyper, en mindre med omkring 5 och en större med omkring 15 hektar odlingsbar mark, har nu föreslagits försök med utläggande jämväl av kolonat med omkring 10 hektar odlingsmark, vilken areal, där förhållandena i övrigt vore gynnsamma, ansetts lämna nöjaktig möjlighet till utkomst med jordbruket som huvudsaklig inkomstkälla. Förenämnda kronoparker Östra och Västra Jörnsmarken hava, på grund av de goda kommunikationsförhållandena och ett livligt odlingsintresse i orten, ansetts särskilt lämpa sig för utläggandet av kolonat av denna typ. Därjämte har kommittén ansett de föreslagna kolonaten å Hamra kronopark böra, med hänsyn till det å denna kronopark enligt kommitténs mening stora behovet av arbetskraft samt det stora virkesförrådet å här ifrågavarande block och i anledning av att odlingsbar fastmark här icke finnes annat än i mycket begränsad om-

[126.] fattning, utläggas på så sätt, att till varje lägenhet lägges allenast intill 5 hektar odlingsbar torvmark samt så mycket fastmark, att den förslår åtminstone till byggnadsplats och ett mindre potatisland ävensom dessutom, i huvudsak ur arronderingssynpunkt, en mindre skogsmarksareal, som i allmänhet ej ansetts böra överstiga 2 hektar. Dessa upplåtelser äro avsedda att utgöra lägenheter för skogsarbetare på kronoparken.

I fråga om skogstilldelningen till större lägenheter föreslogs i fjol, att sådana lägenheter skulle förses med ett skogsområde av omkring 15 hektar, varvid beräknades, att sådan areal skogsmark borde avkasta 10 kubikmeter virke årligen, vilken virkesmassa ansågs motsvara det beräknade årliga gagnvirkesbehovet. På grund av sedan dess vunnen erfarenhet har kommittén nu ansett sig böra föreslå, att skogsanslaget till större lägenheter visserligen skall i regel sättas till omkring 15 hektar, men med iakttagande av att, där den årliga skogsavkastningen från denna areal väsentligt överstiger eller understiger 10 kubikmeter, arealen jämkas i motsvarande grad.

Ehuru det med hänsyn till nuvarande abnorma förhållanden i fråga om arbets- och materialpriser med mera kunde ifrågasättas att med statens egen byggnadsverksamhet för vissa av de föreslagna kolonaternas bebyggande borde anstå, till dess gynnsammare konjunkturer inträtt, har kommittén dock ansett att, då viktiga statsintressen fordra en snar kolonisation av vissa kronoparker, staten icke bör undandra sig de större uppoffringar, som en dylik verksamhet kräver. Då statens intressen av Hamra kronoparks kolonisation synts kommittén särskilt stort, har kommittén förordat, att samtliga de 12 kolonaten av mindre typ, som föreslagits till upplåtelse å denna kronopark, måtte förses med byggnader genom statens försorg, varvid dock, i likhet med vad som gäller vid 1918 års kolonisationsförsök, denna statens byggnadsverksamhet endast borde avse uppförande av så stor del av byggnaderna, att kolonisten finge tak över huvudet så väl för sig och sin familj som för den första kreatursbesättningen, under det att byggnadernas fullbordande får därefter ankomma på kolonisten själv. Kostnaderna för dessa byggnadsarbeten, inberäknade byggnadsmaterialier med undantag av trävarorna, har kommittén beräknat till 4,550 kronor för mangårdsbyggnaden och 3,150 kronor för uthusbyggnaden eller tillhopa 7,700 kronor, varvid förutsatts, att, med hänsyn till den i allmänhet mycket goda byggnadsgrunden, särskild sockelgrund helt och hållet kunde undvaras, varigenom avsevärd besparing vunnos.

Vad beträffar upplåtelsevillkoren för de nu föreslagna kolonaten

har kommittén ansett sig böra föreslå tillämpande av samma bestämmelser, som av Kungl. Maj:t och riksdagen godkänts att läggas till grund för de redan beslutade upplåtelseerna. Kommittén har emellertid erinrat om att, då samtliga nu ifrågavarande kronoparker förutom Aronsjökullarna äro belägna utom lappmarken, lagstiftningsåtgärd i sinom tid bör åstadkommas i så avseende, att även å de kolonisationsområden, som upplåtas å dessa kronoparker, utsyningstväng blir infört till förhindrande av skövling genom saluavverkning av skogsbestånden å kolonaten.

Kolonisationsföretagets ledning anser kommittén böra anförtros åt statens kolonisationsnämnd, och föreslår kommittén, att nu förevarande försök snarast möjligt må komma till utförande.

Vad kommittén i nu angivna hänseenden anfört och föreslagit synes mig välgrundat och biträdes av mig till alla delar. Ej heller har jag något att erinra mot kommitténs eller kolonisationsnämndens kostnadsberäkningar eller mot de anslagsbelopp, som begärts för åren 1919 och 1920, uppgående för såväl själva kolonisationen som för nämndens administrationskostnader till 166,750 kronor för år 1919 och 170,000 kronor för år 1920. Det för år 1919 behöfliga beloppet torde böra avjämnas till 167,000 kronor. För år 1920 skulle till såväl den redan beslutade som den nya kolonisationen krävas tillhopa 490,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att upplåtelser av kolonat å Hamra kronopark i Gävleborgs län, Ansjö kronopark i Jämtlands län, Aronsjökullarnas samt Östra och Västra Jörnsmarkens kronoparker i Västerbottens län ävensom Ängeså kronopark i Norrbottens län må ske i huvudsaklig överensstämmelse med norrländska kolonisationskommitténs nu framlagda förslag,

dels ock såväl för anordnande av dessa kolonat som ock för fullföljande av den år 1918 beslutade kolonisationen å Rönnlidens, Luspbergets och Metsekens kronoparker i Västerbottens län samt Djupsjö kronopark i Norrbottens län anvisa å *extra stat* för år 1920 ett förslagsanslag av kronor 490.000.

12. Berberisbuskens utrotande.

[127.]
Berberis-
buskens utro-
tande.
(extra anslag.)

Till bestridande av kostnaderna för berberisbuskens utrotande i de trakter av landet, där den förekommer i större mängd, har riksdagen å extra stat för år 1919 anvisat ett förslagsanslag, högst 15,000 kronor.

Lag om utrotande av berberisbuskar å viss mark har utfärdats den 20 juni 1918, varjämte lantbruksstyrelsen samma dag anbefalldes att inkomma med förslag rörande användningen av förenämnda, av riksdagen anvisade anslag samt att taga under övervägande vidtagandet av åtgärder i syfte att sprida kännedom om berberisbuskens utseende och smittoförande egenskaper samt sättet för dess utrotande.

Med anledning av hemställan av lantbruksstyrelsen i skrivelse den 23 oktober 1918 tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till berberisbuskens utrotande i de trakter av landet, där den förekommer i större mängd, å extra stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 15,000 att utgå i den mån motsvarande belopp av enskilda kommuner, landsting eller hushållningssällskap för ändamålet tillskjutes och i övrigt på de villkor och enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t må äga föreskriva.

13. Åtgärder i prisreglerande syfte.

[128.]
Åtgärder i
prisregle-
rande syfte.
(extra anslag.)

Till av kristiden föranledda åtgärder i prisreglerande syfte har riksdagen de senaste åren anvisat under nionde huvudtiteln mycket betydande belopp. För år 1919 har anvisats ett förslagsanslag av 10 miljoner kronor, avsett att vara att tillgå intill dess riksdagen hunne besluta i ärendet. Jag har för avsikt att senare i dag hemställa om anslag å tilläggsstat för innevarande år för ökning av de härtill under året disponibla medel.

För den händelse behov kommer att föreligga att även nästa år fortsätta med prisregleringsåtgärder, bör liksom för i år ett belopp här-

till stå till förfogande redan vid årets början. Under den nu instundande riksdagens lopp, då förhållandena måhända tillåta att bättre än nu överblicka läget, torde jag få framlägga närmare beräkningar angående de prisregleringsanslag, som nu böra äskas. I avvaktan därpå synes mig ett belopp, utgörande hälften av det för innevarande år beviljade eller sålunda 5 miljoner kronor nu böra beräknas för år 1920. [128.]

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avvidan på den proposition angående anslag för år 1920 till åtgärder i prisreglerande syfte, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å *extra stat* för sagda år beräkna ett anslag av kronor 5,000,000.

14. Beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor.

Även till åtgärder för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor har riksdagen under de senaste åren beviljat mycket stora belopp. För att icke dessa åtgärder skulle behöva avstanna vid 1919 års ingång har härtill å *extra stat* för detta år anvisats ett förslagsanslag av 8 miljoner kronor. [129.]

Jämte det jag har för avsikt att senare i dag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i dylikt syfte för innevarande år ytterligare beräkna ett betydande belopp å tilläggsstat, anser jag av samma skäl, som jag utvecklade i nästföregående punkt, att ett anslagsbelopp för detta ändamål nu bör beräknas även å 1920 års stat. Beloppet synes kunna tills vidare bestämmas lika med vad jag i näst föregående punkt tillstyrkt i fråga om prisregleringsanslaget eller sålunda till 5 miljoner kronor. *Beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor. (extra anslag.)*

På grund härav hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avvidan på den proposition angående anslag för år 1920 för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å *extra stat* för sagda år beräkna ett anslag av kronor 5,000,000.

15. Bidrag till vissa odlingsföretag m. m.

[130.] Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition den 19 februari 1918 nr 93 och vissa i ämnet väckta motioner har riksdagen, enligt vad densamma anmält i skrivelsen nr 79 den 20 mars 1918, för beredande av bidrag i huvudsaklig överensstämmelse med av mig tillstyrkta grunder med vissa av riksdagen angivna förändringar anvisat under nionde huvudtiteln till odlingsföretag å fastmarksjord, myr- och torvjord samt sidlänta ängsmarker ävensom till förbättrande av betes- och ängsmarker dels å tilläggsstat för år 1918 ett reservationsanslag av 8,800,000 kronor och dels å extra stat för år 1919 ett reservationsanslag av 7,350,000 kronor.

*Bidrag till
vissa odlings-
företag m. m.
(extra anslag.)*

Kungörelse angående villkoren för erhållande av statsbidrag från dessa anslag har utfärdats den 16 april 1918, nr 197.

Enligt denna kungörelse, som är avfattad i enlighet med de av riksdagen godkända grunder, utgår statsbidrag till odlingsföretag å fastmarksjord och å myr- eller torvjord ävensom till torrläggning av sidlänt ängsmark för dess odling till åker med högst 60 procent av godkända kostnader för nyodling av mark, som första gången under våren 1918 besås med säd till mogen skörd eller användes till sättning av potatis, högst 50 procent för odling, varmed på enahanda sätt första gången förfäres under hösten 1918 eller våren 1919, högst 40 procent för odling, som användes på angivet sätt första gången under hösten 1919 eller våren 1920, samt högst 30 procent för odling, som sålunda användes första gången under hösten 1920 eller våren 1921. Till nyodling inom Norrland och Dalarna må dylikt bidrag utgå utan hinder av att marken första gången användes till frambringande av annan gröda än säd till mogen skörd eller potatis. Statsbidraget må ej beräknas efter större odlingskostnad än 500 kronor för hektar. Statsbidrag till företag, som avser förbättring av betes- eller ängsmark, utgår i förhållande till de godkända kostnaderna därför med högst 40 procent vid arbeten, som avslutas under år 1918, högst 30 procent vid arbeten, som avslutas under år 1919, och högst 20 procent vid arbeten, som avslutas under år 1920, dock högst efter en sammanlagd kostnad för hektar av 200 kronor. Av beviljat statsbidrag kunna intill två tredjedelar utbetäckas under arbetets fortgång och i mån av nedlagda kostnader. Återstoden utbetalas, sedan arbetet avsynats och godkänts.

Produktionskommittén, vilken ursprungligen framställde förslaget

om ifrågavarande bidrag, beräknade summan av statsbidragen till odlingsföretag till 16,500,000 kronor, därav 10,000,000 kronor till företag, som leda till sådd 1918—våren 1919, 4,500,000 kronor till odlingar, som besås hösten 1919—våren 1920, och 2,000,000 kronor till odlingar, som besås hösten 1920—våren 1921. Till betesmarksförbättringar beräknades hela statsbidragsbeloppet till 3,750,000 kronor, därav för åren 1918, 1919 och 1920 resp. 1,800,000, 1,350,000 och 600,000 kronor. Jag framhöll för min del, att det syntes tillfyllest att vid fjolårets riksdag bereda medel till de statsbidrag, som borde utgå under åren 1918 och 1919. Ehuru jag var benägen antaga, att bidragsbeloppen näppeligen skulle komma att uppgå till de av kommittén angivna, ville jag icke för sistnämnda bägge år ifrågasätta någon nedsättning i de av kommittén beräknade beloppen. De av mig föreslagna och sedermera av riksdagen anvisade, ovan angivna beloppen äro sålunda beräknade till 1919 års utgång. Enligt kommitténs beräkningar skulle alltså återstå att anvisa till odlingsföretag under våren och hösten 1920 samt våren 1921 3,500,000 kronor samt till betesmarksförbättringar under år 1920 600,000 kronor, tillhopa 4,100,000 kronor.

I skrivelse den 24 oktober 1918 har nu statens odlingskommitté, vilken har ledningen om ifrågavarande verksamhet, meddelat, att enligt av kommittén infordrade uppgifter hade den 1 september 1918, alltså under de första månaderna av odlingsorganisationens tillvaro, till de olika länens odlingsråd inkommit ansökningar om bidrag för nyodlingar och betesanläggningar å tillsammans 3,400,000 kronor. Samtidigt hade från flera län meddelats, att ansökningar om nya odlingsbidrag ständigt inströmmade, varför det syntes sannolikt, att det för år 1918 anslagna beloppet komme att i huvudsak disponeras före årets slut. Då eventuellt överskott finge användas under år 1919, syntes även den för sistnämnda år beviljade summan få anses fylla de föreliggande behoven.

Odlingskommittén har vidare anmält, att i ett flertal av de svar, som på kommitténs i nästföregående punkt omförmälda förfrågan inkommit från odlingsråden, hade påyrkats en höjning av det nu fastställda statsbidraget till nyodlingar, så att detsamma skulle jämväl under hösten 1919 och våren 1920 utgå med 50 procent samt under hösten 1920 och våren 1921 med 40 procent av kostnaderna. Likaså hade påyrkats, att för arbeten, avseende förbättring av betes- och ängsmarker, bidragen skulle höjas med minst 10 procent av kostnaderna utöver de nu stadgade bidragen. I en del fall hade också föreslagits, att den högsta kostnad, efter vilken statsbidrag finge utgå, skulle höjas från nu stadgade 500 kronor till 600, 800 eller 1,000 kronor.

[130.]

Med anledning härav har odlingskommittén anfört, att även om det icke borde förnekas, att med de nu rådande högt uppdrivna arbetskostnaderna de fastställda maximikostnaderna för nyodling i många fall komme att överskridas, tillräckliga motiv dock icke syntes föreligga för någon höjning av vare sig nämnda maximikostnader eller den procent, efter vilken bidraget skulle beräknas. Av inkomna anmälningar att döma syntes det med odlingsanslaget avsedda ändamålet i det väsentliga komma att uppnås, så att härför tillgängliga medel skulle tagas i anspråk. Jämväl syntes den nu fastställda fallande skalan för bidragens storlek i förhållande till kostnaderna hava varit riktigt avvägd och tillräckligt hög för att locka även till sådana odlingar, som beräknades bliva färdiga först efter ett eller två år och därför endast bleve delaktiga av det lägre eller lägsta bidraget. Erinras borde dessutom därom, att avsikten med det beviljade anslaget varit att framdriva nyodlingsarbetet framför allt under nu rådande och närmast stundande tid i och för mötandet av kristidens svårigheter. Någon anledning att frånga denna plan och utsträcka den tid, under vilken det högre statsbidraget skulle utgå, föreläge enligt kommitténs uppfattning icke. Påpekas borde slutligen, att en sådan förändring skulle medföra såsom konsekvens, att i ett mycket stort antal fall redan beviljade belopp finge omräknas och efterbetalning ske, samt att detta skulle vålla ett betydande arbete och avsevärda svårigheter.

Vad i övrigt beträffar de förändringar, som av odlingsråden föreslagits i gällande grunder för erhållande av odlingsbidrag, har kommittén icke häri funnit anledning framställa något yrkande.

Kommittén har slutligen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte av 1919 års riksdag äska ett anslag av 4,100,000 kronor å extra stat för år 1920 för beredande av bidrag enligt härför fastställda grunder till ifrågasvarande odlings- och betesförbättringsföretag.

I utlåtande den 4 november 1918 har lantbruksstyrelsen förklarat sig ej hava något att häremot erinra.

Departementschefen.

Den åtgärd statsmakterna år 1918 vidtogo genom beredande av statsbidrag till höga belopp åt nyodlingar och betesförbättringar synes skola medföra synnerligen glädjande resultat. De av odlingskommittén lämnade uppgifterna visa, att dylika arbeten igångsatts i stor utsträckning redan under de första månaderna efter verksamhetens början, och jag har all anledning antaga, att härmed fortfarit även under den sedan dess förflutna hösten, helst denna årstid väl lämpar sig för sådana arbeten.

Jag anser sålunda fullt skäl föreligga att fortsätta med realiserandet av den av produktionskommittén framlagda planen och har icke annat att erinra mot vad odlingskommittén nu föreslagit, än att det icke synes mig nödigt att redan nu bevilja hela det anslag, som må erfordras till statsbidrag åt sådana odlingsföretag, vilka ej leda till markens besående förrän våren 1921. Då emellertid en del av statsbidragen till dessa företag kan utgå i förskott i mån av utfört arbete, torde större minskning i det nu ifrågasatta beloppet än med 500,000 kronor icke böra ske. Det anslagsbelopp jag tillstyrker blir alltså 3,600,000 kronor, och motsvaras detsamma i produktionskommitténs beräkningar av 1,500,000 kronor för odlingsarbeten våren 1920, 1,500,000 kronor för odlingsarbeten hösten 1920 och 600,000 kronor för betesförbättringar under samma år.

[130.]

Jag får på grund härav hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för beredande av bidrag i enlighet med de av 1918 års lagtima riksdag godkända grunder till odlingsföretag å fastmarksjord, myr- och torvjord samt sidlänta ängsmarker ävensom till förbättrande av betes- och ängsmarker anvisa å *extra stat* för år 1920 ett reservationsanslag av kronor 3,600,000.

16. Odlingsorganisation.

I anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 92 den 19 februari 1918 samt i ämnet väckta motioner har riksdagen till bestridande av kostnaderna för en odlingsorganisation i huvudsaklig överensstämmelse med av mig tillstyrkt förslag med vissa ändringar anvisat särskilda förslagsanslag med 800,000 kronor å tilläggsstat för år 1918 och 800,000 kronor å extra stat för år 1919.

[131.]

Odling-
organisation.
(extra anslag.)

Instruktion för odlingsorganisationen är utfärdad den 16 april 1918, nr 196.

Statens odlingskommitté, som utgör det centrala, sammanhållande organet i denna organisation, har nu i skrivelse den 24 oktober 1918 anfört, att sagda organisation då ännu icke hunnit arbeta så lång tid, att man kunde överblicka årskostnadernas storlek, men den omfattning arbetet redan tagit syntes giva vid handen, att nämnda förslagsanslag med gällande bestämmelser för ersättring åt odlingsråd och odlings-

[131.] nämnder redan under år 1918 skulle komma att överskridas. Med all sannolikhet komme därför de behövliga medlen för odlingsorganisationens verksamhet under år 1920 att överskrida nyssnämnda siffra. Till den ordinarie verksamheten inom odlingsnämnderna, odlingsråden och statens odlingskommitté komme vid denna tid ett betydande antal besiktningar och avsyningar av tidigare utförda nyodlings- förbättrings- och dikningsföretag. Då emellertid någon möjlighet att mera noggrant beräkna de ökade kostnadernas storlek ej föreläge, ansåge odlingskommittén, att sagda anslag fortfarande borde bibehålla förslagsanslags natur och för år 1920 uppföras med oförändrat belopp, dock med vissa förändringar.

Kommittén hade för att utröna de allmänna önskemål, som odlingsråden kunde hava att framställa beträffande odlingsorganisationens fortsätta arbete, samt de förändringar och tillägg, som på grund härav kunde påyrkas i de gällande grunderna för verksamheten, tillsänt samtliga odlingsråden en förfrågan i detta syfte. I en del av de inkomna svaren hade framhållits, att det nu fastställda maximibeloppet för ersättning åt odlingsnämnderna, nämligen 700 kronor per år, vore alltför ringa i socknar av större omfattning och med livligare nyodlingsverksamhet. Därjämte hade påyrkats, att ersättningen skulle fastställas att utgå efter vissa mera noggrant angivna grunder, exempelvis så att grundanslag av olika storlek bestämdes för olika kommuner, beroende på folkmängden och bruksningsdelarnas antal, eller att ersättningen bestämdes till visst belopp för varje förrättning o. s. v. För egen del funne kommittén det vara ådagalagt, att en höjning av det nu fastställda maximibeloppet vore erforderlig inom de nordligare delarna av landet, där socknarna ofta hade en mycket betydande utsträckning och därjämte odlingsverksamheten i allmänhet vore livlig. Kommittén erinrade, att produktionskommittén på sin tid föreslagit, att ersättningen till nämnderna skulle utgå under form av, förutom ett grundanslag beroende på arbetets omfattning, kommunens storlek o. s. v., jämväl ett tilläggsanslag av 5 kronor årligen för varje hektar jord, som uppodlades, vare sig det gällde odlingsföretag å fastmarks-, myr- eller torvjord, torrläggning av sidlänta ängar, förbättring av betes- och ängsmarker eller täckdikning. En förhöjd ersättning till nämnderna syntes nu lämpligen kunna utgå efter samma grunder som nämnda tilläggsanslag eller 5 kronor årligen per hektar nyodlad jord, dock icke för förbättring av betes- och ängsmarker eller för täckdikning. Sådan höjning av ersättningen borde endast kunna ske med odlingskommitténs medgivande och allenast till en viss maximigräns, som syntes lämpligen

kunna bestämmas till 1,500 kronor sammanlagt för varje nämnd. Kommittén ville därför föreslå det tillägg till gällande instruktion för odlingsorganisationen, att det såsom ersättning för odlingsnämndernas arbete fastställda maximibeloppet av 700 kronor per år skulle få efter statens odlingskommittés beprövande kunna beträffande Norrland och Dalarna i undantagsfall höjas med ett belopp motsvarande 5 kronor per hektar under året nyodlad jord, dock högst till ett sammanlagt belopp av 1,500 kronor.

[131.]

Huruvida genomförandet av detta förslag behövde betinga någon förhöjning i anslaget åt odlingsorganisationen, vore kommittén icke i tillfälle att bedöma, varför något yrkande härom icke ansetts böra framställas.

Kommittén har vidare erinrat, hurusom riksdagen för bestridande vid företag, till vilka lån ur dräneringsfonden utginge, av kostnader för dagtraktamenten och reskostnadsersättningar till andra förrättningsmän än lantbruksingenjörer och extra lantbruksingenjörer samt vikarier för dessa ävensom till tekniska biträden samt till arvoden åt täckdikningsförmän anvisat å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag av 200,000 kronor och å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag av 260,000 kronor. Då kommittén förutsatte, att den med statsmedel understödda täckdikningsverksamheten skulle fortgå i samma utsträckning under år 1920 som under 1919, tarvades för bägge åren ett lika stort belopp för här ifrågavarande ändamål, vadan därtill borde å extra stat för år 1920 uppföras ett förslagsanslag av 260,000 kronor.

Ofta nog inträffade emellertid, att förrättningar för täckdikningsföretag utfördes å samma dag och under samma resa som förrättningar för inspektion av nyodlingar och dylikt, vilka senare förrättningar enligt nu gällande grunder skulle ersättas ur förenämnda anslag för odlingsorganisationen. I dylika fall kunde därför uppstå tvekan, huruvida resekostnads- och traktamentsersättningen skulle utgå från det ena eller andra anslaget. För undanröjande härav ävensom för undvikande av besvär med räkningarnas särskiljande syntes lämpligt vara, att bägge anslagen sammansloges och uppfördes under en gemensam titel såsom anslag till bestridande av kostnader för odlingsorganisationen. Sistnämnda anslag skulle därigenom förhöjas till ett belopp av 1,060,000 kronor.

Kommittén har vidare framhållit, att jämlikt beslut av 1918 års lagtima riksdag dagtraktamenten och reskostnadsersättningar till lantbruksingenjörer, extra lantbruksingenjörer och vikarier för nu nämnda tjänstemän vid förrättningar för företag, som understöddes med lån ur dräneringsfonden, skulle utgå från nionde huvudtitelns ordinarie förslagsanslag

[131.] till rese- och traktamentspenningar. Däremot saknades motsvarande bestämmelser om reskostnads- och traktamentsersättning åt samma befattningshavare vid sådana förrättningar, då de jämlikt § 7 i instruktionen för odlingsorganisationen den 16 april 1918 av odlingsråd påkallats att biträda, och ersättningen i dylikt fall utginge därför ur anslaget för odlingsorganisationen. Då emellertid, såsom nyss nämndes, här ifrågakommande förrättningar ofta utfördes i samband med varandra, syntes lämpligt vara, att ersättningen i bägge fallen utginge från samma anslag, och kommittén ville därför föreslå, att dagtraktamenten och reskostnadsersättningar åt lantbruksingenjörer, extra lantbruksingenjörer och vikarier för dessa tjänstemän vid sådana förrättningar, då de jämlikt § 7 i instruktionen för odlingsorganisationen den 16 april 1918 av odlingsorganisationen påkallats att biträda, skulle från och med år 1919 utgå från nionde huvudtitelns ordinarie förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar.

Lantbruksstyrelsen har i utlåtande den 4 november 1918 förklarat sig i huvudsak icke hava något att erinra mot vad sålunda föreslagits.

I skrivelse den 6 november 1918 har därefter statens odlingskommitté gjort framställning om vissa ändringar i reglerna för avlöande av täckdikningsförmän, som anlitas vid företag, vilka understödjas medelst lån ur dräneringsfonden. I överensstämmelse med vad riksdagen år 1918 i likhet med lantbruksstyrelsen uttalat, stadgas härom i kungörelsen den 20 juni 1918 (nr 462) angående ersättning åt förrättningsmän m. fl. vid företag, till vilka dräneringslån utgå, att till sådana täckdikningsförmän, som utöver de hittills i hushållningssällskapens tjänst anställda antagas av vederbörande odlingsråd för biträde vid med dräneringslån understött företag, skall av statsmedel utgå dels visst årsarvode, som till beloppet bestämmes av vederbörande odlingsråd och som bör beräknas till i medeltal omkring 150 kronor, dels dagarvode av 3 kronor för varje arbetsdag, dels ock vid resor resekostnads- och traktamentsersättning enligt sjätte klassen i resereglementet, varjämte till dylik förmän skall av vederbörande rekvisit gäldas ytterligare dagarvode för arbetsdag med belopp, som odlingsrådet bestämmer.

Odlingskommittén har nu anfört följande:

Liksom i Kungl. Maj:ts proposition och lantbruksstyrelsens yttrande hade i riksdagens uttalande förutsatts, att de hushållningssällskap, som redan hade täckdikningsförmän anställda i sin tjänst, skulle ställa dessa till förfogande för vederbörande odlingsråd för utförande av arbeten med understöd ur dräneringsfonden. Antalet hos hushållningssällskapen anställda täckdikningsförmän hade år 1916 — det sista år för vilket uppgifter härom funnes tillgängliga — uppgått till 67.

Det årsarvode, som åtnjöttes av de hos hushållningssällskapen anställda förmännen, uppginge i allmänhet till betydligt högre belopp än det som utginge av statsmedel till de hos odlingsråden anställda förmännen, varemot dagarvodet i en del fall understeg det av statsmedel utgående, i andra fall åter överstege det samma. Uppmärksammas borde härvid, att uppgifterna hänförde sig till år 1916.

Realiserandet av nämnda förutsättning, att hushållningssällskapen skulle ställa sin personal av täckdikningsförmän till förfogande för odlingsråden för utförande av arbeten med understöd ur dräneringsfonden, syntes emellertid enligt vad kommittén hade sig bekant möta vissa svårigheter. Detta vore förnämligast beroende på den tryckta ekonomiska ställning, vari hushållningssällskapen råkat på grund av de under kristiden stegrade löneanspråken från deras befattningshavare. I en till kommittén ingiven skrivelse hade sålunda Örebro läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott framhållit, att den hårt ansträngda budgeten tvungit sällskapet att för framtiden på alla sätt söka minska sina utgifter, varför utskottet icke ansåge sig hos sällskapet kunna förorda bibehållandet av ett lika stort antal tjänstehavare för jordbruksändamål som hittills, med mindre än att vid de tillfällen, då arbeten planlades eller utfördes av sällskapets tjänstehavare för statens räkning, dessa tillfullo lämnades ersättning av statsmedel. I samband härmed hade utskottet framhållit, att de sällskap, som med största ansträngningar och offervillighet åt sig skapat en talrik sakkunnig personal, fortfarande finge så gott som helt avlöna densamma, även då staten toge deras tjänster i anspråk. Hushållningssällskap ater, som vore i saknad av sådan sakkunnig personal, undginge fortfarande helt eller åtminstone i det närmaste alla omkostnader för statens kristidsföretag, ty de flesta eller alla sakkunniga, som i de senare fallen anställdes för ändamålet, bleve anställda genom odlingsrådet och fölle därmed inom statens avlöningsområde. Förvaltningsutskottet hade därför hemställt, att kommittén måtte utverka sådan ändring i nu gällande bestämmelser, att för varje dag, varunder någon av här ifrågavarande tjänstehavare användes av odlingsrådet, vederbörande hushållningssällskap måtte ersättas med $\frac{1}{160}$ av den utav en var från sällskapet åtnjutna årslön inklusive dyrtidstillägg.

Uppenbart vore enligt kommitténs mening, att de hushållningssällskap, vilka hos sig anställt ett större antal täckdikningsförmän, bleve försatta i ett sämre läge än de andra, då staten utan ersättning toge förmännens biträde i anspråk. Orättvisan härav bleve så mycket större, som merkostnaden komme att drabba just de sällskap, vilka gått i spetsen, då det gällt att förvärva och utbilda särskild personal för dräneringsverksamhetens främjande. Kommittén kunde därför icke finna det vara annat än rätt och billigt, att staten övertog åtminstone en del av kostnaderna för denna personals avlöning, försä vitt densamma sysselsattes vid av staten anordnade kristidsarbeten, och det syntes rimligt vara, att staten bidroge med kostnaden för avlölandet av halva antalet täckdikningsförmän, vilka vore anställda hos hushållningssällskapen.

Vad därefter beträffade storleken av den ersättning, som utginge av statsmedel, syntes någon förhöjning av den nu fastställda vara påkallad. I allmänhet syntes den ersättning, som lämnades av hushållningssällskapen, numera överstiga den, som gällde för de av statsmedel avlönade. Någon höjning av årsarvodet utöver det nu fastställda eller i medeltal omkring 150 kronor för varje förman ansåge sig dock kommittén icke hava anledning påyrka, enär möjlighet förefunnas att

[131.] jämkä detta arvodes storlek alltefter som lämpligt syntes i varje särskilt fall och detsamma dessutom spelade en mindre roll i jämförelse med det av staten ävensom av vederbörande rekvisit lämnade arvodet per arbetsdag. Vad däremot det av statsmedel utgående dagarvode beträffade syntes i betraktande av den senaste tidens utomordentliga prisstegring en förhöjning till 4 kronor per dag vara befogad.

På grund av vad sålunda anförts ville kommittén hemställa om åtgärder i syfte att till högst halva antalet av de hos hushållningssällskapen vid 1918 års början anställda täckdikningsförmännen måtte utgå ersättning av statsmedel, då de av vederbörande odlingsråd anlätades för biträde vid med dräneringslån understött företag, samt att den till täckdikningsförmän av statsmedel utgående ersättningen måtte utgöras av dels visst årsarvode, som till beloppet bestämdes av vederbörande odlingsråd och som borde beräknas till i medeltal omkring 150 kronor, dels dagarvode av 4 kronor för varje arbetsdag, dels ock vid resor resekostnads- och traktementsersättning enligt sjätte klassen i resereglementet.

Av en vid denna skrivelse fogad tablå framgår bland annat, att av de 67 år 1916 hos hushållningssällskapen anställda täckdikningsförmännen 22 varit anställda i Östergötlands, 11 i Örebro och 10 i Skaraborgs län samt de återstående 24 fördelade på 13 olika sällskap. Till en täckdikningsförmän i Värmlands län utgick ej något årsarvode. I Södermanlands län utgick till därvarande två täckdikningsförmän årsarvodet med allenast 50 kronor. Till de övriga 64 förmännen utgingo årsarvoden, växlande mellan 200 och 800 kronor. Dagrarvode betalades av hushållningssällskapens medel i 8 län till 47 förmän samt växlade mellan 1 krona och 4 kronor.

I utlåtande den 23 november 1918 över denna odlingskommitténs framställning har lantbruksstyrelsen anfört:

Enligt styrelsens mening vore det i mycket hög grad önskvärt, att överenskommelse träffades med hushållningssällskapen därom, att staten från och med år 1919 och så länge understöd av statsmedel utginge från den med anledning av kristiden inrättade dräneringsfonden helt övertog avlöandet av de hos sällskapen anställda täckdikningsförmännen. Härigenom skulle vinnas, dels att vissa i föreliggande framställning påpekade, nu onekligen förefintliga missförhållanden bleve undanröjda, dels att mera enhetliga principer för förmännens avlöning, dagarvode m. m. kunde åstadkommas — något som även efter kristidens slut syntes eftersträfvansvärt — dels ock att hushållningssällskapen, vilkas tillgångar vore synnerligen hårt anlåtade och som för närvarande såväl på grund härav som till följd av penningvärdets fall hade stora ekonomiska svårigheter att övervinna, befriades från en i många fall under nu rådande kristid särskilt kännbar utgift.

Om en dylik från angivna synpunkter önskvärd åtgärd icke ansåges böra vidtagas, syntes det lantbruksstyrelsen, att sådana förändringar i nu gällande bestämmelser för nämnda täckdikningsförmäns ersättning av statsmedel borde träffas, att sagda ersättning för varje arbetsdag, de av vederbörande odlingsråd anlätades för biträde vid med understöd från dräneringsfonden under utförande varande företag, från och med ovan nämnda tidpunkt helt bestredes av staten och vederbörande

rekvirent enligt fördelning, som på förslag av odlingskommittén syntes böra fastställas av Kungl. Maj:t, därvid ersättningens sammanlagda belopp borde beräknas per dag med hänsyn till de av vederbörande hushållningssällskap bestämda avlöningsförmånerna.

[131.]

Beträffande ersättningen till de av odlingsråden anställda täckdikningsförmännen hade lantbruksstyrelsen, under förutsättning att nuvarande anordningar bibehölles, icke något att erinra mot vad odlingskommittén i denna del föreslagit.

I skrivelse den 10 december 1918 har därefter statens odlingskommitté gjort framställning om medgivande till utbetalande av ersättning till vissa av odlingsråd anlitate förrättningsmän och arbetsbiträden utöver nu bestämda dagtraktamenten jämte resekostnadsersättning. Kommittén har härvid anfört huvudsakligen följande:

Uti sitt förslag den 9 februari 1918 till inrättande av en odlingsorganisation hade produktionskommittén förutsatt, att odlingsråden av hushållningssällskapen skulle berättigas att anlita biträde av såväl dessas jordbrukskonsulenter och andra befattningshavare som även statens lantbruksingenjörer. För ersättning åt sådant biträde ävensom för sekreterarbete, trycksaker, skrivmaterialier och andra expenser samt för rese- och traktamentsersättningar åt odlingsrådets ledamöter borde redan från början ställas medel till odlingsrådets förfogande, vartill föreslogs ett begyn-nelseanslag av 5,000 kronor för varje odlingsråd.

På Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 92 hade riksdagen biträtt produktionskommitténs förslag angående anslag till täckande av odlingsrådets kostnader för *arbetsbiträde*, expenser m. m.

Genom kungörelsen den 20 juni 1918 (nr 462) hade sedermera bestämts, att vid förrättningar för med dräneringslån understött företag och vid av sådana förrättningar föranledda resor ersättning skulle utgå till förrättningsmän m. fl. enligt vissa i kungörelsen angivna grunder. Likaså hade genom kungörelsen den 11 juli 1918 (nr 593) fastställts grunderna för ersättning åt lantbruksingenjörer m. fl., då de jämlikt instruktionen för odlingsorganisationen den 16 april 1918 (nr 196) av odlingsråd påkallades att biträda.

Riksdagens nyss nämnda beslut syntes emellertid få anses innebära, att, då för fullgörande av de uppdrag, varom förmålades i § 7 av instruktionen för odlingsorganisationen, särskilt arbetsbiträde erfordrades åt odlingsråden, ersättning åt sådant biträde skulle utgå ur anslaget till odlingsorganisationen *jämte* den ersättning enligt resereglementet, som fastställts vid förrättningar för nyss angivna ändamål. Förutom det egentliga sekreterarbetet, för vilket särskild ersättning enligt riksdagens beslut skulle utgå, erfordrades även annat biträde för fullgörande av löpande göromål hos odlingsråden. För att detta arbete skulle kunna bedrivas med önskvärd kraft syntes det vara nödvändigt, att odlingsråden härför kunde disponera medel ur det till odlingsorganisationen beviljade anslaget.

Från ett flertal odlingsråd hade ock till kommittén inkommit framställningar om att av till deras disposition stående medel få utbetala ersättning åt anställda biträden utöver dagtraktamente och resekostnadsersättning enligt resereglementet. Särskilt hade det från flera län framhållits, att inom länet tillgängliga krafter icke vore tillräckliga för att som förrättningsmän uppgöra påkallade planer och kostnadsförslag till de dikningsarbeten, för vilka lån ur dräneringsfonden söktes. Skulle

[131.] hela denna lånerörelse och därmed åkerjordens avdikning kunna under krisåren utföras i avsedd omfattning, måste alltså nya krafter härför anställas, vilkas avlöning icke kunde bestridas blott genom dagtraktamente och reseersättning under förrättningsdagarna, utan vilka därjämte vore i behov av någon kontant lön per månad. I andra fall torde ifrågavarande belopp närmast komma att utgå såsom ersättning för biträdande sekreterargöromål, innefattande diverse göromål å ämbetsrummet, däribland även tekniska sådana.

Lämpligast syntes vara, att sådan ersättning utginge med visst belopp per månad ävensom att beloppet efter förslag av vederbörande odlingsråd fastställdes av statens odlingskommitté.

Departements-
chefen.

Då odlingsorganisationens verksamhet synes böra fortvara även under år 1920, bör anslag till upprätthållande av densamma anvisas å detta års stat.

Vad beträffar de nu av odlingskommittén tillstyrkta förändringarna biträder jag förslaget, att för Norrland och Dalarna ersättningen till odlingsnämnd må kunna, efter medgivande i varje fall av statens odlingskommitté, höjas med fem kronor per hektar under året nyodlad jord inom odlingsnämndens område, dock högst till ett sammanlagt belopp av 1,500 kronor. En följd härav torde vara, att det förskott, som nu kan under året av odlingsråd utanordnas till odlingsnämnd och som nu utgör 200 kronor, må efter medgivande av odlingskommittén kunna höjas, förslagsvis till 500 kronor, varvid kommittén uppenbarligen äger föreskriva nödiga villkor, exempelvis att viss areal redan nyodlats vid utbetalningstillfället.

Odlingskommitténs förslag, att dagarvodet av statsmedel till täckdikningsförmännen skall höjas från 3 till 4 kronor, vill jag tillstyrka.

Såsom kommittén nu framhållit förutsattes i fjol av såväl Kungl. Maj:t som riksdagen, att de hos hushållningssällskapen anställda täckdikningsförmännen skulle komma att stå till förfogande vid företag, som åtnjöte understöd från dräneringsfonden. Jag framhöll särskilt, att anledning icke torde förefinnas att ifrågasätta, att kostnaderna för dessa förmän skulle till någon del övertagas av staten. Emellertid synes, såsom kommitténs framställning utvisar, denna förutsättning icke kunna förverkligas. Det torde för övrigt icke kunna förnekas, att den i fjol uppställda principen innebär viss obillighet gent emot de hushållningssällskap, vilka hava dylika förmän hos sig anställda, i det att dessa sällskap måste av egna medel betala en utgift, som staten själv annorstädes åtager sig. Jag anser därför i likhet med såväl kommittén som lantbruksstyrelsen det vara angeläget, att ändring härutinnan sker.

För att i någon mån förminska sagda missförhållande har nu

odlingskommittén föreslagit, att ersättning av statsmedel skulle utgå till högst halva antalet av de hos hushållningssällskapen vid 1918 års början anställda täckdikningsförmännen, då de av odlingsråd anlitas vid med dräneringslån understött företag. Lantbruksstyrelsen har däremot i första hand föreslagit, att staten från och med år 1919 och så länge understöd utginge ur dräneringsfonden skulle från hushållningssällskapen helt övertaga avlönandet av sällskapens täckdikningsförmän. Alternativt har lantbruksstyrelsen tillstyrkt, att från nämnda tidpunkt skulle för varje vid dräneringsföretag använd arbetsdag utgå ersättning av statsmedel, avsedd att — eventuellt jämte den från rekvirenten utgående ersättning — motsvara på arbetsdagen proportionerligt belöpande andel av de för täckdikningsförmännen bestämda avlöningsförmånerna.

Av dessa olika förslag synes mig det av odlingskommittén framlagda, som avser att verkställa en kostnadsfördelning efter antalet anställda täckdikningsförmän, vara mindre lämpligt och i praktiken ganska svårhanterligt. Jag har inhämtat, att odlingskommittén icke heller längre vidhåller detta förslag utan ansluter sig till lantbruksstyrelsens mening. Att staten skulle såsom lantbruksstyrelsen i första hand ifrågasatt, helt och hållet från hushållningssällskapen övertaga avlönandet av dessas täckdikningsförmän, kan jag emellertid icke tillstyrka. Det bör härvid beaktas, att avlöningarna till dessa förmän nu utgå efter särdeles växlande grunder och att staten väl i varje fall bör tillämpa samma bestämmelser överallt. Beträffande sättet för statens bidrag till dessa täckdikningsförmäns avlönande kunna olika metoder tänkas. Att staten skulle lämna visst årligt bidrag — eventuellt motsvarande årsarvodet till statens egna täckdikningsförmän — synes icke lämpligt, enär därigenom icke hänsyn kan tagas till den olika omfattning, vari sällskapens täckdikningsförmän bliva anlitade vid nu ifrågavarande företag. Ersättningen synes bliva riktigast avvägd, om den sättes i relation till arbetsdagarna. Detta har också varit odlingskommitténs mening beträffande det av kommittén åsyftade halva antalet förmän och har alternativt tillstyrkts av lantbruksstyrelsen. Det skulle emellertid kunna ifrågasättas, att denna dagersättning skulle utgöras blott av det dagarvode, som av statsmedel utgår till statens egna förmän och som jag nu tillstyrkt skola höjas till 4 kronor. Genom en sådan bestämmelse skulle emellertid hela årsarvodet fortfarande belasta hushållningssällskapen och fog fortfarande finnas för den här ovan antydda erinringen om obillighet gent emot de sällskap, som hade dylika förmän. Jag finner det därför riktigt, att även årsarvodet tages i beräkning. Härvid kunna dock, såsom ovan nämnts, icke de av hushållningssällskapen

[131.] bestämda, till beloppen synnerligen växlande årsarvodena godkännas såsom beräkningsgrund, utan måste ett enhetligt arvode användas, varvid det naturliga är att begagna det av staten själv fastställda å 150 kronor. För att ytterligare förenkla saken bör icke det faktiska totalantalet arbetsdagar få inverka på storleken av det belopp av detta årsarvode, som bör belöpa per arbetsdag, utan synes det enklast att förutsätta 150 arbetsdagar om året, vilket gör ett belopp av 1 krona för arbetsdag. Inalles skulle alltså staten för en av hushållningssällskap anställd täckdikningsförmän betala en ersättning per dag av 5 kronor, varav 4 kronor såsom dagarvode till förmannen och 1 krona till sällskapet såsom bidrag till årsarvodet.

Resekostnads- och traktamentsersättning enligt sjätte klassen bör utgå av statsmedel även till hushållningssällskapens täckdikningsförmän, när resan gäller ett med lån ur dräneringsfonden understött företag.

Såväl dagarvodets höjning till 4 kronor åt alla täckdikningsförmän som ock statens övertagande av viss ersättning till hushållningssällskapens täckdikningsförmän bör träda i tillämpning redan från och med detta år.

Kommittén har vidare föreslagit, dels att de reseersättningar och dagtraktamenten till vissa förrättningsmän, tekniska biträden och täckdikningsförmän, vilka nu utgå från särskilt beviljade förslagsanslag å extra stat, skola även vid förrättningar, som angå med lån ur dräneringsfonden understödda företag, gäldas ur samma anslag som det, ur vilket odlingsorganisationens kostnader bestridas, och dels att dagtraktamenten och reseersättningar åt lantbruksingenjörer, extra lantbruksingenjörer och vikarier för dem skola även vid förrättningar, till vilka de jämlikt § 7 i instruktionen för odlingsorganisationen påkallas av odlingsråd, utgå från nionde huvudtitelns förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar. Dessa förslag synas välgrundade och ägnade att medföra större enkelhet och reda vid kostnadernas fördelning å de särskilda anslagen. Jag vill därför för min del tillstyrka dem under framhållande att även årsarvodena till täckdikningsförmän böra gäldas från anslaget till odlingsorganisationen. Jag har ej något att erinra mot att nyssnämnda utgifter för lantbruksingenjörer m. fl. redan från och med år 1919 påföras det ordinarie förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar.

Vad beträffar odlingskommitténs framställning om utbetalande av ersättning till vissa förrättningsmän och biträden utöver dagtraktamente och resekostnadsersättning — angående vars utbetalande med vissa belopp särskilda bestämmelser äro meddelade — vill jag erinra, att jag vid motiverandet av Kungl. Maj:ts proposition nr 92 till fjolårets lagtima riksdag icke fann skäl till erinran mot produktionskommitténs för-

slag angående anslag för täckande av odlingsrådets kostnader för arbetsbiträde, expenser m. m. Detta förslag innefattade bland annat, att ersättning skulle utgå till hushållningssällskapens jordbrukskonsulenter och andra befattningshavare, då dessas biträde av odlingsråden anlitas, ävensom för sekreterarbete, trycksaker, skrivmaterialier och andra expenser. I avseende å tolkningen av detta beslut har nu uppstått ovisshet. Det synes mig givet, att till befattningshavare i hushållningssällskapens tjänst, vilka uppbära avlöning av sagda sällskap, icke bör — bortsett från förut omförmälda täckdikningsförmän — av odlingsråd utbetalas ersättning utöver redan fastställt dagtraktamente och reseersättning. I den mån däremot dylika befattningshavare icke — jämte lantbruksingenjörer och andra statstjänstemän, om vilkas avlöande särskilda regler äro givna — räcka till utförande av de utav odlingsråden påkallade arbetena, utan ytterligare arbetskrafter måste anlitas såsom förrättningsmän eller biträden åt sådana, torde det vara nödvändigt, att viss ersättning utöver dagtraktamente och resekostnadsersättning utgår till dem, som sålunda ytterligare anlitas. Sådan ersättning torde böra utgå av de till odlingsrådets förfogande ställda medel efter grunder, som fastställas av statens odlingskommitté. Att från samma medel ersättning bör utgå för fullgörande av löpande göromål hos odlingsråden, även om detta icke egentligen kan hänföras till sekreterarbete, synes mig självklart.

Odlingskommittén har hållit för sannolikt, att det nuvarande anslaget å 800,000 kronor till odlingsorganisationen kommer att för år 1920 visa sig otillräckligt. Härtill kommer, dels att riksdagens beslut år 1918 angående ersättning åt täckdikningsförmän torde medföra något ökade utgifter i jämförelse med vad Kungl. Maj:t då föreslagit, utan att dock de av Kungl. Maj:t äskade beloppen höjdes, dels att jag nu tillstyrkt höjning i täckdikningsförmännens dagarvode med 1 krona, dels ock att jag ävenledes tillstyrkt, att staten skall i viss mån övertaga ersättningen till hushållningssällskapens täckdikningsförmän. Med hänsyn härtill anser jag — även med beaktande att förenämnda utgifter till lantbruksingenjörer m. fl. framdeles böra utgå från annat anslag — att det nu behöfliga anslaget för år 1920 bör sättas något högre än odlingskommittén föreslagit. Då anslaget påtagligen bör fortfarande vara förslagsanslag, torde större ökning än till 1,150,000 kronor icke vara behöflig.

Jag får på grund av vad sålunda anförts hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[131.]

att till bestridande av kostnaderna för odlingsorganisationen å *extra stat* för år 1920 anvisa ett förslagsanslag av kronor 1,150,000.

17. Odlingsbidrag till vissa krononybyggare i Norrbottens län.

[132.]
Odlingsbidrag
till vissa
krononybyggare i Norrbottens län.
(extra anslag.)

I skrivelse den 12 augusti 1918 har länsstyrelsen i Norrbottens län framställt åtskilliga förslag till understödjande av de nybyggen, som upplåtas vid disposition av överloppsmarkerna inom Arjeplogs, Jokkmokks och Gällivare socknar. Utlåtande häröver har avgivits den 20 november 1918 av norrländska kolonisationskommittén, varefter ärendet remitterats till kammarkollegiet, vars utlåtande ännu icke inkommit. I detta ärende har förslag framställts, bland annat, om beviljande av anslag för dylikt odlingsbidrag såväl med 50,000 kronor å tilläggsstat för år 1919 som med 10,000 kronor å *extra stat* för år 1920.

Jag får med anledning härav nu hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition angående odlingsbidrag till vissa krononybyggare i Norrbottens län, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen. för detta ändamål beräkna å *extra stat* för år 1920 ett anslag av kronor 10,000,

18. Rese- och traktamentspenningar.

[133.]
Rese- och
traktamentspenningar.
(ordinarie anslag.)

Det ordinarie förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar höjdes vid 1918 års lagtima riksdag till 650,000 kronor. Jag har förut i dag vid behandlingen av frågan om dagtraktamenten till lantbruksingenjörer m. fl. framhållit, att vid medgivande av rätt till dylika traktamenten förevarande anslag borde höjas med 60,000 kronor. I sitt betänkande den 30 november 1918 har därjämte 1917 års lantmäterikommission beräknat, att vid bifall till vissa av kommissionen framlagda förslag detta anslag skulle behöva höjas med 325,000 kronor. Utan att för närvarande vilja taga ställning till själva sakfrågan i sistnämnda

ärende anser jag en förhöjning i detta anslag nu böra beräknas, vilken [133.] emellertid synes kunna stanna vid inalles 350,000 kronor.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition angående förhöjning av ordinarie förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, i detta anslag beräkna en höjning från kronor 650,000
med » 350,000
till » 1,000,000.

19. Skrivmaterialier och expenser, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 150,000.

20. Kostnader för kommittéer m. m., *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 150,000.

21. Extra utgifter, *oförändrat ordinarie reservationsanslag* kronor 20,000.

22. **Tillfällig lönereglering för vissa ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen.**

Under återopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag till statsråd-protokollet över finansärenden anført i fråga om beredande av tillfällig lönereglering för ordinarie befattningshavare i statsdepartementen, centrala verk, hovrätterna och andra grenar av den civila statsförvaltningen, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, för beredande av tillfällig lönereglering under år 1920 åt vissa ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen

[134.]

Tillfällig lönereglering för vissa ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen.

(extra anslag)

[134.]

å *extra stat* för år 1920 under nionde huvudtiteln
beräkna ett anslag av kronor 300,000.

**23. Förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom
den civila statsförvaltningen samt till vikariatsersättningar
m. m. anvisade medel.**

[135.]

*Förstärkning
av de till av-
lönande av
vissa extra
befattnings-
havare inom
den civila
statsförvalt-
ningen samt
till vikariats-
ersättningar
m. m. anvisade
medel.*

(extra anslag.)

Under återopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag till statsrådsprotokollet över finansärenden anfört i fråga om förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom den civila statsförvaltningen samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, till förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom den civila statsförvaltningen samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel å *extra stat* för år 1920 under nionde huvudtiteln beräkna ett anslag av kronor 70,000.

24. Extra lönetillägg.

[136.]

*Extra löne-
tillägg.*

(extra anslag.)

Under återopande av vad statsrådet och chefen för finansdepartementet förut denna dag till statsrådsprotokollet över finansärenden anfört angående extra lönetillägg för år 1920 åt vissa befattningshavare hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till beredande i enlighet med de i statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag angivna grunder av extra lönetillägg för år 1920 åt en del tjänstemän vid under jordbruksdepartementet lydande stater å *extra stat* för år 1920 anvisa såsom förslagsanslag ett belopp av kronor 1,000.

25. Tryckningskostnader.

Till tryckningskostnader är å ordinarie stat uppfört ett förslags-
anslag av 32,321 kronor.

[137.]
Trycknings-
kostnader.
(ordinarie
anslag.)

För jämnande av huvudtitelnslutsumma torde detta anslag böra
höjas med 35 kronor och hemställer jag fördenskull, att Eders Kungl.
Maj:t måtte föreslå riksdagen

	att höja förslagsanslaget till tryckningskostnader	
från		kronor 32,321
med		» 35
till		» 32,356.

Beträffande här förut omförmälda ordinarie anslag, vid vilka jag
icke gjort någon framställning, har jag icke att föreslå någon förändring.

Av nionde huvudtitelnslutsumma ordinarie anslag, som för innevarande år
uppgå till kr. 11,174,200,

komma vid bifall till de av mig framställda förslag
följande anslag att höjas, nämligen:
till departementets avdelning av Kungl.

Maj:ts kansli	med kr.	3,300
» lantbruksstyrelsen	» »	5,600
» befrämjande i allmänhet av jord- bruk och lantmannanäringar	» »	3,500
» lantbruksingenjörer och deras bi- träden	» »	8,900
» undervisningsanstalter för jordbruk och lantmannanäringar	» »	345,450
» hästavelns förbättrande	» »	19,400
» skogshögskolan och statens skogs- försöksanstalt	» »	19,700
» den lägre skogsundervisningen och skogshushållning i allmänhet	» »	58,000

Transport kr. 463,850 11,174,200

	Transport kr.	463,850	11,174,200
till tillsyn å enskildas skogar i lappmarkerna och Särna socken	med kr.	300,000	
» tillsyn å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens läns kustland	» »	217,000	
» lantmäteristaten jämte skiften och avvitrningar samt utflyttningshjälp efter skiften	» »	1,026,700	
» rikets allmänna kartverk	» »	4,400	
» Sveriges geologiska undersökning	» »	7,200	
» statens meteorologisk-hydrografiska anstalt	» »	9,800	
» veterinärundervisningen	» »	17,300	
» statens veterinärbakteriologiska anstalt	» »	32,800	
» ålderstillägg	» »	110,000	
» rese- och traktamentspenningar	» »	350,000	
» tryckningskostnader	» »	35	
	tillhopa kr.	2,539,085.	

Däremot kommer att ur denna huvudtitel uteslutas ordinarie anslaget till avlöningsförbättring för vissa vaktmästare m. fl.

å kr. 18,450,
varigenom inalles uppstår en ökning å de ordinarie anslagen med kr. 2,520,635,
så att de ordinarie anslagen komma att för år 1920 uppgå till kr. 13,694,835.

Å extra stat hava för innevarande år under nionde huvudtiteln anvisats anslag å kr. 35,704,900.

Summan av de av mig för år 1920 tillstyrkta anslag å extra stat understiger

detta belopp med » 9,536,735,
varande å extra stat för år 1920 tillstyrkta anslag å tillhopa kr. 26,168,165,

vadan huvudtitelns slutsumma kommer att uppgå till kr. 39,863,000
och understiga motsvarande summa för år 1919 » 46,879,100
med » 7,016,100.

Statsrådets övriga ledamöter instämde i vad departementschefen sålunda hemställt.

Hans Maj:t Konungen täcktes därtill lämna bifall; och skulle utdrag av detta protokoll överlämnas till finansdepartementet såsom ledning vid författandet av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statsverkets tillstånd och behov.

Ur protokollet:

Osborne Koch.

Innehållsförteckning.

	Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
A. Departementet.			
1. Departementschefen	17,000		2
[1.] 2. Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli	118,800		2
[2.] 3. Egnahemsavdelning inom jordbruksde- partementet		23,000	5
B. Lantbruksstyrelsen.			
[3.] Lantbruksstyrelsen	158,300		6
C. Lanthushållningen.			
1. <i>Befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanäringar</i>	428,950		7
[4.] Centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet			7
2. <i>Lantbruksingenjörer och deras biträden</i>			7
[5.] a. Lantbruksingenjörer och deras biträden	110,800		7
[6.] b. Assistenten hos lantbruksingenjörer		63,000	16
c. Dagtraktamenten åt lantbruksingen- jörer m. fl.			31
3. <i>Undervisningsanstalter</i>	1,165,650		40
[7.] a. Lantbruksinstitutet vid Ultuna			40
[8.] b. Lantbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp			44
[9.] c. Lantbruksskolor			45
[10.] d. Reseunderstöd för lantbrukets stude- rande			46

		Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
[11.]	e. Lantmannaskolor.....			47
[12.]	f. Lanthushållsskolor.....			48
	g. Understöd åt elever vid lägre lant- bruksundervisningsanstalter.....			49
[13.]	h. Bränsle m. m. vid lantbruksinstitutet vid Ultuna.....		21,000	49
[14.]	i. Läringsbyggnad vid Ultuna.....		100,000	52
[15.]	j. Bränsle m. m. vid lantbruks- och mejeri- institutet vid Alnarp.....		13,500	57
[16.]	k. Byggnadsarbeten vid Alnarp.....		245,000	58
[17.]	l. Højda stipendier åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter.....		30,000	59
[18.]	m. Utbildningskurser för kontrollassistenter.....		14,800	60
[19.]	n. Utbildningskurser för ladugårdsförmän och svinskötare.....		36,000	60
[20.]	o. Utbildningskurser för kvinnliga ladu- gårdsskötare i Norrland och Dalarna.....		7,000	65
[21.]	p. Jordbrukskonsulenter.....		150,000	65
[22.]	q. Vandringsrättare.....		48,000	65
[23.]	r. Utbildningskurser i beteskultur och ängs- skötsel.....		2,000	70
[24.]	s. Stipendiat i boskapsskötsel och mejeri- hushållning m. m.		1,500	70
[25.]	t. Fredrika Bremer-förbundets lanthushåll- ningsskola vid Rimforsa.....		11,000	70
[26.]	u. Lanthushållningsskolan å Brogård.....		8,500	74
4.	<i>Hästaveln</i>			81
[27.]	a. Strömsholms hingstdepå.....			81
[28.]	b. Prisbelöningar av hästar.....			82
	Hästavelns förbättrande.....	389,870		86
[29.]	c. Ökat arbetsbiträde vid stuteriöver- styrelsen m. m.		5,600	87
[30.]	d. Extra personal vid Flyinge hingstdepå.....		4,630	95
[31.]	e. Åtgärder för inhemska häststammar.....		20,000	95
[32.]	f. Stambokföring rörande hästar.....		10,000	97

		Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
	5. <i>Boskapsskötseln m. m.</i>			99
	a. Förekommade och hämmande av smittsamma sjukdomar bland husdjuren ...	50,000		99
[33.]	b. Karantänsanstalten i Haparanda för husdjur		1,500	99
[34.]	c. Avelscentra för nötboskap		32,000	100
[35.]	d. Nötboskapsaveln inom Norrbottens län		5,000	101
[36.]	e. Förekommade och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreatur		110,000	101
[37.]	f. Svinavelns höjande		65,000	105
[38.]	g. Fåravelns befrämjande		35,000	105
[39.]	h. Fjäderfäavelns befrämjande		20,000	106
[40.]	i. Biskötselns befrämjande		12,000	106
	6. <i>Lantbruksmöten</i>			108
[41.]	7. <i>Redskapsprovningsanstalter</i>		32,000	108
	8. <i>Kemiska stationer m. m.</i>			110
[42.]	a. Kemiska stationer		64,000	110
[43.]	b. Kemisk-växtbiologisk anstalt inom Norrbottens län		22,300	116
	9. <i>Befrämjande av mossodlingar</i>			122
[44.]	a. Svenska mosskulturföreningen		73,000	122
[45.]	b. Försöksgårdar å myrjord i Norrland		52,200	125
[46.]	10. <i>Trädgårdsodlingens befrämjande</i>		40,000	132
	11. <i>Befrämjande av fröodlingen</i>			132
[47.]	a. Frökontrollanstalter		10,000	132
[48.]	b. Befordrande av inhemsk fröodling		5,000	133
[49.]	c. Sveriges utsädesförening		133,500	135
[50.]	12. <i>Linodlingens befrämjande</i>		34,600	143
	13. <i>Mindre jordbruket</i>			143
[51.]	a. Höjande av det mindre jordbruket		400,000	143
[52.]	b. Ordnad bokföring vid mindre jordbruk		15,000	145
[53.]	14. <i>Smörprovningar</i>		10,000	145
	15. <i>Vattenavtappningar m. m.</i>			147
[54.]	a. Norrländska avdikningsanslaget		200,000	147
[55.]	b. Allmänna avdikningsanslaget		800,000	149
[56.]	c. Tilläggsbidrag till vissa med bidrag från			

		Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
	norrländska avdikningsanslaget under- stödda företag		1,000,000	151
[57.]	d. Tilläggsbidrag till vissa med bidrag från allmänna avdikningsanslaget under- stödda företag		200,000	164
	16. <i>Torvtillgångarnas tillgodogörande</i>			165
[58.]	a. Åtgärder för torvtillgångarnas tillgodo- görande		100,000	165
[59.]	b. Torvingenjörer och torvassistenter		55,900	166
[60.]	c. Torvskola		10,400	173
[61.]	d. Undersökningar av staten tillhöriga mossar		9,500	176
[62.]	e. Undersökningar av torvmarker i södra Sverige		124,000	176
	17. <i>Husslöjden</i>			181
	a. Befrämjande av husslöjden	25,000		181
[63.]	b. Andre instruktör i husslöjd m. m.		4,500	181
[64.]	18. <i>Lindring av fraktkostnader för kalk</i>		2,000,000	184
	19. <i>Landsbygdens elektrifiering</i>			186
[65.]	a. Främjande av landsbygdens elektrifiering		100,000	186
[66.]	b. Statskonsulent för landsbygdens elek- trifiering		15,000	188
[67.]	20. <i>Upplysningsverksamhet angående försälj- ningsföreningar m. m.</i>		10,000	188
D. Fiskeriväsendet.				
	1. <i>Fiskerinäringens understöd</i>	140,000		189
[68.]	2. <i>Undervisningskurser i navigation för bohus- ländska fiskare</i>		1,550	189
[69.]	3. <i>Södra Sveriges fiskeriförening</i>		22,000	191
	4. <i>Hydrografisk-biologiska havsundersökningar.</i>			
[70.]	a. Hydrografisk-biologiska undersökningar av de Sverige omgivande haven		34,100	192
[71.]	b. Underhålls- och driftkostnad för fartyget Skagerak		98,000	193
[72.]	c. Försäkring av fartyget Skagerak		14,400	197

		Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
[73.]	5. Underhålls- och driftkostnad för fartyget Eystrasalt		15,000	198
[74.]	6. Ett armerat ångfartygs stationerande vid rikets kuster			199
	7. Fiskehamnar.			
[75.]	a. Utförande av vissa fiskehamnar		2,000,000	201
[76.]	b. Understödjande av mindre fiskehamns- byggnader		150,000	211
F. Skogsväsendet.				
	1. Skogsundervisning m. m.			219
[77.]	a. Skogshögskolan			219
[78.]	b. Statens skogsförsöksanstalt			226
	Skogshögskolan och statens skogsför- söksanstalt	221,450		240
[79.]	c. Docentstipendium och studieunderstöd vid skogshögskolan		5,700	240
[80.]	d. Personligt ålderstillägg till extra läraren vid skogshögskolan G. Grönberg		500	241
[81.]	e. Diverse behov vid skogshögskolan		75,200	241
[82.]	f. Diverse behov vid statens skogsför- söksanstalt		28,250	249
[83.]	g. Specialundersökningar rörande de norr- ländska skogarnas föryngring		26,400	249
[84.]	h. Den lägre skogsundervisningen och skogshushållning i allmänhet	178,000		252
[85.]	i. Byggnadsarbeten vid statens skogsskolor		80,000	269
[86.]	j. Fortsättningsskolan vid Kloten		27,250	269
[87.]	k. Tillsyn å enskildas skogar i lappmar- kerna och Särna socken	500,000		272
[88.]	l. Tillsyn å enskildas skogar i Västerbot- tens och Norrbottens läns kustland	347,000		274
[89.]	m. Skogsvård å enskildas skogar i Väster- bottens och Norrbottens län samt Särna socken med Idre kapellag		98,000	274
[90.]	n. Skogsodlingens befrämjande		90,000	275

		Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
[91.]	o. Skogsvårdsstyrelsernas verksamhet		67,500	276
	2. <i>Reglering av flottleder</i>			276
	3. <i>Släckning av skogseld</i>	50,000		277
F. Lantmäteriväsendet.				
[92.]	1. <i>Lantmäteriväsendet.</i>	1,713,100	156,800	277
[93.]	2. <i>Åtgärder för skifteslagsindelning i vissa delar av Kopparbergs län</i>		80,000	279
G. Rikets allmänna kartverk.				
[94.]	1. <i>Rikets allmänna kartverk</i>	442,100		280
[95.]	2. <i>Diverse behov vid rikets allmänna kartverk</i>		20,000	281
[96.]	3. <i>Namngranskning</i>		3,000	282
H. Geologiska samt meteorologiska och hydrografiska undersökningar.				
	1. <i>Sveriges geologiska undersökning.</i>			
[97.]	a. <i>Sveriges geologiska undersökning</i>	108,730		283
[98.]	b. <i>Fältarbeten m. m.</i>		92,500	287
[99.]	c. <i>Ökade medel till expenser</i>		25,000	290
[100.]	d. <i>Inredningsarbeten m. m. i Sveriges geologiska undersöknings lokaler</i>		10,000	293
[101.]	e. <i>Vaktmästare vid Sveriges geologiska undersöknings museum</i>		1,865	295
[102.]	f. <i>Praktiskt-geologisk undersökning i Jämtlands och Västerbottens län</i>		8,500	298
	2. <i>Meteorologiska och hydrografiska undersökningar.</i>			
[103.]	a. <i>Statens meteorologisk-hydrografiska anstalt</i>	147,500		302
[104.]	b. <i>Diverse behov vid statens meteorologisk-hydrografiska anstalt</i>		85,000	306
[105.]	c. <i>Meteorologiska telegram från Färöarna och Island</i>		4,400	311
[106.]	d. <i>Undersökningar i de högre luftlagren</i>		720	312
[107.]	e. <i>Meteorologiska iakttagelser i Abisko m. m.</i>		10,000	313

		Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
[108.]	f. Meteorologiska observationer å Pårtetjärkko		8,750	315
[109.]	g. Hydrogeologiska specialundersökningar		5,000	320
I. Veterinärväsendet.				
	1. <i>Veterinärundervisningsanstalter.</i>			
[110.]	a. Veterinärhögskolan			324
[111.]	b. Veterinärinrättningen i Skara			325
	Veterinärundervisningen	208,850		330
[112.]	c. Personliga arvodesförhöjningar för vissa befattningshavare vid veterinärhög- skolan		4,800	330
[113.]	d. Diverse behov vid veterinärhögskolan		133,500	331
	2. <i>Statens veterinärbakteriologiska anstalt.</i>			
[114.]	a. Statens veterinärbakteriologiska anstalt	75,500		333
[115.]	b. Diverse behov vid statens veterinär- bakteriologiska anstalt		17,550	333
	3. <i>Veterinärstaten.</i>			
	Länsveterinärer och veterinärstipendiater	232,500		334
J. Vägunderhållet och skjutsväsendet.				
	1. <i>Vägunderhållet.</i>			
	a. Bidrag till vägunderhållet på landet	2,700,000		334
[116.]	b. Kostnad för vägdelningar		25,000	334
[117.]	c. Understöd åt synnerligt betungade väg- hållningsdistrikt		150,000	335
[118.]	d. Svenska vägföreningen		15,000	335
	2. <i>Färjor och färjkarlar</i>	379		335
	3. <i>Bidrag till skjutsentreprenader</i>	400,000		335
K. Diverse.				
[119.]	1. Ålderstillägg	250,000		336
	2. Odlingshjälp åt innehavare av odlingslägen- heter	25,000		336
	3. Belöningar för rovdjurs dödande	38,000		336
	4. Ersättning till hushållningssällskapen för till statsverket indragna brännvinsförsäljnings- medel	2,100,000		336

	Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
[120.] 5. Jordförmedlingsbyråer		26,000	336
[121.] 6. Jordbruksstatistiken		40,000	337
[122.] 7. Befrämjande av avsättning i främmande län- der av alster av svenska lantbruket m. m.		29,000	338
[123.] 8. Internationella lantbruksinstitutet i Rom		5,000	339
[124.] 9. Understöd åt föreningar för jordbrukskredit		35,000	340
[125.] 10. Inventering av odlingsjord å kronomarker i Norrländ och Dalarna		90,000	340
[126.] 11. Kolonisation å vissa kronoparker		490,000	341
[127.] 12. Berberisbuskens utrotande		15,000	358
[128.] 13. Åtgärder i prisreglerande syfte		5,000,000	358
[129.] 14. Beredande av lindring i de mindre bemed- lades levnadsvillkor		5,000,000	359
[130.] 15. Bidrag till vissa odlingsföretag		3,600,000	360
[131.] 16. Odlingsorganisation		1,150,000	363
[132.] 17. Odlingsbidrag till vissa krononybyggare i Norrbottens län		10,000	374
[133.] 18. Rese- och traktamentspenningar	1,000,000		374
19. Skrivmaterialier och expenser	150,000		375
20. Kostnader för kommittéer m. m.	150,000		375
21. Extra utgifter	20,000		375
[134.] 22. Tillfällig löneroglering för vissa ordinarie befattningshavare inom den civila stats- förvaltningen		300,000	375
[135.] 23. Förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom den civila statsförvaltningen samt till vikariatsersätt- ningar m. m. anvisade medel		70,000	376
[136.] 24. Extra lönetillägg		1,000	376
[137.] 25. Tryckningskostnader	32,356		377
	13,694,835	26,168,165	

Tionde huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 januari
1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Sedan de till nionde huvudtiteln hörande frågor blivit på föredragning av vederbörande departementschef prövade, anhöll chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, att få anmäla de frågor, som rörde regleringen av

tionde huvudtiteln,

innefattande pensions- och indragningsstaterna, och omnämnde därvid till en början följande ordinarie anslag, i vilka ändring icke föreslås, nämligen:

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml.

A. **Det civila pensionsväsendet.**

1. Pensionering av civila tjänst innehavare, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 1,900,000.

2. Förvaltningsbidrag till en ny änke- och pupillkassa för civilstaten, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 35,000.

3. Till gäldande av statens andel i kostnaden för pensionering av extra provinsialläkare, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 15,000.

4. Till gäldande av statens andel i kostnaden för pensionering av lasarettsläkare, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 25,000.

Departementschefen erinrade härefter, att Kungl. Maj:t enligt finansdepartementet tillhandakomna protokollsutdrag förut beslutat avlåta till riksdagen av följande framställningar, som jämte ordinarie anslag, i vilka ändring icke föreslås skulle här antecknas, nämligen:

på *civildepartementets* föredragning:

5. **Bidrag till sjuksköterskors pensionering.**

(se bil. 6 vid detta prot., sid. 58)

[1.]
Bidrag
till sjukskö-
terskors pen-
sionering.
(ordinarie
anslag.)

att riksdagen måtte i avbidan å den proposition, som kan komma att i ämnet avlåtas, beräkna en förhöjning av det *ordinarie* förslagsanslaget till bestridande av statens bidrag till sjuksköterskors pensionering nu kronor 15,000
till kronor 50,000.

6. Bidrag till pensionering av barnmorskor.

(se bil. 6 vid detta prot., sid. 59)

att riksdagen måtte i avbidan å den proposition, som kan komma att i ämnet avlätas, beräkna en förhöjning av det *ordinarie* förslagsanslaget till bestridande av statens bidrag till pensionering av barnmorskor, nu kronor 30,000
till kronor 50,000

[2.]
Bidrag till
pensionering
av barnmor-
skor.
(ordinarie
anslag.)

7. Anslag till barnmorskornas pensionsanstalt.

(se bil. 6 vid detta prot., sid. 59)

att riksdagen måtte i avbidan på den proposition i ämnet, som kan komma att avlätas, beräkna det *ordinarie* förslagsanslaget till gäldande av kostnader för förvaltningen av barnmorskornas pensionsanstalt till oförändrat belopp, högst kronor 11,000.

[3.]
Anslag till
barnmorskor-
nas pensions-
anstalt.
(ordinarie
anslag.)

8. Pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning.

(se bil. 6 vid detta prot., sid. 60)

att riksdagen måtte på *ordinarie* stat från och med år 1920 under riksstatens tionde huvudtitel uppföra ett förslagsanslag
å kronor 31,000
till pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning.

[4.]
Pensionering
av förmän och
arbetare vid
statens järn-
vägsbyggnader samt
statens vatten-
fallsverks
byggnadsav-
delning.
(ordinarie an-
slag.)

9. Bidrag till handelsflottans pensionsanstalt, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 101,000.

Härefter anförde chefen för *finansdepartementet*:

10 och 11. **Förbättring av pensioneringen från handelsflottans pensionsanstalt.**

[5 o. 6.]
Handelsflottans pensionsanstalt.
(extra anslag.)

På framställning av Kungl. Maj:t har riksdagen för vart och ett av åren 1910—1919 till förbättring av pensioneringen från handelsflottans pensionsanstalt å extra stat under riksstatsens tionde huvudtitel beviljat ett förslagsanslag å 31,000 kronor. Med anslaget har avsetts att höja pensionsbeloppet i anstaltens fjärde klass, omfattande sjöfolk, som icke äro fartygsbefälhavare, styrmän eller maskinister, från 60 till 90 kronor.

I enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har riksdagen därjämte till förbättring av pensioneringen inom de tre första klasserna av handelsflottans pensionsanstalt för vart och ett av åren 1913—1919 beviljat å extra stat under riksstatsens tionde huvudtitel ett anslag av likaledes 31,000 kronor, från och med år 1918 betecknat förslagsanslag, högst.

Vid föredragning den 1 juli 1918 av riksdagens skrivelse den 21 juni samma år, däri riksdagen anmält sitt beslut att för år 1919 bevilja omförmälda tvenne anslag, bemyndigade Kungl. Maj:t direktionen över handelsflottans pensionsanstalt att till en var, som i enlighet med bestämmelserna i reglementet för handelsflottans pensionsanstalt och direktionens därå grundade beslut komme att för år 1919 eller någon del därav uppbära pension inom fjärde klassen, för motsvarande tid utbetala fyllnadspension efter 30 kronor, för år räknat, ävensom att efter ingången av år 1919 hos statskontoret i mån av behov och mot redovisningsskyldighet, rekvirera för utbetalande av dylika fyllnadspensioner erforderliga medel, som statskontoret skulle hava att till direktionen utanordna från förstnämnda, av riksdagen till förbättring av pensioneringen från handelsflottans pensionsanstalt på extra stat för år 1919 anvisade förslagsanslag å 31,000 kronor.

Beträffande omförmälda till förbättring av pensioneringen inom anstaltens tre första klasser beviljade anslag å 31,000 kronor förordnade Kungl. Maj:t därjämte,

att anslaget skulle användas uteslutande för pensioneringen inom de tre första klasserna av handelsflottans pensionsanstalt;

att de i § 4 av reglementet för nämnda pensionsanstalt den 29 januari 1864 meddelade bestämmelser angående proportionen av pensionsrummens antal i de olika klasserna icke skulle i fråga om användningen av det nya anslaget äga tillämpning;

att de tre första klasserna skulle vid anslagets fördelning betraktas [5. o. 6] såsom en pensionsklass och de inom desamma pensionssökande sålunda erhålla pension från anslaget i den ordning, de blivit inom anstalten pensionsberättigade, oavsett vilken klass de tillhörde; samt

att utbetalningen av de med tillhjälp av ifrågavarande anslag beviljade nya pensionerna skulle verkställas å de tider, i den ordning och efter de grunder, som sagda reglemente i övrigt föreskreve; och anbefallde Kungl. Maj:t tillika statskontoret att efter ingången av år 1919 till direktionen på rekvisition och mot redovisningsskyldighet utbetala berörda anslag.

I skrivelse den 14 december 1918 har nu direktionen över handelsflottans pensionsanstalt gjort framställning om beredande åt pensionsanstalten av anslag för enahanda ändamål å extra stat för år 1920 med samma belopp, som beviljats för år 1919.

Jag ber att i detta sammanhang få anmäla ytterligare en av direktionen över handelsflottans pensionsanstalt hos Kungl. Maj:t gjord framställning om tilläggspensioner till anstaltens pensionärer under år 1919.

I skrivelse den 29 oktober 1918 har nämligen direktionen, under framhållande av att pensionerna, som utginge med 160 kronor i första, 120 kronor i andra, 100 kronor i tredje samt 90 kronor i fjärde klassen och redan förut varit otillräckliga, blivit det än mer genom de ständigt ökade levnadskostnaderna, föreslagit, att pensionstagarna vid anstalten måtte erhålla tilläggspensioner med 50 procent av nuvarande pensionsbeloppen. Den för ändamålet erforderliga summan har direktionen beräknat ej komma att överskrida 106,000 kronor. I avslutning härtill har direktionen, under erinran att anstalten saknade medel att bestrida en dylik utgift, hemställt, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärd för beredande av ett anslag å 106,000 kronor till berörda tilläggspensioner inom anstalten under år 1919.

I infordrat utlåtande den 19 november 1918 har kommerskollegium ansett i hög grad önskvärt, att en tillfällig höjning av pensionsbeloppen kunde beredas för år 1919, varför kollegium funnit sig böra tillstyrka den gjorda framställningen.

Samtidigt härmed har också inkommit en till statsrådet och chefen för finansdepartementet ställd, av 684 pensionstagare hos handelsflottans pensionsanstalt undertecknad framställning med hemställan om utverkande av kristidstillägg eller eventuellt höjning av de pensioner, som utginge från anstalten.

[5 o. 6.]
Departements-
chefen.

De från handelsflottans pensionsanstalt utgående pensionerna hava aldrig haft till syfte att bereda full försörjning för de i handelsflottans tjänst anställde, utan pensionerna hava i främsta rummet utgjort vederlag för den förr till sjömännen utgående så kallade »föringen» — en sjöman å fartyg i utrikes fart sedan gammalt tillkommande förmån att, i vederlag för tidigare medgiven tullfrihet för av dem utrikes ifrån införda varor, vid ankomst till svensk hamn från utrikes resa av tullmedlen utbekomma vissa belopp — varjämte de, haft till syfte bland annat, att tillföra vår handelsflotta tillräcklig bemanning. Vid sådant förhållande finner jag mig ej kunna i detta sammanhang tillstyrka bifall till sistberörda framställningar.

Emellertid hava handlingarna i detta ärende av mig överlämnats till de sakkunniga, som hava att utreda frågan om krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1919, för att tagas under övervägande vid fullgörande av det dem lämnade uppdraget.

På grund av vad sålunda blivit anført, hemställer jag, att Kungl. Maj:t nu endast måtte föreslå riksdagen

att å *extra* stat för år 1920 under riksstatens tionde huvudtitel bevilja

dels till förbättring av pensioneringen från handelsflottans pensionsanstalt ett förslagsanslag kronor 31,000;

dels ock till förbättring av pensioneringen inom de tre första klasserna av handelsflottans pensionsanstalt ett förslagsanslag, högst kronor 31,000.

Departementschefen erinrade härefter, att Kungl. Maj:t enligt finansdepartementet tillhandakomna protokollsutdrag förut beslutat avlåtande till riksdagen av följande framställningar, som jämte ordinarie anslag, i vilka ändring icke föreslås, skulle här antecknas, nämligen:

12. Bidrag till kungl. hovkapellet's pensionsinrättning, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 3,000.

på *ecklesiastikdepartementets* föredragning:

13. Statsbidraget till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m.

(se *bil. 7* vid detta prot., sid. 75)

att riksdagen måtte i avbidan på proposition angående bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m., beräkna en ökning av det för ändamålet utgående *ordinarie* anslaget

nu	kronor 157,276
med	» 40,000
till	» 197,276.

[7.]
Statsbidraget
till pensionering
av änkor
och barn efter
lärare vid
allmänna
läroverk,
pedagogier,
seminarier
m. m.
(ordinarie
anslag.)

14. Bidrag till pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter, oförändrat *ordinarie* förslagsanslag .. kronor 68,000.

på *ecklesiastikdepartementets* föredragning:

15. Tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna.

(se *bil. 7* vid detta prot., sid. 76)

att riksdagen måtte för beredande, enligt av riksdagen godkända grunder, av tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna anvisa under riksstatens tionde huvudtitel på *extra* stat för år 1920 ett förslagsanslag å kronor 50,000.

[8.]
Tilläggspensioner åt
vissa lärarinnor
vid de statsunderstödda
enskilda läroanstalterna.
(extra anslag.)

16. Statens pensionsanstalt för folkskollärare m. fl.

(se *bil. 7* vid detta prot., sid. 77)

att riksdagen måtte, i avbidan på proposition angående omorganisation av folkskollärarnas pensionsinrättning, småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt och folkskollärarnas änke- och pupillkassa, beräkna för ändamålet under tionde huvudtiteln — med uteslutande av de nuvarande anslagen till nämnda anstalter å tillhoppa 4,769,811 kronor — ett belopp av kronor 8,000,000.

[9.]
Statens
pensionsanstalt
för folkskollärare
m. fl.
(ordinarie
anslag.)

17. Bidrag till dövstumlärarynas pensionsanstalt, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 35,000.

på jordbruksdepartementets föredragning:

18. Tillfälliga understöd åt pensionerade kronojägare.

[10.] (se bil. 8 vid detta prot., sid. 103)
 Understöd åt pensionerade kronojägare, (extra anslag.) att riksdagen måtte å *extra* stat under tionde huvudtiteln för år 1920 uppföra ett förslagsanslag av kronor 1,800 för utdelande av tillfälliga understöd åt pensionerade kronojägare, under villkor att understöd ej må tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter och antingen erhållit avsked med pension från allmänna indragningsstaten till belopp understigande 500 kronor eller ock under år 1908 erhållit avsked med avkortad pension från anslaget till pensionering av civila tjänstinnehavare, samt att i avseende å understödets storlek iakttages, att detsamma jämte den utgående pensionen icke må tillsammans överstiga 500 kronor.

19. Till bestridande av statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 15,000.

Nedannämnda av chefen för finansdepartementet ytterligare omnämnda oförändrade ordinarie anslag och på andra departements föredragning av Kungl. Maj:t beslutade framställningar skulle här antecknas som följer:

B. **Det militära pensionsväsendet.**

1. Ersättning till arméns pensionskassa för mistade löneinnehållningar, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 4,640.

2. Ersättning till arméns pensionskassa för nådårs- och begravningshjälpsbesparingar, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 28,080.

på lantförsvarsdepartementets föredragning:

3 och 4. Bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén.

(se bil. 2 vid detta prot., sid. 27)

att riksdagen måtte

dels höja det under riksstatens tionde huvudtitel å *ordinarie* stat uppförda anslaget för bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén,

nu	kronor 134,361
med	» 3,356
till	kronor 137,717,

[11 o. 12.]

Pensionering
av änkor och
barn efter
befäl och
underbefäl
med vederlikar
vid armén.

(ord. o. extra
anlag.)

dels ock till förstärkande av det i 1918 och 1919 års riksstater för samma ändamål uppförda anslag å *extra* stat för år 1920 anvisa ett *förslagsanslag* av högst kronor 8,355.

5. Till upprätthållande av arméns pensionskassas egen pensionering samt till fyllnadspensioner.

(se bil. 2 vid detta prot., sid. 29)

att riksdagen måtte under riksstatens tionde huvudtitel å *extra* stat för år 1920 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 3,500,000, att användas såväl till upprätthållande av arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda pensionsbelopp, mot skyldighet för pensionskassan att avstå de för året densamma tillkommande vederlag för de till statsverket indragna rusthållsavgifterna, som ock till fyllnadspensioner i enlighet med fastställda grunder för sådana pensioners utgående.

[13.]

Upprätt-
hållande av
arméns pen-
sionskassas
egen pension-
ering samt
till fyllnads-
pensioner.

(extra anslag.)

6. **Tillfälliga understöd åt avskedade underofficerare och vederlikar vid armén.**

(se *bil. 2* vid detta prot., sid. 30)

[14.]
Tillfälliga
understöd åt
avskedade
underoffi-
cerare och
vederlikar
vid armén.

att riksdagen måtte under riksstatens tionde huvudtitel å *extra* stat för år 1920 bevilja ett förslagsanslag av kronor 15,000 för utdelande av tillfälliga understöd åt avskedade underofficerare och vederlikar vid armén i enlighet med de av Kungl. Maj:t med 1907 års riksdag bestämda grunder.

(extra anslag.)

7. **Tillfällig pensionsförbättring för viss personal vid armén.**

(se *bil. 2* vid detta prot., sid. 31)

[15.]
Tillfällig pen-
sionsförbätt-
ring för viss
personal vid
armén.

att riksdagen måtte i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlätas angående tillfällig pensionsförbättring för viss personal vid armén, tillsvidare under tionde huvudtiteln å *extra* stat för år 1920 beräkna ett förslagsanslag kronor 350,000.

(extra anslag.)

8. Till arméns pensionskassa, ersättning för inkomster från Vadstena krigsmanshuskassas äldre medel, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 106,000.

9. Vadstena krigsmanshuskassa, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 137,640.

på lantförsvarsdepartementets föredragning:

10. **Bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militär tjänstgöring.**

(se *bil. 2* vid detta prot., sid. 32)

[16.]
Bidrag till
ersättning i

att riksdagen måtte, i avvaktan på den proposition med förslag till lag om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militär

tjänstgöring, som kan komma att till riksdagen avlåtas, tillsvidare beräkna det under tionde huvudtiteln upptagna *ordinarie* anslaget till bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militär tjänstgöring till kronor 280,000.

anle ning av
kroppsskada,
å dragen under
militär tjänst-
göring.
(ordinarie
anslag.)

11. Förhöjning i gratialen åt avskedat manskap.

(se bil. 2 vid detta prot., sid 33)

att riksdagen måtte, i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlåtas angående förhöjning i gratialen åt avskedat manskap vid armén, tillsvidare beräkna det under riksstatens tionde huvudtitel uppförda *ordinarie* anslaget till förhöjning i gratialen åt avskedat manskap till kronor 1,061,810.

17.
Förhöjning i
gratialen åt
avskedat man-
skap.
(ordinarie
anslag.)

12. Tillfälligt understöd åt f. d. förrådsvaktmästare.

(se bil. 2 vid detta prot., sid. 34)

att riksdagen måtte under tionde huvudtiteln å *extra* stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 683 för utdelande av tillfälligt understöd åt f. d. förrådsvaktmästare under villkor:

18.
Tillfälligt
unders'öd åt
f. d. förråds-
vaktmästare.
(extra anslag.)

att understöd ej tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter, samt

att understödet för en var bestämmes till sådant belopp, att det, jämte honom tillkommande gratial från Vadstena krigsmanshuskassa, uppgår till 300 kronor.

13. Ersättning till flottans pensionskassas pensionsfond för minskade inkomster, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 36,320.

14. Ersättning till flottans pensionskassas gratialfond för minskade inkomster, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 16,650.

på *sjöförsvarsdepartementets* föredragning:

15. Bidrag till flottans pensionskassas gratialfond.

(se *bil. 3* vid detta prot., sid. 47)

[19.]
Bidrag till
flottans pen-
sionskassas
gratialfond.

att riksdagen måtte
höja det under riksstatens tionde huvudtitel å *ordinarie* stat upp-
förda anslaget för bidrag till flottans pensionskassas gratialfond
nu kronor 33,100
med » 11,900
till kronor 45,000.

ordinarie
anslag.

16. Till pensionering av flottans befäl och underbefäl med veder-
likar, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 253,300.

på *sjöförsvarsdepartementets* föredragning:

17. Förhöjning i pensionerna till avskedade båtsmän.

(se *bil. 4* vid detta prot., sid. 54)

[20.]
Förhöjning i
pensionerna
till avskedade
båtsmän.
(ordinarie
anslag.)

att riksdagen måtte, i avvaktan på den proposition, som kan
komma att avlätas angående förhöjning i pensionerna åt avskedade
båtsmän, tills vidare beräkna det under riksstatens tionde huvudtitel
uppförda *ordinarie* anslaget till pensionering av flottans gemen-
skap till kronor 293,120.

18. Tillfälliga understöd åt f. d. stammanskap vid marinen m. fl.

(se *bil. 3* vid detta prot., sid. 49)

[21.]
Tillfälliga
understöd åt
f. d. stam-
manskap vid
marinen m. fl.
(extra anslag.)

att riksdagen måtte å *extra* stat under riksstatens tionde huvud-
titel för år 1920 anvisa ett förslagsanslag å kronor 3,400
att användas för utdelande av tillfälliga understöd åt f. d. stammanskap
vid marinen (utom båtsmän) och skeppsgossar, vilka pensionerats enligt
reglementet för pensionering av flottans och lotsverkets gemenskap den
31 oktober 1879, under villkor:

att understöd ej må tilldelas annan än den, som styrker sig vara
i behövande omständigheter,

att understöd till manskap, som erhållit pension på grund av upp-
nådd levnads- och tjänstålder, skall utgå med 200 kronor, samt

att understöd till manskap och skeppsgossar, som erhållit pension på grund av skada eller sjukdom, ådragen under tjänstutövning, må på därom gjord ansökning och efter i varje särskilt fall verkställd prövning av behovet och dess sammanhang med den ådragna skadan eller sjukdomen beviljas, med iakttagande att pensionen och understödet icke må tillsammans överstiga det belopp, som skolat utgå såsom livränta vid tillämpning av förordningen den 18 juni 1909 angående ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

19. Tillfälliga understöd åt f. d. daglönare vid marinen.

(se bil. 3 vid detta prot., sid. 50)

att riksdagen måtte å *extra* stat för år 1920 under tionde huvudtiteln uppföra ett förslagsanslag av kronor 15,930 för utdelande av tillfälliga understöd åt f. d. förmän bland daglönare, sjukvaktare och övriga daglönare vid marinen, vilka pensionerats enligt bestämmelser, äldre än dem, som meddelats genom nådiga kungörelsen den 25 november 1910, under villkor:

[22.]
Tillfälliga
understöd åt
f. d. daglönare
vid marinen.
(extra anslag.)

att understöd ej tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter, samt

att understödet bestämmes för den, som, utan att erhålla invalidunderhåll, i pension från flottans pensionskassa uppbär mindre än 200 kronor årligen, till det belopp, som erfordras för att understödet och pensionen tillsammans skola uppgå till 300 kronor, för den, som i sådan pension eller dylik pension jämte invalidunderhåll åtnjuter tillhoppa från och med 200 kronor till och med 307 kronor årligen, till 100 kronor samt för den, som i sådan pension bekommer 400 kronor eller 500 kronor årligen, till 50 kronor.

20. Tillfälliga understöd åt f. d. befattningshavare vid lotsverket.

(se bil. 3 vid detta prot., sid. 52)

att riksdagen måtte å *extra* stat för år 1920 under tionde huvudtiteln uppföra ett förslagsanslag å kronor 9,000 för utdelande av tillfälliga understöd åt sådana f. d. befattningshavare vid lotsverket, som pensionerats enligt bestämmelser, äldre än dem, som med 1915 års ingång blivit tillämpliga å personalen vid lotsverket, under villkor:

[23.]
Tillfälliga
understöd åt
f. d. befatt-
ningshavare
vid lotsverket.
(extra anslag.)

att understöd ej tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter; samt

att understödet bestämmes till 100 kronor, dock att understödet för den, som i pension jämte pensionsförhöjning uppbär mindre än 250 kronor årligen, skall utgå med det belopp, som erfordras för att understödet och pensionen jämte pensionsförhöjningen tillsammans skola uppgå till 350 kronor, samt att understödet tillsammans med pensionen jämte pensionsförhöjningen icke i något fall må överstiga 550 kronor.

21. Tillfällig pensionsförbättring för viss personal vid marinen.

(se bil. 5 vid detta prot., sid. 56)

[24.]
Tillfällig
pensions-
förbättring för
viss personal
vid marinen.
(extra anslag.)

att riksdagen måtte, i avvaktan på den proposition angående beviljande av anslag till tillfällig pensionsförbättring för viss personal vid marinen, Kungl. Maj:t må komma att till riksdagen avlåta, bland de *extra* förslagsanslagen å tionde huvudtiteln för år 1920 för berörda ändamål beräkna ett belopp av..... kronor 70,000.

22. Invalidhusfonden, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 60,350.

23. Till blesserade över- och underofficerare, *oförändrat ordinarie reservationsanslag* kronor 2,400.

Beträffande härefter

C. Allmänna indragningsstaten

erinrade föredragande departementschefen om Kungl. Maj:ts på nedan-nämnda departements föredragning förut fattade beslut om avlåtande till riksdagen av följande framställningar, nämligen:

på justitiedepartementets föredragning:

**Årligt understöd till förre vaktkonstapeln Per August Jonssons änka
Gustafva Jonsson.**

(se bil. 1 vid detta prot., sid. 24)

att förre vaktkonstapeln vid kronohäktet i Västervik Per August Jonssons änka Gustafva Jonsson, född Andersson, må från och med år 1919, så länge hon förbliver änka, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av kronor 200.

[25.]
Årligt under-
stöd till förre
vaktkonsta-
peln Per
August Jons-
sons änka
Gustafva
Jonsson.

på lantförsvarsdepartementets föredragning:

Fyllnadspension åt löjtnanten J. O. C. F. J:son Hedenmarcks änka.

(se bil. 2 vid detta prot., sid. 35)

att löjtnanten vid Dalregementet J. O. C. F. J:son Hedenmarcks änka Lillian Rayah Hedenmarck, född Boydh, må under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, utöver henne författningsenligt tillkommande pension från arméns nya änke- och pupillkassa, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av kronor 1,100, att utgå från och med den 1 juli 1918.

[26.]
Fyllnadspen-
sion åt löjt-
nanten J. O.
C. F. J:son
Hedenmarcks
änka.

Pension åt förre skomakarmästaren A. Holmberg.

(se bil. 2 vid detta prot., sid. 37)

att förre skomakarmästaren vid Göta artilleriregemente August Holmberg må under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av kronor 1,000, att utgå från och med den 1 maj 1918.

[27.]
Pension åt
förre sko-
makarmästa-
ren A. Holm-
berg.

Pension åt verkstadsföreståndarna G. T. Beijer och C. A. T. Berglund.(se *bil. 2* vid detta prot., sid. 39)

[28.] att verkstadsföreståndarna vid Svea livgarde Gustaf Teodor Beijer och Carl August Theodor Berglund må från och med månaden näst efter den, varunder de erhålla entledigande från sin anställning vid regementet, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension, Beijer med kronor 700 och Berglund med » 900.

Pension åt
verkstadsföreståndarna G.
T. Beijer och
C. A. T. Berglund.

Pension åt städerskan Mathilda Charlotta Åkerlund.(se *bil. 2* vid detta prot., sid. 42)

[29.] att städerskan vid fjärde arméfördelningens stabsexpedition Mathilda Charlotta Åkerlund må från och med månaden näst efter den, under vilken hon erhåller entledigande från sin anställning vid nämnda expedition, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av kronor 360.

Pension åt
städerskan
Mathilda
Charlotta
Åkerlund.

Pension åt tillskäraren O. Olsson.(se *bil. 2* vid detta prot., sid. 44)

[30.] att tillskäraren vid Södra skånska infanteriregementets skrädderi-verkstad O. Olsson må från och med månaden näst efter den, under vilken han frånträder sin anställning vid regementet, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av kronor 500.

Pension åt
tillskäraren
O. Olsson.

på *civildepartementets* föredragning:

Understöd åt skomakeribiträdet Victor Olofssons änka och minderåriga barn.

(se *bil. 6* vid detta prot., sid. 61)

att skomakeribiträdet vid Kristinehamns hospital Victor Olofssons änka Wilhelmina Cecilia Olofsson, född Strand, och makarnas tre minderåriga barn må från och med den 1 mars 1918 å allmänna indragningsstaten åtnjuta årligt understöd, änkan under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd med ett belopp av kronor 200 samt vart och ett av barnen intill uppnådd ålder av 18 år med ett belopp av » 100.

[31.]
Understöd åt
skomakeri-
biträdet Victor
Olofssons
änka och
minderåriga
barn.

Fyllnadspension åt förre länsmannen K. V. A. Suwe.

(se *bil. 6* vid detta prot., sid. 65)

att förre länsmannen Karl Vilhelm Adolf Suwe må från och med den 1 januari 1917 under sin återstående livstid, utöver honom från anslaget till pensionering av civila tjänst innehavare tillkommande pension å 1,200 kronor, tillika å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig tilläggspension till belopp av kronor 600.

[32.]
Fyllnadspen-
sion åt förre
länsmannen
K. V. A.
Suwe.

Pension till verkmästaren J. O. Nordbergs änka.

(se *bil. 6* vid detta prot., sid. 68)

att avlidne verkmästaren Johan Oskar Nordbergs änka Hulda Emerentia Nordberg, född Schwartz, må, räknat från och med den 1 januari 1919, så länge hon lever ogift, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av kronor 450.

[33.]
Pension till
verkmästaren
J. O. Nord-
bergs änka.

Pension till förre signalvakten N. Lilja.

(se *bil. 6* vid detta prot., sid. 72)

att förre signalvakten vid statens järnvägar Nils Lilja må från och med den 1 januari 1919 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension å kronor 400.

[34.]
Pension till
förre signal-
vakten N.
Lilja.

på ecklesiastikdepartementets föredragning:

Understöd åt vissa äldre behövande folkskollärare och småskollärare m. fl.

(se bil. 7 vid detta prot., sid. 79)

att riksdagen måtte

dels medgiva, att för år 1920 understöd må enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela, tillerkännas

a) äldre behövande folkskollärare, som oförvitligt skött sin tjänst men därifrån erhållit avsked före år 1867, till belopp av 800 kronor, samt

b) sådan behövande lärare och lärarinna vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinna vid egentlig folkskola, som efter oförvitlig tjänstgöring under sammanlagt minst femton års tid avgått från tjänsten före utgången av år 1891 samt uppnått en levnadsålder av minst femtiofem år, till belopp av 400 kronor,

dels ock för berörda ändamål anvisa för år 1920 på allmänna indragningsstaten ett förslagsanslag av kronor 40,000.

Tilläggs pensioner åt vissa ämneslärarinnor vid statssamskolor.

(se bil. 7 vid detta prot., sid. 80)

att till en var av första lärarinnan vid samskolan i Alingsås Louise

Margareta Lindstedt, lärarinnan vid samma skola Gertrud Nelson, f. d.

första lärarinnan vid samskolan i Falköping Clara Charlotta Blag,

första lärarinnan vid samskolan i Trälleborg Anna Katarina Montelius,

f. d. lärarinnan vid samskolan i Filipstad Alma Evelina Rundberg,

första lärarinnan vid samskolan i Örnköldsvik Johanna Elisabet Seth

samt lärarinnan vid samskolan i Skellefteå Gerda Elisabet Sundberg

må från och med månaden näst efter den, under vilken hon erhållit

eller erhåller avsked från sin befattning, dock tidigast från och med

den 1 januari 1919, från allmänna indragningsstaten utgå en tilläggs-

pension till sådant belopp, att densamma — tillika med den eller de

pensioner, som hon må äga uppbära på grund av 1913 års riksdags

beslut och gällande pensionslag, eller ock på grund av sådan delaktig-

het i pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för

kvinnlig ungdom eller i svenska lärarinnornas pensionsförening, som medför

rätt till statsbidrag — uppgår, efter avrundning till närmast högre tiotal

kronor, till två tredjedelar av den enligt gällande bestämmelser stadgade

fulla pensionen för lärarinna i högsta lönegraden vid statens samskolor.

[35.]
Understöd åt
vissa äldre
behövande
folkskollärare
och småskol-
lärare m. fl.

[36.]
Tilläggspen-
sioner åt vissa
ämneslärarin-
nor vid stats-
samskolor.

Pension åt tecknaren G. G. Liljevall.(se *bil. 7* vid detta prot., sid. 89)

att tecknaren vid naturhistoriska riksmuseet och Sveriges geologiska undersökning Georg Gideon Liljevall må från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar sina befattningar, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension av kronor 2,400.

[37.]

*Pension åt
tecknaren
G. G. Lilje-
vall.*

Pension åt professorn K. F. Valentins änka Alexandra Valentin.(se *bil. 7* vid detta prot., sid. 92)

att sekreteraren vid musikaliska akademien, professorn Karl Frithiof Valentins änka Alexandra Valentin, född Johansson, må från och med den 1 maj 1918 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av kronor 900.

[38.]

*Pension
åt professorn
K. F. Valentins
änka Alexan-
dra Valentin.*

Pension åt biträdande vaktmästaren Lovisa Olsson.(se *bil. 7* vid detta prot., sid. 94)

att biträdande vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Örebro änkan Lovisa Olsson må från och med månaden näst efter den, varunder hon avgår från sin anställning vid läroverket, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension till belopp av kronor 500.

[39.]

*Pension åt
biträdande
vaktmästaren
Lovisa Ol-
sson.*

Pension åt vaktmästaren H. P. Öberg.(se *bil. 7* vid detta prot., sid. 97)

att vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Härnösand Hans Petter Öberg må från och med månaden näst efter den, varunder han avgår från sin anställning vid läroverket, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension till belopp av kronor 700.

[40.]

*Pension åt
vaktmästaren
H. P. Öberg.*

Pension åt vaktmästaränskan Hilda Kristina Larsson.

(se bil. 7 vid detta prot., sid. 100)

[41.] Pension åt vaktmästar-
änskan Hilda
Kristina Larsson.
att förre förste vaktmästaren i ecklesiastikdepartementet Lars Gustaf Larssons änka Hilda Kristina Larsson, född Persdotter, må från och med år 1919 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av kronor 160.

på jordbruksdepartementets föredragning:

Understöd åt f. d. slöjdinstruktören A. V. Nordins änka.

(se bil. 8 vid detta prot., sid. 108)

[42.] Understöd åt
f. d. slöjd-
instruktören
A. V. Nordins
änka.
att avlidne förre instruktören i husslöjd Anders Vilhelm Nordins änka Emma Kristina Nordin, född Stohlander, må från och med den 1 mars 1918 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, från allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av kronor 600.

Understöd åt avlidne lantbruksingenjören J. C. Wellenius änka och dotter.

(se bil. 8 vid detta prot., sid. 107)

[43.] Understöd åt
avlidne lant-
bruksingen-
jören J. C.
Wellenius
änka och
dotter.
att lantbruksingenjören John Conrad Wellenius änka Hulda Katarina Wellenius, född Floding, samt bemälda makars dotter Hulda Solfrid Birgitta Klara Katarina Vilhelmina må från och med februari månad 1918 åtnjuta årliga understöd från allmänna indragningsstaten att utgå till änkan Wellenius med kronor 800, så länge han förbliver i sitt nuvarande änkestånd och till dottern med kronor 300, intill uppnådd ålder av 21 år.

Understöd åt instruktionssmeden P. Rosenquists barn.

(se bil. 8 vid detta prot., sid. 109)

[44.] Understöd åt
instruktions-
smeden P.
Rosenquists
barn.
att avlidne instruktionssmeden vid veterinärrättningen i Skara Peter Rosenquists barn Dagmar Emelie och Pehr Olov må varterdera från och

med den 1 juli 1918 intill uppnådd ålder av 21 år från allmänna indragningsstaten uppbära årligt understöd av..... kronor 200.

Föredragande departementschefen anförde slutligen:

1. Anslaget till allmänna indragningsstaten.

Förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten är i riksstaten för år 1919 upptaget till 2,315,623 kronor.

Utgifterna från detta anslag hava nedannämnda år uppgått till i runda tal följande belopp:

år 1904	kronor 2,299,200: —
» 1905	» 2,403,800: —
» 1906	» 2,488,900: —
» 1907	» 2,596,600: —
» 1908	» 2,609,600: —
» 1909	» 2,483,200: —
» 1910	» 2,420,000: —
» 1911	» 2,336,200: —
» 1912	» 2,208,600: —
» 1913	» 2,139,900: —
» 1914	» 2,026,500: —
» 1915	» 1,910,200: —
» 1916	» 1,849,500: —
» 1917	» 1,997,400: —.

[45.]
Anslaget till
allmänna
indragnings-
staten.

(ordinarie
anslag.)

Härjämte tillåter jag mig anmärka, att anslaget, som för år 1917 utgick med ett belopp av 2,013,935 kronor blivit höjt för år 1918 till 2,315,581 kronor. För år 1919 är det upptaget till nära nog samma belopp eller till 2,315,623 kronor. Nämda förhöjning i anslaget berodde därpå, att anslagets utgiftssida tillförts vissa betydande nya poster, som beräknades för ett vart av åren 1918 och 1919 uppgå till sammanlagt omkring 600,000 kronor. Då emellertid av äldre utgifter från anslaget beräknades bortfalla ett belopp av omkring 300,000 kronor, blev anslagsförhöjningen begränsad till ett lika stort belopp.

Jag finner icke anledning för närvarande föreslå annan ändring i anslagets belopp än som erfordras för utjämnande av huvudtitelens slutsumma, för vilket ändamål anslaget torde upptagas med ett belopp av 2,315,629 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att det under tionde huvudtiteln å *ordinarie* stat
uppförda förslagsanslaget till allmänna indragnings-
staten ökas med kronor 6
eller från » 2,315,623
till » 2,315,629

[46.] Beträffande här ovan upptagna *ordinarie* anslag, vid vilka jag icke gjort någon framställning, har jag icke att föreslå någon förändring.

Av tionde huvudtitelns *ordinarie* anslag, som för innevarande år uppgå till kr. 11,256,551
komma vid bifall till de av mig framställda förslag

följande anslag att höjas, nämligen
till bidrag till sjuksköterskors pensionering
med kr. 35,000
» bidrag till pensionering av barnmorskor
med » 20,000
» bidrag till pensionering av änkor och
barn efter lärare vid allmänna läroverk,
pedagogier, seminarier m. m. » 40,000
» bidrag till pensionering av änkor och
barn efter befäl och underbefäl med
vederlikar vid armén med » 3,356
» bidrag till ersättning i anledning av
kroppsskada, ådragen under militär
tjänstgöring med » 250,000
» förhöjning i gratialen åt avskedat man-
skap med » 413,810
» bidrag till flottans pensionskassas gra-
tialfond med » 11,900
» förhöjning i pensionerna till avskedade
båtsmän med » 23,120
» allmänna indragningsstaten med » 6

Till nu nämnda höjningar i de ordinarie anslagen under tionde huvudtiteln böra läggas *ej mindre* skillnaden mellan det belopp, 8,000,000 kronor, som enligt vad jag ovan erinrat, föreslagits till statens pen-

sionsanstalt för folkskollärare m. fl. och ett belopp av 4,769,811 kronor, vilket i riksstaten för innevarande år upptagits dels till folkskollärarnas pensionering dels ock till bidrag till småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, eller kr. 3,230,189

än även det nytillkomna anslaget till pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning med..... » 31,000 kr. 4,058,381

och skulle således de ordinarie anslagen under tionde huvudtiteln komma att för år 1920 uppgå till kr. 15,314,932

Summan av de av mig nu tillstyrkta *extra anslagen* » 4,086,168
 överstiger med » 425,125
 vad under tionde huvudtiteln anvisats å extra stat för år 1919, nämligen » 3,661,043

Huvudtitelns *slutsumma*, som utgör för innevarande år » 14,917,594
 skulle under förutsättning av bifall till mitt förslag uppgå för år 1920 till » 19,401,100.

Vad departementschefen sålunda rörande tionde huvudtiteln hemställt biträdades av statsrådets övriga ledamöter och blev av Hans Maj:t Konungen godkänt.

Ur protokollet:
Sven Lidholm.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 18 december 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,

Statsråden: PETERSSON,

SCHOTTE,

PETRÉN,

NILSON,

LÖFGREN,

friherre PALMSTIERNA,

RYDÉN,

UNDÉN,

THORSSON.

[25.]
Ang. årligt
understöd till
förra vakt-
konstapeln
Per August
Jonssons
änka
Gustafva
Jonsson.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren anmälde ärende rörande understöd åt avlidne förra vaktkonstapeln vid kronohäktet i Västervik Per August Jonssons efterlämnade änka Gustafva Jonsson, född Andersson. Därvid anförde föredraganden:

Per August Jonsson, som var född den 9 februari 1844, inträdde i fängsvårdens tjänst den 30 augusti 1875, förordades till ordinarie vaktkonstapel den 9 november 1877 samt erhöi, efter uppnådd pensionsålder, den 29 mars 1909 avsked från tjänsten mot åtnjutande av pension. Han hade icke ingått som delägare i civilstatens änke- och pupillkassa.

Då Per August Jonsson den 17 januari 1918 avled, efterlämnade han som stärbhusdelägare, förutom sin förutnämnda änka, född den 22

januari 1842, en dotter, gift med styrmannen Christian Lundh i Landskrona. Enligt bouppteckningen uppgick behållningen i boet till ej fullt 500 kronor, däri inräknat ett stärbhuset efter Per August Jonssons död tillhandakommet belopp å 453 kronor 33 öre, utgörande krigstidstillägg å dennes pension.

I en den 10 april 1918 till Kungl. Maj:t ingiven skrivelse har nu änkan Jonsson, med förmålan att hon befunne sig i ett verkligt nödläge och i det längsta ville försöka undvika att falla fattigvården till last, anhållit, att Kungl. Maj:t ville av nåd tilldela henne något understöd. Till utveckling av denna sin anhållan åberopar änkan Jonsson, att hon, som till följd därav, att mannen Jonsson icke blivit delägare i civilstatens änke- och pupillkassa, vore i saknad av pension samt numera vore orkeslös, för sin försörjning vore helt och hållet hänvisad till understöd av sin förut omförmälda dotter och måg. Då dessa senares inkomster emellertid vore osäkra och otillräckliga, kunde de endast med svårighet bringa änkan Jonsson någon hjälp.

Vid skrivelsen var fogat ett av legitimerad läkare utfärdat intyg, att änkan Jonsson lede av bensår och ålderdomssvaghet i sådan grad, att hon ej kunde försörja sig genom eget arbete.

Fångvårdsstyrelsen, vars utlåtande över änkan Jonssons framställning infordrats, har låtit införskaffa utredning i ärendet från polisen i Landskrona. Enligt denna utredning hava makarna Jonsson under nio år varit boende och intagit sina måltider hos makarna Lundh mot allenast den lilla ersättning, som mannen Jonsson kunnat avstå av sin pension. Då mannen Lundhs inkomster emellertid vore obetydliga, kunde makarna Lundh endast med kännbar uppoffring utan ersättning fortfarande lämna änkan Jonsson kost och husrum.

Fångvårdsstyrelsen.

Under hänvisning till de svårigheter, vari änkan Jonsson efter mannens död sålunda syntes befinna sig, har fångvårdsstyrelsen i sitt utlåtande hemställt, att Kungl. Maj:t måtte, till lättande av berörda svårigheter, tillerkänna änkan Jonsson en nådegåva till lämpligt belopp.

I avgivet underdånigt utlåtande har statskontoret framhållit, att av handlingarna i ärendet framginge, att änkan Jonsson, som icke ägde rätt till pension från av staten understödd kassa, befunne sig i fattiga omständigheter och vore i behov av understöd för sitt uppehälle. Dessa omständigheter syntes statskontoret vara av beskaffenhet att billigtvis böra föranleda till beredande av något årligt ålderdomsunderstöd av statsmedel åt änkan Jonsson, såsom under liknande för-

Statskontoret.

hållanden ägt rum enligt beslut av 1908, 1909 och 1913 års riksdagar. Statskontoret ansåge sig böra i sådant avseende föreslå ett belopp av 200 kronor årligen. Då emellertid änkan Jonsson under år 1918 fått uppbära krigstidstillägg till mannens pension med 453 kronor 33 öre, torde det föreslagna understödet böra utgå först med ingången av år 1919. På grund härav hemställde statskontoret, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen medgiva, att änkan Jonsson finge från och med år 1919, så länge hon förbleve änka, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 200 kronor.

*Departements-
chefen.*

Att staten i ett fall sådant som det förevarande träder hjälpande emellan, synes mig icke vara annat än i överensstämmelse med billighet. Att härvid stanna vid en gratifikation en gång för alla torde ej vara tillfyllest, utan synes hjälpen böra, på sätt statskontoret föreslagit och i enlighet med vad vid upprepade tillfällen i liknande fall ägt rum, ikläddes formen av ett årligt understöd. Mot det av statskontoret i sådant avseende föreslagna beloppet 200 kronor, vartill naturligtvis kommer eventuellt krigstidstillägg, lär icke vara något att erinra.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förre vaktkonstapeln vid kronohäktet i Västervik Per August Jonssons änka Gustafva Jonsson, född Andersson, må från och med år 1919, så länge hon förbliver änka, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 200 kronor.

Till denna departementschefens hemställan, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, tacktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle utdrag av protokollet härom tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande av förslag till reglering av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel.

Ur protokollet:

C. G. Bruno.

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18
december 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Nilson, anförde härefter:

1:o.

»1883 års riksdag beviljade enligt skrivelse den 13 juni 1883 ett [11 o. 12.]
årligt bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och under-
befäl med vederlikar vid armén. Detta bidrag skulle utgå med 1 1/2
procent årligen på summan av de löner och beklädnadsbidrag, vilka
enligt gällande stater kunde läggas till grund för bestämmandet av
fyllnadspension.

Ifrågavarande anslag, som tillgodokommer även änkor och barn
efter sådana krigsmän, som överflyttats från armén till kustartilleriet
men bibehållits vid sin delaktighet i arméns änke- och pupillkassa, är
naturligtvis av ordinarie natur, men då det skall beräknas »enligt gäl-
lande stater», har det pläгат giva anledning till även ett årligt extra

*Ano.
dels höjning
av ordinarie
anslaget för
bidrag till
pensionering
av änkor och
barn efter
befäl och
underbefäl
med vederlikar
vid armén,
dels ock ett
därmed sam-*

manhängande
extra ordina-
rie anslag.

ordinarie anslag. Eftersom staterna för samma år, det ordinarie anslaget avser, icke äro kända vid den tidpunkt, då anslaget begäres, plägar nämligen detta bestämmas enligt staterna för året före det, då anslaget begäres; och plägar därefter riksdagen nästa år vidtaga nödig rättelse, vilken, då staterna nästan ständigt ökas, plägar bestå i ett särskilt extra ordinarie anslag såsom tillägg till föregående års ordinarie.

Sålunda beviljade 1918 års riksdag *dels* ett ordinarie anslag, som, beräknat efter 1917 års stater, uppgick till 134,361 kronor, *dels ock* å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag av högst 6,178 kronor till förstärkande av föregående års ordinarie anslag.

Direktionen över arméns pensionskassa har uti underdånig skrivelse den 28 augusti 1918 anfört följande:

Totalbeloppet av löner å aktiv stat för arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt de från armén till kustartilleriet överflyttade, vid delaktighet i arméns nya änke- och pupillkassa fortfarande bibehållna löntagare uppginge för år 1919 enligt gällande stater till 9,181,135 kronor, varå 1½ procent utgjorde 137,717 kronor 2 öre. Det å 1919 års riksstat uppförda anslaget, 134,361 kronor, understeg således med 3,356 kronor 2 öre det nya änkekassan tillförsäkrade statsbidraget.

Enligt § 25 av förordningen den 5 november 1915 angående arméns reservstater vore nya änkekassan vidare tillförsäkrad statsbidrag för till beställning å reservstat överflyttad personal, och hade nya änkekassan för år 1918 en statsbidragsfordran för innehavare av dylika beställningar av 4,999 kronor 5 öre.

På grund av vad sålunda anförts, anhölle direktionen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *dels* att till förstärkande av 1918 och 1919 års anslag för ifrågavarande ändamål å extra stat för år 1920 anvisa ett belopp av (3,356 + 4,999 =) 8,355 kronor, *dels ock* att å riksstaten för år 1920 upptaga ordinarie statsbidraget till arméns nya änke- och pupillkassa med ett till 137,717 kronor förhöjt belopp.

Uti avgivet utlåtande har *arméförvaltningens civila departement* icke haft något att erinra rörande nu omförmälda anslagsbehov.

Jag får i anslutning härtill hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels att höja det under riksstatens tionde huvudtitel å ordinarie stat uppförda *anslaget för bidrag till*

pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén, nu... kronor 134,361
 med..... » 3,356
 till kronor 137,717

dels ock att till förstärkande av det i 1918 och 1919 års riksstater för samma ändamål uppförda anslag å extra stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag av högst 8,355 kronor.

2:o.

Under en följd av år har riksdagen å extra stat beviljat ett förslagsanslag dels till upprätthållande av arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda pensionsbelopp och dels till fyllnadspensioner i enlighet med de av riksdagen godkända grunder för sådana pensioners utgående. För år 1919 utgår ifrågavarande anslag med 3,500,000 kronor. Liksom föregående år är pensionskassan tillförbunden att till gengäld under anslagsåret avstå de densamma tillkommande vederlag för de till statsverket indragna rusthållsavgifterna.

[13.]

*Ang.
extra anslag
till upprätt-
hållande av
arméns pen-
sionskassas
egen pension-
ering samt
till fyllnads-
pensioner.*

Direktionen över arméns pensionskassa har nu uti underdånig skrivelse den 28 augusti 1918 anhållit, att även för år 1920 ett förslagsanslag till belopp av 3,500,000 kronor måtte för ovanberörda ändamål å extra stat beviljas.

Arméförvaltningens civila departement har uti avgivet yttrande instämt i denna hemställan.

Då jag icke har något att erinra emot förevarande framställning, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att under riksstatens tionde huvudtitel å extra stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag av 3,500,000 kronor, att användas såväl till upprätthållande av arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda pensionsbelopp, mot skyldighet för pensionskassan att avstå de för året densamma tillkommande vederlag för de till statsverket indragna rusthållsavgifterna, som ock till fyllnadspensioner i enlighet med fastställda grunder för sådana pensioners utgående.

3:o.

[14.]
*Ang. extra
 anslag till
 utdelande av
 tillfälliga
 understöd åt
 avskedade
 underofficer-
 rare och ve-
 derlikar vid
 armén.*

Uti den till 1907 års riksdag avlättna statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att å extra stat under tionde huvudtiteln för år 1908 uppföra ett förslagsanslag av 34,360 kronor för utdelande av tillfälliga understöd åt avskedade underofficerare och vederlikar vid armén under villkor:

att understöd ej finge tilldelas annan än den, som styrkt sig vara i behövande omständigheter och före år 1902 erhållit avsked med pension från arméns pensionskassa eller, på grund av punkt 8 i kungl. cirkuläret den 22 juni 1877, från allmänna indragningsstaten, samt

att i avseende å understödets belopp iakttoges, att för den, vilkens pension och fyllnadspension icke uppginge till 200 kronor, understödet icke finge tillsammans med pensionen och fyllnadspensionen överstiga 300 kronor, och att till annan pensionär understöd icke finge utgå med högre belopp än 100 kronor eller tillsammans med pension och fyllnadspension överstiga 600 kronor.

Berörda framställning blev av riksdagen bifallen.

Då det för varje år erforderliga anslagsbeloppet för nu ifrågasvarande ändamål är beroende på antalet understödsbehövande underofficerare och storleken av deras pensioner, anbefalldes direktionen över arméns pensionskassa genom brev den 18 oktober 1907 att årligen till Kungl. Maj:t avlämna uppgift angående det anslagsbelopp, som för näst-påföljande år kunde beräknas för ifrågasvarande ändamål erforderligt med hänsyn till de under löpande året utbetalda belopp samt de understödstagare, som under året avlidit eller eljest som behöriga sökande avgått.

På grundvalen av dylika uppgifter, som därefter årligen infordrats, har Kungl. Maj:t sedermera äskat och riksdagen för vart och ett av åren 1909—1919 å extra stat beviljat ett för ändamålet erforderligt förslagsanslag. För år 1919 utgör anslaget 16,000 kronor.

Uti underdånig skrivelse den 28 augusti 1918 har nu *direktionen över arméns pensionskassa* meddelat, att av de personer, som år 1917 vid beräklandet av anslagsbehovet för år 1919 upptagits såsom eventuella sökande av understöd från detta anslag, 14 avlidit. Högsta möjliga understödsbelopp, verkliga eller beräknade, hade för dessa uppgått till sammanlagt 1,400 kronor. Direktionen ansåge därför, att ifrågasvarande anslag för år 1920 borde kunna sänkas till 15,000 kronor.

Då jag icke har något att erinra emot förevarande framställning, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att under riksstatens tionde huvudtitel å extra stat för år 1920 bevilja ett förslagsanslag av 15,000 kronor för utdelande av tillfälliga understöd åt avskedade underofficerare och vederlikar vid armén i enlighet med de av Kungl. Maj:t med 1907 års riksdag bestämda grunder.

4:o.

Med anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning beslöt nästlidet års riksdag, att viss personal vid armén skulle under åren 1918 och 1919 komma i åtnjutande av tillfällig löneförbättring enligt vissa av riksdagen godkända grunder.

[15.]
Ang. tillfällig
pensionsför-
bättring för
viss personal
vid armén.

Med hänsyn därtill att ifrågavarande tillfälliga löneförbättring är avsedd att utgå, intill dess en definitiv lönereglering kan komma till stånd, har jag ansett det vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att den personal, varom här är fråga, jämväl kommer i åtnjutande av en mot den tillfälliga löneförbättringen svarande tillfällig pensionsförbättring. Arméns och marinens avlöningssakkunniga hava därför erhållit i uppdrag att verkställa utredning och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag härutinnan, avsett att föreläggas 1919 års riksdag. Enligt vad jag under hand inhämtat, hava de sakkunniga beräknat, att kostnaderna för en tillfällig pensionsförbättring enligt de av dem uppgjorda grunderna skulle belöpa sig till 170,000 kronor för år 1919 och till 350,000 kronor för år 1920. I avvaktan på förslagsframläggande för riksdagen torde dessa belopp böra tillsvidare beräknas å tilläggsstat för år 1919 och å riksstaten för år 1920.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlätas angående *tillfällig pensionsförbättring för viss personal vid armén*, tillsvidare under tionde huvudtiteln å extra stat för år 1920 beräkna ett förslagsanslag av 350,000 kronor.

5:o.

[16]
*Ang. bidrag
 till ersättning
 i anledning
 av kroppsskada,
 ådragen
 under militärtjänstgöring.*

Uti förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, stadgas, att, därest under militärtjänstgöring i fred olycksfall inträffar, så att tjänstgörande värnpliktig, volontär vid hären eller någon, som tillhör flottans eller kustartilleriets stammanskap, varder skadad, eller därest person, som nu nämnts, skadas under tjänstgöring i krig, staten skall utgiva ersättning jämlikt vissa i förordningen stadgade grunder. Dylik ersättning utgives jämväl, om sjukdom med därav följande skada yppas under eller efter slutad militärtjänstgöring och tjänstgöringen skäligen kan antagas hava till sjukdomen bidragit.

Enligt § 46 mom. 1 värnpliktslagen samt särskild kungl. förordning den 18 juni 1909 skall ersättning, varom här är fråga, utgå från bevärmanskaps invalid- och pensionsfond. Därjämte finnes under tionde huvudtiteln för ändamålet uppfört ett ordinarie anslag om 30,000 kronor, benämnt »Bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring».

Såsom jag får tillfälle att i annat sammanhang närmare omnämna, kommer riks försäkringsanstalten jämte särskilt tillkallade sakkunniga att inom den närmaste tiden överlämna förslag till lag om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring; och är det min avsikt att, där så ske kan, föreslå avlåtande av proposition i ämnet till årets riksdag.

Enligt nämnda lagförslag skulle de jämlikt 1909 års förordning utgående ersättningsbeloppen avsevärt höjas. Då emellertid bevärmanskaps invalid- och pensionsfond icke förmår bära några ytterligare utgifter, måste särskilda medel för ändamålet anvisas. Detta torde böra ske genom vidtagande av erforderlig höjning av förenämnda under tionde huvudtiteln redan nu uppförda anslag. Såvitt nu kan bedömas, skulle anslaget för år 1920 behöva höjas till 280,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition, med förslag till lag om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, som kan komma att till riksdagen avlåtas, tillsvidare beräkna det under tionde huvudtiteln upptagna ordinarie anslaget till *bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring*, till 280,000 kronor.

6:o.

Jämlikt nådigt bemyndigande den 13 augusti 1917 uppdrog dåvarande chefen för lantförsvarsdepartementet åt tillkallade sakkunniga att verkställa utredning, huruvida och under vilka villkor det skulle kunna medgivas indelt manskap med minst 20 men under 25 tjänstår, som avskedats före den 1 januari 1910 och vore i behövande omständigheter, att likställas med sådant manskap, avskadat efter sistnämnda tidpunkt, och sålunda komma i åtnjutande av underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa enligt de närmare bestämmelser, vilka funnes angivna i 1914 års senare riksdagsbeslut och Kungl. Maj:ts på grund därav utfärdade kungörelse den 6 november 1914.

[17.]
Förhöjning i
gratialen åt
avskadat man-
skap.

Genom kungl. brev den 30 augusti 1918 uppdrogs därjämte åt de sakkunniga att vid fullgörande av det dem lämnade uppdraget jämväl utreda, huruvida och under vilka villkor underhåll och pension till avskadat indelt manskap vid armén och flottan skulle kunna utgå med ett belopp av 200 kronor årligen till varje underhålls- och pensionsberättigad vid fyllda 67 år.

Uti skrivelse den 16 december 1918 hava de sakkunniga anmält, att den anbefallda utredningen numera fortskridit så långt, att betänkande och förslag i ämnet kunde under den närmaste tiden avlämnas. Ett genomförande av de sakkunnigas förslag skulle medföra, att det under tionde huvudtiteln uppförda ordinarie anslaget till förhöjning i gratialen åt avskadat manskap, stort 648,000 kronor, behövde höjas med 381,860 kronor för år 1919 och med 413,810 kronor för år 1920.

Då jag har för avsikt att föreslå avlåtande av proposition i ämnet till årets riksdag, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:ts föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlätas angående *förhöjning i gratialen åt avskadat manskap vid armén*, tillsvidare beräkna det under riksstatens tionde huvudtitel uppförda ordinarie anslaget till förhöjning i gratialen åt avskadat manskap till 1,061,810 kronor.

7:o.

[18.]

Ang. extra
anslag för
utdelande av
tillfälligt
understöd åt
f. d. förråds-
vaktmästare.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom framställda förslag beviljade 1918 års riksdag, i likhet med vad under föregående år ägt rum, under tionde huvudtiteln å extra stat ett anslag för utdelande av tillfälligt understöd åt f. d. förrådsvaktmästare under villkor:

att understöd ej tilldelades annan än den, som styrkte sig vara i behövande omständigheter, samt

att understödet, för envar bestämdes till sådant belopp, att det, jämte honom tillkommande gratial från Vadstena krigsmanshushus, uppginge till 300 kronor.

För år 1919 utgör anslaget 835 kronor.

Jämlikt meddelade föreskrifter åligger det arméförvaltningen att årligen inom den tid, då de till statsregleringen hörande ärenden böra vara till Kungl. Maj:ts inkomna, till Kungl. Maj:ts avlämna uppgift angående dels de personer, vilka under det löpande året åtnjutit understöd från ifrågavarande anslag, dels de till dessa personer utbetalda belopp, dels de understödstagare, vilka under året avlidit eller eljest såsom behöriga sökande avgått, dels ock det anslagsbelopp, som kan beräknas för nästföljande år bliva erforderligt för ifrågavarande ändamål.

Uti skrivelse den 16 september 1918 har nu *arméförvaltningen* anmält, att 9 f. d. förrådsvaktmästare under år 1918 redan uppburit eller komme att uppbära understöd från ifrågavarande anslag, därav sju med envar 76 kronor, en med 151 kronor och en med 31 kronor 67 öre, samt att, med undantag av den sistnämnde, ifrågavarande understödstagare ännu levde och styrkt sig vara i behov av understöd. På grund härav hemställde arméförvaltningen, att för år 1920 måtte äskas ett anslag till tillfälligt understöd åt f. d. förrådsvaktmästare, som för sju av dem skulle utgå med sammanlagt 532 kronor och för en med 151 kronor, eller tillhopa 683 kronor.

Då jag icke har något att häremot erinra, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:ts föreslå riksdagen

att under tionde huvudtiteln å extra stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag av högst 683 kronor för utdelande av tillfälligt understöd åt f. d. förrådsvaktmästare under villkor:

att understöd ej tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter, samt

att understödet för en var bestämmes till sådant belopp, att det, jämte honom tillkommande gratial från Vadstena krigsmanshuskassa, uppgår till 300 kronor.

8:o.

Uti en till Kungl. Maj:t ställd skrift har den vid flygolycka å Malmslätt den 13 juni 1918 omkomne löjtnanten vid Dalregementet J. O. C. F. J:son Hedenmarcks änka Lillian Rayah Hedenmarck, född Boydh, anhållit att från och med den 1 juli 1918 komma i åtnjutande av en årlig livränta av 2,000 kronor.

[26.]

Ang. fyllnads-
pension åt
löjtnanten J.
O. C. F. J:son
Hedenmarcks
änka.

Chefen för fälttelegrafkåren har tillstyrkt ansökningen under för-
mälan, att densamma vore upprättad i enlighet med det förslag angå-
ende tilldelning av livränta, som upptagits i den s. k. flygkommissionens
betänkande.

I häröver den 23 augusti 1918 avgivet utlåtande hava *arméför-
valtningens fortifikations- och civila departement* anfört följande:

Löjtnanten Hedenmarck hade jämte kaptenen G. Å. H. Brilioth
omkommit till följd av olycksfall den 13 juni 1918 vid flygning med
ett arméns flygplan. Ändamålet med flygningen hade varit att foto-
graferera ett annat flygplan i luften, varvid Brilioth medföljt såsom passa-
gerare och skulle verkställa fotograferingen, under det att Hedenmarck
tjänstgjort såsom förare. Angående olyckshändelsen hade förhör hållits,
varvid yttranden inhämtats från sakkunniga personer rörande den san-
nolika anledningen till olycksfallet. Härvid hade ej något förekommit,
som kunde giva anledning till antagandet, att Hedenmarck eller Brilioth
genom oskicklighet, ovarsamhet eller annorledes varit vållande till
olyckshändelsen, utan syntes olyckan hava varit föranledd av de vid
flygtillfället rådande svåra vindförhållandena.

I fråga om ersättning vid olycksfall för flygpersonal hade armé-
förvaltningen i utlåtande över det av särskilt tillkallade sakkunniga för
verkställande av förnyade tekniska utredningar rörande vissa lantförsvars-
behov den 21 september 1916 avgivna betänkande anfört, att om olycksfall
medfört döden, livränta borde från dödsfallet tillkomma den avlidnes änka till
belopp av 1,500 kronor, så länge hon levde ogift, samt varje den av-
lidnes minderåriga barn med 300 kronor, till dess barnet fyllt 21 år,
men att vid utbetalningen av nämnda livräntor avdrag i varje fall borde
göras för pension eller pupilltillägg, som enligt gällande pensionsbe-
stämmelser vore tillerkända änka eller barn efter delägare i arméns

änke- och pupillkassa. Enligt anförda grunder hade 1917 års riksdag på förslag av Kungl. Maj:t beviljat löjtnanten B. K. A. Mannströms änka, som från arméns nya änke- och pupillkassa uppbure änkepension å 400 kronor, en tilläggspension å 1,100 kronor från allmänna indragningsstaten. I överensstämmelse härmed hade även 1918 års riksdag, med bifall till Kungl. Maj:ts därom avlätna propositioner, beviljat löjtnanten friherre H. G. Pfeiffs och löjtnanten friherre H. G. von Blixen-Fineckes änkor, vilka likaledes envar från arméns nya änke- och pupillkassa åtnjöte änkepension å 400 kronor, en tilläggspension å 1,100 kronor vardera från allmänna indragningsstaten.

Enligt vad departementen inhämtat, hade avlidne löjtnanten Hedenmarcks äktenskap med sökanden varit barnlöst. På grund härav och då lön för löjtnanten Hedenmarck utbetalats till och med juni månad 1918 samt änkan Hedenmarck från och med den 1 juli samma år från nämnda änke- och pupillkassa åtnjöte årlig pension av 400 kronor, hemställde fortifikations- och civila departementen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen bevilja Hedenmarcks änka, utöver henne tillkommande pension från arméns nya änke- och pupillkassa, en årlig tilläggspension med 1,100 kronor, att utgå å allmänna indragningsstaten från och med den 1 juli 1918, så länge hon levde ogift.

Direktionen över arméns pensionskassa har meddelat, att sökanden från och med den 1 juli 1918, så länge hon levde ogift, åtnjöte 400 kronor årlig pension från arméns nya änke- och pupillkassa, samt att i denna pensionsförmån någon förhöjning icke kunde reglementsenligt beredas sökanden från nämnda kassa.

Ansökningen har av *statskontoret* tillstyrkts på sätt arméförvaltningens fortifikations- och civila departement föreslagit.

Under återopande av vad sålunda förekommit, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att löjtnanten vid Dalregementet J. O. C. F. J:son Hedenmarcks änka Lillian Rayah Hedenmarck, född Boydh, må under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, utöver henne författningsenligt tillkommande pension från arméns nya änke- och pupillkassa, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av 1,100 kronor, att utgå från och med den 1 juli 1918.

9:o.

Uti en den 11 mars 1918 dagtecknad, till Kungl. Maj:t ställd skrift har skomakarmästaren August Holmberg anhållit, att han, som hade anställning som regementsskomakare vid Göta artilleriregemente men på grund av skomakeriverkstadens omorganisation blivit uppsagd till den 1 maj 1918, måtte komma i åtnjutande av pension å 1,500 kronor om året. Till stöd för ansökningen har Holmberg anført, att han, som vore född den 19 mars 1848, alltsedan år 1870 tjänstgjort vid regementet, samt att hans inkomst av befattningen hade uppgått till omkring 2,000 kronor.

[27.]
Ang. pension
åt skoma-
karmästare.
A. Holmberg.

Chefen för Göta artilleriregemente har tillstyrkt ansökningen under framhållande, att Holmberg under sin långa tjänst vid regementet ständigt på ett synnerligen hedrande sätt fullgjort sina åligganden.

Jämväl *chefen för tredje arméfördelningen* har tillstyrkt förevarande ansökning.

Uti den 23 april 1918 avgivet underdånigt yttrande har *arméförvaltningens intendentsdepartement* anført, att, enligt vad i målet upplysts, sökanden för sitt arbete vid regementet icke åtnjutit någon för år, månad eller dag beräknad avlöning, utan att den av honom uppburna ersättning utgått såsom betalning efter viss taxa för varje av honom utförd reparation. Sökanden kunde vid sådant förhållande icke anses hava varit anställd i statens tjänst, utan måste hans verksamhet snarare likställas med den, som utövades av statens leverantörer eller entreprenörer. På grund härav och under åberopande av Kungl. Maj:ts beslut den 24 och den 31 mars 1911 rörande ifrågasatt pension åt skrädderiarbetarna vid Boden-Karlsborgs artilleriregemente Erik Johan Hultgren, Karl Larsson Trygg och Per Johan Holmqvist, av vilka dock den sistnämnde efter framställning av enskild motionär av 1913 års riksdag tillerkänts en årlig pension av 300 kronor, förklarade intendentsdepartementet sig förhindrat att tillstyrka bifall till den gjorda ansökningen.

I ärendet har *statskontoret* den 12 oktober 1918 avgivit utlåtande samt i sammanhang därmed överlämnat vissa infordrade handlingar, däribland ett av vederbörande kommunalnämndsordförande utfärdat intyg av innehåll, att Holmberg för år 1917 vore taxerad för en inkomst av 1,900 kronor, men att, som han nu vore gammal och slutat sin an-

ställning vid regementet, hans ekonomiska ställning torde för framtiden bliva bekymmersam, om han ej erhöle någon pension.

För egen del har statskontoret i ämnet anfört följande:

Såsom arméförvaltningens intendentsdepartement framhållit, hade sökanden för sitt arbete vid Göta artilleriregemente icke uppburit någon viss efter tidrymd beräknad avlöning, utan den honom tillkommande ersättningen hade utgått efter taxa för varje utfört arbete; men å andra sidan förelåge, enligt vad förenämnda handlingar utvisade, vissa omständigheter, vilka syntes böra föranleda därtill, att sökanden oaktat nyssberörda förhållande torde kunna anses hava innehaft anställning i statens tjänst. Sökanden, som syntes hava ägnat hela sin verksamhet åt regementet, hade utfört arbetet i regementets egna verkstäder och av material, som tillsläppts av regementet; och såsom en regementets förtroendeman hade han haft att biträda regementsförvaltningen vid besiktning m. m. av leveranser till regementet av till skomakerirörelsen hörande materialier. På grund härav och med hänsyn dels till den långa tid, varunder sökanden ägnat sitt arbete åt regementet, dels ock därtill, att han nu, sedan han lämnat sin anställning vid regementet, vid framskriden ålder icke längre kunde genom arbete förtjäna medel till sitt uppehälle, ansåge statskontoret med stöd tillika av 1918 års riksdags beslut om understöd åt änkan Karolina Karlsson, som på entreprenad utfört arbete vid flottans station i Karlskrona, skäl föreligga att genom framställning till riksdagen bereda sökanden någon pension. Beträffande pensionsbeloppet ville statskontoret — med erinran om föregående beslut i fråga om pensioner åt föreståndare för regementsverkstäder, exempelvis 1913 års riksdags beslut om pension å 600 kronor till föreståndaren för Bohus regementes skrädderiverkstad S. Jonasson, 1915 års riksdags beslut om pension å 600 kronor till föreståndaren för skomakeriverkstaden vid Svea livgarde C. G. Alsing och 1916 års riksdags beslut om pension å 500 kronor till förra föreståndarskan för Norrbottens regementes persedelreparationsverkstad Margreta Johanna Sandström — framhålla, att med hänsyn till sökandens jämförelsevis betydliga arbetsinkomst, pensionsbeloppet för honom syntes böra sättas något högre än i nyssnämnda fall, men att detsamma dock icke borde överstiga 1,000 kronor, motsvarande den pension, som tillkomme tygunderofficer vid artilleriets tygstater. Statskontoret hemställde alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Holmberg finge från och med den 1 maj 1918 under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension å 1,000 kronor.

Med hänsyn till vad statskontoret sålunda anfört och vad övrigt i ärendet förekommit, finner jag mig böra tillstyrka, att pension av statsmedel beredes Holmberg för hans återstående livstid. Vad angår pensionens storlek, synes mig det av statskontoret föreslagna beloppet, 1,000 kronor, vara skäligt.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslår riksdagen medgiva,

att förre skomakarmästaren vid Göta artilleriregemente August Holmberg må under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 1,000 kronor, att utgå från och med den 1 maj 1918.

10:o.

Uti underdånig skrivelse den 17 september 1918 har *sekundchefen för Svea livgarde* gjort framställning om beredande av årlig pension från och med ingången av år 1919 åt verkstadsföreståndarna vid nämnda regemente Gustaf Teodor Beijer och Carl August Theodor Berglund. [28.]

Beijer är född den 19 februari 1851. Han har varit anställd såsom smidesarbetare vid regementets intendenturverkstäder sedan den 14 april 1877 och har således varit i regementets tjänst under mer än 41 år. Sedan år 1914 är han föreståndare för regementets smidesverkstad.

Ang. pension
åt verkstads-
föreståndarna
G. T. Beijer
och C. A. T.
Berglund.

Berglund är född den 14 juli 1852. Han har sedan den 2 juli 1880 oavbrutet varit anställd i kronans tjänst och därvid under följande tider tjänstgjort i nedaustående befattningar, nämligen såsom: daglönare vid beklädnadsverkstaden vid flottans station i Stockholm under åren 1880—1884; skrädderiarbetare vid Svea artilleriregemente under åren 1885—1892; skrädderiarbetare vid Svea livgarde under åren 1893—1896; skrädderiförman vid dåvarande Norrlands trängbataljon under år 1897; skrädderiarbetare vid Svea livgarde under åren 1898—1902; skrädderiarbetare vid Göta livgarde under åren 1903—1906; samt föreståndare för Svea livgardes skrädderiverkstad sedan år 1907.

Av handlingarna inhämtas i övrigt, att ifrågakvarande verkstadsföreståndare under de senaste åren uppburit en avlöning, som, fränsett krigstidstillägg, i medeltal uppgått för Beijer till omkring 1,350 kronor och för Berglund till omkring 2,290 kronor för år, samt att de under den tid, de varit anställda vid regementet, med berömvärd skicklighet och flit fullgjort dem åliggande arbeten samt städse visat ett mycket gott uppförande.

Såväl Beijer som Berglund är sedan år 1917 innehavare av Vasa-medaljen i guld för långvarig och trogen tjänst.

Chefen för fjärde arméfördelningen har tillstyrkt framställningen.

Uti den 18 oktober 1918 avgivet utlåtande har *arméförvaltningens intendentsdepartement* anført, att departementet i betraktande av ifrågasvarande verkstadsföreståndares långa och väl vitsordade verksamhet i statens tjänst funne det vara med rättvisa och billighet förenat, att de efter erhållet avsked från sina befattningar komme i åtnjutande av något understöd av staten för sin återstående levnad. Beträffande storleken av dylikt understöd syntes det departementet, som om den beräkningsgrund, vilken av Kungl. Maj:t och riksdagen i allmänhet följts vid beviljande av dylika pensioner, nämligen desammas bestämmande till omkring två tredjedelar av de årsinkomster, vederbörande befattningshavare under senare delen av sin anställningstid av staten uppburit, även i här föreliggande fall borde vinna tillämpning och att sålunda pensionerna borde bestämmas, för Beijer till 900 kronor för år och för Berglund till 1,500 kronor för år. På grund av vad sålunda anförts, hemställde intendentsdepartementet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Beijer och Berglund finge från och med månaden näst efter den, under vilken de erhöle entledigande från sin anställning vid regementet, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension, Beijer av 900 kronor och Berglund av 1,500 kronor.

Statskontoret har i underdånigt utlåtande den 6 november 1918 i ämnet anført följande:

På grund av vad i ärendet blivit upplyst och anført, syntes goda skäl föreligga för beredande av pensioner åt Beijer och Berglund, då de efter långvarig, väl vitsordad tjänstetid vid armén säkerligen inom kort nödgades till följd av framskriden ålder lämna sina befattningar. Arméförvaltningens intendentsdepartement hade föreslagit, att Beijer och Berglund, vilka i årligt medeltal för de sistförflutna fem åren åtnjutit avlöningar å omkring 1,350 kronor respektive 2,290 kronor, måtte komma i åtnjutande av pensioner å 900 kronor respektive 1,500 kronor, motsvarande ungefär $\frac{2}{3}$ av nämnda medelavlöningar. Detta beräkningssätt överensstämde med civila pensionslagens stadgande om pensionsunderlag för det fall, att avlöningen icke vore delad i lön och tjänstgöringspenningar; och med hänsyn härtill skulle det måhända icke

vara något att erinra mot förslaget i och för sig. Enligt statskontorets mening måste emellertid, när fråga vore om pensioner till extra befattningshavare vid armén, tillses, att beloppet stode i lämpligt förhållande till vad som i pension författningsenligt tillkomme ordinarie löntagare vid armén. I sådant avseende borde uppmärksammas, att underofficer av högsta graden (fanjunkare, styckjunkare, tygunderofficerer), som i avlöningsförmåner — oberäknat extra lönetillägg och krigstidstillägg — åtnjöte inemot 2,500 kronor, icke vore berättigad till högre pension än 1,000 kronor, att sergeant av andra klass, vars motsvarande avlöning uppginge till 1,790 kronor, erhöle pension å 780 kronor, samt att pensionen för förvaltare vid intendenturkåren med en avlöning — likaledes oberäknat nyssnämnda mera tillfälliga förmåner — av närmare 2,800 kronor utgjorde endast 1,200 kronor. Med hänsyn härtill ävensom till det förhållande, att dessa befattningshavare erlade icke obetydliga avgifter för sin pensionering, förefölle det statskontoret, som om de för Beijer och Berglund föreslagna pensionsbeloppen vore väl höga. På grund härav och då pensionsbeloppen för jämförliga befattningshavare hittills i allmänhet av riksdagen bestämts till 600 kronor, exempelvis 1913 åt skrädderiföreståndaren Jonasson, 1915 åt skomakeriföreståndaren Alsing och 1918 åt skräddarmästaren Svedberg, ville statskontoret, som visserligen hölle före, att pensionerna i detta fall borde bliva något högre än nyss nämnts, dock ifrågasätta, huruvida icke beloppen borde begränsas till 700 kronor respektive 900 kronor. I öfrigt hade statskontoret icke något att erinra mot vad arméförvaltningens intendentsdepartement i detta ärende hemställt.

Även jag finner mig böra tillstyrka det framställda förslaget om beredande av pension åt ifrågavarande verkstadsföreståndare. Vad pensionernas storlek beträffar, synas mig de av statskontoret föreslagna beloppen väl avvägda.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att verkstadsföreståndarna vid Svea livgarde Gustaf Teodor Beijer och Carl August Theodor Berglund må från och med månaden näst efter den, varunder de erhålla entledigande från sin anställning vid regimentet, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension, Beijer med 700 kronor och Berglund med 900 kronor.

11:o.

[29.]
 Ang. pension
 åt städerskan
 Mathilda
 Charlotta
 Åkerlund.

Uti underdånig skrivelse den 23 september 1918 har *t. f. chefen för fjärde arméfördelningen* hemställt, att städerskan vid nämnda arméfördelnings stabsexpedition Mathilda Charlotta Åkerlund måtte komma i åtnjutande av pension av statsmedel till lämpligt belopp, att utgå från och med år 1919.

Av arméfördelningschefens framställning inhämtas, att Mathilda Charlotta Åkerlund, som är född den 26 januari 1851, från och med år 1889, eller således vid 1918 års utgång under 30 års tid varit anställd såsom städerska vid fjärde arméfördelningens stab; att hon under denna sin anställning plikttroget och med noggrannhet och omsorg fullgjort sina åligganden samt städse iakttagit ett gott och rättskaffens uppförande, på grund varav hon innevarande år belönats med patriotiska sällskapets medalj för långvarig och trogen tjänst; samt att hon för sitt arbete för närvarande uppbär en lön av 480 kronor om året.

Av en skrivelsen bifogad, av fördelningsintendenten, majoren G. Lindström avgiven P. M. framgår, att städerskan vid fjärde arméfördelningens stabsexpedition har att ombesörja renhållningen av 15 expeditionsrum, 2 stora korridorer, toiletter och putsrum, vilket åliggande tager henne i anspråk dagligen mellan klockan 8 och 10.30 f. m. samt mellan klockan 6.30 och 10 e. m. Ifrågavarande arbete vore sålunda, isynnerhet när det skulle utföras av en 67 år gammal kvinna, synnerligen krävande, på grund varav, enligt fördelningsintendentens åsikt, Mathilda Charlotta Åkerlund icke längre utan verklig överansträngning kunde utföra detsamma.

Uti denna fördelningsintendentens åsikt har fördelningsläkaren S. R. Erhardt, enligt särskild å förenämnda P. M. gjord anteckning, förklarat sig till fullo instämma.

Härjämte har expeditionsintendenten, kaptenen S. O. A. Klingspor uti ett skrivelsen jämväl bifogat intyg meddelat, att Mathilda Charlotta Åkerlund, som hade för avsikt att på grund av sin höga ålder från och med 1918 års utgång avgå ur sin tjänst, från denna tidpunkt vore i trängande behov av pension, enär hon i och med upphörandet av de med hennes befattning såsom städerska vid fjärde arméfördelningens stabsexpedition förenade avlöningsförmåner komme att mista hela sin nuvarande inkomst, och möjligheten för henne att på annat sätt skaffa sig inkomster vore så gott som utesluten.

Arméförvaltningens civila departement har uti avgivet utlåtande den 22 oktober 1918 förklarat sig finna det synnerligen behjärtansvärt, att Mathilda Charlotta Åkerlund, vilken uppgåves skola vid nära 68 års ålder och efter 30 års tjänst vid 1918 års utgång avgå från sin befattning, för sina återstående dagar bereddes något understöd från statens sida. På grund härav hemställde departementet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Mathilda Charlotta Åkerlund finge från och med månaden näst efter den, varunder hon erhöle entledigande från sin anställning, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension, vilken, med hänsyn till de alltjämt stigande levnads-kostnaderna, icke syntes böra bestämmas lägre än till 75 procent av hennes nuvarande avlöning, eller 360 kronor.

Uti den 16 november 1918 avgivet underdanigt utlåtande har *statskontoret* i ärendet anført följande:

Hos statens verk och myndigheter vore i allmänhet bestyret med städning av de till verket eller myndigheten upplåtna lokaler anførtrott åt en vaktmästare, vilken såsom biträden anställde städerskor till det antal, som för uppdragets behöriga fullgörande funnes erforderligt. Sådana biträdande städerskor kunde icke anses vara i statens tjänst anställda. Denna omständighet tillika med det förhållande, att städningen, som i allmänhet icke toge i anspråk mer än en ringa del av städerskans arbetskraft, alltså i regel måste betraktas såsom en bisyssla bredvid annan huvudsaklig verksamhet för beredande av medel till levnads-kostnadernas bestridande, torde hava föranlett till, att pensionering av städerskor vid statens verk och myndigheter hittills icke i regel förekommit.

Emellertid kunde ju detta bestyr — såsom i nu förevarande fall syntes vara händelsen — vara anførtrott direkt åt en städerska, vilken då själv gent emot verket eller myndigheten ansvarade för uppdragets fullgörande och därför med fästet avseende tillika å uppdragets beskaffenhet kunde anses vara i statens tjänst anställd. På sådant sätt hade Mathilda Charlotta Åkerlund, enligt vad handlingarna i ärendet utvisade, under inemot 30 år ombestyrt städningen av de åt fjärde arméfördelningens stab upplåtna lokaler. Med hänsyn härtill och då den städning, som Åkerlund sålunda haft att utföra, syntes åtminstone under senare åren hava varit av den omfattning, att arbetet därmed icke torde hava lämnat henne tillfälle till annan lönande verksamhet, ville det synas statskontoret, som om, då hon nu vid framskriden ålder och efter långvarig, väl vitsordad tjänst nödgades till följd av försvagade

krafter lämna bestyret i andra händer, någon pension billigtvis borde henne beredas. Med erinran om riksdagens beslut år 1910 om pension å 300 kronor åt städerskan vid krigsskolan å Karlberg Sofia Charlotta Andersson och år 1917 om pension å 400 kronor åt städerskan hos ecklesiastikdepartementet Johanna Wilhelmina Widegren finge statskontoret, som icke hade något att erinra mot det av arméförvaltningens civila departement föreslagna pensionsbeloppet 360 kronor, tillstyrka bifall till departementets förevarande framställning.

Under åberopande av vad sålunda anförts, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att städerskan vid fjärde arméfördelningens stabs-expedition Mathilda Charlotta Åkerlund må från och med månaden näst efter den, under vilken hon erhåller entledigande från sin anställning vid nämnda expedition, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 360 kronor.

12:o.

[30.]
Ang. pension
åt tillskäraren
O. Olsson.

Uti underdånig skrivelse den 4 oktober 1918 har *chefen för Södra skånska infanteriregementet* till erhållande av pension å allmänna indragningsstaten anmält tillskäraren vid regementet Olof Olsson.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Olsson är född den 18 januari 1851 och således snart uppnår en ålder av 68 år; att han varit anställd såsom tillskärare vid regementets skradderiverkstad sedan den 25 april 1905; att hans arbetsförmåga på grund av ålder och sjukdom, som styrkes genom läkarbetyg, är i väsentlig grad nedsatt; samt att han under sin anställningstid vid regementet städse på ett hedrande sätt skött sina åligganden.

I häröver den 8 november 1918 avgivet yttrande har *arméförvaltningens intendentsdepartement* anfört följande:

Enär till följd av centraliseringen av nytillverkningen utav arméns munderingspersedlar någon tillskärning av dylika persedlar numera ej ägde rum vid regementet, föreläge ej längre något större behov för regementet att såsom tillskärare bibehålla Olsson, men finge han tillsvidare därstädes kvarstanna såsom föreståndare för dess skradderiverkstad. Då emellertid denna hans anställning snart måste upphöra och då Olsson

på grund av sin sjuklighet sannolikt icke kunde förskaffa sig annat arbete, med vilket han kunde försörja sig, ansåge departementet det skäligt, att staten bidroge till hans försörjning å alderdomen. Olsson kunde visserligen icke anses hava varit anställd vid regementet förr än från och med den 25 april 1905. Hans tjänstgöringstid i statens tjänst uppginge således till icke fullt 14 år. Det hade dock upplysts, att han under många år dessförinnan arbetat för regementets räkning hos sin fader och broder, vilka efter varandra i egenskap av entreprenörer ombesörjt tillverkning och lagning av uniformspersedlar för regementets räkning.

I fråga om storleken av den pension, som borde tilldelas Olsson, syntes den beräkningsgrund, som i allmänhet av Kungl. Maj:t och riksdagen under de senare åren följts vid beviljande av dylik pension, nämligen densammas bestämmande till två tredjedelar av den årsinkomst, befattningshavaren under den senare delen av sin anställningstid av staten uppburit, i detta fall icke vara fullt tillämplig med hänsyn till den jämförelsevis korta tid, varunder Olsson varit anställd i statens tjänst, utan torde ett pensionsbelopp av 500 kronor för år få anses vara för honom skäligt.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde intendentsdepartementet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Olsson finge under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 500 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, under vilken han entledigades från sin anställning vid regementet.

Statskontoret har uti den 22 november 1918 avgivet utlåtande anför, att på grund av vad handlingarna i ärendet innehölle och då ämbetsverket icke hade något att erinra mot det föreslagna pensionsbeloppet eller vad arméförvaltningens intendentsdepartement i övrigt föreslagit, statskontoret tillstyrkte bifall till departementets hemställan.

I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna anser även jag giltiga skäl föreligga för en framställning till riksdagen om beviljande av pension åt tillskäraren Olsson. Pensionsbeloppet synes mig, i överensstämmelse med intendentsdepartementets av statskontoret tillstyrkta hemställan, böra bestämmas till 500 kronor för år.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att tillskäraren vid Södra skånska infanteriregementets skrädderiverkstad O. Olsson må från och med månaden näst efter den, under vilken han frånträder sin anställning vid regementet, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 500 kronor.»

Vad departementschefen ovan under punkterna 1:o—12:o hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, tacktes Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle utdrag av protokollet härom tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande av förslag till reglering av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel.

Ur protokollet:

E. H. Odencrants.

*Utdrag av protokollet över sjöförsvarsärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13
december 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Härefter anförde departementschefen, statsrådet friherre Palmstierna:

61:o.

Till 1908 års riksdag gjorde Kungl. Maj:t framställning om att riksdagen måtte bevilja flottans pensionskassa bidrag av statsmedel motsvarande 1½ procent årligen av summan av de avlöningsförmåner, som enligt gällande stadganden kunde läggas till grund vid bestämmande av fyllnadspension för befäl och underbefäl med vederlikar vid flottan, samt för sådant ändamål å riksstatens tionde huvudtitel för år 1909

[19.]
Ang. förhöj-
ning av an-
slaget för
bidrag till
flottans pen-
sionskassa
gratalfond
m. m.

uppföra under benämning »Bidrag till flottans pensionskassas gratialfond» ett ordinarie anslag av 35,000 kronor.

Riksdagen, som ansåg med billighet överensstämmande, att flottans pensionskassas gratialfond i likhet med arméns änke- och pupillkassa finge av statsverket erhålla ett bidrag beräknat efter $1\frac{1}{2}$ procent av summan av ovanberörda avlöningsförmåner, eller i runt tal 35,000 kronor, fann emellertid det nya statsanslaget böra för det dåvarande begränsas till det belopp, som erfordrades för att gratialkassan, inberäknat ett redan då till gratialfonden utgående årligt anslag av statsverket å 16,650 kronor till ersättning för mistade inkomster för pensionskassans gratialfond, finge åtnjuta ett statsbidrag av sammanlagt 35,000 kronor, eller till 18,350 kronor, och uppförde riksdagen i anslutning härtill under benämning »Bidrag till flottans pensionskassas gratialfond» å riksstaten för år 1909 ett ordinarie anslag av 18,350 kronor.

På framställning av Kungl. Maj:t har detta anslag sedermera år för år höjts och i riksstaten för år 1919 upptagits till ett belopp av 33,100 kronor.

Nu har direktionen över flottans pensionskassa i underdånig skrivelse den 19 oktober 1918, med överlämnande av uppgift å beloppet av de avlöningsförmåner för år 1919, som enligt gällande stadganden kunna läggas till grund vid bestämmande av fyllnadspension för befäl och underbefäl med vederlikar vid pensionering genom flottans pensionskassa, anhållit, att till 1919 års riksdag måtte göras framställning om att flottans pensionskassas gratialfond finge år 1920 komma i åtnjutande av anslag, beräknat efter $1\frac{1}{2}$ procent å berörda avlöningsförmåner 4,105,168 kronor 67 öre till 61,577 kronor 53 öre.

Marinförvaltningen har i häröver den 1 november 1918 avgivet utlåtande icke haft något att erinra mot direktionens förevarande framställning.

För ifrågavarande ändamål skulle alltså, utöver anslaget till ersättning för mistade inkomster för flottans pensionskassas gratialfond å 16,650 kronor, erfordras ett belopp av 44,927 kronor 53 öre, och torde därför det under benämning »Bidrag till flottans pensionskassas gratialfond» uppförda ordinarie anslag, nu utgående med 33,100 kronor, böra för år 1920 höjas med i jämnat tal 11,900 kronor.

Ett lika stort belopp synes mig emellertid erforderligt till förstärkande av det i 1919 års riksstat för ifrågavarande ändamål uppförda ordinarie anslag; och lär det belopp följaktligen böra upptagas å tilläggsstat för samma år. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

Jag får alltså tillstyrka, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att höja det under riksstatens tionde huvudtitel
å ordinarie stat uppförda anslaget för bidrag till flottans
pensionskassas gratialfond

nu.....	kronor 33,100
med	» 11,900
till	kronor 45,000

63:o.

Efter därom av Kungl. Maj:t avlåten proposition uppförde 1918 års riksdag under tionde huvudtiteln å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag å 3,000 kronor att användas för utdelande av tillfälliga understöd åt f. d. stammanskap vid marinen (utom båtsmän) och skeppsgossar, vilka pensionerats enligt reglementet för pensionering av flottans och lotsverkets gemenskap den 31 oktober 1879, under villkor:

[21.]
*Ang. tillfälliga
understöd åt
f. d. stam-
manskap vid
marinen.*

att understöd ej må tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter,

att understöd till manskap, som erhållit pension på grund av uppnådd levnads- och tjänstålder, skall utgå med 200 kronor, samt

att understöd till manskap och skeppsgossar, som erhållit pension på grund av skada eller sjukdom, ådragen under tjänstutövning, må på därom gjord ansökning och efter i varje särskilt fall verkställd prövning av behovet och dess sammanhang med den ådragna skadan eller sjukdomen beviljas, med iakttagande att pensionen och understödet icke må tillsammans överstiga det belopp, som skolat utgå såsom livränta vid tillämpning av förordningen den 18 juni 1909 angående ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Direktionen över flottans pensionskassa har nu i skrivelse den 29 november 1918, med förmälan att ifrågavarande pensionärers antal under innevarande år ökats med två stycken, vilkas eventuella understödsbelopp tillhopa skulle utgöra 400 kronor, hemställt, att ett förslagsanslag å 3,400 kronor måtte för ändamålet av 1919 års riksdag äskas.

Även för år 1920 torde ett förslagsanslag för enabanda ändamål böra uppföras å extra stat under tionde huvudtiteln. På grund av vad direktionen anfört föreslår jag, att anslaget för år 1920 bestämmes till 3,400 kronor. Någon ändring i villkoren för rätt att komma i åtnjutande av understöd av förevarande slag lär ej böra ifrågasättas.

Jag hemställer fördenskuil, det tücktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att å extra stat under riksstatens tionde huvudtitel för år 1920 anvisa ett förslagsanslag å 3,400 kronor att användas för utdelande av tillfälliga understöd åt f. d. stammanskap vid marinen (utom båtsmän) och skeppsgossar, vilka pensionerats enligt reglementet för pensionering av flottans och lotsverkets gemenskap den 31 oktober 1879 under villkor:

att understöd ej må tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter,

att understöd till manskap, som erhållit pension på grund av uppnådd levnads- och tjänstålder, skall utgå med 200 kronor, samt

att understöd till manskap och skeppsgossar, som erhållit pension på grund av skada eller sjukdom, ådragen under tjänstutövning, må på därom gjord ansökning och efter i varje särskilt fall verkställd prövning av behovet och dess sammanhang med den ådragna skadan eller sjukdomen beviljas, med iakttagande att pensionen och understödet icke må tillsammans överstiga det belopp, som skolat utgå såsom livränta vid tillämpning av förordningen den 18 juni 1909 angående ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

64:o.

[22.]
Ang. till-
fälliga under-
stöd åt f. d.
daglönare vid
marinen.

Efter därom av Kungl. Maj:t avlåten proposition uppförde 1918 års riksdag under tionde huvudtiteln å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag av 17,030 kronor för utdelande av tillfälliga understöd åt f. d. förmän bland daglönare, sjukvaktare och övriga daglönare vid marinen, vilka pensionerats enligt bestämmelser, äldre än dem, som meddelats genom kungörelsen den 25 november 1910, under villkor:

att understöd ej tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter, samt

att understödet bestämmes för den, som, utan att erhålla invalidunderhåll, i pension från flottans pensionskassa uppbär mindre än 200 kronor årligen, till det belopp, som erfordras för att understödet och pensionen tillsammans skola uppgå till 300 kronor, för den, som i sådan

pension eller i dylik pension jämte invalidunderhåll utnjuter tillhoppa från och med 200 kronor till och med 307 kronor årligen, till 100 kronor samt för den, som i sådan pension bekommer 400 kronor eller 500 kronor årligen, till 50 kronor.

Direktionen över flottans pensionskassa har nu i skrivelse den 29 november 1918, med överlämnande av en inom pensionskassan uppgjord uppgift å nu levande f. d. förmän bland daglönare, sjukvaktare och övriga daglönare, varom här vore fråga, med för var och en av dem utfört understödsbelopp enligt de av riksdagen givna bestämmelserna, meddelat, att för år 1920 ett förslagsanslag av 15,930 kronor borde för ifrågavarande ändamål äskas.

Även för år 1920 torde ett förslagsanslag för enahanda ändamål böra uppföras å extra stat under tionde huvudtiteln. På grund av direktionens nyssberörda meddelande föreslår jag, att anslaget för år 1920 bestämmes till 15,930 kronor. Någon ändring i villkoren för rätt att komma i åtnjutande av understöd av förevarande slag lär ej böra ifrågasättas.

Under återopande härav hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att å extra stat för år 1920 under tionde huvudtiteln uppföra ett förslagsanslag av 15,930 kronor för utdelande av tillfälliga understöd åt f. d. förmän bland daglönare, sjukvaktare och övriga daglönare vid marinen, vilka pensionerats enligt bestämmelser, äldre än dem, som meddelats genom nådiga kungörelsen den 25 november 1910, under villkor:

att understöd ej tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter, samt

att understödet bestämmes för den, som, utan att erhålla invalidunderhåll, i pension från flottans pensionskassa uppbär mindre än 200 kronor årligen, till det belopp, som erfordras för att understödet och pensionen tillsammans skola uppgå till 300 kronor. för den, som i sådan pension eller i dylik pension jämte invalidunderhåll åtnjuter tillhoppa från och med 200 kronor till och med 307 kronor årligen, till 100 kronor samt för den, som i sådan pension bekommer 400 kronor eller 500 kronor årligen, till 50 kronor.

65:o.

[23.]
 Ang. tillfälliga
 understöd åt
 f. d. befatt-
 ningshavare
 vid lotsverket.

Efter därom av Kungl Maj:t avlåten proposition uppförde 1918 års riksdag under tionde huvudtiteln å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag å 9,000 kronor för utdelande av tillfälliga understöd åt sådana f. d. befattningshavare vid lotsverket, som pensionerats enligt bestämmelser, äldre än dem, som med 1915 års ingång blivit tillämpliga å personalen vid lotsverket, under villkor:

att understöd ej tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter; samt

att understödet bestämmes till 100 kronor, dock att understödet för den, som i pension jämte pensionsförhöjning uppbär mindre än 250 kronor årligen, skall utgå med det belopp, som erfordras för att understödet och pensionen jämte pensionsförhöjningen tillsammans skola uppgå till 350 kronor, samt att understödet tillsammans med pensionen jämte pensionsförhöjningen icke i något fall må överstiga 550 kronor.

Direktionen över flottans pensionskassa har nu med skrivelse den 29 november 1918 överlämnat en inom pensionskassan upprättad uppgift å de nu levande f. d. befattningshavare vid lotsverket, varom här är fråga, med för var och en utfört understödsbelopp enligt de av riksdagen godkända grunderna, vilken uppgift utvisar en slutsumma av 9,605 kronor. Då emellertid ett förslagsanslag av 9,000 kronor ansetts tillräckligt för utdelande av understöd år 1919 och behov av understöd ej torde föreligga för samtliga i förteckningen upptagna pensionärer, har direktionen ansett, att ett förslagsanslag till samma belopp, eller 9,000 kronor, borde av 1919 års riksdag för ändamålet äskas.

Även för år 1920 torde ett förslagsanslag för enahanda ändamål böra uppföras å extra stat under tionde huvudtiteln. På grund av vad direktionen upplyst och anfört föreslår jag, att anslaget jämväl för år 1920 bestämmes till 9,000 kronor. Någon ändring i villkoren för rätt att komma i åtnjutande av understöd av förevarande slag lär ej böra ifrågasättas.

Jag hemställer fördenskull, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att å extra stat för år 1920 under tionde huvudtiteln uppföra ett förslagsanslag å 9,000 kronor för utdelande av tillfälliga understöd åt sådana f. d. befattningshavare vid lotsverket, som pensionerats enligt

bestämmelser, äldre än dem, som med 1915 års ingång blivit tillämpliga å personalen vid lotsverket, under villkor:

att understöd ej tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter; samt

att understödet bestämmes till 100 kronor, dock att understödet för den, som i pension jämte pensionsförhöjning uppbär mindre än 250 kronor årligen, skall utgå med det belopp, som erfordras för att understödet och pensionen jämte pensionsförhöjningen tillsammans skola uppgå till 350 kronor, samt att understödet tillsammans med pensionen jämte pensionsförhöjningen icke i något fall må överstiga 550 kronor.

Vad föredragande departementschefen i de under punkterna 61:o—65:o här ovan upptagna ärenden hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, bifalla; och skulle utdrag av detta protokoll tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande av förslag till reglering av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel.

Ur protokollet:

Eric Baad-Heimer.

*Utdrag av protokollet över sjöförsvarsärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18
december 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern **EDÉN**,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **HELLNER**,
Statsråden: **PETERSSON**,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre **PALMSTIERNA**,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Härefter anförde departementschefen, statsrådet friherre Palm-
stierna:

4:o.

[20.]
*Förhöjning i
pensionerna
åt avskedade
båtsmän.*

Jämlikt nådigt bemyndigande den 13 augusti 1917 uppdrog då-
varande chefen för lantförsvarsdepartementet åt tillkallade sakkunniga
att verkställa utredning, huruvida och under vilka villkor det skulle
kunna medgivas indelt manskap med minst 20 men under 25 tjänstår,
som avskedats före den 1 januari 1910 och vore i behövande omstän-
digheter, att likställas med sådant manskap, avskedat efter sistnämnda
tidpunkt, och sålunda komma i åtnjutande av underhåll från Vadstena

krigsmanshuskassa enligt de närmare bestämmelser, vilka funnes angivna i 1914 års senare riksdagsbeslut och Kungl. Maj:ts på grund därav utfärdade kungörelse den 6 november 1914.

Genom kungl. brev den 30 augusti 1918 uppdrogs därjämte åt de sakkunniga att vid fullgörande av det dem lämnade uppdraget jämväl utreda, huruvida och under vilka villkor underhåll och pension till avskedat indelt manskap vid armén och flottan skulle kunna utgå med ett belopp av 200 kronor årligen till varje underhålls- och pensionsberättigad vid fyllda 67 år.

Uti skrivelse den 16 december 1918 hava de sakkunniga anmält, att den anbefallda utredningen numera fortskridit så långt, att betänkande och förslag i ämnet kunde under den närmaste tiden avlämnas. Ett genomförande av de sakkunnigas förslag skulle medföra, att det under tionde huvudtiteln uppförda ordinarie anslaget till pensionering av flottans gemenskap, stort 270,000 kronor, behövde höjas med 20,760 kronor för år 1919 och med 23,120 kronor för år 1920.

Då jag har för avsikt att föreslå avlåtande av proposition i ämnet till 1919 års riksdag, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlätas angående förhöjning i pensionerna åt avskedade båtsmän, tills vidare beräkna det under riksstatens tionde huvudtitel uppförda ordinarie *anslaget till pensionering av flottans gemenskap* till 293,120 kronor.

Vad föredragande departementschefen i de under punkterna 4 och 5 här ovan upptagna ärenden hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, bifalla; och skulle utdrag av detta protokoll tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande av förslag till reglering av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel.

Ur protokollet:

Johan Nilson.

*Utdrag av protokollet över sjöförsvarsärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
23 december 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Härefter anförde departementschefen, statsrådet friherre Palmstierna:

4:o.

[24.]
Tillfällig
pensionsför-
bättring för
viss personal
vid marinen.
(Extra anslag.)

Jämlikt den 14 juni 1918 givet nådigt bemyndigande hava särskilda sakkunniga tillkallats för att inom lantförsvars- och sjöförsvarsdepartementen biträda med verkställande av utredning och utarbetande av förslag rörande tillfällig pensionsförbättring för viss personal vid marinen.

De sakkunniga hava nu under hand meddelat, att de hade för avsikt att under den närmaste tiden till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i ämnet. Enligt av de sakkunniga verkställda approximativa

beräkningar hava kostnaderna i förevarande hänseende för år 1920 beräknats till 70,000 kronor.

Jag får därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition angående beviljande av anslag till tillfällig pensionsförbättring för viss personal vid marinen, Kungl. Maj:t må komma att till riksdagen avlåta, bland de *extra förslagsanslagen* å tionde huvudtiteln för år 1920 för berörda ändamål beräkna ett belopp av 70,000 kronor.

Vad föredragande departementschefen i de under punkterna 4:o och 5:o härövan upptagna ärenden hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, bifalla; och skulle utdrag av detta protokoll tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande av förslag till reglering av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel.

Ur protokollet:
Eric Baad-Heimer.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 decem-
ber 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Schotte anförde:

l:o.

[1.]
Bidrag till
sjuusköter-
skors pensio-
nering.

Under tionde huvudtiteln finnes för närvarande uppfört ett ordinarie förslagsanslag å 15,000 kronor som bidrag till sjuusköterskors pensionering.

I det betänkande angående den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden, som den 22 december 1916 avgivits av inom civildepartementet tillkallade sakkunniga, har framlagts förslag till ordnande av sjuusköterskornas pensionsförhållanden enligt nya förändrade grunder. Då jag torde bliva i tillfälle att under riksdagens lopp

framlägga förslag i förevarande hänseende, lärar för närvarande anslaget för ifrågavarande ändamål böra beräknas med ett till 50,000 kronor förhöjt belopp; och hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan å den proposition, som kan komma att i ämnet avlätas, beräkna en förhöjning av det ordinarie förslagsanslaget till bestridande av statens *bidrag till sjuksköterskors pensionering*, nu 15,000 kronor, till 50,000 kronor.

2:o.

Vidare finnes under tionde huvudtiteln uppfört ett ordinarie förslagsanslag å 30,000 kronor till bestridande av statens bidrag till pensionering av barnmorskor.

[2.]
*Bidrag till
pensionering
av barnmor-
skor.*

Under riksdagens lopp hoppas jag kunna underställa Kungl. Maj:t förslag till förbättring av de kommunalt anställda barnmorskornas löner, grundat å ett av medicinalstyrelsen den 6 oktober 1917 i ämnet avgivet betänkande. Möjligen torde i sammanhang härmed förslag komma att framläggas angående ändring av nu gällande pensionsbestämmelser för barnmorskor. Av nu förevarande anledning lärar anslaget för ifrågavarande ändamål tills vidare böra beräknas till ett förhöjt belopp av förslagsvis 50,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att i avbidan å den proposition, som kan komma att i ämnet avlätas, beräkna en förhöjning av det ordinarie förslagsanslaget till bestridande av statens *bidrag till pensionering av barnmorskor*, nu 30,000 kronor, till 50,000 kronor.

3:o.

Till gäldande av kostnaden för förvaltningen av barnmorskornas pensionsanstalt är under tionde huvudtiteln uppfört ett ordinarie förslagsanslag, högst 11,000 kronor.

[3.]
*Anslag till
barnmorskor-
nas pensions-
anstalt.*

I samband med den ifrågasatta ändringen av nu gällande pensionsbestämmelser för barnmorskor torde även komma att upptagas till behandling förslag om pensionsanstaltens omorganisation. Av denna anledning lärar anslaget för ifrågavarande ändamål tills vidare böra beräknas. I brist på vidare utredning synes dock anslaget kunna upptagas till oförändrat belopp.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition i ämnet, som kan komma att avlätas, beräkna det ordinarie förslagsanslaget till *gäldande av kostnaden för förvaltningen av barnmorskornas pensionsanstalt* till oförändrat belopp, högst 11,000 kronor.

4:o.

[4.]
Anslag till
pensionering
av förmän och
arbetare vid
statens järn-
vägsbygg-
nader samt
statens vatten-
fallsverks
byggnads-
avdelning.

I skrivelse den 12 juni 1918, nr 359, har riksdagen anmält, att riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts proposition nr 233 angående grunder för pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader m. m.

Vid föredragning den 20 juni 1918 av riksdagens berörda skrivelse anbefallde Kungl. Maj:t järnvägsstyrelsen att gemensamt med vattenfallsstyrelsen i enlighet med de i förberörda proposition angivna grunder upprätta och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till föreskrifter för pensionering från allmänna indragningsstaten av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning.

Järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen avgåvo i gemensam skrivelse den 17 september 1918 förslag till föreskrifter i ämnet. Över berörda förslag yttrade sig statskontoret i infordrat utlåtande den 3 oktober 1918 och anförde därvid, bland annat:

»Enligt riksdagens i överensstämmelse med den i ämnet framlagda propositionen fattade beslut skola utgifterna för pensioneringen bestridas från anslaget till allmänna indragningsstaten. Med erinran om att det är en undantagslös regel, att alla pensioner, som utgå från allmänna indragningsstaten, beviljas av Kungl. Maj:t, med eller utan riksdagens medverkan i det enskilda fallet, samt att, när pensionering handhaves av underordnad myndighet, särskilt anslag för sådan pensionering anvisas, vill statskontoret — vid det förhållande att Kungl. Maj:t icke lär vilja själv pröva rätten till pension enligt nu förevarande grunder — föreslå, att hos riksdagen göres framställning om anvisande under tionde huvudtiteln av ett särskilt förslagsanslag till pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader och statens vattenfallsverks byggnadsavdelning till belopp, som efter av järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen gjorda beräkningar kan finnas erforderligt. Från detta anslag skulle nämnda styrelser äga att hos statskontoret på rekvisition utbekomma för pensioneringen erforderliga medel. Då sådant särskilt anslag lär kunna uppföras först i riksstaten för år 1920, bör statskontoret av Kungl. Maj:t bemyndigas att under åren 1918 och 1919 för ändamålet tillhandahålla medel från anslaget till allmänna indragningsstaten.»

I den 8 november 1918 utfärdad kungörelse (sv. förf.-saml. nr 859) meddelade Kungl. Maj:t föreskrifter angående pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning, att tillämpas från ingången av år 1918, enligt vilka föreskrifter pensionerna skola utbetalas av järnvägsstyrelsen respektive vattenfallsstyrelsen. Tillika anbefalldes Kungl. Maj:t statskontoret att från anslaget till allmänna indragningsstaten på rekvisition tillhandahålla järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen de för utbetalande av pensioner enligt berörda kungörelse för åren 1918 och 1919 erforderliga medel.

Sedan numera blivit bestämt, att ifrågavarande pensioner skola utbetalas av järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen, lär, såsom statskontoret framhållit, ett ordinarie förslagsanslag böra från och med år 1920 uppföras under tionde huvudtiteln till pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning. I särskilda skrivelser den 26 och 22 november 1918 hava nämnda styrelser beräknat de för ändamålet erforderliga anslagsbeloppen till respektive 27,000 kronor och 4,000 kronor, vadan anslagets sammanlagda belopp torde böra bestämmas till 31,000 kronor.

På grund av vad jag nu anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på ordinarie stat från och med år 1920 under rikstatsens tionde huvudtitel uppföra ett förslagsanslag å 31,000 kronor *till pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning.*

5:o.

I en till medicinalstyrelsen ställd, av direktionen för Kristinehamns hospital med eget yttrande till styrelsen ingiven och av styrelsen med skrivelse den 7 maj 1918 överlämnad skrift har skomakeribiträdet vid nämnda hospital Victor Olofssons änka Wilhelmina Cecilia Olofsson, född Strand, anhållit, att ett understöd måtte beredas henne antingen med visst årligt belopp eller ock med en summa en gång för alla.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Olofsson avled den 26 februari 1918 och efterlämnade såsom stärbhusdelägare sin bemälda hustru, född år 1877, och tre barn, födda åren 1907, 1912 och 1916, att ett av barnen, gossen Anders Herbert, sedan den 8 mars 1918 vårdats för lungtuberkulos samt att änkan Olofsson är medellös.

[31.]
Understöd åt
skomakeri-
biträdet vid
Kristine-
hamns
hospital
Victor Olof-
ssons änka
och minder-
åriga barn.

Olofsson anställdes vid Kristinehamns hospital såsom skomakeri-biträde den 21 oktober 1912 och innehade denna tjänst till sin död. Hans löneförmåner hava under denna tid uppgått till i medeltal 1,325 kronor för år.

I sitt yttrande hemställde hospitalsdirektionen, att åtgärder måtte vidtagas för beredande av ett välbehövt understöd åt änkan Olofsson.

Medicinal-
styrelsen.

Medicinalstyrelsen har i sin skrivelse anført följande:

»Enligt § 25 stadgan angående sinnessjuka den 14 juni 1901 äger medicinalstyrelsen befogenhet att bevilja understöd eller årligt underhåll åt 'uppsyningsmän, förestånderskor och övrig betjäning, som längre tid med nit och trohet fullgjort sina åligganden, men till följd av ålder, sjukdom eller under tjänstgöring ådragen skada nödgats lämna tjänsten'. Såsom av paragrafens ordalydelse framgår, avser densamma endast personer, som själva varit anställda vid hospital. Någon rätt till pension för änkor efter personer i hospitalstjänst föreligger icke.

Emellertid hava framställningar om understöd åt änkor efter befattningshavare vid hospitalen vid åtskilliga tillfällen varit föremål för statsmakternas prövning. Så beviljade 1902 års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts proposition i ämnet ett årligt underhåll av 350 kronor åt uppsyningsmannen vid Uppsala hospital och asyl Karl Johan Walls änka Lovisa Charlotta, född Söderqvist, genom kungl. brev den 23 oktober 1914 beviljades ett årligt underhåll av 300 kronor åt uppsyningsmannen vid Växjö hospital Jöns Bengtsson Härds änka Eva, född Nylander, likaså beviljade 1917 års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts proposition i ämnet årliga underhåll av 365 kronor dels åt uppsyningsmannen vid Lunds hospital och asyl Karl Johan Netzlers änka Ida Augusta, född Lindqvist, och dels åt uppsyningsmannen vid Västerviks hospital Olof Strandbergs änka Jenny Matilda, född Lundqvist. Dessa fall torde vara de enda, då änka efter befattningshavare vid hospital på Kungl. Maj:ts initiativ tillerkänts årligt underhåll. I flera fall hava framställningar om sådant underhåll blivit av Kungl. Maj:t avslagna. Så till exempel har Kungl. Maj:t enligt nådigt beslut den 8 april 1910 icke funnit skäl bifalla en framställning om årligt understöd åt maskinisten vid Växjö hospital N. J. Wärmbergs änka Christina Wärmberg.

I en del fall hava änkor efter befattningshavare vid hospital av Kungl. Maj:t tillerkänts visst belopp i understöd en gång för alla. Som exempel härå torde följande två fall kunna anföras.

Med skrivelse den 27 december 1915 överlämnade medicinalstyrelsen till Kungl. Maj:t en framställning om årligt understöd från portvakten vid Uppsala hospital och asyl Carl Teodor Sundqvists änka Kristina Sofia Sundqvist, född Rydin. I berörda skrivelse anförde medicinalstyrelsen, att då portvakterna vid hospitalen icke vore att betrakta såsom i egentlig mening befattningshavare vid vederbörande anstalter, utan såsom självständiga hantverkare eller arbetare, vilka som binäring utövade ett uppdrag i anstaltens tjänst, samt årligt underhåll från hospitalens stater syntes böra allenast med sparsamhet och på grund av särskilda omständigheter tilldelas personer, vilka icke själva innehaft befattning vid vederbörande anstalt, medicinalstyrelsen för sin del icke kunde tillstyrka att årligt underhåll tilldelades änkan Sundqvist. Genom kungl. brev den 18 februari 1916 tilldelades änkan Sundqvist ett understöd för en gång av ethundrafemtio kronor.

I slutet av år 1915 ingick stalldrängen vid Göteborgs hospital Olof Borgströms änka Emma Sofia, född Johansdotter, till Kungl. Maj:t med framställning om årligt underhåll. I den 8 april 1916 avgivet utlåtande över denna framställning anförde medicinalstyrelsen, bland annat, att den av sökandens avlidne man i livstiden innehavda stalldrängssysslan uppenbarligen icke i någon mån kunde likställas med de befattningar, som innehafts av de här ovan omförmälda uppsyningsmännen Wall och Härd, vilkas änkor blivit tillerkända årligt underhåll. Med hänsyn här till och då årligt underhåll å hospitalens stater icke syntes böra annat än i starkt begränsad utsträckning tilldelas personer, vilka icke själva innehaft befattning vid vederbörande anstalt, ansåge sig medicinalstyrelsen icke kunna tillstyrka, att änkan Borgström tilldelades årligt underhåll. Då emellertid änkan Borgströms avlidne man under den betydande tidslängden av omkring 33 år varit anställd vid Göteborgs hospital och därunder varit helt upptagen av sin tjänst, funne medicinalstyrelsen det önskvärt, att änkan Borgström måtte erhålla något understöd för en gång. Beloppet av ett dylikt understöd syntes medicinalstyrelsen med hänsyn till föreliggande omständigheter skäligen böra sättas till 300 kronor. Genom brev den 28 april 1916 tilldelade Kungl. Maj:t änkan Borgström ett understöd för en gång av etthundrafemtio kronor.

Något understöd till barn efter befattningshavare vid hospital har hittills icke förekommit.

Såsom av ovanstående redogörelse framgår, torde Kungl. Maj:t vid avgörande av hithörande ärenden hava tillämpat den principen, att årligt underhåll medgivits åt änkor efter uppsyningsmän vid hospitalen, men att änkor efter övriga befattningshavare vid hospitalsväsendet icke tillerkänts understöd i annan form än sasom ett belopp en gång för alla. Denna princip har emellertid på senare tid på riksdagens initiativ frångåtts, i det att 1917 års riksdag med föranledande av enskild motion i ämnet beviljat ovan omförmälda portvaktsänkan Kristina Sofia Sundqvist ett årligt underhåll av trehundra kronor.

Av vad ovan anförts torde framgå, att beviljande av ett årligt understöd i nu föreliggande fall skulle innebära en utvidgning av hittills tillämpade regler och medföra icke obetydliga ekonomiska konsekvenser. Med avseende å de intressen, medicinalstyrelsen har att bevaka, torde emellertid icke något vara att mot en sådan utvidgning erinra.»

På grund av det anförda har medicinalstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga de åtgärder, Kungl. Maj:t kunde finna lämpliga för att tillförsäkra änkan Olofsson ett skäligt understöd.

Till följd av remiss har statskontoret den 9 augusti 1918 avgivit utlåtande i ärendet. Statskontoret, som icke ansett sig kunna tillstyrka framläggande av proposition till riksdagen angående beviljande av årligt understöd åt änkan Olofsson, har emellertid, med hänsyn till vad medicinalstyrelsen i ärendet anført, funnit ett understödsbelopp en gång för alla billigtvis böra beredas henne; och har statskontoret ifrågasatt, huruvida icke sådant understöd, som, då det vid föregående liknande tillfällen lämnats, i allmänhet utgått med 150 kronor, på grund av nu

Statskontoret.

rådande uppdrivna prisförhållanden i förevarande fall måtte bestämmas till 250 kronor.

Departementschefen.

Därest Olofsson levat och innehaft sin anställning vid Kristinehamns hospital vid ingången av år 1919, från vilken tidpunkt det av 1918 års riksdag godkända, av Kungl. Maj:t den 28 juni 1918 utfärdade avlöningsreglementet för sjukvårds- och ekonomipersonalen vid statens anstalter för sinnessjuka träder i kraft, torde han utan ansökning hava förflyttats till motsvarande befattning eller hantverkare på ordinarie stat och därmed blivit delägare i civilstatens änke- och pupillkassa, vadan sålunda hans efterlevande skulle vid hans frånfälle hava erhållit pension. Vid sådant förhållande och med hänsyn till änkan Olofssons bekymmersamma ekonomiska ställning synes det med billighet överensstämmande, att något understöd beredes henne. Den principen, att änkor efter andra befattningshavare vid hospitalen än uppsyningsmän icke erhållit understöd i annan form än såsom ett belopp en gång för alla, synes numera, såsom medicinalstyrelsen i sitt utlåtande framhallit, hava frångåtts av riksdagen. Förutom i det av styrelsen omnämnda fallet har nämligen riksdagen år 1918, med anledning av särskilda därom i andra kammaren väckta motioner, nr 63 och 143, beviljat årliga understöd åt ovan omförmälde stalldrängen Borgströms änka och minderårige son samt sjukskötaren vid Vänersborgs hospital K. H. Karlsson-Kjells änka och fyra minderåriga barn med belopp av 200 kronor till vardera av änkorna och 100 kronor till vart och ett av barnen. Ett bifall till nu förevarande framställning synes dock ej böra som konsekvens medföra, att efterlevande efter alla befattningshavare vid hospitalen skola komma i åtnjutande av årligt understöd, utan torde dylikt understöd i regel endast böra ifrågakomma beträffande efterlevande efter sådana befattningshavare, vilkas tjänst tagit sin innehavares arbetskraft stadigvarande och fullt ut i anspråk och där motsvarande befattningar på grund härav vid den år 1918 skedda löneregleringen uppförts å ordinarie stat.

Vad angår storleken av det ifrågasatta understödet, må erinras, att, därest Olofsson vid sitt frånfälle varit befattningshavare på ordinarie stat, pension skulle jämlikt bestämmelserna i § 9 i förnyade reglementet för civilstatens änke- och pupillkassa den 15 december 1916 hava utgått till hans efterlevande med ett belopp av 528 kronor, därav 300 kronor till änkan och återstoden till barnen. Med hänsyn emellertid till riksdagens beslut i fråga om understöd åt förenämnda stalldrängen Borgströms och sjukskötaren Karlsson-Kjells efterlevande synas understödsbeloppen lämpligen kunna bestämmas till 200 kronor för

änkan och 100 kronor för varje barn, och torde understödet böra uppföras å allmänna indragningsstaten samt utgå till änkan, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, och till barnen intill uppnådd ålder av 18 år.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att skomakeribiträdet vid Kristinehamns hospital Victor Olofssons änka Wilhelmina Cecilia Olofsson, född Strand, och makarnas tre minderåriga barn må från och med den 1 mars 1918 å allmänna indragningsstaten åtnjuta årligt understöd, änkan under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, med ett belopp av 200 kronor samt vart och ett av barnen intill uppnådd ålder av 18 år med ett belopp av 100 kronor.

6:o.

Genom Kungl. Maj:ts cirkulär den 23 oktober 1914 angående tillfällig pensionsförbättring åt fögderiförvaltningens tjänstemän tillförsäkrades länsman, som enligt då gällande bestämmelser vore eller under år 1915 bleve pensionsberättigad, under villkor att han under loppet av sistnämnda år ingåve ansökan om avsked, rätt till pension från allmänna indragningsstaten till belopp, motsvarande den lön jämte ålders-tillägg, han vid avgången från tjänsten uppbure å såväl ordinarie som extra stat eller sålunda 1,800 kronor.

Med åberopande av nämnda cirkulär anhöll dåvarande länsmannen i Ytterhogdals distrikt, Karl Vilhelm Adolf Suwe, i skrivelse till Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län den 3 mars 1915 om avsked från sagda länsmanstjänst. Efter det ärendet av länsstyrelsen anmäls hos Kungl. Maj:t, fann Kungl. Maj:t genom beslut den 16 april 1915 Suwes ansökan icke föranleda till någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd. Anledningen härtill var, att Suwe, som tidigare ej varit underkastad bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension, på grund därav, att han den 12 mars 1904 blivit transporterad till länsmanstjänsten i Ytterhogdals distrikt från motsvarande befattning i annat distrikt, blivit underkastad nämnda bestämmelser och i följd härav blivit pensionsberättigad först vid fyllda 67 i stället för vid 65 år. Suwe, som är född den 12 augusti 1849, nödgades till följd därav kvar-

[32.]
Fyllnads-
pension åt
länsmannen
K. V. A. Suwe.

stå i tjänsten tills han fyllt 67 år eller till den 20 december 1916, då han erhöll avsked med pension av 1,200 kronor årligen, motsvarande lön och ålderstillägg enligt gammal stat.

I en till nämnda befallningshavande ställd, av befallningshavanden med skrivelse den 12 oktober 1918 till Kungl. Maj:t överlämnad skrift har nu Suwe, under framhållande av dyrtidens tryck och det obilliga uti att hans pensionsålder blivit höjd till följd därav att han efter år 1900 blivit transporterad från en länsmanstjänst till en annan dylik tjänst, anhållit, att befallningshavanden måtte taga under övervägande, om icke en förnyad framställning skulle kunna göras angående hans rätt till pension.

Kungl. Maj:ts
befallnings-
havande i
Jämtlands
län.

Med anledning därav har befallningshavanden, med överlämnande av till ärendet hörande handlingar, i förenämnda skrivelse anført, bland annat, följande:

Pensionsåldern för länsmän, som icke av en eller annan anledning varit underkastade bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension den 11 oktober 1907, har varit 65 år och är jämväl nu för landsfiskaler bestämd till samma antal levnadsår. Det måste därför anses såsom en för Suwe mycket ogynnsam tillfällighet, att han till följd av ovan nämnda transport till annat tjänstedistrikt blev underkastad den nya pensionslagens bestämmelser, enligt vilka länsmans rätt till hel pension inträdde först vid uppnådda 67 levnadsår; och helt visst tänkte ingen då, att transporten skulle medföra en sådan verkan. Suwe har nämligen under största delen av sin tjänstetid uppehållit andra offentliga befattningar, och hans transporterande till Ytterhogdals distrikt den 12 mars 1904, vilken transport icke medförde någon förändring i Suwes vare sig avlöningsförmåner eller tjänstgöringsskyldighet, var uteslutande förestavad av hänsyn till andra tjänstemän. Nu visar det sig emellertid, att om denna transport, som icke medförde någon som helst fördel för Suwe, icke ägt rum, så hade Suwe år 1915 kunnat erhålla avsked med rätt till pension enligt bestämmelserna i cirkuläret den 23 oktober 1914.

Beträffande Suwes ekonomiska ställning är Kungl. Maj:ts befallningshavande i tillfälle att upplysa, att denna varit och fortfarande är mycket svag; och som Suwe har familj att försörja, är han i stort behov av den pensionsförbättring, som må kunna beredas honom.

På grund av det anförda har befallningshavanden hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärd, varigenom Suwe må beredas sådan förhöjning i den till honom nu utgående pensionen, att densamma i sin helhet kommer att uppgå till ett belopp, motsvarande lön och ålderstillägg enligt den för länsmän senast tillämpade såväl ordinarie som extra stat, eller till sammanlagt 1,800 kronor.

Till följd av remiss har statskontoret den 26 oktober 1918 yttrat sig i ärendet och därvid anfört följande:

Stats-
kontoret.

Enligt vad av handlingarna framgår, har sökanden efter uppnådd ålder av 65 år under år 1915 gjort framställning om avsked med rätt att komma i åtnjutande av den pension från allmänna indragningsstaten till belopp av 1,800 kronor, som enligt riksdagens medgivande skulle tillkomma den pensionsberättigade länsman, som under loppet av år 1915 ingav ansökning om avsked; men då sökanden av särskild orsak, varöver han själv icke kunnat råda, blivit underkastad bestämmelserna i den civila pensionslagen och till följd därav enligt då gällande bestämmelser befunnits pensionsberättigad först vid 67 års ålder, har han icke kunnat erhålla pension i överensstämmelse med berörda medgivande utan vid avgången från tjänsten i slutet av år 1916 bekommit pension å endast 1,200 kronor att utgå från och med början av år 1917. Då sökanden alltså kommit i ett väsentligt sämre läge än hans kamrater, som samtidigt med honom sökte avsked, synes det statskontoret, med fästat avseende tillika å den omständighet, att pensionsåldern sedermera förändrats från 67 till 65 år, som om skäl skulle föreligga att söka genom framställning till riksdagen bereda sökanden en tilläggspension till sådant belopp, att hans sammanlagda pensionsförmåner motsvara vad som skulle tillkommit honom om han såsom pensionsberättigad kunnat avgå under år 1915.

På grund härav och under åberopande av 1915 års riksdagsbeslut om fyllnadspension åt länsmannen N. M. H. Sunding har statskontoret hemställt, det Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Suwe må från och med den 1 januari 1917 under sin återstående livstid, utöver honom från anslaget till pensionering av civila tjänstinnehavare tillkommande pension å 1,200 kronor tillika å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig tilläggspension till belopp av 600 kronor.

I likhet med ämbetsverken och på av dem anförda skäl finner jag Suwe böra beredas tilläggspension till sådant belopp, att hans sammanlagda pensionsförmåner motsvara vad som skulle tillkommit honom, om han kunnat såsom pensionsberättigad avgå under år 1915.

Departement-
schefen.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förre länsmannen Karl Vilhelm Adolf Suwe må från och med den 1 januari 1917 under sin återstående livstid, utöver honom från anslaget till pensionering av civila tjänstinnehavare tillkommande pension å 1,200 kronor, tillika å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig tilläggspension till belopp av 600 kronor.

7:o.

[33.]
Pension till
J. A. Nord-
bergs änka.
 Vattenfalls-
 styrelsen
 den 30/1 1918

I skrivelse den 30 januari 1918 har vattenfallsstyrelsen gjort framställning om beviljande av en årlig livränta åt avlidne verkmästaren Johan Oskar Nordbergs änka. Vattenfallsstyrelsen har i sin skrivelse anfört följande:

»Den 24 november 1917 omkom genom drunkning på grund av olycksfall i arbetet vid Älvkarleby kraftverksbyggnad tjänstgörande verkmästaren Johan Oskar Nordberg, född den 13 juni 1876 och anställd vid vattenfallsstyrelsens byggnadsarbeten sedan september månad 1908.

Nordberg efterlämnar änkan Hulda Emerentia Nordberg, född Schwartz den 4 juli 1885, samt en i tidigare äktenskap född dotter, vilken vid faderns död dock var mer än 15 år gammal.

Då Nordberg ej kan anses hava varit arbetare eller arbetsförman i den bemärkelse, som torde avses i lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete, äro hans efterlevande ej lagligt berättigade till någon ersättning i anledning av hans fränfalle.

Om däremot lagen av den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete, vilken trädde i kraft den 1 januari 1918, varit gällande vid olyckstillfället, skulle Nordbergs änka varit berättigad till en årlig livränta å ett belopp, motsvarande en fjärdedel av Nordbergs årliga arbetsförtjänst, dock högst 450 kronor. Nordbergs avlöning under ett år räknat tillbaka från olycksfallet har utgjort nära 2,600 kronor.»

I betraktande av att Nordberg under så lång tid som mer än nio år tjänstgjort vid statens vattenfallsverk och under denna tid på ett utmärkt sätt fullgjort sina åligganden samt med hänsyn därtill, att boet efter Nordberg, enligt vad utredningsmannen intygat, efter realisation lämnat ett överskott av högst 3,300 kronor och att hans efterlämnade änka följaktligen vore för sitt uppehälle i verkligt behov av understöd, har vattenfallsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att änkan Nordberg må från och med den 24 november 1917 under sin återstående livstid, så länge hon lever ogift, uppbära en årlig livränta av 450 kronor.

Stats-
kontoret.

Till följd av remiss har statskontoret den 9 februari 1918 avgivit utlåtande i ärendet.

Nordberg lär icke, säger statskontoret, hava varit att hänföra till arbetare i den mening, som avses i lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete; och på hans efterlevande är ej heller lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete tillämplig, då denna lag ej trätt i kraft vid mannens döds-

fall. Med hänsyn dock till den omständigheten, att Nordberg omkommit genom olycksfall under tjänstutövning, samt då änkans ekonomiska ställning, enligt vad remisshandlingarna giva vid handen, synes bekymmersam, anser statskontoret skäl föreligga att söka bereda henne ett årligt understöd av statsmedel; och har statskontoret därför hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att för änkan Nordberg må till utgående från och med den 1 december 1917 å allmänna indragningsstaten uppföras en årlig pension till det belopp, som skulle tillkommit henne, därest ovanberörda lag den 17 juni 1916 varit å henne tillämplig, eller 450 kronor, att utgå, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd.

Riksförsäkringsanstalten har i infordrat utlåtande den 8 mars 1918 anført följande:

Riksför-
säkrings-
anstalten.

»Vidkommande till en början arten av den verksamhet, vari olycksfallet inträffat, finner riksförsäkringsanstalten på grund av omfattningen av den av vattenfallsstyrelsen utövade byggnadsverksamhet, att densamma måste anses hava utövats på yrkesmässigt sätt och förty vara att hänföra under föreskriften i 2 § av lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete.

Vad därefter angår frågan, om Nordberg skall anses hava varit sådan arbetsförman, som åsyftas i 1 § sistnämnda lag, har riksförsäkringsanstalten från arbetschefen vid Älvkarleby kraftverksbyggnad inhämtat, att antalet arbetare, som verkmästaren Nordberg hade inseende över, utgjorde 47 man, fördelade sålunda:

verkstadspersonal	10 man
mudderverkspersonal	12 »
snickarlag	15 »
diversearbetarlag	7 »
dykare med 2 hantlangare	3 »

Av dessa hade samtliga lag, utom verkstadspersonalen, som bestode av olika yrkeskunnigt folk, såsom smeder, järnsvarvare plåtslagare m. fl., haft sin särskilda förman, genom vilken alla order gått. Något kroppsarbete hade icke av Nordberg utförts, utan hade endast ålegat honom att närmast under arbetschefen leda och övervaka arbetet, i vilken egenskap han tillhört tjänstemannaklass B vid vattenfallsstyrelsens byggnadsarbeten. Beträffande denna tjänstemannaklass äro vissa föreskrifter av vattenfallsstyrelsen meddelade den 12 september 1914.

Vid föredragning i statsrådet den 17 oktober 1900 av det då föreliggande förslaget till lag den 5 juli 1901 framhöll dåvarande chefen för justitiedepartementet, bland annat, att med arbetsförman skulle menas den, som, med eller utan omedelbart deltagande i arbetet, utövade den närmaste ledningen av och tillsynen över detsamma.

Riksförsäkringsanstalten har vid tillämpningen av sistnämnda lag — till

vederbörandes förmän — ansett det stå i överensstämmelse med den av departementschefen sålunda uttalade meningen, att såsom arbetsförman betraktades jämväl den, som hade sådan anställning, vilken i förevarande fall innehafts av Nordberg, och förty i förekommande liknande fall tillerkänt vederbörande ersättning enligt berörda lag.

Vid anförda förhållanden anser riks försäkringsanstalten omförmälda lag den 5 juli 1901 vara tillämplig även i förevarande fall.

Jämlikt 4 § i samma lag skall, om olycksfall inom två år medfört döden, i ersättning utgivas begravningshjälp med 60 kronor samt till änka, när äktenskapet slutits före olycksfallet, en årlig livränta av 120 kronor, så länge hon lever ogift.

I sammanhang härmed torde böra omnämnas, att, enligt vad riks försäkringsanstalten från vattenfallsstyrelsen inhämtat, Nordbergs löneförmåner från vattenfallsstyrelsen för november månad 1917 oavkortat utanordnats samt att änkan Nordberg såsom begravningshjälp bekommit den avlöning, som från styrelsen skulle hava tillkommit den avlidne för nästföljande december månad.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 oktober 1917 har riks försäkringsanstalten gjort framställning om förhöjda livräntor för arbetare och deras efterlevande, vilka till följd av i statens tjänst ådragna skador tillerkänts livräntor eller skadeersättning enligt bestämmelserna i ovanberörda lag den 5 juli 1901; och är frågan härom föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Därest denna fråga leder till positivt resultat, skulle alltså även änkan Nordberg, utöver den ersättning, som må komma att tillerkännas henne endast enligt sistnämnda lag, i sinom tid komma i åtnjutande av förhöjd ersättning i anledning av ifrågavarande olycksfall enligt grunder, som i angivna avseende i allmänhet kunna komma att fastställas.

Med tillämpning av riks försäkringsanstaltens i förestående skrivelse avgivna förslag skulle alltså änkan Nordberg vara berättigad till en årlig livränta av 180 kronor.»

Vattenfalls-
styrelsen
den 9/4 1918.

I anledning av vad riks försäkringsanstalten i sitt utlåtande förmält har vattenfallsstyrelsen anmodats yttra sig, och har styrelsen i utlåtande den 6 april 1918 anført, att Nordberg icke i regel utövat närmaste tillsynen över honom underställda arbetare utan att flertalet av dessa varit fördelade i arbetslag med var sin förman såsom närmast ansvarig för arbetets bedrivande. Endast beträffande några få verkstadsarbetare hade arbetets ledning och fördelning direkt ålegat Nordberg. Under sådana förhållanden har vattenfallsstyrelsen icke kunnat annat än finna sin uppfattning i förevarande fråga riktig och förty vidhållit sin hemställan.

Departement-
schefen.

Av vad ovan anförts framgår, att lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete icke är tillämplig i föreliggande fall, då olycksfallet inträffat, innan lagen trädde i kraft. Däremot hysa de hörda myndigheterna delade meningar om, huruvida Nordberg varit att

hänföra till arbetsförmän i den bemärkelse, som avses i lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete. Vattenfallsstyrelsen har funnit Nordberg icke vara hänförlig till dylik arbetsförmän, och har denna uppfattning biträts av statskontoret; riks-försäkringsanstalten åter har ansett berördå lag tillämplig i förvarande fall. Såsom sistnämnda ämbetsverk anført, framhöll vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 17 oktober 1900 av förslaget till sedermera 1901 års lag dåvarande chefen för justitiedepartementet bland annat, att med arbetsförmän skulle menas den, som, med eller utan omedelbart deltagande i arbetet, utövade den närmaste ledningen och tillsynen över detsamma. Vattenfallsstyrelsen har nu meddelat, att största delen av de arbetare, Nordberg haft under sig, varit fördelade i arbetslag med var sin förmän, som utövade närmaste ledningen av arbetet, samt att Nordberg endast beträffande några verkstadsarbetare direkt lett och övervakat arbetet. Vid sådant förhållande torde Nordberg näppeligen varit att hänföra till arbetsförmän i den mening, som avses i 1901 års lag, och skulle hans hustru därför icke vara berättigad till ersättning enligt densamma. Med hänsyn emellertid till Nordbergs mer än nioåriga väl vitsordade tjänstgöring vid statens vattenfallsverks byggnadsarbeten samt till ankans svaga ekonomiska ställning synes det vara med billighet överensstämmande, att henne beredes något understöd av statsmedel. I likhet med vad statskontoret föreslagit anser jag mig böra förorda, att det ifrågasatta understödet må utgå i form av en årlig pension å allmänna indragningsstaten till det belopp, 450 kronor, som skulle hava tillkommit änkan Nordberg, därest ovanberörda lag den 17 juni 1916 varit å henne tillämplig. Då Kungl. Maj:t för att bereda änkan Nordberg någon hjälp redan under år 1918 genom beslut den 31 maj samma år såsom tillfälligt understöd tilldelat henne ett belopp av 300 kronor, att utgå av statens vattenfallsverks medel, torde pensionen böra åtnjutas från och med den 1 januari 1919.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att avlidne verkmästaren Johan Oskar Nordbergs änka Hulda Emerentia Nordberg, född Schwartz, må, räknat från och med den 1 januari 1919, så länge hon lever ogift, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av 450 kronor.

8:o.

[34.]
Pension till
förra signal-
vakten N
Lilja.

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift har förra signalvakten vid statens järnvägar Nils Lilja anhållit att komma i åtnjutande av pension eller annat understöd av statsmedel.

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat, att Lilja, som är född den 27 november 1853, den 14 april 1874 erhöll anställning såsom soldat vid Norra skånska infanteriregementet, att han den 1 augusti 1885 vann anställning jämväl vid Skåne—Hallands järnväg, att han i egenskap av signalvakt den 1 januari 1896 övergick i statens järnvägars tjänst i samband med förstnämnda järnvägs övertagande av staten samt att han erhöll avsked från sin tjänst vid statens järnvägar från och med den 15 februari 1905 samt vid armén under samma år.

Angående de närmare omständigheterna vid sin avgång ur statens järnvägars tjänst har Lilja uppgivit följande:

Han hade under år 1904 till följd av vissa honom till last lagda förseelser i tjänsten blivit förflyttad till tjänstgöring såsom banvakt. Då han på grund av sjuklighet och andra orsaker ansåge sig ur stånd att bestrida dylik tjänstgöring, hade han sökt återfå sin befattning såsom signalvakt utan att lyckas. Under intrycket av dessa motgångar hade han beslutat sig för att anhålla om avsked från och med den 15 februari 1905 samt till vederbörande distriktsförvaltning den 13 november 1904 ingivit ansökning därom. Den 18 i samma månad hade han uppmanats att underskriva ytterligare en avskedsansökning, och hade han jämväl undertecknat denna för honom framlagda, redan uppsatta ansökning i den tron, att den tidigare ansökningen därigenom bleve annullerad. Vid närmare eftertanke hade han emellertid samma dag återkallat ansökningen, men hade detta varit för sent, i det den tidigare ingivna ansökningen redan företagits till behandling och därvid bifallits.

Järnvägs-
styrelsen.

Till följd av remiss har järnvägsstyrelsen den 24 maj 1918 avgivit utlåtande i ärendet. Styrelsen anför däri bland annat följande:

»Liljas nit och välförhållande under den tid han varit anställd vid Skåne—Hallands järnväg har av dåvarande chefen för nämnda järnväg vitsordats. Intyg jämväl av andra personer, vilka såsom befäl eller arbetskamrater till Lilja vid nämnda tid varit i beröring med honom, giva ytterligare vid handen, att Lilja då varit plikttrogen i sin tjänst samt fört en hedrande vandel, något som synes hava vara fallet även sedan Lilja övergått till statens järnvägars tjänst. Först under senare delen av sin tjänstetid vid statens järnvägar synes Lilja under intrycket av misshälligheter, som av privata orsaker uppkommit mellan honom och överordnat befäl, hava gjort sig skyldig till disciplinära förseelser, vilka i sin ordning givit befälet anledning att söka få honom avskedad eller förflyttad till annan tjänst.

Liljas avskedsansökningar och hans förhållande i samband med dessas behandling torde i viss mån få tillskrivas hans förstånd; och synes alltså antagligt, att hans avgång ur tjänsten icke skett fullt frivilligt.

Lilja, som genom sitt entledigande ansåg sig orättvist behandlad, ingav år 1905 i ändamål att vinna upprättelse en klagoskrift till justitieombudsmannen, vilken skrift dock icke ledde till någon justitieombudsmannens åtgärd. En av Lilja sedermera emot järnvägsstyrelsen i samma ändamål anhängiggjord rättegång ledde icke heller till av honom önskat resultat.

Vid 1909 års riksdag hemställde riksdagsmännen O. Berg och Fr. E. Ahlfgren i en inom andra kammaren väckt motion, nr 172, att riksdagen ville besluta tilldela Lilja en årlig pension på 600 kronor att från och med nämnda år utgå av trafikmedel. Därvid upplystes, bland annat, att Lilja förutom sin ovanberörda tjänst vid Skåne—Hallands järnväg och statens järnvägar innehaft anställning såsom soldat vid Norra skånska infanteriregementet, varifrån han efter 30 års tjänst erhållit avsked år 1905, att han vid avskedstagandet tillerkänts ett underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa av 36 kronor årligen samt att han vore sjuklig och oförmögen till arbete och icke hade annan stadig inkomst än ovan omnämnda pension från krigsmanshuskassan. Härjämte meddelades i motionen, att den distriktsförvaltning, som beviljat Liljas avsked ur järnvägens tjänst, vid lämnandet av meddelande härom till styrelsen för enskilda järnvägarnas pensionskassa tillkännagivit för kassans styrelse, att Lilja uttalat sin önskan att få kvarstå i kassan emot erläggande av vederbörliga avgifter, men att Lilja sedermera icke låtit sig avhöra hos pensionskassan eller till densamma erlagt några som helst avgifter, varför han betraktats såsom avgången ur kassan, samt att det stode honom öppet att åter vinna inträde i kassan genom att retroaktivt till densamma betala sina avgifter från och med februari 1905.

På hemställan av statsutskottet, som ansåg vad i ärendet förekommit på intet sätt innefatta skäl för bifall till den väckta motionen, blev densamma av riksdagen avslagen.

Lilja har under tiden 1 januari 1889—15 februari 1905 till enskilda järnvägarnas pensionskassa i avgifter inbetalat sammanlagt 539 kronor 40 öre och skulle, därest han vid sin år 1905 inträffade avgång ur tjänsten företett sjukbetyg, hava erhållit en årlig pension av 224 kronor, vartill kommit fyllnadspension av 34 kronor enligt kungl. brevet den 6 juni 1902 angående beredande av förbättrade pensionsförmåner för vissa tjänstemän och betjänte, vilka i anledning av statens inköp av Väst kustbanan övergått i statens järnvägars tjänst.

Liljas löneförmåner för år 1905 utgjordes av 600 kronor i arvode ävensom fri bostad.»

Med anledning av vad sålunda anförts och med hänsyn jämväl till Liljas långvariga, väl vitsordade anställning vid krigsmakten anser järnvägsstyrelsen med billighet överensstämmande, att ett årligt understöd beredes honom; och har styrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva, att Lilja må från och med år 1918 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension till belopp av 400 kronor. Därest detta styrelsens förslag icke skulle vinna Kungl. Maj:ts gillande, har styrelsen hemställt, att

Kungl. Maj:t måtte bemyndiga styrelsen att till Lilja utbetala en gratifikation av enahanda belopp att utgå av trafikmedel.

Statskontoret.

Jämväl statskontoret har i ärendet inkommit med infordrat utlåtande av den 7 augusti 1918. Då frågan om årligt understöd åt Lilja redan en gång varit föremål för riksdagens prövning och därvid fått förfalla, anser sig statskontoret förhindrat att nu tillstyrka proposition i ärendet till riksdagen. Med hänsyn emellertid dels till Liljas långa tjänstetid både såsom indelt soldat samt såsom signalvakt och banvakt vid statens järnvägar med i allmänhet goda vitsord, dels ock till vad i övrigt i ärendet förekommit finner statskontoret det emellertid billigt, att Lilja tillerkännes något understöd av statsmedel, och har statskontoret förty tillstyrkt bifall till järnvägssyrelsens framställning om tilldelande åt Lilja av en gratifikation å 400 kronor att utgå av trafikmedel.

Departementschefen.

På grund av vad i ärendet förekommit finner jag i likhet med järnvägsstyrelsen billigheten bjuda, att Lilja efter sin långa verksamhet i statens tjänst på ålderdomen beredes ett årligt understöd av statsmedel. Mot det av styrelsen föreslagna pensionsbeloppet, 400 kronor, har jag intet att erinra. Pensionen torde böra uppföras å allmänna indragningsstaten samt utgå först från och med den 1 januari 1919; för år 1918 har nämligen Kungl. Maj:t genom brev den 6 juni 1918 tilldelat honom en gratifikation å 400 kronor att utgå av trafikmedel.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förre signalvakten vid statens järnvägar Nils Lilja må från och med den 1 januari 1919 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension å 400 kronor.

Vad departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter förenade sig, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla, och skulle utdrag av detta protokoll tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande av förslag till reglering av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel för år 1920.

Ur protokollet:

Gunnar Corin.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31
december 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLMER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Rydén anförde härefter:

1:o.

Genom beslut av 1918 års lagtima riksdag har en genomgripande
lönereglering vidtagits i fråga om, bland andra, lärarpersonalen vid de
allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarierna och
de tekniska elementarskolorna; även beträffande viss personal hos folk-
skollärarnas pensionsinrättning har lönereglering ägt rum. Riksdagens
beslut i berörda hänseenden kommer uppenbarligen att sträcka sina
verkningar jämväl till grunderna för elementarlärarnas nya änke- och
pupillkassa, i vilken bemälda tjänstemannakategorier äro delaktiga. En
ökning av nu utgående statsbidrag till denna kassa, nu 157,276 kronor,

[7.]
Bidrag till
pensionering
av änkor och
barn efter
lärare vid all-
männa läro-
verk, peda-
gogier, semi-
narier m. m.

torde i anledning härav bliva erforderlig, vilken ökning enligt mig lämnad uppgift kan beräknas uppgå till 40,000 kronor. Jag är emellertid ej beredd att nu framlägga förslag i ämnet, i följd varav jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på proposition angående bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m., beräkna en ökning av det för ändamålet utgående *ordinarie anslaget* nu kronor 157,276
med » 40,000
till » 197,276.

2:o.

[8.] På därom av Kungl. Maj:t i ämnet gjord framställning anvisade 1917 års riksdag för beredande av tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter under riksstatsens tionde huvudtitel på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag å 40,000 kronor samt godkände tillika vissa av Kungl. Maj:t föreslagna grunder för beredande av nämnda tilläggspensioner. Av 1918 års riksdag anvisades för samma ändamål ett förslagsanslag å 45,000 kronor.

Anslag för beredande av tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna.

Kungörelse angående omförmälda tilläggspensioner har av Kungl. Maj:t utfärdats den 31 december 1917 (nr 965). Såsom dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet framhöll i sitt yttrande till det vid propositionen i ämnet fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 16 februari 1917, växlar det för ändamålet erforderliga beloppet år från år. En exakt beräkning av anslagsbehovet kan icke göras, men en ungefärlig uppskattning finnes utförd i en uti sagda statsrådsprotokoll i huvudsak intagen utredning av centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen.

Sedan av vissa f. d. lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter framställning gjorts angående höjning av den tilläggspension, till vilken de jämlikt nyssberörda nådiga kungörelse den 31 december 1917 vore berättigade, samt läroverksöverstyrelsen på grund av nådig remiss anbefallts avgiva underdånigt utlåtande i anledning av omförmälda framställning, har överstyrelsen i underdånig skrivelse den 31 augusti 1918 — med förmålan att den av överstyrelsen i ämnet igångsatta utredningen icke hunnit att av överstyrelsen slutföras — i avvaktan härpå anmält, att behovet av statsanslag för ifrågavarande tilläggspensioner för år 1920 under förutsättning av oförändrade bestämmelser

torde, enligt de till omförmälda proposition fogade beräkningar, som legat till grund för Kungl. Maj:ts framställningar i ämnet till 1917 och 1918 årens riksdagar, uppgå till ett belopp av ungefär 50,000 kronor.

Såsom av det föregående framgår, är för närvarande under utredning frågan om höjning av de till förutnämnda lärarinnor utgående tilläggs pensionerna och om den ökning av det för detta ändamål behövlige anslaget, som därigenom kan befinnas nödvändig. Den av läroverksöverstyrelsen igångsatta utredningen är emellertid av vidlyftig beskaffenhet och torde, enligt vad jag inhämtat, ej kunna slutföras i så god tid, att prövning av det från överstyrelsen inkommande förslaget kan företagas och eventuell framställning i ämnet hiina föreläggas 1919 års riksdag. Emellertid äro jämväl för år 1920 medel behövlige för fullföljande av 1917 års riksdags beslut. Framställning till riksdagen om anvisande av härför erforderligt anslag torde därför böra avlåtas. Såsom jag redan förut framhållit, växlar de för ändamålet erforderliga beloppen år från år. För år 1920 skulle enligt de i förenämnda proposition till 1917 års riksdag återgivna beräkningarna erfordras ett belopp av cirka 50,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Under åberopande såväl av den utredning i frågan, som innefattas i Kungl. Maj:ts proposition nr 137 till 1917 års riksdag, som ock av vad jag i ämnet nyss anført, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för beredande, enligt av riksdagen godkända grunder, av tilläggs pensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna anvisa under riksstatens tionde huvudtitel på *extra stat* för 1920 ett förslagsanslag å 50,000 kronor.

3:o.

På Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning ökade 1918 års lagtima riksdag det under riksstatens tionde huvudtitel uppförda anslaget »Bidrag till folkskollärarnas pensionering» från dess dåvarande belopp, 681,892 kronor, med 1,578,108 kronor till 2,260,000 kronor, samt uppförde under samma huvudtitel under rubrik »Pensionsavgifter till folkskollärarnas pensionsinrättning» ett ordinarie förslagsanslag å 2,103,000 kronor. Vidare höjde riksdagen, likaledes på Kungl. Maj:ts förslag, det under riksstatens tionde huvudtitel på ordinarie stat under rubriken: Bidrag till småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt uppförda förslags-

[9.]
*Statens
pensionsan-
stalt för folk-
skollärare
m. fl.*

anslaget från dess dåvarande belopp, 250,000 kronor, till 330,000 kronor eller med 80,000 kronor.

Samtliga riksdagens nyssnämnda beslut stodo i sammanhang med den av samma riksdag beslutade löne- och pensionsregleringen för lärarpersonalen vid egentliga folkskolor och småskolor. Frågan om folk- och småskolekårens pensionering blev emellertid icke därmed slutgiltigt löst, varför jag anhåller att nu få återkomma till detta ämne.

Den 31 oktober 1914 avgav lärarlönenämnden betänkande I, innehållande, bland annat, förslag till nytt reglemente för folkskollärarnas pensionsinrättning samt vissa förslag i fråga om andra kommunalt anställda lärares pensionering. I därefter följande betänkanden, II och III, daterade respektive den 8 november och den 18 december 1915, har lärarlönenämnden avgivit förslag rörande omorganisation av småskollärares m. fl. pensionsanstalt samt folk- och småskolekårens änke- och pupillpensionering. Sedan vederbörande myndigheter häröver blivit hörda, bemyndigades chefen för ecklesiastikdepartementet genom Kungl. Maj:ts beslut den 11 juni 1918 att tillkalla högst 5 sakkunniga för att inom departementet biträda vid beredning av frågan om småskollärares m. fl. pensionering, och då det syntes lämpligt, att samtliga förberörda pensionsfrågor behandlades i ett sammanhang, hava även övriga nyssnämnda frågor sedermera hänskjutits till omförmälda sakkunniga. Dessa hava ännu icke inkommit med sitt utlåtande, men efter vad jag inhämtat lärar sagda utlåtande kunna avgivas så tidigt, att framställning i ämnet kan göras hos innevarande års riksdag.

Ordföranden bland de sakkunniga har under hand meddelat, att deras förslag kommer att avse en reform av folkskollärarnas pensionsinrättning, småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt och folkskollärarnas änke- och pupillkassa i den riktning, att sagda anstalter skulle övergå i en statens pensionsanstalt för folkskollärare m. fl. samt att anslag av staten skulle för ändamålet vara erforderligt till ett sammanlagt belopp av 8,000,000 kronor. De nuvarande anslagen under titlarna: Bidrag till folkskollärarnas pensionering, Pensionsavgifter till folkskollärarnas pensionsinrättning, Bidrag till småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt och Bidrag till folkskollärarnas änke- och pupillkassa å tillhoppa 4,769,811 kronor skulle då bortfalla, vadan ökningen i anslag för berörda ändamål skulle belöpa sig till 3,230,189 kronor.

Då frågan om omorganisation av omförmälda pensionsanstalter synes så snart som möjligt böra bringas till sin lösning torde för ändamålet erforderliga medel böra beräknas på 1920 års stat, och anhåller

jag att framdeles, sedan den omförmälda utredningen avslutats, få ånyo anmäla ärendet.

För närvarande hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att, i avbidan på proposition angående omorganisation av folkskollärarnas pensionsinrättning, småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt och folkskollärarnas änke- och pupillkassa, beräkna för ändamålet under tionde huvudtiteln — med uteslutande av de nuvarande anslagen till nämnda anstalter å tillhoppa 4,769,811 kronor — ett belopp av 8,000,000 kronor.

4:o.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning medgav 1918 års lagtima riksdag att för år 1919 understöd finge enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna gott meddela, tillerkännas

a) äldre behövande folkskollärare, som oförvitligt skött sin tjänst men därifrån erhållit avsked före år 1867, till belopp av 800 kronor, samt

b) sådan behövande lärare och lärarinna vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinna vid folkskola, som efter oförvitlig tjänstgöring under sammanlagt minst femton års tid avgått från tjänsten före utgången av år 1891 samt uppnått en levnadsålder av minst femtiofem år, till belopp av 400 kronor; varjämte riksdagen för berörda ändamål anvisade för år 1919 på allmänna indragningsstaten ett förslagsanslag av 54,800 kronor.

[35.]
Understöd åt
vissa äldre
behövande
folkskollärare
och småskol-
lärare m. fl.

Nu har folkskolöverstyrelsen i skrivelse den 16 november 1918 hemställt, att anslag måtte för samma ändamål beredas även för år 1920, och därvid anfört bland annat:

För beräkningen av härför erforderligt belopp synes man lämpligen kunna utgå från det för år 1918 fördelade beloppet till ifrågavarande f. d. lärare. Detta utgör tills dato 40,000 kronor, därav 4,000 kronor till f. d. folkskollärare. Vid bibehållande av de nu utgående understödets storlek synes antagligt, att det för år 1918 utdelade beloppet skall visa sig fullt tillräckligt för år 1920, och behovet av ifrågavarande understöd kan jämväl för år 1920 anses ovedersägligt.

Samma skäl, som föranlett riksdagen att förut bevilja medel till understöd åt ovannämnda f. d. lärare, tala för att medel beredas till liknande understöd för år 1920. Sagda understöd torde böra utgå med samma belopp som under år 1919. På grund av vad folkskolöverstyrelsen anfört synes det för år 1920 erforderliga anslaget kunna stanna vid ett belopp av 40,000 kronor.

Jag hemställer således, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels medgiva, att för år 1920 understöd må enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela, tillerkännas

a) äldre behövande folkskollärare, som oförvitligt skött sin tjänst men därifrån erhållit avsked före år 1867, till belopp av 800 kronor, samt

b) sådan behövande lärare och lärarinna vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinna vid egentlig folkskola, som efter oförvitlig tjänstgöring under sammanlagt minst femton års tid avgått från tjänsten före utgången av år 1891 samt uppnått en levnadsålder av minst femtiofem år, till belopp av 400 kronor;

dels ock för berörda ändamål anvisa för år 1920 på allmänna indragningsstaten ett förslagsanslag av 40,000 kronor.

5:o.

[36.]
Tilläggspensioner åt
vissa ämneslärarinnor vid
statssamskolor.

Under denna punkt har jag att anmäla ett ärende angående beredande av tilläggspensioner åt vissa ämneslärarinnor vid statssamskolor. Jag ber att få inleda min framställning med en kort redogörelse för huru pensionsförhållandena hittills varit ordnade för ämneslärarinnekåren vid berörda läroanstalter.

Genom beslut vid 1904 års riksdag erhöilo kvinnor behörighet att innehava ämneslärarbefattningar vid vissa allmänna läroverk, nämligen statens samskolor. Enligt lag angående civila tjänstinnehavares rätt till pension den 11 oktober 1907 sådan denna lag lydde intill den 1 januari 1919 inträdde för ämneslärarinnor vid de allmänna läroverken rätt att komma i åtnjutande av hel pension vid uppnådda 55 levnads- och 25 tjänstår. För rätt att erhålla pension till avkortat belopp fordras

enligt sagda lags bestämmelser, att tjänstinnehavaren vid uppnående av pensionsåldern innehar minst 10 tjänstår. Oavkortad pension utgår för ordinarie ämneslärarinna med samma belopp som oavkortad lön för sådan lärarinna.

I samband därmed, att statssamskolor upprättades, indrogos åtskilliga privata skolor för flickor, varvid flera förut under många år vid enskilda läroanstalter tjänstgörande lärarinnor vunno anställning såsom ordinarie ämneslärarinnor vid de statssamskolor, som kommo att ersätta de forna privata läroanstalterna. För statssamskolorna var det givetvis till gagn att vid början av sin verksamhet hava tillgång till lärarinnor med god erfarenhet från andra skolor, särskilt flickskolor.

Det bör här erinras därom, att de lärarinnor, som på nu angivet sätt flyttades över till statssamskolor, ej erhöilo rätt att för löneturs- eller pensionsberäkning räkna sig någon del av sin föregående tjänstgöring till godo. Detta förhållande innebar, att vissa av de nyssnämnda lärarinnorna, vilka vid inträdet i statstjänst nått en mera framskriden ålder, vid uppnådd pensionsålder ej kunde uppfylla den bestämmelse i gällande pensionslag, varom jag förut erinrat och som innebär fordran på minst tio år i statens tjänst för erhållande av pension.

Nu nämnda omständigheter föranledde efter några års förlopp flera lärarinnor, vilka skulle drabbas av sagda bestämmelse i pensionslagen, att till Kungl. Maj:t ingiva underdåniga ansökningar, det Kungl. Maj:t tacktes medgiva dem rätt att för pensions erhållande tillgodoräkna sig föregående tjänstetid med full tjänstgöring vid statsunderstödd högre flickskola med flera enskilda läroanstalter.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i anledning härav gjorda framställning medgav 1913 års riksdag, att första lärarinnorna vid samskolan i Alingsås Louise Margareta Lindstedt, vid samskolan i Falköping Clara Charlotta Blag, vid samskolan i Trälleborg Anna Katarina Montelius och vid samskolan i Örnsköldsvik Johanna Elisabet Seth ävensom lärarinnorna vid samskolan i Alingsås Gertrud Nelson, vid samskolan i Filipstad Alma Evelina Rundberg och vid samskolan i Skellefteå Gerda Elisabet Sundberg finge — utan hinder av den i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension meddelade bestämmelsen, att för erhållande av pension erfordrades att vid uppnående av föreskriven avgångsålder innehava minst tio tjänstår — vid avgång ur tjänsten efter uppnådd ålder av 55 år förklaras berättigade att erhålla pension till avkortat belopp i förhållande till tjänstårens antal, dock minst 550 kronor för första lärarinna och lärarinna i andra lönegraden samt 400 kronor för lärarinna i första lönegraden.

I detta sammanhang ber jag få erinra om ett senare riksdagsbeslut, varigenom pensionsförhållandena ordnats för en vida större grupp av lärarinnor, vilka kunna anses med de nu ifrågavarande i viss mån jämförliga. Jag syftar på 1917 års riksdags beslut i avseende å tilläggspensioner till sådana lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, som äro eller varit delägare i den för dylika lärarinnor avsedda lärarinnornas pensionsanstalt eller enligt § 2 i denna anstalts reglemente varit berättigade att ingå såsom delägare i densamma eller avgått med pension före den 1 januari 1911, d. v. s. i regeln något äldre lärarinnor, som endast med avseende å en kortare tid av sin tjänstgöring få draga fördel av de för lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter gällande, år 1910 fastställda pensionsbestämmelserna. Enligt nämnda riksdagsbeslut äga dessa lärarinnor under vissa av riksdagen närmare angivna villkor, uppbära tilläggspension till ett belopp, som växlar efter antalet tjänstår m. m., men som tillsammans med de övriga pensioner, till vilka vederbörande kunna vara berättigade, bestämts till högst 800 kronor, dock med föreskrift att pensionsbeloppet får överstiga sagda belopp, därest vid sammanläggningen högre belopp uppkommer på grund därav, att vederbörande lärarinna för sin pensionering erlagt frivilliga avgifter utöver vad som erfordrats för utbekommande av stadgat statsbidrag, i vilket fall totalpensionens belopp skulle kunna uppgå till högst 1,200 kronor årligen.

Sagda, av 1917 års riksdag fattade beslut, varom kungörelse den 31 december 1917 utfärdats (Svensk författningssamling nr 965), skulle hava gällt även de sju lärarinnor vid statssamskolor, varom jag i det föregående talat, därest de ej övergått i statstjänst utan kvarstått såsom lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter.

Spörsmålet om här ifrågavarande lärarinnors pensionsförhållanden har nu ånyo blivit föremål för uppmärksamhet genom två av förenämnda Louise Margareta Lindstedt och Gertrud Nelson till Kungl. Maj:t ingivna ansökningar, avseende åtgärder för höjande av den pension, som eljest skulle vid deras avgång ur tjänst tillkomma dem.

Till stöd för sina framställningar hava sökandena åberopat dels sin föregående långvariga tjänstgöring vid enskilda läroanstalter, dels ock penningvärdets sjunkande på grund av dyrtiden.

Över dessa ansökningar har läroverksöverstyrelsen den 3 januari 1918 avgivit infortrat underdånigt utlåtande, däri överstyrelsen till en början framhåller, att den fråga, de båda sökandena väckt, icke lämpligen borde behandlas med hänsyn allenast till sökandena utan jämväl

till de övriga av mig i det föregående angivna lärarinnor, som vore i samma ställning. Därefter anför överstyrelsen:

Överstyrelsen har gjort en beräkning av huru 1913 års riksdagsbeslut i tillämpningen sannolikt kommer att verka, och har därvid såsom för varje särskild lärarinna förmånligaste möjlighet antagit, att de av ifrågavarande lärarinnor, som ännu icke avgått från sin tjänst, skulle bliva vid densamma bibehållna intill den 1 juli eller i ett par fall, då sådant skulle behövas för vinnande av jämna tjänstår. den 1 augusti eller den 1 september det år. då de fylla 60 år. Givetvis har vid denna beräkning ingen hänsyn kunnat tagas till möjligen före nämnda tid genomförd löne- och pensionsreglering, utan hava nuvarande löne- och pensionsbestämmelser lagts till grund för beräkningen. Beräkningens resultat för varje särskild lärarinna har upptagits i en överstyrelsens skrivelse bilagd tabellarisk översikt, där jämväl införts de pensionsbelopp, som, enligt vad överstyrelsen inhämtat, tillkomma vissa av dessa lärarinnor från pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom eller svenska lärarinnornas pensionsförening. Enligt denna beräkning skulle den totalpension, som sammanlagt skulle komma vederbörande till del från staten och från nämnda pensionsinrättningar, kunna komma att växla mellan 482 kronor 38 öre och 1,240 kronor 72 öre om året.

Läroverksöverstyrelsen erinrar därefter om 1917 års riksdags av mig förut omförmälda beslut i fråga om tilläggs pensioner åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter och yttrar därpå:

Samtliga nu ifrågavarande lärarinnor hava före sitt inträde i statens tjänst varit anställda vid statsunderstödda enskilda läroanstalter. Hade de förblivit i sådan anställning, skulle de nu hava blivit delaktiga av de förmåner, som följa av 1917 års riksdags beslut. Till vilken pension var och en av dem i så fall skulle hava blivit berättigad vid avgång ur tjänsten, är omöjligt att beräkna, enär en sådan beräkning i stor utsträckning skulle nödgas röra sig med ovissa eller rent av fingerade siffror. Så mycket synes emellertid tydligt, att åtminstone för vissa av dessa lärarinnor den omständigheten, att de från enskild tjänst övergått till statstjänst, komma att medföra en försämring av pensionsförhållandena. Detta synes icke vara med billigheten överensstämmande, och överstyrelsen anser därför, att meranämnda riksdagsbeslut i fråga om lärarinnor i enskild tjänst utgör ett kraftigt skäl för förbättrande jämväl av nu ifrågavarande lärarinnors pensionsförhållanden. Vid en sådan åtgärd torde emellertid icke de i 1917 års riksdagsbeslut fastställda grunder kunna utan vidare vinna tillämpning, enär dessa grunder på det närmaste ansluta sig till de för lärarinnornas pensionsanstalt gällande bestämmelser, vilka i fråga om nu förevarande lärarinnor såsom statsanställda icke äro tillämpliga. I stället synes det överstyrelsen, som om dessa lärarinnor, i likhet med vad som skedde genom 1913 års förut åberopade riksdagsbeslut, borde få sig tillförsäkrad en viss minimipension men till ett högre belopp än det då bestämda.

Vid beräkning av detta belopp synes man kunna utgå därifrån, att 1917 års riksdag för då ifrågavarande lärarinnor i enskild tjänst beräknat en normalpension av 800 kronor. Detta utgör två tredjedelar av det belopp, 1,200 kronor, som hädanefter kommer att bliva den normala pensionen för delägare i lärarinnornas pensionsanstalt. En liknande, ehuru för pensionstagaren något mera förmånlig, proportion

har ock iakttagits i ett fall, då riksdagen beviljat tilläggspension åt en lärare, som efter långvarig anställning vid statsunderstödd enskild läroanstalt erhållit ordinarie adjunktstjänst vid allmänt läroverk vid så framskriden ålder, att den pension, som han enligt gällande pensionslag skulle ägt rätt att uppbära vid uppnådd pensionsålder, skulle uppgå till allenast 1,360 kronor, under det att full pension för läroverksadjunkt i högsta lönegraden utgör 3,400 kronor. Överstyrelsen åsyftar adjunkten vid Kungsholms realskola i Stockholm H. Hjorth, som av 1917 års riksdag fått sig beviljad tilläggspension till sådant belopp, att det tillsammans med den honom lagligen tillkommande pension skulle uppgå till 2,500 kronor. Då nu enligt gällande bestämmelser full pension för första lärarinna i högsta lönegraden vid statsskolor utgör 1,900 kronor och för ämneslärarinna i nämnda lönegrad darsamma-städes 1,500 kronor, skulle man med tillämpande av nämnda proportion komma till ett belopp av för första lärarinna i runt tal 1,200 kronor och för lärarinna 1,000 kronor. Med hänsyn därtill, att nu ifrågavarande lärarinnor nedlagt en mer eller mindre väsentlig del av sitt arbete i statens tjänst, synes en minimipension till dessa belopp väl motiverad: Skulle emellertid före den tid, då den sålunda ifrågasatta pensionen skulle börja utgå, ny löne- och pensionsreglering träda i kraft, synas jämväl de sålunda föreslagna beloppen böra höjas till i runt tal två tredjedelar av de genom denna reglering bestämda beloppen för full pension för första lärarinna i högsta lönegraden, respektive ämneslärarinna i samma lönegrad vid statens skolor.

Nu hava emellertid, enligt vad överstyrelsen inhämtat, statsbidrag lämnats till flertalet av de pensioner, som enligt förut åberopade tabellariska översikt tillkomma vissa av ifrågavarande lärarinnor från där nämnda pensionsinrättningar. De enda av i översikten upptagna dylika pensioner, till vilka statsbidrag icke utgått, äro de, som tillkomma första lärarinnan Montelius och lärarinnan Sundberg från svenska lärarinnornas pensionsförening. Under sådana omständigheter synes det överstyrelsen skäligt, att i den nu ifrågasatta minimipensionen inräknas de från nämnda pensionsinrättningar utgående belopp, till vilka, jämte bidrag från andra håll, lämnats jämväl statsbidrag, varemot de från samma pensionsinrättningar utgående belopp, till vilka statsbidrag icke lämnats, torde böra tillkomma vederbörande lärarinnor utöver minimipensionen. Under dessa förutsättningar skulle de av staten lämnade bidrag utöver dem, som följa av 1913 års merbemälda riksdagsbeslut, stiga till de belopp, som framgå av nedanstående översikt, uppgjord under förutsättning av de i förut åberopade översikt anförda maximibelopp:

Lindstedt	kronor 410:—
Nelson	» 374: 08
Blag	» 419: 16
Montelius	» 130: —
Rundberg	» 150: —
Seth	» 130: —
Sundberg	» 100: —

Givet är, att om på någon punkt de anförda maximibeloppen av någon anledning icke skulle nås, respektive statsbidrag skulle komma att i motsvarande mån höjas. Likaledes skulle förändrad löne- och pensionsreglering, sådan som ovan förutsatts som möjlig, kunna medföra höjning av den nu ifrågasatta tilläggspensionen.

Vad angår den tid, från och med vilken de ifrågasatta pensionsbeloppen skulle

utgå, vill överstyrelsen frambålla, att samtliga ifrågavarande lärarinnor redan nått den stadgade pensionsåldern av 55 år men med undantag av Blag och Rundberg fortfarande äro i tjänst på grund av medgivande från överstyrelsen enligt § 6 mom. b av gällande pensionslag. Under förutsättning att förevarande ärende avgöres av 1918 års riksdag, torde emellertid tilläggspensionen icke böra utgå tidigare än från den 1 januari 1919.

Med anledning av vad sålunda anförts har överstyrelsen hemställt om förslag till 1918 års riksdag att medgiva, att till ifrågavarande sju lärarinnor finge utgå vissa tilläggspensioner.

Den av överstyrelsen åberopade tablån har följande lydelse:

Namn Läroverk	Pension från pensionsinrätt- ningen för lära- rinnor vid Sve- riges högre skolorför kvinn- lig ungdom		Pension från svenska lära- rinnornas pen- sionsförening		Pension enligt nådigt brev den 13 juni 1913 och enligt gällande pensionslag		Summa	
	Lägst	Högst	Lägst	Högst	Lägst	Högst ¹⁾	Lägst	Högst
<i>Alingsås.</i>								
Första lärarinnan Louise Mar- gareta Lindstedt	—	—	—	—	550.—	790.—	550.—	790.—
Lärarinnan Gertrud Nelson...	—	—	82.38	105.92	400.—	520.—	482.38	625.92
<i>Falköping.</i>								
Första lärarinnan Clara Char- lotta Blag	—	—	179.54	230.84	550.—	550.—	729.54	780.84
<i>Trälleborg.</i>								
Första lärarinnan Anna Kata- rina Montelius	424.—	450.—	210.56	270.72	550.—	620.—	1,184.56	1,340.72
<i>Filipstad.</i>								
Lärarinnan Alma Evelina Rundberg	412.—	450.—	—	—	400.—	400.—	812.—	850.—
<i>Örnsköldsvik.</i>								
Första lärarinnan Johanna Elisabet Seth	424.—	450.—	—	—	550.—	620.—	974.—	1,070.—
<i>Skellefteå.</i>								
Lärarinnan Gerda Elisabeth Sundberg	—	—	26.10	33.56	550.—	900.—	576.10	933.56

¹⁾ Beloppen i denna kolumn äro beräknade, under förutsättning att lärarinnan Lindstedt erhåller tillstånd att kvarstå i tjänst till och med den 31 juli 1919, lärarinnan Nelson till och med den 30 juni 1921, lärarinnorna Montelius och Seth till och med den 30 juni 1919 samt lärarinnan Sundberg till och med den 31 augusti 1920.

Såsom framgår av denna tablå, hava ifrågavarande lärarinnors pensioner beräknats enligt de bestämmelser i avseende å lön och pensionsålder, som voro gällande år 1918.

Statskontoret, vars yttrande i detta ärende infordrats, har i underdånigt utlåtande av den 12 februari 1918 anfört följande:

Statskontoret, som finner läroverksöverstyrelsens förevarande framställning behjärtansvärd, särskilt med hänsyn till det i Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 259 till 1913 års riksdag sid. 4 förekommande uttalandet, att det måste anses hava varit till avgjort gagn för statssamskolan att vid sitt första upprättande hava lyckats förvärva lärarinnor med flerårig erfarenhet från andra skolor, får i underdånighet tillstyrka nådig proposition till riksdagen i enlighet med läroverksöverstyrelsens hemställan.

*Departements-
chefen.*

Den fråga, som jag nu har tillfälle att underställa Kungl. Maj:ts prövning, är enligt min mening värd beaktande. Såsom av min förut lämnade redogörelse för ärendet framgår, hade frågan kunnat föreläggas 1918 års riksdag för prövning och avgörande. Jag ansåg det emellertid lämpligt, att saken uppsköts, emedan densamma ju var nära förknippad med frågan om ny löne- och pensionsreglering för bland andra lärarpersonalen vid de allmänna läroverken, och jag hade gott hopp om att sistnämnda fråga skulle bliva slutligt avgjord vid nyssnämnda riksdag. Så har ju ock blivit fallet, och den förutsättning, som av läroverksöverstyrelsen gjorts för det senare av de av överstyrelsen förordade alternativen, har alltså uppfyllts. Vid sådant förhållande har jag ansett mig böra nu återupptaga frågan.

Det är uppenbart att de pensioner, som genom 1913 års riksdags beslut ställdes i utsikt för de här ifrågavarande lärarinnorna, även i gynnsammaste fall måste under nuvarande förhållanden bliva alldeles otillräckliga, och jag anser mig därför böra understödja det förslag till förbättring i deras pensionsförhållanden, som nu framlagts.

Jag har — liksom även läroverksöverstyrelsen gjort — i min föregående framställning erinrat om det av 1917 års riksdag fattade beslutet angående tilläggspensioner för vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter. Det är klart, att nämnda riksdagsbeslut ej kan i och för sig åberopas som skäl för en åtgärd av liknande art beträffande lärarinnor, som äro anställda i statstjänst, men beslutet har synts mig i detta sammanhang vara av vikt såsom ett uttryck för statsmakternas önskan och vilja att sörja även för befattningshavare, som väl utföra ett för staten i hög grad gagneligt arbete men som dock formellt ej äro statens tjänare. Det har då synts mig naturligt, att

staten ej bör visa mindre omtanke om de befattningshavare, som staten även i yttre mening fäst vid sig, utan sörja för att deras ålderdom skyddas åtminstone mot större umbäranden och nöd.

Läroverksöverstyrelsen har, såsom jag omnämnt, framställt två alternativa förslag i fråga om lärarinnornas pensionsbelopp, det ena utgående från de löne- och pensionsförhållanden, som vid tiden för överstyrelsens behandling av detta ärende voro rådande, det andra framställt under förutsättning att ny löne- och pensionsreglering för de allmänna läroverkens lärarpersonal bleve genomförd. Jag har nyss erinrat om att sagda förutsättning genom 1918 års riksdags beslut fyllts. Överstyrelsens senare förslag synes därför böra göras till utgångspunkt för en framställning till riksdagen. Jag har mot sagda förslag i sak intet att erinra, men vill blott påpeka några särskilda förhållanden. Först må då erinras om att bifall till överstyrelsens sistnämnda förslag skulle medföra en väsentlig förhöjning av ifrågavarande lärarinnors pensioner, då genom 1918 års löne- och pensionsreglering pensionsunderlaget för lärarinnor vid statssamskolor blivit betydligt högre än förr. För första lärarinna och för lärarinna är enligt de från och med år 1919 gällande bestämmelserna sagda pensionsunderlag lika och utgör högst 2,700 kronor. Två tredjedelar därav utgör således 1,800 kronor. Emellertid bör, såsom överstyrelsen föreslagit, i vederbörande pensionsbelopp inräknas de belopp, som vissa av ifrågavarande lärarinnor äga att uppbära från enskilda pensionsinrättningar och till vilka utgått, jämte bidrag från andra håll, jämväl statsbidrag. Läroverksöverstyrelsen har i sitt förut återgivna utlåtande beräknat de belopp, som staten under nu angivna förutsättningar skulle hava att tillskjuta till sagda lärarinnors pensioner utöver dem, vartill lärarinnorna enligt 1913 års riksdags beslut högst skulle vara berättigade. Denna beräkning utgår givetvis från de år 1918 gällande pensionsbeloppen, och de där upptagna bidragen skulle således under nuvarande förhållanden ej oväsentligt ökas. Under alla omständigheter är det tydligt, att det sammanlagda årliga tillskottet av statsmedel komme att stanna vid ett jämförelsevis obetydligt belopp. För de ifrågavarande lärarinnorna däremot bleve pensionsbeloppen så pass stora, att de torde kunna giva sina innehavarinnor en tämligen sorgfri ålderdom. Jag ber i detta sammanhang få erinra om att, enligt vad jag inhämtat, två av lärarinnorna redan erhållit avsked med pension i enlighet med 1913 års riksdags beslut, medan de övriga samtliga överskridit den intill år 1919 föreskrivna pensionsåldern, 55 år, men genom beslut av läroverksöverstyrelsen erhållit tillstånd att kvarstå i tjänst. Sedan pensions-

åldern genom 1918 års riksdagsbeslut höjts till 60 år, komma tre av lärarinnorna att under år 1919 uppnå sagda ålder, medan för de två återstående pensionsåldern inträder respektive år 1920 och 1921.

Vad så beträffar den tidpunkt, från vilken rätt till de förhöjda pensionsbeloppen bör tillkomma ifrågavarande lärarinnor, synes den böra bestämmas till ingången av månaden näst efter den, under vilken vederbörande erhållit eller erhåller avsked från sin befattning, dock tidigast den 1 januari 1919.

Under återopande av vad jag nu anfört hemställer jag om förslag till riksdagen att medgiva,

att till en var av första lärarinnan vid samskolan i Alingsås Louise Margareta Lindstedt, lärarinnan vid samma skola Gertrud Nelson, f. d. första lärarinnan vid samskolan i Falköping Clara Charlotta Blag, första lärarinnan vid samskolan i Trälleborg Anna Katarina Montelius, f. d. lärarinnan vid samskolan i Filipstad Alma Evelina Rundberg, första lärarinnan vid samskolan i Örnsköldsvik Johanna Elisabet Seth samt lärarinnan vid samskolan i Skellefteå Gerda Elisabet Sundberg må från och med månaden näst efter den, under vilken hon erhållit eller erhåller avsked från sin befattning, dock tidigast från och med den 1 januari 1919, från allmänna indragningsstaten utgå en tilläggspension till sådant belopp, att densamma — tillika med den eller de pensioner, som hon må äga uppbära på grund av 1913 års riksdags beslut och gällande pensionslag, eller ock på grund av sådan delaktighet i pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom eller i svenska lärarinnornas pensionsförening, som medför rätt till statsbidrag — uppgår, efter avrundning till närmast högre tiotal kronor, till två tredjedelar av den enligt gällande bestämmelser stadgade fulla pensionen för lärarinna i högsta lönegraden vid statens samskolor.

G:o.

I skrivelse den 22 maj 1918 har vetenskapsakademien efter anhöllan av intendenten för naturhistoriska riksmuseets paleozoologiska avdelning, professorn G. Holm gjort framställning om beredande av pension från och med år 1920 åt tecknaren vid riksmuseet och Sveriges geologiska undersökning Georg Gideon Liljevall.

Holms berörda anhöllan innefattas i en till akademien ingiven skrift, däri anförts bland annat:

Georg Liljevall är född den 17 januari 1848 samt således nu över 70 år gammal. Han har sedan år 1873 — med endast ett kort avbrott under åren 1876 — 77 — såsom tecknare oavbrutet ägnat och ägnar fortfarande sin arbetskraft åt naturhistoriska riksmuseet. Skicklig litograf och xylograf tecknade och utförde Liljevall till att börja med, medan dessa reproduktionsmetoder voro de vanligast brukliga, sina teckningar ofta direkt på sten eller såsom träsnitt, för att sedermera med samma skicklighet övergå till avbildningar lämpade för de numera använda fotografiska avbildningsmetoderna. Det är framför allt den paleozoologiska avdelningen av naturhistoriska riksmuseet, som haft förmånen att åtnjuta frukterna av hans ovanliga skicklighet och korrekta noggrannhet såsom tecknare; men även såsom vetenskaplig preparator — att ur stenen med gravstickeln frampreparera även de finaste delar hos de fossila djurorganismerna — har han likaledes genom sin säkra hand och sitt skarpa öga gjort såväl vetenskapen som avdelningen ej mindre tjänster. De av Liljevall utförda teckningarna av paleontologiska föremål äro för sin naturtrogenhet och sitt mästerliga utförande i övrigt väl bekanta även i utlandet inom den vetenskapliga världen, och ofta har en bland de första önskingar, som paleontologer från främmande länder framställt vid besök å riksmuseum, varit att få lära känna den mästerliga tecknaren, vilkens avbildningar de så väl känna och lärt sig beundra. Försök ha också gjorts att förvärva honom för amerikanska museer. Mycket stort är det antal tavlor i arbeten över fossila djur, som utförts av Liljevall. Sedan år 1888 delar Liljevall sin arbetstid mellan den paleozoologiska och evertebratavdelningen samt arbetar jämväl sedan 1908 stadigvarande såsom tecknare och preparatör vid Sveriges geologiska undersökning. Under årens lopp har Liljevall dessutom i större eller mindre utsträckning utfört teckningar för riksmuseets paleobotaniska, botaniska och entomologiska avdelningar samt för den under vetenskapsakademiens inseende stående meteorologiska centralanstalten.

Till vad ovan anförts om Liljevalls utomordentliga skicklighet som tecknare och vetenskaplig preparator torde ännu bära fogas ett omnämnande av hans aldrig sviktande nit och intresse för de vetenskapliga arbeten han haft för händer. Liljevall har därför vid varje arbete han utfört fullständigt satt sig in i detsamma samt genom sin skarpa, uppövade iakttagelseförmåga ofta gjort upptäckter och påpekanden, som givit anledning till nya uppslag och kommit författarne och vetenskapen tillgodo. Med fullt fog kan Liljevall därför betraktas lika mycket som vetenskapsman som såsom tecknare, om också hans ställning ej tillåtit honom att själv få fullfölja de upptäckter han kunnat göra.

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml.

[37.]
Pension åt
tecknaren G.
G. Liljevall.

En person, som så — utan att innehava eller ens kunna erhålla en ordinarie anställning, då någon sådan arbetsbefattning, som den Liljevall med så mycket framgång utfört, ej finnes uppförd på ordinarie stat — mot en ytterst ringa ersättning ägnat hela sitt liv åt vetenskapens tjänst och genom sitt arbete gjort fosterlandet känt och ärat över hela världen, synes mig i allo vara väl förtjänt av att på gamla dagar, då kroppskrafterna börja svika, genom riksdagen komma i åtnjutande av en ej alltför knappt tilltagen statspension. Liljevalls arbetskraft har visserligen ännu ej i nämnvärd grad avtagit, men vid en ålder av över 70 år kan en nedsättning av arbetsförmågan ganska snabbt och oförmodat inträffa.

Beträffande pensionsbeloppets storlek så tillåter jag mig uttala min förvissning, att detta på grund av Liljevalls ovan framhållna stora förtjänster ej måtte sättas lägre än till fem sjundedelar ($\frac{5}{7}$) av den inkomst, som Liljevall i medeltal åtnjuter under de senare åren, sedan riksmuseets sista nu gällande stat 1915 trädde i kraft, och genom vilken Liljevall så att säga kom upp i en högre lönegrad, på samma gång som det för riksmuseet blev möjligt att i största görliga utsträckning tillgodogöra sig hans eminenta förmåga förr än han bleve nödgad nedlägga ritstiftet och gravstickeln; samt att härvid jämväl hänsyn måtte tagas till den årliga avlöningssumma Liljevall uppburit från Sveriges geologiska undersökning, varest han sedan år 1908 permanent arbetat.

Vetenskapsakademien, som till alla delar instämt i Holms uttalanden rörande Liljevalls stora skicklighet och ovanliga förtjänster om naturhistoriska riksmuseet, har ansett, att pensionen borde bestämmas till ett belopp, motsvarande minst 80 procent av årliga medeltalet av Liljevalls under åren 1913—1917 uppburna inkomster från de båda statsinstitutioner, där han verkar. Storleken av dessa inkomster framgår av särskilda vid akademiens skrivelse fogade uppgifter, utvisande att Liljevall i arvode från riksmuseets paleozoologiska avdelning och evertebratavdelning samt Sveriges geologiska undersökning uppburit sammanlagt följande belopp:

år 1913		kronor	2,559: 75
» 1914		»	2,839: 68
» 1915		»	3,467: —
» 1916		»	4,086: 95
» 1917		»	4,666: 18

Summa kronor 17,619: 56

Av beloppet kommer på riksmuseets del 11,541 kronor 11 öre; från geologiska undersökningen har utgått 6,078 kronor 45 öre. För år räknat utgör ersättningen omkring 3,524 kronor.

Statskontoret har uti infordrat, den 10 september 1918 dagtecknat utlåtande anfört, bland annat:

På grund av vad handlingarna innehålla synas goda skäl föreligga för beredande av pension åt tecknaren vid naturhistoriska riksmuseet och vid Sveriges

geologiska undersökning Georg Gideon Liljevall, då han efter långvarigt, synnerligen väl vitsordat arbete i statens tjänst säkerligen inom kort nödgas på grund av framskriden ålder lämna sin verksamhet vid nämnda institutioner.

Till grund för beräkning av pensionens belopp torde såsom vetenskapsakademien föreslagit böra läggas medeltalet av Liljevalls inkomster av statstjänst under sist förflutna fem åren; och synes i detta fall liksom eljest, då det gäller att av riksdagen utverka pension åt civil befattningshavare, som icke är till dylik förmån författningsenligt berättigad, pensionsbeloppet med förebild från den civila pensionslagen böra bestämmas till ungefär $\frac{2}{3}$ av sålunda beräknad årsavlönning. Med någon avrundning uppåt skulle med sådan beräkning pensionsbeloppet i detta fall bliva 2,400 kronor, vilket belopp förefaller skäligt. Beträffande tiden för tillträdet till pensionen hemställer statskontoret, att densamma må utgå från och med månaden näst efter den, varunder Liljevall lämnar sina befattningar.

Jag tillåter mig erinra, att Liljevall för icke länge sedan kom i åtnjutande av ett offentligt erkännande, i det nämligen Kungl. Maj:t genom beslut den 26 september 1918 tilldelade honom i anseende till hans med stor berömmelse utövade långvariga verksamhet såsom tecknare och preparator vid offentliga inrättningar medaljen i guld av åttonde storleken med inskrift »Illis quorum meruere labores». Kungl. Maj:ts beslut grundade sig på en av Holm gjord framställning, vilken biträts av föreståndaren för Sveriges geologiska undersökning A. Gavelin och f. d. professorn H. Théel, därvid den förre särskilt framhållit den utomordentligt högt kvalificerade verksamhet, Liljevall utfört vid Sveriges geologiska undersökning.

Liljevalls tilltagande ålder — han är enligt ett handlingarna vidfogat prästbetyg född den 17 januari 1848 och således snart 71 år — gör det naturligt, att han ej kan väntas länge med samma förmåga som hittills fullfölja sin mindre vanliga, för vetenskapen gagnarika livsgärning. Under sådana förhållanden finner jag det rättvist och billigt, att staten genom beviljande av pension medverkar till att bereda honom en välförtjänt vila efter den långa arbetsdagen. I fråga om tiden för tillträdet till pension — som av Holm och vetenskapsakademien föreslagits böra ske med ingången av år 1920 — har Liljevall i en till mig ingiven skrift hemställt, att den måtte bestämmas i anslutning till vad statskontoret ifrågasatt. Jag finner detta lämpligt. Vad angår beloppet av den pension, som bör beredas Liljevall, ansluter jag mig likaledes till statskontorets mening.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen medgiva,

*Departements-
chefen.*

att tecknaren vid naturhistoriska riksmuseet och Sveriges geologiska undersökning Georg Gideon Liljevall må från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar sina befattningar, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension av 2,400 kronor.

7:o.

[38.]
Pension åt
professorn K.
F. Valentins
änka
Alexandra
Valentin.

I underdånig skrivelse den 25 september 1918 har musikaliska akademien gjort framställning om beredande av pension åt sekreteraren vid akademien, professorn Karl Frithiof Valentins änka Alexandra Valentin, född Johansson. Akademien har därvid anfört följande:

Valentin, född den 30 maj 1853, död den 1 april 1918, antogs till sekreterare vid musikaliska akademien den 30 november 1901, vilken befattning han till sin död innehade. År 1903 valdes Valentin därjämte till lärare i musikens historia och estetik vid det under akademiens inseeende ställda musikkonservatoriet.

Under den tid av nära 17 år, som Valentin sålunda verkat som sekreterare vid akademien, lade han i dagen ett aldrig svikande intresse för sitt arbete, och genom sin hängivenhet för tonkonsten, sina omfattande kunskaper och outtröttliga energi har han inlagt de största förtjänster till musikkulturens främjande. I sammanhang härmed må även erinras om det varma intresse, han visade för tonkonstens spridande bland de bredare folklagen, bland annat genom sitt nitiska ledarskap av Stockholms borgarskolas och folkkonsortförbundets musikaftnar. Jämväl i egenskap av inspektör för de statsunderstödda orkestrarna i landsorten har Valentin utövat verksamt inflytande på musiklivet i landet. Som komponist efterlämnar Valentin en beaktansvärd och mångsidig alstring. Hans litterära förmåga och gedigna musikhildning har bland annat ådagalagts i en »Populär allmän musikhistoria» samt andra populär-vetenskapliga arbeten och uppsatser. I det hela kan med fog sägas, att han, såväl genom sin ämbetsverksamhet som genom vad han i övrigt verkat för tonkonsten, gjort sig i hög grad förtjänt om denna gren av den andliga odlingen i vårt land.

Valentins änka Alexandra Valentin äger enligt bouppteckningen icke några tillgångar utöver det belopp av 4,231 kronor 47 öre, som hennes make efterlämnat, ett belopp, som vid bouppteckningens blivande stämpelbeläggning kommer att något minskas. Hon har, såsom bouppteckningen utvisar, i äktenskapet med mannen tre omyndiga barn, för vilka det tillkommer henne att draga försorg. Hon är icke berättigad till pension i någon av rikets allmänna pensionsinrättningar. Den avlidne hade nämligen vid sitt inträde i statens tjänst uppnått en sådan ålder, att retroaktivt inbetalande av pensionsavgifter skulle blivit alltför betungande.

I betraktande av nu anförda förhållanden finner akademien, som i ärendet hört sitt förvaltningsutskott och sin läroverksstyrelse, sig äga fullgiltig anledning att hemställa, det Kungl. Maj:t täcktes till riksdagen avlåta nådig proposition om beviljande av en årlig pension å 1,200 kronor till änkefru Alexandra Valentin, att

från och med månaden näst efter den, under vilken professor Valentin avled. eller från och med maj 1918, så länge hon lever ogift, till henne utgå.

Vid framställningen har fogats dels prästbevis, utvisande att Alexandra Valentin, som är född den 14 november 1872, har minderåriga barnen Rosa Carola, född den 2 juli 1900, Maj Paula Alexandra, född den 19 januari 1904, och Isak Filip Valter, född den 15 mars 1907, dels transumt av bouppteckningen efter professor Valentin samt ett av två personer utfärdat intyg, att änkefru Valentin icke ägde någon personlig förmögenhet.

I en sedermera på förekommen anledning till ecklesiastikdepartementet ingiven skrift har emellertid akademiens t. f. sekreterare anfört, att sedan akademiens förberörda framställning avlåtits, hade meddelats, att vänner till den avlidne insamlat ett kapital av omkring 52,000 kronor, varav räntan skulle användas till de efterlämnade minderåriga barnens uppfostran och kapitalet vid barnens inträde i myndighetsåldern fördelas lika dem emellan, men att änkan Valentin dock själv saknade alla tillgångar utöver vad bouppteckningen utvisade och varken åtnjöte understöd eller hade inkomst av eget arbete.

På grund av nådig remiss har statskontoret den 18 oktober 1918 avgivit underdånigt utlåtande i ärendet och därvid anfört:

Först genom det den 21 december 1907 fastställda reglementet för civilstatens änke- och pupillkassa erhöles tjänst innehavare vid musikaliska akademien rätt att under vissa villkor vinna inträde i kassan. Då hade emellertid akademiens sekreterare, professorn K. F. Valentin uppnått en ålder av 54 år; och det är därför antagligt, att de betydliga retroaktivavgifter, som vid sådant förhållande måste av honom erläggas för delägar rätt i kassan, hindrat honom från att söka inträde i densamma. Om han blivit delägare i kassan, skulle hans änka enligt gällande bestämmelser hava erhållit pension å 925 kronor, varjämte till de tre minderåriga barnen skulle hava utgått ett sammanlagt belopp, motsvarande 60 procent av änkepensionen: och på grund härav skulle måhända icke något hava varit att erinra mot att för änkan och barnen tillsammans bereda pension till det av akademien föreslagna beloppet 1,200 kronor. Frågan härom måste emellertid anses efter avgivande av akademiens förslag hava kommit i ett förändrat läge därigenom att, på sätt upplyst blivit, de minderåriga barnens uppfostran säkerställts genom det kapital, som för sådant ändamål insamlats av vänner till den avlidne. Vid sådant förhållande vill statskontoret, som finner föreliggande omständigheter billigtvis böra föranleda till beredande av någon pension åt änkan Valentin, ifrågasätta, huruvida icke beloppet bör inskränkas att ungefär motsvara den pension, som enligt vad ovan nämnts skulle hava tillkommit henne ensam, därest mannen varit delägare i civilstatens änke- och pupillkassa.

På grund härav hemställer statskontoret, det täcktes Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva, att änkan Valentin må från och med den 1 maj 1918 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver änka, uppbära en årlig pension från allmänna indragningsstaten till belopp av 900 kronor.

*Departements-
chefen.*

Jag anser det vara ett rättvist erkännande av professor Valentins nitiska arbete i akademiens tjänst och till främjande av musikkulturen i landet, att hans änka beredes någon pension av statsmedel. Mot det av statskontoret föreslagna pensionsbeloppet, 900 kronor, har jag ingen erinran att göra. Pensionen torde böra utgå från och med den 1 maj 1918, så länge fru Valentin förbliver i sitt nuvarande änkestånd.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen medgiva,

att sekreteraren vid musikaliska akademien, professorn Karl Frithiof Valentins änka Alexandra Valentin, född Johansson, må från och med den 1 maj 1918 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av 900 kronor.

8:o.

[39.]
*Pension åt
biträdande
vaktmästaren
Lovisa Olsson.*

Med utlåtande den 29 juli 1918 har läroverksöverstyrelsen till Kungl. Maj:t överlämnat en ansökning, däri biträdande vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Örebro Lovisa Olsson, född Hagelbäck, med förmälan att hon alltsedan den 28 oktober 1874 eller i nära 44 år innehaft anställning som vaktmästare vid nämnda läroverk, men att hon nu vid fyllda 66 år kände krafterna svika vid tjänstens skötande samt ej finge stanna kvar i tjänsten längre än till den 1 oktober 1919, anhållit, att överstyrelsen ville söka bereda henne pension vid avskedstagandet med 800 kronor för år räknat.

Ifrågavarande ansökning var åtföljd dels av frejdbetyg, utvisande att sökanden är född den 24 maj 1852 och sedan den 14 juni 1917 änka efter läroverksvaktmästaren Mats Jonas Olsson, dels ock av ett utav rektor vid läroverket den 29 juni 1918 utfärdat intyg av innehåll: att Lovisa Olsson sedan höstterminen 1874 varit anställd som biträdande eller andre vaktmästare vid högre allmänna läroverket i Örebro och under läsåret 1917—1918 efter mannens död som förste vaktmästare, att Lovisa Olsson ständigt med utmärkt nit, trohet och omsorg förrättat sina åligganden; att hon numera lede av gikt i fötterna och snart behövde vila, att hon, sedan en ny yngre förste vaktmästare med läsåret

1918—1919 tillsatts, ännu ett läsår ansåges kunna fungera som biträdande vaktmästare, samt att hon ej ägde någon förmögenhet och ej hade några andra existensmedel än sin lön. Vid överstyrelsens utlåtande fanns fogad en utav rektor till överstyrelsen på anmodan insänd uppgift angående Lovisa Olssons löneförmåner, varav framgår, att Lovisa Olsson under sin tjänstgöring såsom andre vaktmästare intill mannens död uppburit en årlig avlöning av 750 kronor samt att hon under läsåret 1917—1918, då hon skött befattningen som förste vaktmästare vid läroverket, förutom förmånerna av fri bostad, lyse, bränsle och vatten, åtnjutit en kontant avlöning av 1,500 kronor jämte krigstidstillägg.

I sitt utlåtande har läroverksöverstyrelsen anfört:

Med hänsyn därtill att riksdagen i åtskilliga fall beviljat pension åt vaktmästare vid allmänt läroverk samt till de sakförhållanden, som framgå av handlingarna, synes pension även i nu ifrågavarande fall böra beviljas. Beträffande det eventuella beloppet av pensionen erinrar överstyrelsen därom, att överstyrelsen, i skrivelse den 12 september 1911 angående styrelsens för Sveriges allmänna vaktmästarförening ansökan om vissa ändringar i de för vaktmästarna vid de allmänna läroverken gällande bestämmelser om anställning i tjänst m. m., för vaktmästare av den pensionsklass änkan Olsson skulle hava tillhört föreslår en pension av 700 kronor; detta under förutsättning bland annat, att kostnaderna för sådana vaktmästares pensionering bestritts, förutom genom bidrag av statsmedel, även genom pensionsavgifter av pensionstagaren själv och av vederbörande läroverk.

I nu förevarande fall har av änkan Olsson begärts och av läroverkets rektor förordats en pension av 800 kronor. Till så stort belopp har änkan Olssons lön endast under ett år stigit. Överstyrelsen kan därför icke finna skäligt, att en så stor pension tilldelas henne, detta så mycket mindre som det största belopp riksdagen hittills beviljat vaktmästare vid högre allmänt läroverk uppgår till 600 kronor. Under vanliga förhållanden skulle överstyrelsen för änkan Olsson hava föreslagit samma pension som för vaktmästare vid realskola i landsorten eller eldare och gymnastikvaktmästare nämligen 500 kronor. Då emellertid överstyrelsen anser, att på grund av stegrade levnadskostnader pensionerna för vaktmästarpersonalen vid de allmänna läroverken böra bestämmas till högre belopp än hittills, synes det överstyrelsen lämpligt, att pensionsbeloppet i ifrågavarande fall bestämmas till 600 kronor.

På grund av nådig remiss har statskontoret den 26 augusti 1918 avgivit utlåtande i ämnet och därvid yttrat, bland annat:

Ehuru avlöningen till vaktmästare vid de allmänna läroverken icke utgår av statsmedel, hava dock pensioner av statsmedel vid flera tillfällen av riksdagen beviljats åt läroverksvaktmästare, som under lång tid tjänstgjort i sådan egenskap och på grund av ålder eller sjukdom icke lämpligen kunnat vid befattningen bibehållas; och har pensionsbeloppet för vaktmästare vid högre allmänt läroverk i allmänhet bestämts till 500 kronor. Såvitt statskontoret har sig bekant, har hittills

beviljats pension allenast åt egentliga vaktmästare, icke åt biträdande dylika. Ehuru nu ifrågavarande vaktmästare, änkan Lovisa Olsson, under allra största delen av sin tjänstgöringstid haft anställning endast såsom andra eller biträdande vaktmästare vid högre allmänna läroverket i Örebro, anser emellertid statskontoret icke desto mindre billigt, att även åt henne, som, efter att i många år hava med utmärkt nit, trohet och omsorg skött sina åligganden, nu genom ålder och sjuklighet är oförmögen att vederbörligen sköta vaktmästargöromålen, beredes någon pension av statsmedel.

I fråga om pensionens storlek har läroverksöverstyrelsen föreslagit ett belopp av 600 kronor. Så högt belopp anser sig statskontoret dock icke kunna tillstyrka. Visserligen tillerkändes vaktmästaren vid högre allmänna läroverket å Södermalm i Stockholm Hildegard Constantia Törnblom av 1917 års riksdag en pension av 600 kronor; men vid jämförelsen med änkan Törnblom torde böra tagas i betraktande, att den senare ej mindre under en lång följd av år ensam innehaft vaktmästarbefattning än även uppburit en årlig avlöning, som, med undantag av ett år, uppgått till mer än dubbla beloppet av den lön, änkan Olsson åtnjutit.

Statskontoret avslutar sin skrivelse med en hemställan om förslag till riksdagen om beviljande av en årlig pension åt änkan Olsson å 500 kronor.

*Departements-
chefen.*

Frågan om läroverksvaktmästarnas allmänna pensionering har varit föremål för behandling av vederbörande myndigheter, av vilka läroverksöverstyrelsen avgivit förslag om inrättande av en särskild, för ifrågavarande befattningshavare avsedd pensionsanstalt. Denna fråga sammanhänger emellertid nära med spörsmålet om en centralisering av de utav staten understödda pensionsanstalterna, varom på riksdagens år 1912 framställda begäran en allsidig utredning igångsatts. Till de sakkunniga, som haft till uppdrag att åstadkomma denna utredning, har frågan om läroverksvaktmästarnas pensionering remitterats. De sakkunniga hava i sitt den 3 november 1917 avgivna betänkande behandlat även frågan om nämnda vaktmästares pensionering. Ärendet är emellertid ännu icke i det skick, att förslag i ämnet kan föreläggas riksdagen.

Den mångåriga, väl vitsordade tjänstgöring, Lovisa Olsson fullgjort, synes mig göra henne förtjänt av ett understöd från staten, då hennes arbetskraft nu sviker. I fråga om beloppet av den pension, som torde böra tillerkännas henne, ansluter jag mig till statskontorets mening, särskilt med hänsyn därtill, att Lovisa Olsson under så gott som hela sin tjänstgöring haft anställning endast som biträdande vaktmästare.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att biträdande vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Örebro änkan Lovisa Olsson må från

och med månaden näst efter den, varunder hon avgår från sin anställning vid läroverket, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension till belopp av 500 kronor.

9:o.

I en till Kungl. Maj:t ställd, till läroverksöverstyrelsen ingiven ansökning har rektor vid högre allmänna läroverket i Härnösand, med instämmande av läroverkets kollegium, anhållit om beredande åt vaktmästaren vid läroverket Hans Petter Öberg av pension vid avskedstagandet.

[40.]
Pension åt
vaktmästaren
H. P. Öberg.

Rektor anför i sin skrivelse, bland annat:

Öberg, som enligt ett rektors skrivelse bilagt frejdebetyg är född den 9 november 1843, har sedan höstterminen 1879 oavbrutet tjänstgjort såsom vaktmästare vid läroverket. Att han vid den ålder, vartill han nu hunnit, och efter så lång tjänstetid är i behov av vila från sitt arbete, är tydligt. Det är ock i överensstämmelse med hans egen önskan, som ansökan om pension för honom nu göres. Ur läroverkets synpunkt vore det dessutom förmånligt att erhålla en yngre och friskare kraft till skötandet av alla de viktiga göromål, som åligga dess vaktmästare. Öberg var före höstterminen 1885 ensam vaktmästare vid läroverket. Sedan nämnda termin har särskild vaktmästare varit anställd för gymnastiklokalen, och den nuvarande gymnastikvaktmästaren tjänstgör från och med höstterminen 1911 även såsom eldare. Övriga göromål, bland annat städning av läroverkets hela huvudbyggnad, åligga alltjämt Öberg. Angående Öbergs tjänstgöring under tiden den 1 juli 1909—31 juli 1917 föreligger ett skrivelsen likaledes bilagt intyg av dåvarande rektorn vid läroverket G. Kallstenius. Beträffande tiden efter sistnämnda datum kan rektor för sin del vitsorda, att Öberg sköter sina göromål med utmärkt nit och plikttrohet och den skicklighet, som man rimligtvis kan begära av en 74-årig man. Särskilt vill rektor liksom rektor Kallstenius framhålla hans utmärkta redbarhet och stora tillgivenhet för den läroanstalt, vilken han tjänat så länge. Dessutom för han en i allo hedrande vandel. Angående hans tjänstgöring före 1909 föreligga inga direkta betyg, emedan de rektorer, han under denna tid haft till förmän, samtliga äro döda och Öberg icke begärt några intyg av dem under deras livstid. Emellertid kan rektor, som är född och uppväxt i Härnösand och varit lärjunge vid läroverket under 8¹/₂ år av Öbergs tjänstetid med ledning av egna intryck och uttalanden av omdömesgilla personer, intyga, att anledning icke föreligger att bedöma hans tjänstgöring före 1909 på annat sätt än efter detta år. Den 8 november 1913 erhöll Öberg av sällskapet Pro Patria diplom och silvermedalj samt av forna elever vid läroverket en hedersgåva å 1,353 kronor.

Öberg, som åtnjuter fri bostad, bränsle och lyse, uppbar före år 1916 en kontant avlöning av 1,100 kronor. Från och med år 1916 uppbär han ett dyrtidstillägg å 150 kronor och från och med år 1917 ytterligare ett tillägg å 100 kronor.

Angående Öbergs personliga förhållanden må nämnas, att han är änking,

men att han försörjer sin dotter, som är fränskild hustru, med hennes två barn, och att han gemensamt med dottern sköter de till vaktmästarbefattningen hörande göromålen.

Beträffande beloppet av den pension, som borde tillkomma Öberg, har rektor, under erinran att 1916 års riksdag på framställning av Kungl. Maj:t beviljat vaktmästaren vid folkskoleseminariet i Härnösand J. P. Nylander en årlig pension av 750 kronor och under uttalande att den Öberg åliggande tjänstgöringen måste anses hava varit väsentligen mer betungande än Nylanders, ifrågasatt för Öberg en pension av 800 kronor.

Det i rektors skrivelse omförmälda intyget av rektor Kallstenius innehåller, bland annat, att Öberg under sin anställning vid läroverket haft att utföra ett arbete, som, särskilt innan elektrisk belysning (omkring år 1900) och centraluppvärmning (år 1911) infördes, varit synnerligen betungande, att rektor H. Jacobsson, som varit rektor vid läroverket under åren 1889—1909, för Kallstenius muntligen betygat, att Öberg alltså med synnerlig samvetsgrannhet och plikttrohet uppfyllt sina åligganden, visat omutlig redbarhet och i allt stått på läroverkets bästa, samt att Kallstenius under de åtta år (1909—1917), då han haft läroverkets ledning sig anförtrodd, hos Öberg funnit samma egenskaper förenade med stor personlig anspråkslöshet.

Med överlämnande av rektors skrivelse och därtill hörande handlingar har läroverksöverstyrelsen i underdånigt utlåtande den 21 mars 1918 anfört, att i överensstämmelse med vad i åtskilliga fall ägt rum pension syntes böra beviljas Öberg.

I samband med min framställning under nästföregående punkt redogjorde jag för innehållet i ett av läroverksöverstyrelsen den 29 juli 1918 avgivet yttrande i likartat ärende. Liksom i detta yttrande erinrar överstyrelsen i sitt nu förevarande utlåtande om sin underdåniga skrivelse den 12 september 1911 med förslag till bestämmelser rörande anställning i tjänst m. m. för vaktmästare vid de allmänna läroverken, enligt vilket förslag vaktmästare av den pensionsklass, Öberg skulle hava tillhört, skulle erhålla ett årligt pensionsbelopp av 1,000 kronor, under förutsättning bland annat, att kostnaden för sådan vaktmästares pensionering bestritts, förutom genom bidrag av statsmedel, även genom pensionsavgifter av pensionstagaren själv och vederbörande läroverk. För nu i tjänst varande vaktmästare av nämnda klass beräknades, att den av statsmedel utgående delen av den pension, som skulle tillfalla dem efter uppnådda 65 levnadsår och 30 tjänstår, skulle beträffande samtliga tjänstinnehavare utom de yngsta årsklasserna utgöra 500 kronor.

Vidare anför överstyrelsen:

I nu förevarande fall har av läroverkets rektor ifrågasatts en pension å 800 kronor årligen, således ett högre belopp än det av överstyrelsen i nämnda underdåniga utlåtande för ett fall sådant som detta föreslagna.

Jämväl överstyrelsen skulle för sin del anse önskvärt, att detta högre belopp bleve beviljat, då överstyrelsen i likhet med läroverkets rektor finner starka skäl tala för att åtminstone någorlunda tillräckliga pensioner beredas åt läroverksvaktmästare, redan innan deras pensionsfråga blivit på ett slutgiltigt sätt ordnad, samt att i fråga om pensionsbeloppets storlek vaktmästarna vid de högre allmänna läroverken bliva åtminstone likställda med dem vid folkskoleseminarierna.

Överstyrelsen erinrar därjämte om att läroverksvaktmästare redan förut tillerkänts pension till ett högre belopp än det, som skulle hava följt av ett konsekvent tillämpande av den av överstyrelsen här ovan anförda beräkningsgrunden. Sålunda har 1917 års riksdag beviljat vaktmästaren vid högre allmänna läroverket å Södermalm i Stockholm Hildegard Constantia Törnblom, född Johansson, en årlig pension å 600 kronor från och med månaden näst efter den, i vilken hon varder entledigad från sin befattning. Då det nu torde vara överensstämmande såväl med rättvisa och billighet som med den praxis, riksdagen i regeln följt, att manlig vaktmästare beviljas en något större pension än kvinnlig, anser överstyrelsen lämpligt, att pensionsbeloppet i nu ifrågavarande fall bestämmas till det av rektor föreslagna eller 800 kronor.

Statskontoret, som den 26 augusti 1918 avgivit infördrat yttrande i ärendet, har anført bland annat:

Med hänsyn till Öbergs långvariga, synnerligen väl vitsordade arbete för ifrågavarande läroverks räkning anser statskontoret billigt, att honom beredes någon pension, då han vid sin framskridna ålder svårigen torde kunna under någon längre tid ytterligare utföra de med vaktmästarsysslan förenade åligganden: och riksdagen har vid åtskilliga tillfällen i dylika fall beviljat pension av statsmedel.

I fråga om pensionsbeloppets storlek framhåller statskontoret, att statskontoret visserligen delar den åsikt, som kommit till uttryck i läroverksöverstyrelsens nyss omförmälda utlåtande, men att statskontoret likväl icke kan underlåta att beakta den icke oväsentliga skillnaden mellan en seminarievaktmästare och en läroverksvaktmästare, att den förre uppbär sin avlöning av statsmedel under det att den senare avlönas ur läroverkets ljus- och vedkassa, som hämtar sina tillgångar från de av lärjungarna erlagda terminsavgifter.

Med hänsyn härtill anser statskontoret Öbergs pensionsbelopp böra något understiga det åt Nylander beviljade samt hemställer för den skull om förslag till riksdagen om en årlig pension åt Öberg på 700 kronor.

Såsom läroverksöverstyrelsen framhållit, äro läroverksvaktmästarnas pensionsförhållanden icke allmänt reglerade. Jag erinrar i detta avseende om vad jag anført under punkten 8:o. Departementss-
chefen.

Med hänsyn till Öbergs över 38-åriga och väl vitsordade tjänstgöring finner jag skäligt, att han av statsverket får sig tillerkänd pension. Vad pensionsbeloppet beträffar, anser jag mig icke kunna undgå att taga hänsyn till vad statskontoret anført i fråga om arten av Öbergs

anställning. Vid sådant förhållande ansluter jag mig till statskontorets yttrade mening och tillstyrker förslag om pension för Öberg med ett belopp av 700 kronor.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Härnösand Hans Petter Öberg må från och med månaden näst efter den, varunder han avgår från sin anställning vid läroverket, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension till belopp av 700 kronor.

10:o.

[41.]
Pension åt
vaktmästar-
änkan Hilda
Kristina Larsson.
#071.

I underdånig ansökning har förre förste vaktmästaren i ecklesiastikdepartementet Lars Gustaf Larssons änka Hilda Kristina Larsson, född Persdotter, anhållit om beredande åt henne av pension till belopp av 160 kronor. Till stöd härför har sökanden anfört:

Min man var född den 9 oktober 1842, konstituerades till vaktmästare i ecklesiastikdepartementet den 7 juni 1878 och till förste vaktmästare därstädes den 30 november 1888. Han erhöll den 9 oktober 1912 avsked med pension å allmänna indragningsstaten.

Den 3 augusti 1912 blev jag sammanvigd med honom; vårt barnlösa äktenskap upplöstes, då han den 23 april 1916 avled. Behållningen i boet, vilken, inberäknat värdet av mobilier, uppgick till 13,873 kronor 85 öre, tillföll mig på grund av inbördes testamente.

Larsson hade varit delägare i civilstatens änke- och pupillkassa, Säsom synes av ansökningen närslutet utdrag ur styrelsens för kassan protokoll den 19 juni 1916 har min ansökning om pension från kassan avslagits, enär, jämlikt § 23 i kassans reglemente den 21 december 1907, pensionsrätt ej äger rum på grund av äktenskap, som delägare ingår efter det han fyllt 65 år — Larsson var vid vårt äktenskaps ingående nära 70 år.

Efter mottagande av besked om styrelsens beslut anhöll jag hos Kungl. Maj:t om vidtagande av någon åtgärd i syfte att jag kunde åtnjuta pension efter min man. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 15 december 1916 vann denna min ansökan ej bifall.

Jag vågar emellertid i underdånighet upprepa min nyssnämnda anhållan. Jag är kommen till ålder. Av ohälsa hindrad att med arbete försörja mig nödgas jag för mitt uppehälle taga av det lilla kapital — omkring 10,000 kronor — som fanns i boet vid min mans död. Jag motser med ångslan den tid, då det skall vara förtärt, och med de förhållanden, som rätt och som fortfarande råda, ligger den tiden ej i något avlägset fjärran. Det är därför jag åter börjat omfatta det hopp, att

Kungl. Maj:t tacktes behjärta min belägenhet. Trots allt har jag ej kunnat finna det otillbörligt, att pension tillerkännes änkan efter befattningshavare, som i omkring 40 år gjort inbetalningar för att trygga sin änkas ålderdom, och som till sina för-mäns synnerliga tillfredsställelse skött sitt kall på ett sådant sätt, att Kungl. Maj:t föranletts att år 1901 på grund av hans under en långvarig tjänstetid utövade nitiska, redbara och dugande verksamhet tilldela honom silvermedalj med inskrift »för nit och redlighet i rikets tjänst» och år 1912, på grund av hans under en mycket lång-varig tjänstetid ådagalagda synnerligen berömliga förhållande, guldmedalj med samma inskrift.

Vid ansökningen hava fogats dels åldersbetyg, utvisande bland annat att sökanden är född den 13 mars 1865, dels ock ett den 18 november 1918 utfärdat läkarintyg av innehåll, att sökanden till följd av nervklenhet och allmän klenhet befunnits ha sin arbetsförmåga så nedsatt, att hon icke genom eget arbete kan försörja sig.

Riktigheten av sökandens i övrigt framlagda uppgifter bestyrkes av de till hennes omförmälda förut gjorda pensionsansökning hörande handlingarna.

Statskontoret har den 23 november 1918 avgivit infordrat under-dånigt utlåtande i förevarande ärende och därvid anfört:

I underdånigt utlåtande den 16 oktober 1916 har statskontoret visserligen av-styrkt sökandens då gjorda framställning om pension. Enligt vad numera styrkts är sökanden till följd av sjuklighet urständsat att med eget arbete förtjäna sitt uppehälle och vid sådant förhållande måste anses uppenbart, att avkastningen av det jämförelsevis obetydliga kapital, som mannen åt henne efterlämnat, vid nu rådande höga priser på alla livsförmödenheter svårigen räcker till att bereda henne nödortförlig bärning utan att hon nödgas småningom förbruka själva kapitalet. Där-med försvåras emellertid i hög grad utsikten för henne att kunna i framtiden reda sig. Med hänsyn till sålunda föreliggande omständigheter anser sig statskontoret böra hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att sökanden må från och med år 1919 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver änka, upp-bära en årlig pension från allmänna indragningsstaten till av henne begärt belopp av 160 kronor.

På sätt ovannämnda läkarbetyg utvisar, är sökanden ej längre i *Departements-
chefen.* stånd att genom eget arbete försörja sig, och till följd härav ser hon sig nödsakad att för sitt uppehälle anlita det lilla kapital, som tillfallit henne efter mannen och som med nu rådande prisförhållanden ganska snart torde bliva förbrukat. Sökanden skulle då komma i en ytterst bekymmersam ställning. Det skulle vara en stor tillfredsställelse för mig att kunna medverka till att denna sorgliga lott besparades henne.

Det är mig nämligen genom tillförlitliga upplysningar bekant vilken god och trogen arbetare ecklesiastikdepartementet förlorade, när

sökandens man slutade sin anställning där. Redan år 1867 anställd såsom extra ordinarie vaktmästare i departementet hade han blivit en av övriga befattningshavare därstädes högt skattad trotjänare, en föresyn för andra i samvetsgrann och osviklig pliktuppfyllelse. De utmärkelser Kungl. Maj:t förlänade honom voro synliga tecken av det varma erkännande hans förmän skänkte den i den ställning han intog väl förtjänade mannen.

Instämmande med statskontoret finner jag de av sökanden anförda förhållandena med allt skäl kunna och böra åberopas till stöd för en framställning till riksdagen, avseende att hålla henne skadeslös för den på grund av gällande bestämmelser uteblivna pensionen från civilstatens änke- och pupillkassa.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen medgiva,

att förre förste vaktmästaren i ecklesiastikdepartementet Lars Gustaf Larssons änka Hilda Kristina Larsson, född Persdotter, må från och med år 1919 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 160 kronor.

Vad föredragande departementschefen i de under punkterna 1—10 här ovan upptagna ärenden hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, bifalla; och skulle utdrag av protokollet härom tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande av förslag till reglering av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel för år 1920.

Ur protokollet:

Gustaf Florén.